

Brussel, 27 november 2025
(OR. en)

15277/25

SOC 769
EMPL 507
EDUC 434
ECOFIN 1504

BEGELEIDENDE NOTA

van:	de secretaris-generaal van de Europese Commissie, ondertekend door mevrouw Martine DEPREZ, directeur
ingekomen:	25 november 2025
aan:	mevrouw Thérèse BLANCHET, secretaris-generaal van de Raad van de Europese Unie
nr. Comdoc.:	COM(2025) 958 final
Betreft:	VOORSTEL VOOR EEN GEZAMENLIJK VERSLAG OVER DE WERKGELEGENHEID VAN DE COMMISSIE EN DE RAAD

De delegaties vinden hierbij document COM(2025) 958 final.

Bijlage: COM(2025) 958 final

Straatsburg, 25.11.2025
COM(2025) 958 final

**VOORSTEL VOOR EEN GEZAMENLIJK VERSLAG OVER DE
WERKGELEGENHEID VAN DE COMMISSIE EN DE RAAD**

Inhoudsopgave

BELANGRIJKSTE PUNTEN	3
HOOFDSTUK 1. ARBEIDSMARKT- EN SOCIALE TRENDS IN DE EU.....	30
HOOFDSTUK 2. HERVORMINGEN OP SOCIAAL EN WERKGELEGENHEIDSGEBIED — PRESTATIES EN MAATREGELLEN VAN DE LIDSTATEN	34
2.1 Richtsnoer 5 — De vraag naar arbeid stimuleren	34
2.1.1 Belangrijke indicatoren.....	34
2.1.2 Maatregelen van de lidstaten	50
2.2. Richtsnoer 6 — Het arbeidsaanbod vergroten, de toegang tot de arbeidsmarkt verbeteren en de mogelijkheden om gedurende het hele leven vaardigheden en competenties te verwerven, verruimen.....	52
2.2.1 Belangrijke indicatoren.....	53
2.2.2 Maatregelen van de lidstaten	86
2.3 Richtsnoer 7: de werking van de arbeidsmarkten en de doeltreffendheid van de sociale dialoog verbeteren	93
2.3.1 Belangrijke indicatoren.....	94
2.3.2 Maatregelen van de lidstaten	116
2.4 Richtsnoer 8: gelijke kansen voor iedereen bevorderen, sociale inclusie stimuleren en armoede bestrijden	121
2.4.1 Belangrijke indicatoren.....	122
2.4.2 Maatregelen van de lidstaten	147
HOOFDSTUK 3. EERSTE ANALYSE VAN HET KADER VOOR SOCIALE CONVERGENTIE.....	155
3.1 Belangrijkste horizontale bevindingen.....	155
3.2 Landspecifieke eerste analyse	163
België.....	163
Bulgarije	165
Tsjechië.....	167
Denemarken.....	168
Duitsland.....	170
Estland	172
Ierland.....	174
Griekenland	176
Spanje	178
Frankrijk	180

Kroatië	182
Italië	184
Cyprus.....	186
Letland	188
Litouwen	190
Luxemburg.....	192
Hongarije	194
Malta	196
Nederland.....	198
Oostenrijk	200
Polen	202
Portugal.....	204
Roemenië	206
Slovenië	208
Slowakije	210
Finland	212
Zweden	214

BELANGRIJKSTE PUNTEN

Het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid van de Europese Commissie en de Raad geeft overeenkomstig artikel 148 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) een follow-up aan de werkgelegenheid en de sociale toestand in de Unie en de uitvoering van de werkgelegenheidsrichtsnoeren¹. Het verslag bevat tevens een overzicht van de recente beleidsmaatregelen van de lidstaten op het gebied van de arbeidsmarkt en op sociaal gebied. Ook worden de belangrijkste prioritaire gebieden voor beleidsmaatregelen vastgesteld. De aandacht blijft sterk gericht op de uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten.

Hoofdstuk 1 van het verslag geeft een kort overzicht van de belangrijkste werkgelegenheids- en sociale trends. Hoofdstuk 2 behandelt de uitdagingen en beleidsreacties in de lidstaten voor elk van de vier werkgelegenheidsrichtsnoeren. Er wordt ook ingegaan op de vorderingen met betrekking tot de EU-kerndoelen en nationale doelen voor 2030. In hoofdstuk 3 worden horizontale bevindingen en een analyse voor elke lidstaat gegeven op basis van de beginselen van het kader voor sociale convergentie². Met het verslag wordt gehoor gegeven aan Verordening (EU) 2024/1263, op basis waarvan het toezicht van de Commissie in het kader van het Europees Semester een kader omvat om risico's voor sociale convergentie in kaart te brengen³.

Het aanpakken van de in dit verslag vastgestelde uitdagingen ondersteunt opwaartse sociale convergentie. Het ondersteunt ook de verwezenlijking van de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling en de uitvoering van de strategieën van de Unie van gelijkheid⁴. Op grond van het voorstel van de Commissie, en na gedachtewisselingen binnen de raadgevende comités van de Raad, zal het definitieve verslag worden vastgesteld door de Raad Werkgelegenheid, Sociaal Beleid, Volksgezondheid en Consumentenzaken (Epsco).

In het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid wordt de vooruitgang gevolgd op de weg naar de kerndoelen van de EU en de nationale streefcijfers voor 2030 inzake werkgelegenheid, vaardigheden en armoedebestrijding (zie de doelkaders in hoofdstuk 2)⁵:

- **De EU ligt momenteel op schema om haar kerndoel voor arbeidsparticipatie voor 2030 te halen.** Dit ondanks een bescheiden (maar versnellende) bbp-groei en een afname van de arbeidsintensiteit van de groei ten opzichte van de hoge niveaus in

¹ De laatste actualisering van de werkgelegenheidsrichtsnoeren werd op 27 oktober 2025 vastgesteld door de Raad van de Europese Unie, [P.B.L. 2025/2254](#), 7.11.2025.

² Na besprekingen in de Raad Epsco in juni 2023 over een kader voor sociale convergentie en de [belangrijkste bevindingen van het EMCO en het SPC](#) op basis van het [werk van de speciale gezamenlijke EMCO-SPC-werkgroep](#) van oktober 2022 tot mei 2023.

³ Zie artikel 3, lid 3, punt b), van Verordening (EU) 2024/1263 betreffende de doeltreffende coördinatie van het economisch beleid en betreffende het multilaterale begrotingstoezicht. Bovendien wordt in overweging 8 van dezelfde verordening het volgende gesteld: “In het kader van haar geïntegreerde analyse van de ontwikkelingen op sociaal en werkgelegenheidsgebied in het kader van het Europees Semester beoordeelt de Commissie de risico's voor opwaartse sociale convergentie in de lidstaten en monitort zij de vooruitgang bij de uitvoering van de beginselen van de Europese pijler van sociale rechten op basis van het sociaal scorebord en de beginselen van het kader voor sociale convergentie.”

⁴ De strategie voor gendergelijkheid 2020-2025, het EU-actieplan tegen racisme 2020-2025, het strategisch kader voor gelijkheid, inclusie en participatie van de Roma 2020-2030 van de EU, de strategie voor gelijkheid van lhbtqi'ers 2026-2030, en de strategie inzake de rechten van personen met een handicap 2021-2030.

⁵ De kerndoelen van de EU voor 2030 zijn door de EU-leiders positief ontvangen tijdens de sociale top van Porto van mei 2021 en door de Europese Raad van juni 2021.

2024⁶. De arbeidsparticipatie in de EU bereikte 75,8 % in 2024, wat 0,5 procentpunt hoger is dan in 2023 en slechts 2,2 procentpunt verwijderd is van het streefdoel van 78 % uiterlijk in 2030. De meeste lidstaten boekten in 2024 verdere vooruitgang bij het halen van hun nationale doelen voor werkgelegenheid, en zeven lidstaten behaalden of overtroffen die reeds.

- **Er zijn aanzienlijke verdere inspanningen nodig om de EU-vaardigheidsdoelstelling te halen.** Het percentage volwassenen dat elk jaar deelneemt aan leeractiviteiten is in de EU slechts in beperkte mate gestegen (op basis van de enquête volwasseneneducatie (AES)). Het is gestegen van 37,4 % in 2016 tot 39,5 % in 2022, maar blijft meer dan 20 procentpunt onder het EU-kerndoel voor 2030 van 60 %. Gegevens uit de arbeidskrachtenenquête (LFS) wijzen op een algemene toename van de participatiegraad in de volwasseneneducatie tussen 2022 en 2024. De meeste lidstaten lopen achter met het nastreven van hun nationale doelen. Het halen van deze doelen is van cruciaal belang om ervoor te zorgen dat Europa concurrerend, innovatief en inclusief blijft, ook rekening houdend met demografische trends. Er is met name dringend behoefte aan meer beleidsmaatregelen om de strategische onafhankelijkheid van de Unie te versterken.
- **Ondanks aanzienlijke vooruitgang zijn er meer inspanningen nodig om het doel inzake armoedebestrijding te halen.** Het aantal mensen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd, lag in 2024 ongeveer 2,9 miljoen lager dan in 2019 in de EU. Dit is met name een succes gezien de COVID-19-crisis, de hoge energiekosten en de inflatie. De aanzienlijke stijging van het reële bruto besteedbare inkomen van huishoudens (BBIH) per hoofd van de bevolking op EU-niveau in 2024 kan hier verder toe bijdragen. Het blijft echter ver onder het EU-kerndoel van een daling met ten minste 15 miljoen uiterlijk in 2030. Hoewel twee lidstaten hun nationale doelen in 2024 hebben gehaald en 14 andere lidstaten sinds 2019 enige vooruitgang hebben geboekt, was het aantal mensen dat risico liep in 2024 in 11 lidstaten hoger dan in 2019⁷. In dit verband zouden de inspanningen in de rest van het decennium aanzienlijk moeten worden opgevoerd. Dit is van essentieel belang met het oog op de ambitie om de armoede in de Unie uiterlijk in 2050 uit te bannen⁸.

Het Europees beleid verleent aanzienlijke steun aan inclusieve en duurzame economische groei, veerkracht en economische, sociale en territoriale cohesie. De Commissie voert daartoe een aantal specifieke initiatieven uit, waaronder de routekaart voor hoogwaardige banen, de vaardigheidsunie, het plan voor betaalbare huisvesting en de strategie tegen armoede. In het kader van het kompas voor concurrentievermogen heeft de Commissie de bevordering van vaardigheden en hoogwaardige banen voorgesteld als een van de vijf horizontale katalysatoren die nodig zijn om het concurrentievermogen in alle sectoren te ondersteunen. In het huidige meerjarig financieel kader is het Europees Sociaal Fonds Plus

⁶ Zie [European economic forecast – Autumn 2025](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2025.

⁷ De twee lidstaten die hun nationale doelen hebben gehaald, zijn SE en IE. De 14 lidstaten die sinds 2019 enige vooruitgang hebben geboekt, zijn: PT, EL, BG, PL, IT, RO, HU, HR, CZ, NL, BE, CY, EE en LV. De elf lidstaten waar het aantal personen dat risico liep in 2024 hoger was dan in 2019, zijn: FR, DE, ES, SK, FI, AT, DK, LT, SI, LU, en MT.

⁸ Zie de toespraak over de Staat van de Unie 2025 van de voorzitter van de Europese Commissie, Von der Leyen, van 10 september 2025.

het belangrijkste instrument voor Europese financiering op sociaal gebied, aangevuld met andere instrumenten zoals Erasmus+. Voor infrastructuur wordt dit aangevuld met financiering uit het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling (EFRO), de Connecting Europe Facility (CEF) en het Fonds voor een rechtvaardige transitie (JTF). De herstel- en veerkrachtfaciliteit bevordert ook de sociale cohesie in de vorm van steun voor hervormingen en investeringen, waardoor het concurrentievermogen en de veerkracht van de lidstaten worden verbeterd⁹. Al deze financieringsinstrumenten van de EU dragen bij tot de Europese pijler van sociale rechten.

Uit de eerste analyse van het kader voor sociale convergentie blijkt:

- i. **Een aanhoudende tendens van opwaartse convergentie in de arbeidsmarktprestaties in de lidstaten in 2024.** Toch moeten de werkgelegenheidsresultaten van bepaalde ondervertegenwoordigde groepen, waarvoor geen duidelijke tendens van opwaartse convergentie wordt waargenomen in de landen (bijvoorbeeld voor jongeren en personen met een handicap), verder worden verbeterd.
- ii. **Lichte verbeteringen inzake vaardigheden op EU-niveau, hoewel er risico's voor opwaartse convergentie blijven bestaan op dit gebied.** Er wordt een relatief groot aantal kritieke punten waargenomen, bijvoorbeeld met betrekking tot voortijdig schoolverlaten, deelname van volwassenen aan leeractiviteiten en het niveau van digitale vaardigheden.
- iii. **Lichte verbeteringen van het risico op armoede of sociale uitsluiting, de inkomensongelijkheid en het reële bruto besteedbare inkomen van huishoudens per hoofd van de bevolking op EU-niveau, maar zonder tekenen van opwaartse convergentie tussen de lidstaten op dit gebied.**

De horizontale en landspecifieke analyse van opwaartse sociale convergentie die tot deze belangrijkste bevindingen leidt, is gebaseerd op de beginselen van het kader voor sociale convergentie. De uitdagingen in verband met de arbeidsmarkt, vaardigheden en sociaal beleid van de lidstaten worden geanalyseerd om potentiële risico's voor opwaartse sociale convergentie in kaart te brengen. De analyse is gebaseerd op de analytische instrumenten die met de lidstaten zijn overeengekomen (het sociaal scorebord en de overeengekomen verkeerslichtmethode van het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid).

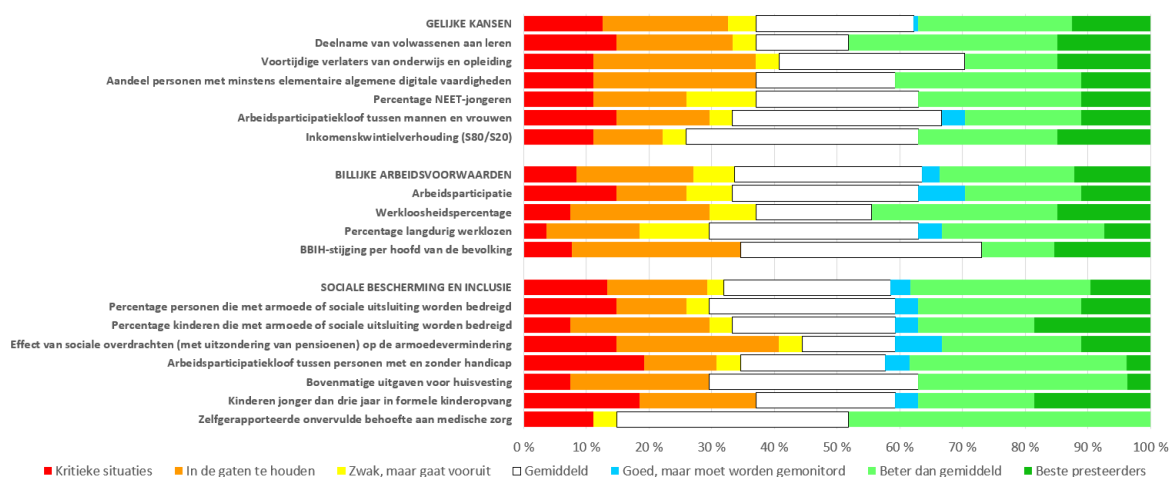
Negen lidstaten zullen worden onderworpen aan de tweede analyse van het kader voor sociale convergentie. Dit zijn onder meer Bulgarije, Griekenland, Spanje, Italië, Litouwen, Luxemburg en Roemenië, die zich vorig jaar ook in de tweede fase bevonden. Daarnaast treden Letland en Finland dit jaar voor het eerst toe tot de groep¹⁰. Kroatië, Estland en

⁹ Het Europees Sociaal Fonds Plus heeft een begroting (2020-2027) van ongeveer 142 miljard EUR, met inbegrip van nationale medefinanciering. Het heeft in grote lijnen betrekking op investeringen op de beleidsterreinen die onder de werkgelegenheidsrichtsnoeren vallen. Aanvullende steun, met de nadruk op infrastructuur, komt uit het EFRO en het JTF. In totaal hebben de lidstaten in het kader van de herstel- en veerkrachtfaciliteit ongeveer 163,7 miljard EUR toegewezen aan sociale uitgaven, die ongeveer 25 % van de totale geraamde uitgaven uitmaken (stand van zaken op 13 november 2025). De categorieën sociale uitgaven zijn gedefinieerd en worden toegepast op basis van de methode die de Commissie in overleg met het Europees Parlement en de lidstaten heeft vastgesteld in Gedelegeerde Verordening (EU) 2021/2105.

¹⁰ Voor Letland is dit toe te schrijven aan de toename van het aandeel jongeren die geen werk hebben en geen onderwijs of opleiding volgen (NEET's), alsook aan de stijging van het werkloosheidspercentage en het

Hongarije, die vorig jaar in de tweede analyse waren meegenomen, komen daarin dit jaar niet voor¹¹. De diensten van de Commissie zullen in de tweede fase een meer gedetailleerde analyse (met behulp van een bredere reeks kwantitatieve en kwalitatieve gegevens) uitvoeren met betrekking tot deze landen waarvoor potentiële risico's voor opwaartse sociale convergentie zijn vastgesteld.

Uitdagingen op het gebied van werkgelegenheid, vaardigheden en sociaal beleid in alle EU-lidstaten per kernindicator van het sociaal scorebord

Opmerking: Er ontbreken gegevens voor bepaalde indicatoren voor sommige landen — zie tabel 3.1.1 in punt 3.1. De lengte van de verschillend gekleurde segmenten binnen een balk is evenredig met het aantal lidstaten dat tot de overeenkomstige categorie behoort. Een toelichting van de elementen van de legenda is opgenomen in bijlage 6.

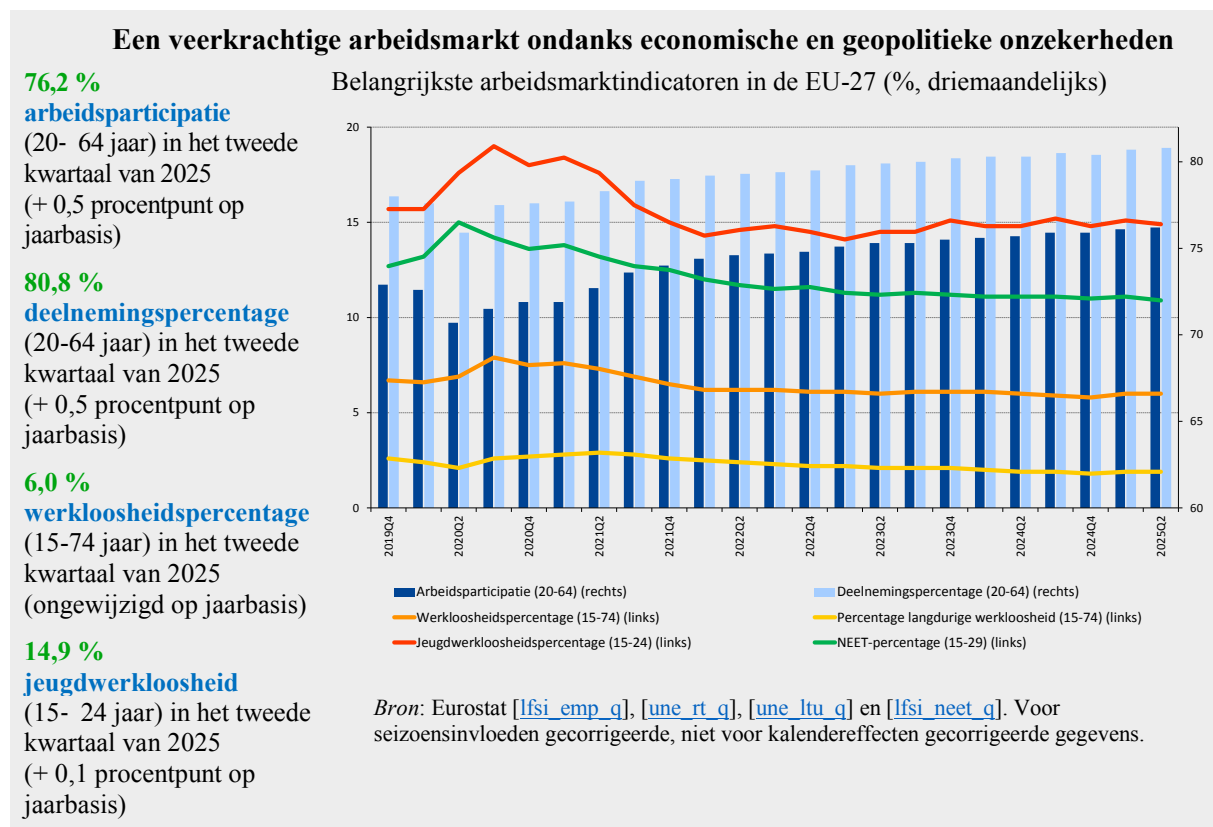
Ondanks de toenemende economische en geopolitieke onzekerheid bleef de arbeidsmarkt van de EU in 2024 en begin 2025 veerkrachtig, met een gematigde maar nog steeds robuuste groei van de werkgelegenheid. In 2024 is de totale werkgelegenheid in de EU als geheel met 1,7 miljoen mensen toegenomen tot 219,4 miljoen. De arbeidsparticipatie (voor de leeftijdsgroep 20-64 jaar) bereikte 75,8 % in 2024 en steeg verder tot een recordhoogte van 76,2 % in het tweede kwartaal van 2025. Hoewel het jaarlijkse

percentage langdurige werkloosheid. Het heeft ook te maken met een laag en afnemend effect van sociale overdrachten (met uitzondering van pensioenen) op de armoedebestrijding en een sterke verslechtering van de deelname van kinderen jonger dan drie jaar aan formele kinderopvang. Voor Finland houdt de identificatie voor de tweede fase van de analyse voornamelijk verband met de relatieve verslechtering van het werkloosheidspercentage en het percentage langdurige werkloosheid.

¹¹ Estland, Hongarije en Kroatië, die zich vorig jaar ook in de tweede fase van de analyse bevonden, worden daar dit jaar niet in meegenomen. Estland bevindt zich niet in de tweede fase in het licht van de opgetekende verbeteringen op het gebied van inkomensongelijkheid, het besteedbare inkomen van huishoudens, het Arope-percentage, het effect van sociale overdrachten op armoedebestrijding en onvervulde behoeften aan medische zorg. Hongarije bevindt zich evenmin in de tweede fase van de analyse, aangezien uit de meest recente gegevens blijkt dat er sprake is van verbeteringen met betrekking tot voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding, het Arope-percentage (algemeen en voor kinderen), de arbeidsparticipatiekloof tussen personen met en zonder handicap en het percentage langdurige werkloosheid. Voor Kroatië is er in 2024 sprake van een onderbreking van de tijdreeks voor alle sociale indicatoren op basis van EU-SILC, waardoor veranderingen niet op zinvolle wijze kunnen worden geïnterpreteerd. De structurele breuk ligt met name ten grondslag aan de “in de gaten te houden” situatie voor Arope, in het algemeen en voor kinderen.

groeipercentage vertraagde, weerspiegelde de positieve groei de veerkracht van de arbeidsmarkt in een context van onzekerheid. Tegelijkertijd daalde het werkloosheidspercentage in de EU (voor de leeftijdsgroep 15-74 jaar) tot een historisch laag niveau van 5,9 % in 2024.

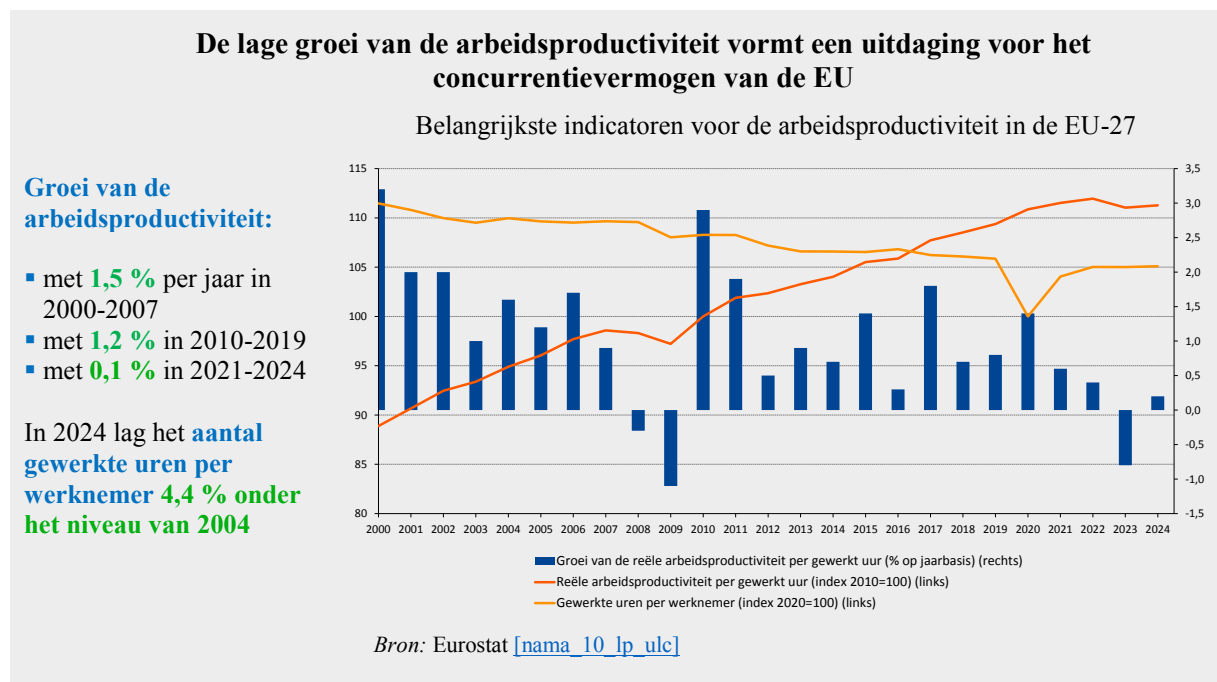
De groei van de werkgelegenheid in 2024 was voornamelijk het gevolg van een hoger deelnemingspercentage en, in veel mindere mate, van een lagere werkloosheid. Er werden vooral banen gecreëerd in de dienstensector en in de publieke sector. Het aantal zelfstandigen (als percentage van de totale werkgelegenheid) in de EU is gestaag gedaald, met verschillen per sector en per land. Over het geheel genomen werd in de EU-lidstaten een geleidelijke opwaartse convergentie van de arbeidsparticipatie waargenomen. Tegelijkertijd bleven er aanzienlijke regionale verschillen bestaan, zowel tussen als binnen landen. Veel van de regio's met een relatief lage arbeidsparticipatie zijn plattelandsgebieden, dunbevolkte of afgelegen gebieden.

De trage groei van de arbeidsproductiviteit is een uitdaging voor het concurrentievermogen van de EU en voor de sociale cohesie, zoals ook wordt opgemerkt in het rapport-Draghi¹². Dit geldt des te meer in de context van ongunstige demografische ontwikkelingen, die gevolgen hebben voor het groeipotentieel van de Unie, het banenscheppend vermogen en de levensstandaard van de EU-burgers. De afgelopen

¹² Het rapport-Draghi: *A competitiveness strategy for Europe*, 9 september 2024.

vijfentwintig jaar is de productiviteitsgroei gestaag vertraagd¹³. In 2024 steeg de arbeidsproductiviteit per uur met slechts 0,2 %, na een daling van 0,8 % het jaar daarvoor. De prognoses voorspellen verbeteringen in 2025, 2026 en 2027 die in de meeste lidstaten de verliezen sinds 2023 zouden kunnen compenseren¹⁴. Om haar concurrentievermogen en strategische autonomie te versterken, moet de EU haar innovatiecapaciteit vergroten, onder meer door haar menselijk kapitaal te versterken in overeenstemming met de veranderende behoeften. Dit wordt duidelijk benadrukt in het kompas voor concurrentievermogen van de Commissie¹⁵, het initiatief voor een vaardigheidsunie¹⁶, het actieplan voor het AI-continent¹⁷ en de AI-toepassingsstrategie¹⁸. Meer particuliere investeringen, ondersteund door een diepere kapitaalmarktunie, kunnen ook bijdragen tot een verbetering van de arbeidsproductiviteit.

Ondanks een daling ten opzichte van de piek in 2022 blijven de tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden groot. Het aanpakken daarvan is van cruciaal belang om het concurrentievermogen, de EU-agenda voor meer strategische autonomie en duurzame groei te stimuleren. De vacaturegraad in de EU daalde van 3,1 % in het tweede kwartaal van 2022 tot 2,1 % in het tweede kwartaal van 2025 en bleef daarmee boven het gemiddelde van vóór de pandemie (2013-2019) van 1,7 %. Op basis van deze graad zijn de tekorten met name groot in de administratieve en ondersteunende diensten; vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten; vervoer; verschaffen van accommodatie en maaltijden;

¹³ De groei bedroeg gemiddeld 1,7 % per jaar in de periode 2000-2007 en daalde tot 1,2 % in de periode 2010-2019, tot slechts 0,1 % in de periode 2021-2024.

¹⁴ Zie: [European economic forecast – Autumn 2025](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2025.

¹⁵ Mededeling van de Europese Commissie over het EU-kompas voor concurrentievermogen, COM(2025) 30 final, van 29 januari 2025.

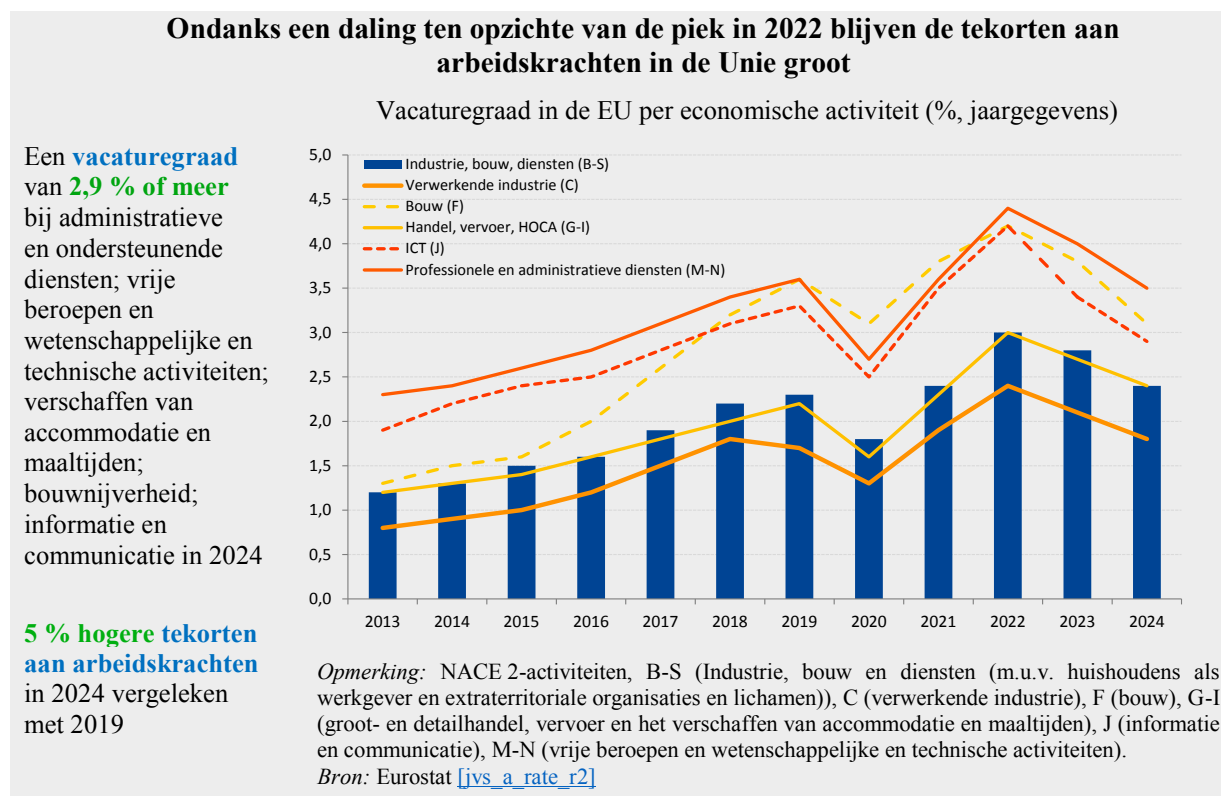
¹⁶ Mededeling van de Europese Commissie over De vaardigheidsunie, COM(2025) 90 final, van 5 maart 2025.

¹⁷ Mededeling van de Europese Commissie over het Actieplan voor het AI-continent, COM(2025) 165 final, van 9 april 2025.

¹⁸ Mededeling van de Europese Commissie over de AI-toepassingsstrategie, COM(2025) 723 final, van 8 oktober 2025.

bouwnijverheid; en informatie en communicatie. Uit een recente analyse is gebleken dat er in meerdere lidstaten maar liefst 24 beroepen met een tekort aan arbeidskrachten zijn die relevant zijn voor de groene transitie¹⁹.

Structurele factoren zullen de tekorten in sommige sectoren waarschijnlijk in stand houden. Het gaat onder meer om demografische veranderingen en de vraag naar vaardigheden als gevolg van de groene en de digitale transitie, alsook om slechte arbeidsomstandigheden in sommige sectoren. De sectorale mobiliteit blijft beperkt, aangezien slechts 1,8-3,9 % van de werknemers jaarlijks van sector verandert, een percentage dat sinds 2016 grotendeels ongewijzigd is gebleven²⁰. Het aanpakken van deze tekorten is van essentieel belang om groei, productiviteit en de dubbele transitie te ondersteunen. In 2024 heeft de Commissie een actieplan voorgesteld om tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden in de Unie aan te pakken, dat in nauwe samenwerking met de sociale partners werd opgesteld²¹. In dit actieplan wordt gewezen op het belang van het activeren van ondervertegenwoordigde groepen, sterkere bij- en omscholing, een intensiever gebruik van informatie over vaardigheden, betere arbeidsomstandigheden en betere arbeidsmobiliteit om tekorten aan te pakken. In het kader van de vaardigheidsunie presenteert de Commissie een nieuwe aanbeveling voor een aanbeveling van de Raad over menselijk kapitaal.

Het bevorderen van de kwaliteit van banen is van cruciaal belang voor een concurrerende sociale markteconomie met een hoge productiviteit en een grotere sociale cohesie. Het dichtend van de innovatiekloof en het verwezenlijken van de horizontale

¹⁹ Een beroep wordt aangemerkt als een beroep met “wijdverbreide tekorten” als ten minste vijf lidstaten daarvoor tekorten melden. Dit is een kernprestatie-indicator van de Clean Industrial Deal.

²⁰ Fulvimari A. et al., *Estimating labour market transition costs and social investment needs of the green transition – a new approach*, Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2025, verschijnt binnenkort.

²¹ Europese Commissie *Mededeling over Tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden in de EU: een actieplan*, COM(2024) 131 final, van 20 maart 2024.

katalysatoren²² die in het kompas voor concurrentievermogen zijn uiteengezet, is van essentieel belang om hoogwaardige banen te bevorderen. Arbeidsmarktinstellingen spelen op hun beurt ook een belangrijke rol. Zoals aangegeven in het advies van het Comité voor de werkgelegenheid aan de Raad Epsco van juni 2025²³, omvat de kwaliteit van banen dimensies zoals een *toereikend inkomen en eerlijke lonen, werk- en loopbaanzekerheid*, en de *ontwikkeling van vaardigheden en loopbaanontwikkeling*. Dit zijn onderling afhankelijke elementen die, wanneer zij worden gecombineerd, een opwaartse spiraal van persoonlijke empowerment, productiviteit en economische groei kunnen creëren. Tegelijkertijd kunnen *veiligheid en gezondheid op het werk*, in combinatie met *welzijn op de werkplek*, optimale *werktijdenregelingen, evenwicht tussen werk en privéleven* en *werkautonomie*, de basis leggen voor succes op persoonlijk, professioneel en organisatorisch vlak. Dit kan bijvoorbeeld het gevolg zijn van een grotere creativiteit en verantwoordingsplicht, een hogere motivatie en productiviteit en een lagere incidentie van burn-outs.

Toegang tot sociale bescherming is een integraal onderdeel van de kwaliteit van banen. Ook *collectieve belangenvertegenwoordiging en -organisatie, gendergelijkheid en gelijke kansen*, alsook inspanningen om de *overgang van zwartwerk/grijswerk naar formele werkgelegenheid* te bevorderen, zijn cruciale factoren voor een rechtvaardige en inclusieve arbeidsmarkt. Het verbeteren van de prestaties in al deze dimensies van de kwaliteit van banen is van cruciaal belang om ervoor te zorgen dat het scheppen van banen ook gaat over kwaliteit, en niet alleen over kwantiteit. De kwaliteit van banen wordt ook beïnvloed door structurele verschuivingen op de arbeidsmarkt. Het gaat hierbij onder meer om de toenemende digitalisering van werk, de vergroening van de economie, de ontwikkeling van arbeidsovereenkomsten en vormen van werk, veranderende culturen op de werkplek en bredere maatschappelijke waarden en doelstellingen zoals non-discriminatie en gelijke kansen.

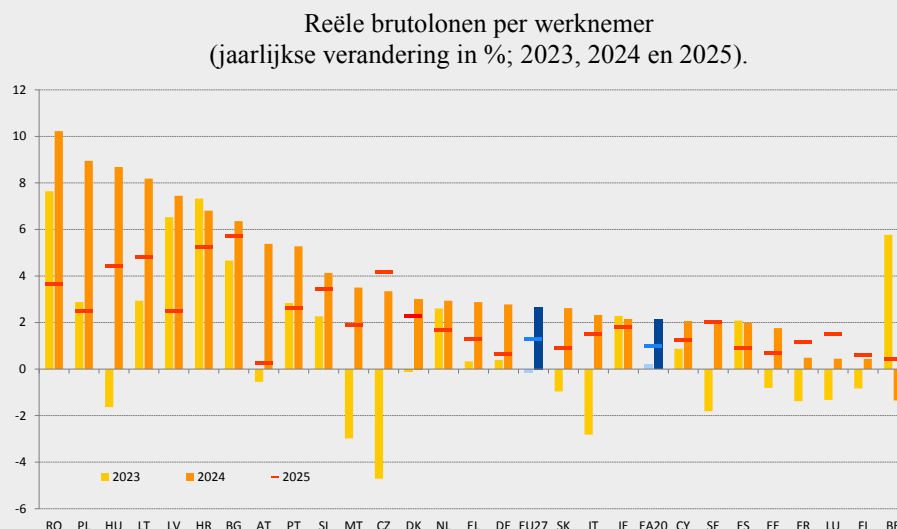
²² Deze horizontale katalysatoren omvatten het vereenvoudigen van het regelgevingsklimaat, het verminderen van de lasten en het bevorderen van snelheid en flexibiliteit; het optimaal benutten van de schaalvoordelen van de eengemaakte markt door belemmeringen weg te nemen; financiering via een spaar- en investeringsunie en een geheroriënteerde EU-begroting; het bevorderen van vaardigheden en hoogwaardige banen, waarbij sociale rechtvaardigheid wordt gewaarborgd; en het beter coördineren van beleid op EU- en nationaal niveau.

²³ Zie het [Advies van het Comité voor de werkgelegenheid over de dimensies van de kwaliteit van banen](#) dat in juni 2025 aan de Raad Werkgelegenheid, Sociaal Beleid, Volksgezondheid en Consumentenzaken is gepresenteerd.

De reële lonen leven weer op, maar herstellen zich niet van de verliezen in voorgaande jaren

De nominale beloning per werknemer steeg met 5,1 % in 2024, en met 4,2 % in 2025 (prognose).

De reële lonen stegen met 2,7 % in 2024, en stegen met 1,3 % in 2025 (prognose).

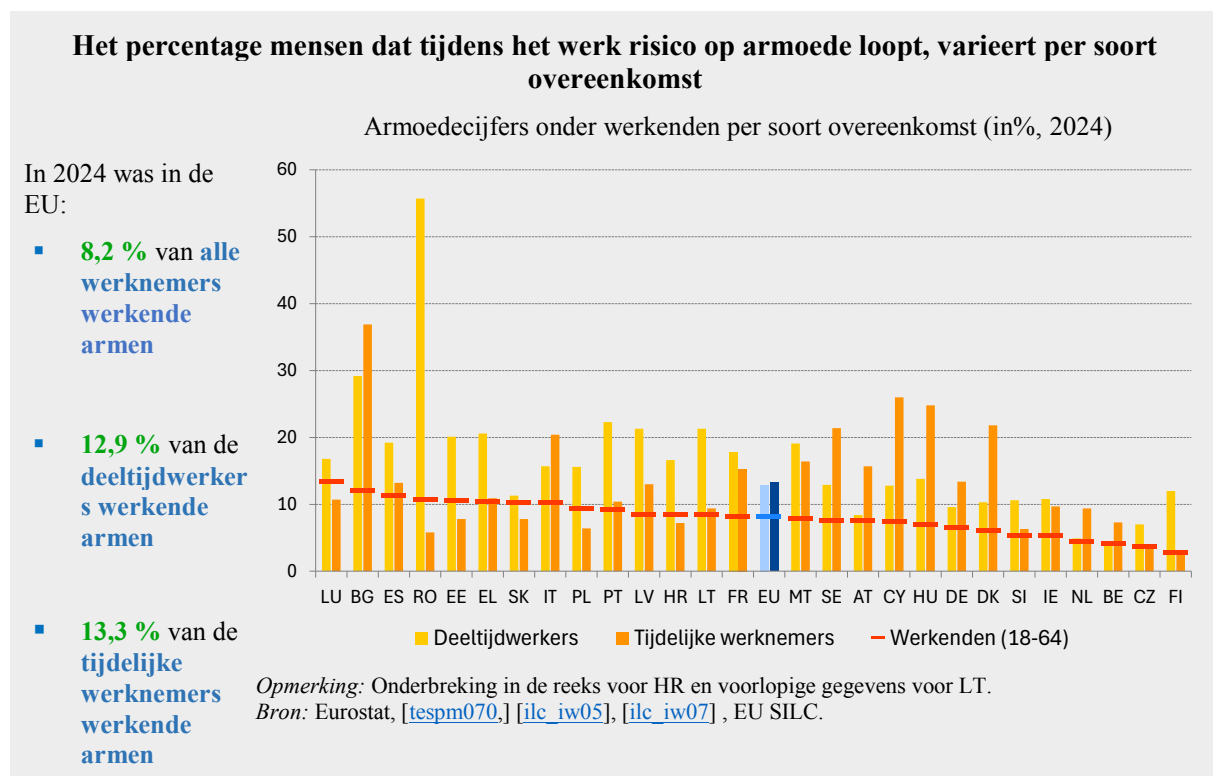
Bron: Europese Commissie, AMECO-databank, nominale brutolonen per werknemer [hwwdw], deflator; Geharmoniseerd indexcijfer van de consumptieprijzen [AMECO 5000 ZCPIH]. Totale werkgelegenheid (binnenlands concept) [namq_10_a10_e]. De gegevens voor 2025 weerspiegelen prognoses die zijn berekend op basis van de economische voorjaarsprognoses 2025 van de Commissie. De actualisering van de brutolonen per werknemer [AMECO-code: hwwdw] was met de najaarsprognose niet beschikbaar op 19 november, toen de laatste actualisering mogelijk was.

De loongroei in de EU bleef robuust in 2024, terwijl er aanzienlijke variatie bestond tussen de lidstaten. De groei op jaarbasis van de nominale beloning per werknemer bedroeg 5,1 %, een daling ten opzichte van de recordgroei van 6,1 % in 2023. De reële loongroei herstelde zich in 2024 met 2,7 %. Dit werd voornamelijk ondersteund door een vermindering van de inflatie en een sterke nominale loongroei. In de meeste lidstaten lagen de reële lonen boven het niveau van vóór de pandemie. In verschillende grote economieën (Duitsland, Frankrijk, Nederland en Italië) blijven zij onder deze niveaus, tegen een achtergrond van zwakke productiviteit en economische groei. Bijgevolg lagen de gemiddelde reële lonen in de EU in 2024 nog steeds iets onder het niveau van vóór de pandemie, maar zullen zij daar naar verwachting in 2025 boven komen. Tegelijkertijd heeft de stijging van de wettelijke minimumlonen in de meeste lidstaten het verlies aan koopkracht voor mensen met een minimumloon grotendeels gecompenseerd.

In landen met collectief overeengekomen minimumlonen heeft de loongroei de koopkracht in 2024 versterkt, met name voor mensen met laagbetaalde banen. De correcte uitvoering van de richtlijn betreffende toereikende minimumlonen²⁴ is van cruciaal belang om de koopkracht van werknemers met lage lonen te behouden, en om risico's op armoede onder de beroepsbevolking te voorkomen en te bestrijden, en tegelijkertijd prikkels om te werken te versterken. De Richtlijn bevat ook maatregelen die erop gericht zijn collectieve onderhandelingen aan te moedigen, alsook de handhavings- en toezichtsmechanismen in de lidstaten te verbeteren.

²⁴ Richtlijn (EU) 2022/2041 van het Europees Parlement en de Raad van 19 oktober 2022 betreffende toereikende minimumlonen in de Europese Unie, PB L 275 van 25.10.2022, blz. 33.

Hoewel een toereikend inkomen een belangrijke dimensie van de kwaliteit van banen is²⁵, liep in 2024 bijna een op de twaalf werknemers risico op armoede. Voor werknemers met atypische arbeidsvormen is dat aantal nog groter. Het percentage werkenden (18-64 jaar) dat risico op armoede loopt, is in 2024 licht gedaald tot 8,2 %. Personen met atypische arbeidsvormen liepen een groter risico, aangezien zij vaak een lager jaarinkomen en een lagere arbeidsintensiteit hebben. Bij huishoudens met een hoge arbeidsintensiteit was het percentage mensen dat kampt met armoede onder werkenden bijvoorbeeld minder dan een derde in vergelijking met huishoudens met een lage arbeidsintensiteit. Bovendien blijven de armoedecijfers onder werkenden hoger bij werknemers die buiten de EU zijn geboren, werknemers met een laag opleidingsniveau en huishoudens met kinderen ten laste. Werkende mannen liepen ook een groter risico op armoede dan werkende vrouwen. Zowel de uitvoering van de richtlijn betreffende minimumlonen als een sterkere uitvoering van de aanbeveling van de Raad van 2019 met betrekking tot de toegang tot sociale bescherming voor werknemers en zelfstandigen kan helpen om deze uitdagingen het hoofd te bieden.

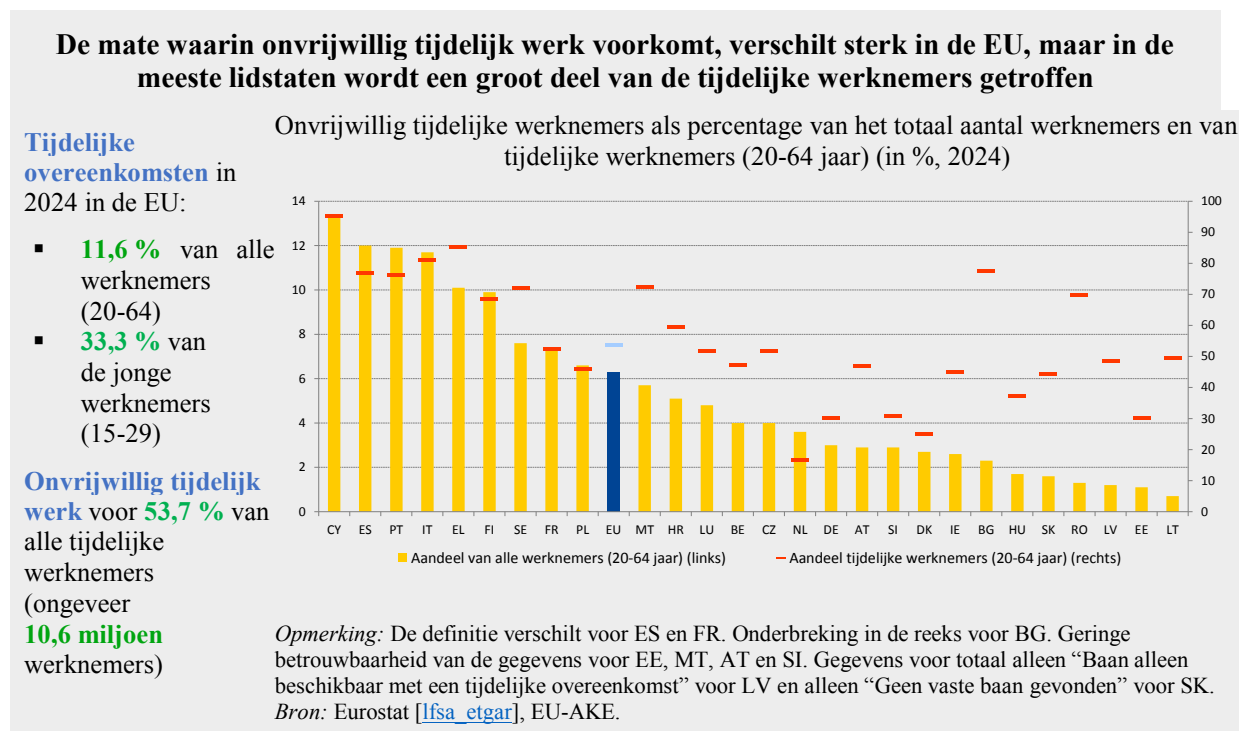
Flexibele contractuele regelingen kunnen helpen om aan de vraag op de arbeidsmarkt te voldoen, maar kunnen ook bijdragen tot een grotere versnippering van de arbeidsmarkt en van invloed zijn op de kwaliteit van banen. Atypische arbeidsvormen, zoals tijdelijk en deeltijdwerk, kunnen zowel werkgevers als werknemers meer flexibiliteit bieden. Zij kunnen ook dienen als “springplank” naar stabiele werkgelegenheid en betere arbeidsomstandigheden, wanneer de overgangpercentages hoog genoeg zijn. In sommige gevallen beperken zij echter opwaartse mobiliteit, zorgen zij voor aanhoudende instabiliteit

²⁵ Zie het [Advies van het Comité voor de werkgelegenheid over de dimensies van de kwaliteit van banen](#) dat in juni 2025 aan de Raad Werkgelegenheid, Sociaal Beleid, Volksgezondheid en Consumentenzaken is gepresenteerd.

en gaan zij gepaard met slechte arbeidsomstandigheden, lagere inkomsten en beperkte toegang tot sociale bescherming, opleiding en vertegenwoordiging²⁶. Tegen de achtergrond van een stijgende arbeidsparticipatie is het aandeel tijdelijke werknemers onder alle werknemers verder gedaald tot 11,6 % in de EU in 2024. De verschillen tussen de lidstaten bleven aanzienlijk.

Ondanks lichte verbeteringen komen tijdelijke overeenkomsten bijna drie keer vaker voor bij jongeren en komen ze vaker voor bij vrouwen dan bij mannen. Ook hebben sommige lidstaten relatief hoge percentages tijdelijke banen, naast lage overgangspersentages naar vaste overeenkomsten. Dit wijst op uitdagingen in verband met de rol van tijdelijke overeenkomsten als “springplank” naar vaste banen.

In 2024 had een op de twee tijdelijke werknemers onvrijwillig een tijdelijke baan, goed voor 6,4 % van alle werknemers. Kortom, onvrijwillig tijdelijk werk (15-64 jaar) blijft een aanzienlijk deel van de beroepsbevolking treffen, ondanks een daling met 0,5 procentpunt sinds 2023. Er bestaan duidelijke verschillen tussen de lidstaten, en opnieuw een hogere incidentie voor jongeren en vrouwen. Ook bij deeltijdwerk is er een onvrijwillige component die in sommige lidstaten aanzienlijk bleef, ondanks een algemene daling op EU-niveau. Een actief arbeidsmarktbeleid en doeltreffende diensten voor arbeidsvoorziening die de overgang naar banen van hogere kwaliteit bevorderen, en stimulansen voor werkgevers om mensen op voltijdse vaste basis in dienst te nemen naast adequate toegang tot sociale bescherming en leermogelijkheden, kunnen de versnippering van de arbeidsmarkt helpen verminderen en de kwaliteit van banen helpen verbeteren.

De digitale transformatie verandert de Europese arbeidsmarkten, waarbij een op de tien werknemers in de EU gebruikmaakt van generatieve artificiële intelligentie²⁷. Artificiële intelligentie (AI) biedt krachtige instrumenten om innovatie te stimuleren, de

²⁶ Zie Eurofound, [Labour market segmentation](#), European Industrial Relations Dictionary, 2019.

²⁷ Zie Eurofound, [Europese enquête naar de arbeidsomstandigheden 2024: eerste bevindingen](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, Luxemburg, 2025.

productiviteit te verhogen en het mondiale concurrentievermogen van Europa te versterken. Het gebruik van digitale monitoring op het werk en sturing door algoritmen van werkprocessen veranderen de manier waarop het werk wordt georganiseerd, gecoördineerd, gemonitord en beheerd²⁸. Het gebruik van AI en door algoritmes beheerde systemen op de werkplek kan, indien deze systemen op verantwoorde wijze worden ontworpen en toegepast, de efficiëntie vergroten, de aanwerving stroomlijnen, vooroordelen verminderen en de kwaliteit van banen verbeteren²⁹. Deze instrumenten moeten echter op passende wijze worden beheerd om naar behoren tegemoet te komen aan de bezorgdheid over de toegenomen werkdruk, voortdurende monitoring, mogelijke vooroordelen en gegevensbeschermingsrisico's voor werknemers. In dit verband bevat de AI-verordening een duidelijke reeks risicogebaseerde regels voor de ontwikkelaars en exploitanten van AI. Deze regels hebben betrekking op specifieke toepassingen van AI, waarbij de veiligheid, de grondrechten en mensgerichte AI worden gewaarborgd en tegelijkertijd het gebruik van, de investeringen in en de innovatie op het gebied van AI in de hele EU worden versterkt³⁰. Bovendien wordt in de AI-toepassingsstrategie, waarmee de invoering van AI in tien bedrijfstakken en de overheidssector van de EU wordt bevorderd, het belang van een verantwoord en nuttig gebruik van AI op de werkplek erkend.

Het correct vaststellen van de arbeidsstatus en het bevorderen van transparantie, billijkheid, menselijk toezicht, veiligheid en verantwoordingsplicht bij sturing door algoritmen is van cruciaal belang voor platformwerkers en om de kwaliteit van banen te verbeteren. Het referentiepunt is de richtlijn platformwerk³¹. In 2025 zullen naar verwachting 43 miljoen werknemers via een of meer digitale arbeidsplatformen in de Europese Unie werken. Platformwerk biedt flexibiliteit en aanvullend, of zelfs primair, inkomen. Het kan ook de belemmeringen voor de toegang tot de arbeidsmarkt voor jongeren, migranten of personen met een handicap verminderen. Platformwerk gaat echter ook gepaard met onzekerheid, lage inkomsten, beperkte toegang tot sociale bescherming en uitdagingen in verband met ondoorzichtige sturing door algoritmen. Aangezien het meeste werk via digitale platforms online plaatsvindt, zijn grensoverschrijdende werkstromen bovendien moeilijk te traceren en in veel gevallen verborgen. De meeste mensen die via platforms in de EU werken, worden als zelfstandige beschouwd, hoewel in werkelijkheid naar schatting tot 5,5 miljoen mensen ten onrechte als zelfstandige worden aangemerkt³².

Ongeveer 55 % van de platformwerkers verdient minder dan het minimumloon. Om de arbeidsomstandigheden bij platformwerk te verbeteren, is de richtlijn platformwerk in december 2024 in werking getreden en hebben de lidstaten twee jaar de tijd om deze in nationaal recht om te zetten. De richtlijn heeft betrekking op kwesties als verkeerde kwalificatie van de arbeidsstatus, sturing door algoritmen en transparantie in verband met grensoverschrijdend werk. Het doel van de richtlijn is te zorgen voor fatsoenlijke

²⁸ In 2024 werd 37 % van de werknemers in de EU digitaal gecontroleerd op werktijden en 36 % op in- en uitgaande verplaatsingen. Uit enquêtegegevens blijkt ook dat de werktijden van 24 % van de werknemers in de EU automatisch worden toegewezen.

²⁹ Zie de Eurobarometer-enquête van 2025.

³⁰ Zie [Verordening \(EU\) 2024/1689 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juni 2024 tot vaststelling van geharmoniseerde regels betreffende artificiële intelligentie](#).

³¹ Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de verbetering van de arbeidsvoorwaarden bij platformwerk. Zie Europese Raad, [Platformwerkers: Raad neemt nieuwe regels voor betere arbeidsomstandigheden aan — Consilium](#).

³² Europese Commissie, [Samenvatting van het effectbeoordelingsverslag bij het voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de verbetering van de arbeidsvoorwaarden bij platformwerk](#), 2021.

arbeidsomstandigheden en kwaliteit van banen bij platformwerk en tegelijkertijd de duurzame groei van digitale arbeidsplatformen in de EU te ondersteunen.

Digitale innovatie biedt mogelijkheden voor productievere en hoogwaardigere banen, maar kan ook leiden tot werkintensivering en de grenzen met het privéleven vervagen.

Digitale technologieën hebben bijvoorbeeld de groei van telewerken mogelijk gemaakt. In 2024 werkte ongeveer 20 % van de werknemers ten minste een deel van de tijd thuis. Volgens een Eurofound-enquête uit 2025 gaf meer dan 50 % van de respondenten in 2024 er de voorkeur aan meerdere keren per week thuis te werken, terwijl 24 % de wens uitte om uitsluitend thuis te werken.

Technologische ontwikkelingen en daarmee verband houdende modellen voor telewerken en hybride werken kunnen ook van invloed zijn op arbeidstijdpatronen.

Over het algemeen zijn werkroosters die afwijken van het normale aantal uren bij voltijdarbeid, wat negatieve gevolgen kan hebben voor de kwaliteit van banen, in de EU verbeterd. In 2024 maakte 6,6 % van alle werkenden (20-64 jaar) lange werkdagen, tegenover 7,1 % in 2023. Het percentage werknemers met atypische werktijden bleef echter hoog, namelijk 33,6 % van de totale werkgelegenheid (20-64 jaar). Naar aanleiding van de onafgeronde onderhandelingen van de Europese sectoroverschrijdende sociale partners over de actualisering van hun kaderovereenkomst inzake telewerken van 2002 en de resolutie van het Europees Parlement over het recht om offline te zijn van 2021³³, heeft de Europese Commissie een formele raadpleging van de sociale partners in twee fasen gehouden over het recht om offline te zijn en te telewerken.

Toegang tot adequate sociale bescherming voor alle soorten arbeidsovereenkomsten en arbeidsstatussen blijft een uitdaging, met name voor atypische werknemers en zelfstandigen. Toegang tot sociale bescherming is een ander belangrijk kenmerk van de kwaliteit van banen. In achttien lidstaten werden formele lacunes in de dekking vastgesteld voor ten minste één groep atypische werknemers, met name voor werkloosheids-, ziekte- en moederschaps- of vaderschapsuitkeringen. Voor zelfstandigen werden in negentien lidstaten lacunes in de dekking vastgesteld, die het meest uitgesproken waren voor werkloosheid, arbeidsongevallen en beroepsziekten. Bovendien is de toegang voor sommige groepen werknemers of zelfstandigen slechts vrijwillig (opt-inregelingen), met een zeer ongelijk gebruik in de lidstaten.

In ongeveer een kwart van de EU-landen ontvingen atypische werknemers die sociale bescherming behoefden minder vaak sociale uitkeringen dan werknemers met een standaardbaan. Zelfstandigen ontvingen van alle groepen het minst vaak sociale uitkeringen. Inkomensarmoede kwam aanzienlijk vaker voor onder tijdelijke (13,4 %) en deeltijdwerkers (13,8 %) en zelfstandigen (20,9 %) dan onder vaste werknemers (6,3 %). Het uitvoeren van de aanbeveling van de Raad van 2019 met betrekking tot de toegang tot sociale bescherming voor werknemers en zelfstandigen is van cruciaal belang om de resterende lacunes in de dekking te dichten en adequate en transparante systemen te bevorderen.

³³ Europees Parlement, [Resolutie van het Europees Parlement van 21 januari 2021 met aanbevelingen aan de Commissie betreffende het recht om offline te zijn](#), 2021.

Er zijn aanzienlijke regionale verschillen in NEET-percentages in de EU en binnen de lidstaten geregistreerd

NEET-percentage op
11,1 % in 2024 in de EU

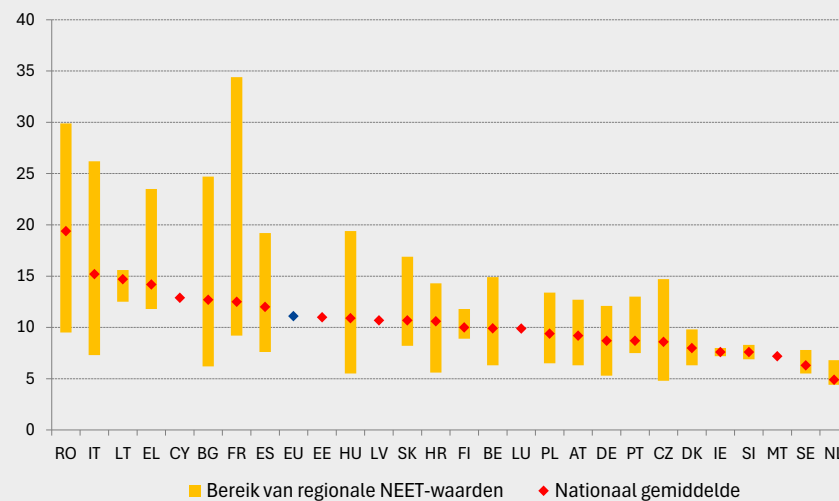
Hoger voor vrouwen
(12,1 %), geboren buiten
de EU (18,4 %) en in
plattelandsgebieden

NEET-percentages in
2024:

- variërend van 4,4 % tot 19,4 % tussen de EU-landen

maar van 4,4 % tot
29,9 % tussen de
regio's (NUTS 2-
regio's)

Bandbreedte van NEET-percentages (15-29 jaar) op regionaal niveau (NUTS 2-regio's) per lidstaat en gemiddelden van de lidstaten, 2024

Opmerking: Geen regionale gegevens beschikbaar (NUTS2) voor CY, EE, LV, LU en MT.
Bron: berekeningen van DG EMPL; Eurostat [[edat_lfse_22](#)].

Niettemin bleef het percentage jongeren die geen werk hebben en geen onderwijs of opleiding volgen, dalen in de EU. Het daalde van 11,3 % tot 11,1 % in 2024. De percentages NEET-jongeren (15-29 jaar) blijven echter hoger onder vrouwen dan onder mannen, en onder buiten de EU geboren jongeren in vergelijking met in het land zelf geboren jongeren, alsook in plattelandsgebieden in vergelijking met grote en kleine steden, en voorsteden. Anderzijds is de jeugdwerkloosheid (15-24 jaar), na een gestaag herstel sinds COVID-19, licht gestegen tot 14,9 % in 2024 en blijft zij nog steeds meer dan twee keer zo hoog als het totale werkloosheidspercentage. Zij is ook bijzonder hoog onder jongeren met een lager kwalificatieniveau en jongeren die buiten de EU zijn geboren. De arbeidsparticipatie van pas afgestudeerden in beroepsonderwijs en -opleiding en tertiair onderwijs (20-34 jaar) is in 2024 in de EU gedaald (tot respectievelijk 80,0 % en 86,7 %), wat mogelijk wijst op grotere moeilijkheden bij hun toetreding tot de arbeidsmarkt. De situatie onderstreept de noodzaak van voortdurende actie om structurele uitdagingen aan te pakken die de toegang van jongeren tot de arbeidsmarkt belemmeren, in het licht van het verloren potentieel en de risico's op langere termijn voor carrièremogelijkheden. De versterkte jongerengarantie ondersteunt NEET's door hen binnen vier maanden nadat zij werkloos zijn geworden of het formele onderwijs hebben verlaten, een geschikte baan, vervolgonderwijs, een leerling- of stageplaats aan te bieden³⁴.

Een langer beroepsleven draagt bij tot actief ouder worden, tot het verminderen van tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden en tot het vermogen om sterke socialebeschermingsstelsels in stand te houden. In 2024 steeg de arbeidsparticipatie van mensen in de leeftijdsgroep van 55-64 jaar tot 65,2 %. Er blijven aanzienlijke verschillen

³⁴ [Aanbeveling van de Raad](#) van 30 oktober 2020 inzake Een brug naar banen — Versterking van de jongerengarantie en tot vervanging van de Aanbeveling van de Raad van 22 april 2013 tot invoering van een jongerengarantie (2020/C 372/01), PB C 372 van 4.11.2020, blz. 1.

bestaan tussen de lidstaten. Verwacht wordt dat de bevolking in de werkende leeftijd in de EU tussen 2030 en 2050 jaarlijks met 1,2 miljoen zal afnemen. De afhankelijkheidsratio van ouderen zal naar verwachting toenemen van 36 % in 2022 tot 55 % uiterlijk in 2050 en verder tot 59 % in 2070. Belangrijke determinanten zijn onder meer pensioenstimulansen, gezondheidsproblemen en omstandigheden zoals inflexibele werkplekken en leeftijdsdiscriminatie. Wat het eerste betreft, heeft het onlangs goedgekeurde pakket aanvullende pensioenen tot doel de deelname aan en het spaargeld in bedrijfspensioenregelingen en persoonlijke pensioenregelingen te vergroten en de bijdrage van pensioenfondsen aan de financiering van innovatieve en productieve investeringen te verbeteren.

Oudere vrouwen maakten vaker geen deel uit van de beroepsbevolking dan mannen, vaak als gevolg van vervroegde uittreding en langdurige afwezigheid als gevolg van zorgverplichtingen. Mensen in de leeftijdsgroep 55-64 jaar vormen een aanzienlijk deel (28,1 %) van de bevolking in de werkende leeftijd buiten de beroepsbevolking, ondanks de vooruitgang in de afgelopen tien jaar. Om deze uitdagingen aan te pakken, is een uitgebreide reeks beleidsmaatregelen nodig, waaronder pensioenhervormingen, activerings- en opleidingsinitiatieven. De EU heeft stappen ondernomen, zoals de vaststelling van Richtlijn 2000/78/EG³⁵ ter bestrijding van discriminatie op de arbeidsmarkt, en de ontwikkeling van een demografiETOOLBOX. Ook heeft de Raad in juni 2025 de lidstaten en de Commissie opgeroepen stappen te ondernemen om ouderen te helpen actief te blijven en hun volledige potentieel op de arbeidsmarkt en in de samenleving te benutten³⁶. In het licht van de huidige en verwachte demografische ontwikkelingen en aanzienlijke tekorten aan vaardigheden en arbeidskrachten is het van cruciaal belang het potentieel van oudere werknemers te benutten om het groeipotentieel en het sociale model van de EU te ondersteunen.

De aanhoudende arbeidsparticipatie- en loonkloof tussen mannen en vrouwen vereist meer inspanningen om hardnekkige ongelijkheden op de arbeidsmarkt aan te pakken. Wanneer rekening wordt gehouden met het feit dat vrouwen vaker in deeltijd werken, wordt de kloof nog groter. De arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen is de afgelopen jaren in de EU iets kleiner geworden, als gevolg van een grotere stijging van de arbeidsparticipatie van vrouwen. Deze kloof blijft echter aanzienlijk (10,0 procentpunt in 2024). Zij vertoont grote verschillen tussen de lidstaten en regio's, waaruit blijkt dat de urgentie in delen van de EU groter is. De arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen is ook groter voor vrouwen met kinderen. Dit is des te belangrijker in een context van tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden en vergrijzing van de bevolking.

De loonkloof tussen mannen en vrouwen in de EU is aanzienlijk met 12,0 % (in 2023). Zij is de afgelopen tien jaar met 4 procentpunt gekrompen. Deze loonkloven zijn het gevolg van genderverschillen in economische activiteiten en beroepen, ondervertegenwoordiging van vrouwen in hogere functies, oververtegenwoordiging van vrouwen in deeltijdwerk en niet-permanente arbeidsvormen, moeilijkheden bij het combineren van werk en zorgtaken, discriminatie en niet-transparante loonstructuren. Deze inkomenskloven leiden ook tot aanzienlijke genderkloven op het gebied van pensioenen later in het leven.

³⁵ Richtlijn 2000/78/EG van de Raad van 27 november 2000 tot instelling van een algemeen kader voor gelijke behandeling in arbeid en beroep, PB L 303 van 2.12.2000, blz. 16.

³⁶ [Conclusies van de Raad over de ondersteuning van ouderen bij het volledig benutten van hun potentieel op de arbeidsmarkt en in de samenleving.](#)

Er is ruimte voor duurzame beleidsmaatregelen om belemmeringen voor de arbeidsmarktparticipatie van vrouwen aan te pakken, in overeenstemming met de EU-strategie voor gendergelijkheid 2020-2025³⁷. Dit kan onder meer inhouden dat het aanbod en de toegankelijkheid van hoogwaardige en betaalbare voor- en vroegschoolse educatie en opvang en langdurige zorg worden verbeterd. Ook zouden gerichte hervormingen van het belastingstelsel vrouwen beter kunnen stimuleren om te werken. Dergelijke acties zouden in overeenstemming zijn met de aanbevelingen van de Raad over voor- en vroegschoolse educatie en opvang (met inbegrip van de nieuwe doelstellingen van Barcelona) en over toegang tot betaalbare en hoogwaardige langdurige zorg³⁸.

Het wegnemen van belemmeringen voor de integratie op de arbeidsmarkt van mensen die buiten de EU zijn geboren, kan bijdragen tot het beperken van tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden, het aanpakken van demografische veranderingen en het bevorderen van sociale cohesie. Mensen die buiten de EU zijn geboren, maken meer dan een tiende van de beroepsbevolking van de EU uit. Hun deelnemingspercentage en arbeidsparticipatie blijven echter lager dan die van de andere groepen. Als gevolg daarvan behoren ongeveer 7,4 miljoen van die mensen in de werkende leeftijd niet tot de beroepsbevolking van de EU. Dit ondanks de bestaande tekorten. Dit manco is te wijten aan verschillende belemmeringen in verband met hun arbeidsmarktstatus en sociale integratie. Het gaat onder meer om een laag opleidingsniveau en een beperkte taalvaardigheid, discriminatie en slechte gezondheidsomstandigheden. Migranten met een diploma van het tertiair onderwijs (ongeveer een derde van hen) hebben betere werkgelegenheidsvooruitzichten, maar problemen met de erkenning van hun kwalificaties blijven een groot obstakel, waardoor zij vaak naar laaggeschoolde banen worden gedreven. Een betere integratie van migranten op de arbeidsmarkt kan bovendien bijdragen tot het verkleinen van de arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen door tekorten in de zorgsector op te vullen.

³⁷ [Een Unie van gelijkheid: strategie voor gendergelijkheid 2020-2025, COM\(2020\) 152 final.](#)

³⁸ [Aanbeveling van de Raad van 8 december 2022 over voor- en vroegschoolse educatie en opvang: de doelstellingen van Barcelona voor 2030 2022/C 484/01](#), PB C 484 van 20.12.2022, blz. 1, en [Aanbeveling van de Raad van 8 december 2022 over toegang tot betaalbare en hoogwaardige langdurige zorg 2022/C 476/01](#), PB C 476 van 15.12.2022, blz 1.

De ongelijkheden in het onderwijs nemen toe en het niveau van de basisvaardigheden van kansarme leerlingen is de afgelopen tien jaar relatief verslechterd

Het **percentage goed presterende leerlingen uit kansarme milieus** is gedaald:

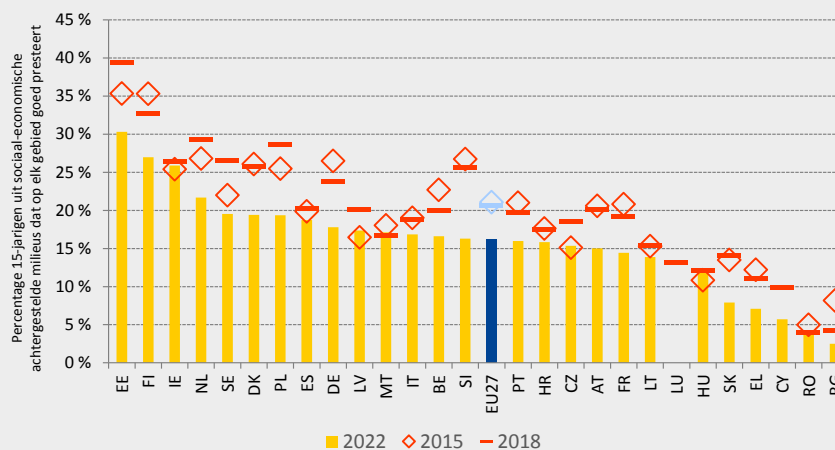
- van **21,1 %** in 2015
- en **20,8 %** in 2018
- tot **16,3 %** in 2022

tegenover **59,0 %** van die met een bevoorrechte achtergrond

Bijna alle lidstaten zijn de afgelopen tien jaar verslechterd

Er blijven **grote verschillen** bestaan tussen de EU-landen

Percentage 15-jarigen uit sociaal-economisch achtergestelde milieus dat goed presteert op het gebied van lezen, wiskunde of wetenschappen (2022, 2018, 2015)

Opmerking: bij het interpreteren van de gegevens voor 2022 voor DK, IE, LV en NL is terughoudendheid geboden omdat deze lidstaten niet voldeden aan een of meer PISA-steekproefnormen. LU nam alleen deel aan PISA2018.

Bron: Europese Commissie (2024).

De sterke daling van de basisvaardigheden onder leerlingen toont aan dat er voor onze onderwijs- en opleidingsstelsels dringend actie moet worden ondernomen om deze negatieve trend aan te pakken. Op basis van PISA 2022 blijkt een sterke daling van de basisvaardigheden van leerlingen uit een aanzienlijke toename van het percentage ondermaats presterende leerlingen (29,5 %, tegenover 22,9 % in 2018, op het gebied van wiskunde). Uit de gegevens blijkt ook een daling van het percentage best presterende leerlingen (7,9 %, tegenover 11 % in 2018, op hetzelfde gebied). Bovendien presteerde in 2022 slechts 16,3 % van de leerlingen uit kansarme sociaal-economische milieus goed op het gebied van basisvaardigheden³⁹, tegenover 59,0 % van de leerlingen uit bevoorrechte milieus. Het gebrek aan basisvaardigheden vormt een belangrijke belemmering voor bijscholing op latere leeftijd en staat in de weg aan de productiviteitsgroei.

Lage niveaus van digitale geletterdheid, met inbegrip van AI-geletterdheid, en burgerschapscompetenties onder leerlingen zijn zorgwekkend, met name in een context waarin informatiemanipulatie en desinformatie steeds vaker voorkomen. Slechts 63 % van de leerlingen beschikt over voldoende burgerschapskennis (ICCS 2022) en 43 % heeft geen digitale basisvaardigheden (ICILS 2023). Slechte digitale vaardigheden belemmeren het vermogen van lerenden om in het digitale tijdperk te gedijen, door technologische veranderingen te navigeren, desinformatie tegen te gaan en veilig gebruik te maken van opkomende technologieën zoals AI. Digitale vaardigheden zijn ook essentieel voor digitaal welzijn en helpen lerenden om gezondere, evenwichtigere relaties met technologie te ontwikkelen. Om de digitale vaardigheden van jongeren en leerkrachten te bevorderen, voert de Commissie het Actieplan Voor Digitaal Onderwijs 2021-2027 uit en werkt zij momenteel aan een routekaart voor de toekomst van digitaal onderwijs en digitale vaardigheden. In het

³⁹ Ten minste niveau 4 bereikt op de PISA-schaal van de OESO voor lezen, wiskunde of wetenschappen.

kader van de vaardigheidsunie heeft de Commissie een actieplan voor basisvaardigheden⁴⁰ gelanceerd, met een breed scala aan initiatieven om lacunes in basisvaardigheden aan te pakken.

Positief is dat het aantal voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding daalt en het aantal afgestudeerden in het tertiair onderwijs stijgt. In 2024 is het percentage voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding in de EU bijna gehalveerd (9,4 % onder 18- tot 24-jarigen) ten opzichte van 2002. 3,1 miljoen jonge volwassenen hebben echter ten hoogste lager secundair onderwijs of lager gevolgd, waarbij personen met een handicap, onderdanen van derde landen en Roma onevenredig zijn vertegenwoordigd in de groep. Dit leidt tot een lagere arbeidsparticipatie en een lagere deelneming aan cursussen voor verdere scholing en brengt het vermogen van individuen om hun volledige potentieel te benutten in gevaar. Het houdt in de loop der tijd ook een toename van de bijbehorende overheidsuitgaven en een daling van de overheidsinkomsten in. Een diploma in beroepsonderwijs en -opleiding of een diploma in het hoger onderwijs kan de vooruitzichten van mensen op de arbeidsmarkt sterk verbeteren. Bij beroepsonderwijs en -opleiding geldt dit met name voor pas afgestudeerden die werkplekleren hebben gedaan. In de Unie is het aantal jongeren met een diploma tertiair onderwijs aanzienlijk gestegen (van 36,5 % naar 44,1 % voor 25- tot 34-jarigen tussen 2015 en 2023), gestimuleerd door een ruimere toegang tot universiteiten, een toenemende vraag naar hoogwaardige vaardigheden op de arbeidsmarkt, de vooruitzichten op een lagere werkloosheid en hogere inkomens.

Er is nog steeds een tekort aan afgestudeerden met de juiste vaardigheden om in strategische sectoren te werken. Er zijn met name nog steeds tekorten aan vaardigheden op specifieke terreinen zoals wetenschap, technologie, engineering en wiskunde (STEM). Deze vaardigheden zijn met name nodig voor een succesvolle groene transitie en in andere strategische sectoren zoals veiligheid en cyberbeveiliging, defensie en ruimtevaart, AI, schone technologie, geavanceerde productiemethoden, biotechnologie en gezondheidszorg. Bovendien zijn zij van cruciaal belang voor de technologische soevereiniteit van de EU, met inbegrip van haar digitale leiderschap. Tegen deze achtergrond heeft de Commissie EU-doelen voor 2030 voorgesteld van ten minste 32 % en 45 % van de studenten die zijn ingeschreven in respectievelijk STEM-vakgebieden, tertiair onderwijs en initieel beroepsonderwijs of initiële beroepsopleiding op middelhoog niveau. In het kader van de vaardigheidsunie heeft het strategisch plan voor STEM-onderwijs⁴¹ tot doel inschrijvingen te bevorderen, de ontwikkeling van vaardigheden te ondersteunen en de genderkloof in STEM te dichten. Bovendien heeft de komende Europese strategie voor beroepsonderwijs en beroepsopleiding tot doel beroepsonderwijs en -opleiding aantrekkelijker, inclusiever en responsiever te maken. Tot slot draagt de Europese Alliantie voor leerlingplaatsen bij tot de ontwikkeling van leerlingplaatsen voor meisjes en vrouwen op STEM-gebieden, met als doel hen aan te trekken voor STEM-studies en hen op de arbeidsmarkt te houden.

⁴⁰ Mededeling van de Europese Commissie over het actieplan voor basisvaardigheden, COM(2025) 88 final, van 5 maart 2025.

⁴¹ Mededeling van de Commissie over een strategisch plan voor STEM-onderwijs: vaardigheden voor concurrentievermogen en innovatie, COM(2025) 89 final; van 5 maart 2025.

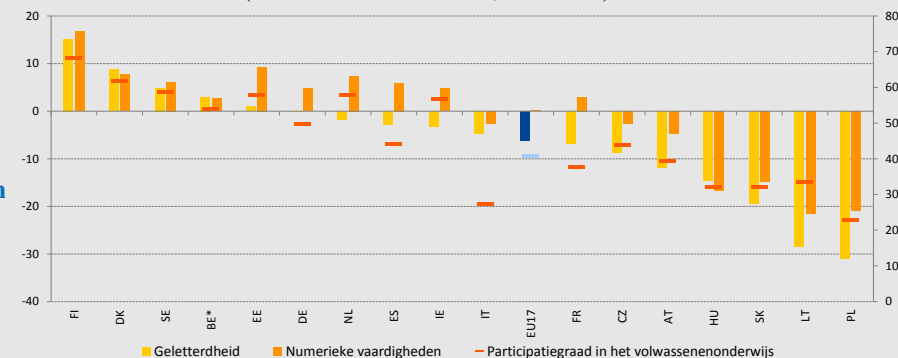
De lees- en schrijfvaardigheid onder volwassenen is de afgelopen tien jaar afgenomen, met name in landen met een lage deelname aan volwasseneneducatie

1 op de 5 volwassenen presteerde in 2023 slecht op het gebied van lezen, schrijven en rekenen

De geletterdheid daalde gemiddeld, terwijl de numerieke vaardigheden grotendeels stabiel bleven

Aanzienlijke daling van lees-, schrijf- en rekenvaardigheid in landen met een lagere deelname aan volwasseneneducatie

Verandering in de scores voor lezen, schrijven en rekenen onder volwassenen (16-65 jaar) tussen 2013 en 2023 (procentpunten, linker-as) en deelname aan volwasseneneducatie (% van de volwassenen, rechter-as)

Opmerking: gegevens over deelname aan onderwijs en opleiding zijn een speciale extractie die is afgestemd op de definitie van de AES en de EU-AKE; BE heeft alleen betrekking op Vlaanderen

Bron: OESO-enquête naar de vaardigheden van volwassenen (2023).

Ongeveer een op de vijf volwassenen in de EU werd in 2023 beschouwd als slecht presterend op het gebied van lezen, schrijven en rekenen⁴². Aanzienlijke dalingen van de taal- en rekenvaardigheden van volwassenen werden juist geregistreerd in de landen met een lagere deelname aan volwasseneneducatie. Er worden grote verschillen geregistreerd in de deelname aan volwasseneneducatie, ook tussen bevolkingsgroepen (van hoog- tot laaggeschoolden, van werkenden tot werklozen en van niet-werkenden), en per beroep⁴³. De verschillen in participatiegraad tussen de groepen wijzen op hardnekkige belemmeringen. Persoonlijke opleidingsbudgetten, zoals individuele leerrekeningen⁴⁴, zijn belangrijk om de vraag naar leren te stimuleren. Om de leermogelijkheden te versterken, omvat de vaardigheidsunie initiatieven zoals individuele leerrekeningen, de uitbreiding van microcredentials⁴⁵ en innovatieve werkgroepuimten, met name voor laaggeschoolden. In het algemeen voorziet de vaardigheidsunie in een brede aanpak om de participatiegraad van volwassenen te verhogen en de beroepsbevolking van de EU uit te rusten met de juiste vaardigheden voor de toekomst.

Het stimuleren van de deelname van volwassenen aan onderwijs is van cruciaal belang om tekorten aan te pakken en de productiviteit, het concurrentievermogen en de sociale cohesie te vergroten. Uit de gegevens voor 2022 van de enquête volwasseneneducatie (AES) bleek een lichte stijging van de deelname aan volwasseneneducatie (met uitzondering van

⁴² Zie OESO, [Do Adults Have the Skills They Need to Thrive in a Changing World?: Survey of Adult Skills 2023](#), OECD Skills Studies, OECD Publishing, Parijs, 2024.

⁴³ Terwijl 60,9 % van de managers, beroepsbeoefenaren, technici en vakspecialisten in 2022 deelnam aan leeractiviteiten, werd een veel lagere deelname geregistreerd onder administratieve, manuele en elementaire beroepen.

⁴⁴ Zie [Aanbeveling van de Raad over individuele leerrekeningen](#) van mei 2022.

⁴⁵ Zie [Aanbeveling van de Raad betreffende een Europese benadering van microcredentials voor een leven lang leren en inzetbaarheid op de arbeidsmarkt](#) van juni 2022.

begeleide opleiding op de werkplek⁴⁶) in de afgelopen twaalf maanden in de EU, van 37,4 % in 2016 tot 39,5 % in 2022. Een verdere mogelijke stijging wordt gesuggereerd door de gegevens in de arbeidskrachtenenquête (AKE) tussen 2022 en 2024. Toch blijft het niveau te laag in het licht van de grote transformaties waarmee Europa wordt geconfronteerd, en blijven de verschillen tussen de lidstaten te groot.

In 2024 is de inkomenspositie van huishoudens aanzienlijk toegenomen en is het aandeel mensen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd in de EU licht gedaald, zonder duidelijke tekenen van opwaartse convergentie in de EU. Het reële bruto besteedbare inkomen van huishoudens (BBIH) per hoofd van de bevolking (2008=100) is op EU-niveau in 2024 aanzienlijk gestegen tot 141,3, d.w.z. 2,5 punten hoger dan in 2023, voornamelijk als gevolg van de groei van de beloning van werknemers. Dit is de grootste stijging sinds 2021-2022 en hield ook in de eerste helft van 2025 aan. Het totale aantal mensen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd (Arope) is met ongeveer 2,9 miljoen gedaald vergeleken met 2019 (ten opzichte van een doel van ten minste 15 miljoen voor 2030). Dit betekent dat een op de vijf mensen in de EU in 2024 nog steeds een risico op armoede of sociale uitsluiting liep. Het armoederisico verschilt per bevolkingsgroep, waarbij kinderen, ouderen, personen met een handicap, laaggeschoolden, buiten de EU geboren personen en Roma zwaarder worden getroffen. De heterogeniteit bleef ook bestaan tussen en binnen de lidstaten (zowel tussen regio's als tussen plattelands- en stedelijke gebieden). Werkloosheid blijft een belangrijke oorzaak van armoede, terwijl sociale uitkeringen niet alle huishoudens bereiken die deze uitkeringen nodig hadden.

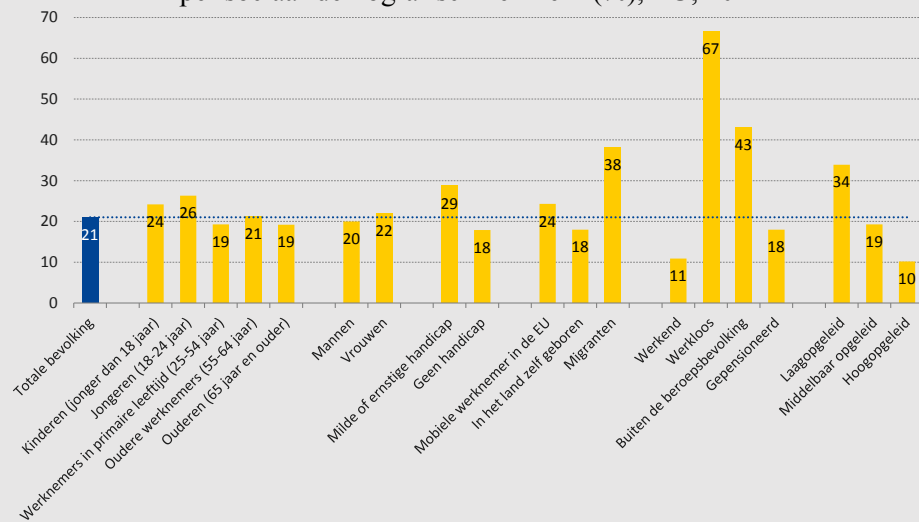
⁴⁶ Deze cijfers zijn afkomstig uit een speciale extractie van de AES, met uitzondering van begeleide opleiding op de werkplek, die is gebruikt om de vooruitgang op weg naar het doel voor volwasseneneducatie voor 2030 te monitoren (zie ook bijlage 2).

De percentages armoede of sociale uitsluiting verschillen aanzienlijk naargelang van de sociaal-demografische kenmerken

In 2024 werden in de EU **een op de vijf mensen** en **een op de vier kinderen met armoede of sociale uitsluiting bedreigd**

Naast kinderen worden **ouderen, werklozen, laaggeschoolden, personen met een handicap, buiten de EU geboren personen en Roma** meer geraakt

Percentages mensen die met armoede of sociale uitsluiting worden bedreigd (Arope) per sociaal-demografisch kenmerk (%), EU, 2024

Opmerking: De waarden voor 2024 hebben betrekking op de inkomens van 2023 voor alle lidstaten. De definitie verschilt voor het Arope-percentage van personen jonger en ouder dan 65 jaar, aangezien de laatste de component zeer lage arbeidsintensiteit uitsluit.

Bron: Eurostat [[ilc_peps01n](#)] [[ilc_peps06n](#)] [[ilc_peps02n](#)] [[ilc_peps04n](#)] [[hlth_dpe010](#)].

Ondanks recente verbeteringen is de minimale inkomenssteun in bijna alle lidstaten niet voldoende om mensen uit de armoede te halen. De uitgaven voor socialezekerheidsuitkeringen zijn in 2024 naar schatting in bijna alle lidstaten in reële termen gestegen. Onlangs zijn hervormingen voorgesteld om de uitkeringen voor een minimuminkomen een grotere rol te laten spelen bij het ondersteunen van ontvangers om deel te nemen aan actieve arbeidsmarktbeleidsmaatregelen en actief naar werk te zoeken. Tegelijkertijd nam het effect van sociale overdrachten (met uitzondering van pensioenen) op de armoedebestrijding in de EU in 2024 gemiddeld licht af (als gevolg van de krimp van de uitgaven voor sociale bescherming in reële termen in 2023), met sterke dalingen in sommige lidstaten met hoge niveaus. De energiearmoede (gemeten aan de hand van de indicator “percentage personen dat niet in staat is hun woning voldoende te verwarmen”) is in 2024 voor het eerst sinds 2022 gedaald als gevolg van een combinatie van factoren, waaronder dalende detailhandelsprijzen van gas en elektriciteit, een mix van energie-efficiëntie maatregelen en andere steunmaatregelen. Toch bleef zij aanzienlijk hoger voor mensen die met armoede of sociale uitsluiting worden bedreigd. Het blijft bijzonder belangrijk om de verdelingseffecten van hervormingen en investeringen te beoordelen om rekening te houden met de effecten op de armoederisico’s en de inkomensongelijkheid, om vooraf de beleidsvorming te onderbouwen.

Het aandeel kinderen dat in de EU met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd, is licht gedaald, maar bleef hoger dan voor de totale bevolking. Het aantal kinderen (0-17 jaar) dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd, is gedaald van 19,96 miljoen in 2023 tot 19,52 miljoen in 2024 (gemiddeld 24,2 % in de EU). Hoewel 2024 het tweede opeenvolgende jaar van daling in absolute cijfers is, is de incidentie van kinderarmoede nog steeds 3,2 procentpunt hoger dan voor de totale bevolking. In totaal liep bijna een op de vier kinderen in de EU in 2024 risico op armoede of sociale uitsluiting. Kinderen uit armoede en sociale uitsluiting halen is essentieel om hen te helpen hun potentieel op de arbeidsmarkt en in de maatschappij optimaal te benutten en de overdracht van armoede van generatie op

generatie te doorbreken. Voor de aanpak van dit probleem is het essentieel dat de Europese kindergarantie⁴⁷ in alle lidstaten wordt uitgevoerd.

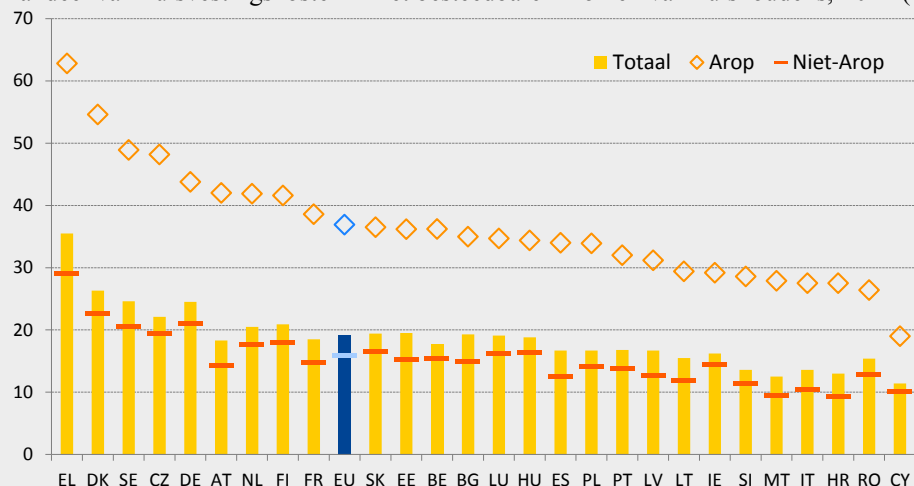
Het aandeel ouderen (65+) dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd, is in 2024 blijven afnemen in de EU. De situatie blijft echter zeer uiteenlopend van lidstaat tot lidstaat. De daling tot 19,4 % was het gevolg van een verbetering voor vrouwen (die niettemin nog steeds aanzienlijk hogere risico's lopen dan mannen). De daling is ook het gevolg van minder inkomensarmoede en ernstige materiële of sociale deprivatie onder ouderen. Het geaggregeerde vervangingspercentage voor pensioenen bleef in 2024 stabiel op EU-niveau. De situatie met betrekking tot armoede onder ouderen en inkomensvervanging bleef echter zeer verschillend van lidstaat tot lidstaat. In sommige landen was het risico op inkomensarmoede voor 65-plussers zelfs twee keer zo hoog als voor de bevolking in de werkende leeftijd.

Huishoudens die te kampen hebben met armoede besteden een aanzienlijk deel van hun besteedbaar inkomen aan huisvestingskosten, met grote verschillen tussen de lidstaten

In 2024 besteedden huishoudens in **meer dan een derde van de lidstaten ongeveer een vijfde of meer van hun besteedbaar inkomen aan huisvestingskosten**

Voor huishoudens die met armoede worden bedreigd lagen in bijna alle lidstaten de **bovenmatige uitgaven voor huisvesting bijna dubbel zo hoog**

Aandeel van huisvestingskosten in het besteedbare inkomen van huishoudens, 2024 (%)

Opmerking: voorlopige gegevens voor LT.

Bron: Eurostat [ilc_mdcd01], EU SILC.

De betaalbaarheid van huisvesting blijft een belangrijke uitdaging, die onevenredig grote gevolgen heeft voor mensen die een risico op armoede lopen. De afgelopen tien jaar zijn de huizenprijzen in de EU gemiddeld ongeveer 10 % sneller gestegen dan het inkomen, waardoor de betaalbaarheid afneemt⁴⁸. Er bestaan echter aanzienlijke verschillen tussen de lidstaten en tussen regio's/grote stedelijke centra. Maar liefst 8,2 % van de totale EU-bevolking leefde in een huishouden waar de totale huisvestingskosten meer dan 40 % uitmaakten van het totale besteedbare inkomen, d.w.z. met bovenmatige uitgaven voor huisvesting⁴⁹. Dit percentage bedroeg 31,1 % voor mensen die met armoede worden

⁴⁷ [Aanbeveling \(EU\) 2021/1004 van de Raad van 14 juni 2021 tot instelling van een Europese kindergarantie, PB L 223 van 22.6.2021, blz. 14.](#)

⁴⁸ Zie Cousin G., Frayne C., Dias Martins V. en B. Vasicek (2025), [Housing in the European Union: Market Developments, Underlying Drivers, and Policies](#), European Economy Discussion Paper 228/Okttober 2025.

⁴⁹ Zowel de huisvestingskosten als het inkomen zijn exclusief vergoedingen. Zie bijlage 2 voor meer informatie over de indicator.

bedreigd, tegenover 3,8 % voor de rest van de bevolking. Hoewel sociale huisvesting in de EU-lidstaten ongelijk is ontwikkeld, lopen de definities, aanbieders, subsidiabiliteits- en toewijzingsmechanismen uiteen. De verdere ontwikkeling ervan kan bijdragen tot een betere toegang tot huisvesting⁵⁰. Hogere bouw-, grond- en financieringskosten worden vaak gemeld als uitdagingen voor de verstrekking van sociale huisvesting. Hoewel verschillen in definities en methoden voor gegevensverzameling de vergelijkbaarheid tussen de lidstaten belemmeren, is er in veel lidstaten sprake van een stijgende tendens op het gebied van dakloosheid.

In de Verdragen wordt de sleutelrol van de sociale dialoog in de sociale markteconomie van de EU ten volle erkend. Het belang van de sociale dialoog is ook verankerd in de Europese pijler van sociale rechten en de werkgelegenheidsrichtsnoeren. Voortbouwend op de Verklaring van de sociale partners in Hertoginnedal van 2024⁵¹ hebben de Commissie en de Europese sectoroverschrijdende sociale partners in maart 2025 een pact voor de Europese sociale dialoog⁵² ondertekend. In het kader van een hernieuwde bereidheid om de sociale dialoog te versterken in een tijd van wereldwijde transformatie, worden in het pact maatregelen vastgesteld die de Commissie en de sociale partners moeten nemen om de juiste voorwaarden te scheppen en te stimuleren om het potentieel van de sociale dialoog op alle niveaus optimaal te benutten. Als zodanig heeft het pact tot doel een kader te bieden voor een sociale dialoog om te gedijen op alle niveaus, onder meer op nationaal en Europees, sectoroverschrijdend en sectoraal niveau.

De aanbeveling van de Raad van 2023 over de versterking van de sociale dialoog in de Europese Unie biedt de lidstaten richtsnoeren voor de wijze waarop de sociale dialoog het best kan worden bevorderd en collectieve onderhandelingen kunnen worden versterkt⁵³. De Commissie werkt onder meer samen met de sociale partners aan een routekaart voor hoogwaardige banen. Zij heeft toegezegd hen ook te raadplegen over beleidsinitiatieven die niet onder het toepassingsgebied van de artikelen 153 en 154 VWEU⁵⁴ vallen, maar die voor hen van bijzonder belang zijn. Op EU-niveau zijn zowel de sociale partners als maatschappelijke organisaties actief betrokken bij het Europees Semester, met regelmatige gedachtewisselingen en thematische discussies over onderwerpen van bijzonder belang. De betrokkenheid en raadpleging van zowel de sociale partners als maatschappelijke organisaties zijn van cruciaal belang voor de beleidsvorming en voor het aansturen van duurzame en inclusieve verandering.

De lidstaten moeten actie ondernemen om de in dit gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid beschreven uitdagingen op het gebied van werkgelegenheid, vaardigheden en sociaal beleid aan te pakken. Met name — in overeenstemming met de werkgelegenheidsrichtsnoeren:

- de bij- en omscholing van volwassenen een leven lang verbeteren om het concurrentievermogen te garanderen, tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden

⁵⁰ Het proces van de-institutionalisering van personen met een handicap stagneert, onder meer als gevolg van een gebrek aan toegankelijke huisvestingsoplossingen.

⁵¹ [Tripartiete verklaring voor een bloeiende Europese sociale dialoog.](#)

⁵² [Pact for European Social Dialogue.](#)

⁵³ AANBEVELING VAN DE RAAD van 12 juni 2023 over de versterking van de sociale dialoog in de Europese Unie (PC/2023/1389).

⁵⁴ Artikel 154 VWEU voorziet in een raadpleging van de Europese sociale partners in twee fasen over een reeks in artikel 153 van het Verdrag genoemde sociale beleidskwesties, zoals arbeidsvoorwaarden en gezondheid en veiligheid op het werk.

aanpakken, zich aanpassen aan de veranderende arbeidsmarktsituatie en -vooruitzichten, en de eerlijke groene en de eerlijke digitale transitie bevorderen, in overeenstemming met de vaardigheidsunie. Het gaat hierbij onder meer om het integreren van het gebruik van instrumenten voor kennis over vaardigheden; het versterken van de voorziening van individuele opleidingsrechten, zoals individuele leerrekeningen; en het bevorderen van de ontwikkeling, implementatie en erkenning van microcredentials overeenkomstig de nationale omstandigheden — in overeenstemming met de aanbevelingen van de Raad inzake individuele leerrekeningen en betreffende een Europese benadering van microcredentials;

- het actieve arbeidsmarktbeleid en de capaciteit en de doeltreffendheid van de openbare diensten voor arbeidsvoorziening versterken — onder meer door te investeren in digitale infrastructuur en diensten, betere loopbaanbegeleiding een leven lang, adviesdiensten, informatie op het gebied van vaardigheden en personeelsopleiding — om de arbeidsmarktparticipatie te vergroten, met name van ondervertegenwoordigde groepen, ter ondersteuning van het creëren van hoogwaardige banen, mobiliteit en transities;
- de eerlijke mobiliteit binnen de EU bevorderen en overwegen geschoolde werknemers uit derde landen aan te trekken en te behouden. Daarnaast maatregelen nemen om legale migratie van onderdanen van derde landen in beroepen met een tekort aan arbeidskrachten of studierichtingen in strategische sectoren te vergemakkelijken, en tegelijkertijd de eerbiediging en handhaving van arbeids- en sociale rechten waarborgen, ondersteund door een doeltreffend integratiebeleid, in aanvulling op het benutten van het arbeidsaanbod en de vaardigheden uit de Unie;
- zorgen voor de beschikbaarheid van steunregelingen voor het behoud van banen, als fall-backinstrument voor noodsituaties dat is ontworpen om banen (en bedrijven) te beschermen in geval van een crisis, met inbegrip van herstructureringen, en het menselijk kapitaal verder ontwikkelen door middel van bij- en omscholing;
- toereikende steun verlenen aan werknemers en huishoudens die het zwaarst worden getroffen door de economische en sociale gevolgen van de aanpassing aan de klimaatverandering en nieuwe groene en digitale technologieën, in het bijzonder aan kwetsbare werknemers en huishoudens — onder meer door doeltreffende diensten voor arbeidsvoorziening en werkgelegenheidsprogramma's, aanwervings- en transitieprikkels; adequate inkomenszekerheid met een actieve inclusiebenadering; bescherming van de rechten van werknemers tegen risico's in verband met AI, sturing door algoritmen, en klimaatverandering; en de bevordering van ondernemerschap, in overeenstemming met de aanbeveling van de Raad inzake het garanderen van een rechtvaardige transitie naar klimaatneutraliteit;
- in overeenstemming met de nationale wetgeving en/of gebruiken en met volledige inachtneming van de rol en de autonomie van de sociale partners, loonontwikkelingen bevorderen waarmee opwaartse sociale convergentie wordt ondersteund, rekening houdend met productiviteitsontwikkelingen, het creëren van hoogwaardige banen en het behouden van het concurrentievermogen;
- de arbeidsmarktregelgeving en de belasting- en uitkeringsstelsels aanpassen om de segmentatie van de arbeidsmarkt te verminderen, de genderkloven op de arbeidsmarkt te verkleinen en het scheppen van hoogwaardige banen te bevorderen, waaronder een mogelijke vermindering van de belastingwig voor met name mensen met een laag inkomen zonder de transitie naar beter betaalde banen te belemmeren, en een

verschuiving van belasting op arbeid naar belasting op andere bronnen die voordeliger zijn voor de werkgelegenheid en de inclusieve groei;

- zorgen voor gezonde, veilige en goed aangepaste werkomgevingen als belangrijke dimensie van de kwaliteit van banen;
- collectieve onderhandelingen en sociale dialoog bevorderen, in overeenstemming met de aanbeveling van de Raad over de versterking van de sociale dialoog en het pact voor de Europese sociale dialoog, in combinatie met tijdige en zinvolle betrokkenheid van de sociale partners bij relevante beleidsvorming op EU- en nationaal niveau, ook met het oog op verbetering van de kwaliteit van banen, en onder meer in verband met de uitvoering van de herstel- en veerkrachtplannen van de lidstaten en in het kader van het Europees Semester;
- zorgen voor adequate en duurzame sociale bescherming voor iedereen, overeenkomstig de aanbeveling van de Raad met betrekking tot de toegang tot sociale bescherming; de bescherming verbeteren van personen die niet voldoende sociale bescherming genieten, zoals werknemers met atypische arbeidsvormen, onder wie platformwerkers en zelfstandigen, ook als een belangrijke dimensie van de kwaliteit van banen; meer in het algemeen, de toereikendheid van uitkeringen, de overdraagbaarheid van rechten en de toegang tot hoogwaardige diensten verbeteren en tegelijkertijd de duurzaamheid van de overheidsfinanciën waarborgen; en de integratie op de arbeidsmarkt voor personen die in staat zijn om te werken effectief ondersteunen;
- de vooruitzichten van jongeren op de arbeidsmarkt verbeteren, onder meer door inclusief en hoogwaardig beroepsonderwijs- en opleiding en tertiair onderwijs te bevorderen; gerichte ondersteuning van diensten voor arbeidsvoorziening aan te bieden (waaronder mentorschap, begeleiding en advies); en hoogwaardige leerlingplaatsen en stages te ondersteunen, overeenkomstig de versterkte jongerengarantie en de Europese Alliantie voor leerlingplaatsen;
- alomvattende maatregelen nemen om de basisvaardigheden, en meer in het algemeen de ontwikkeling van cruciale competenties (met inbegrip van transversale vaardigheden) van leerlingen te verbeteren, en structurele uitdagingen in verband met de prestaties en kansengelijkheid van onderwijs- en opleidingsstelsels aan te pakken, onder meer door middel van doeltreffende onderwijs-, leer- en beoordelingsbenaderingen. De opstelling van plannen voor de verbetering van basisvaardigheden op schoolniveau ondersteunen, met bijzondere aandacht voor begeleidings- en mentorprogramma's, gepersonaliseerde ondersteuning en voortdurende professionele ontwikkeling van leerkrachten. Excellentie in basisvaardigheden bevorderen door middel van gedifferentieerd onderwijs en leren;
- excellentie stimuleren en de relevantie voor de arbeidsmarkt van beroepsonderwijs en -opleiding en tertiair onderwijs vergroten door middel van nauwere samenwerking met het bedrijfsleven, koppelingen met systemen voor kennis over vaardigheden en een groter gebruik van microcredentials. De procedures voor de wederzijdse erkenning van kwalificaties verbeteren om tekorten aan vaardigheden en vaardighedenmismatches aan te pakken. De toegang tot hoger onderwijs voor afgestudeerden van beroepsonderwijs en -opleiding en ondervertegenwoordigde groepen verbeteren;
- het aantal afgestudeerden in STEM-disciplines verhogen, met name op ICT-gebieden (met inbegrip van AI), op gebieden met grote arbeidskloven en op strategische gebieden, de genderkloven verkleinen en de samenwerking met het bedrijfsleven, aanbieders van beroepsonderwijs en -opleiding en universiteiten versterken zodat zij

actoren van verandering worden in de groene en de digitale transitie. De lerarenopleiding in STEM-vakken verbeteren om tekorten aan te pakken;

- de digitale vaardigheden van leerlingen en volwassenen van alle leeftijden, waaronder media- en digitale (en AI-)geletterdheid, verbeteren en kritisch denken versterken, en de digitale talentenpool op de arbeidsmarkt vergroten door ecosystemen voor digitaal onderwijs en opleiding te ontwikkelen die worden ondersteund door essentiële factoren zoals hogesnelheidsconnectiviteit voor scholen, uitrusting en lerarenopleiding; en instellingen ondersteunen met knowhow over digitalisering met bijzondere aandacht voor inclusie en voor het dichten van de digitale kloof. Ook moet worden overwogen de kennis en vaardigheden van leerlingen en volwassenen van alle leeftijden op het gebied van financiële geletterdheid te verbeteren;
- de initiële en voortgezette lerarenopleidingen versterken, met bijzondere aandacht voor het onderwijzen van basisvaardigheden, in samenwerking met aanbieders van lerarenopleidingen. Het lerarentekort verminderen en het beroep van leerkracht aantrekkelijker maken door de arbeidsvoorwaarden te verbeteren, aantrekkelijke loopbaantrajecten aan te bieden, beginnende leerkrachten te begeleiden en ervaren leerkrachten aan te trekken op kansarme scholen door middel van stimulansen en ondersteuning; en door de zij-instroom in het beroep te vergemakkelijken;
- non-discriminatie waarborgen, gendergelijkheid bevorderen, mainstreaming van gelijkheid verbeteren en de arbeidsmarktparticipatie van vrouwen en kansarme groepen versterken door gelijke kansen en loopbaanontwikkeling te bevorderen, te zorgen voor gelijke beloning voor gelijke of gelijkwaardige arbeid, transparante beloningsstructuren en het evenwicht tussen werk, gezin en privéleven te bevorderen, onder meer door toegang tot betaalbare en hoogwaardige zorg (voor- en vroegschoolse educatie en opvang en langdurige zorg), en verlof om gezinsredenen en flexibele arbeidsregelingen voor ouders en andere informele zorgverleners, in overeenstemming met de Europese zorgstrategie, en door de toegankelijkheid van de werkplek te waarborgen;
- alle kinderen die met armoede of sociale uitsluiting worden bedreigd, voorzien van kosteloze en doeltreffende toegang tot gezondheidszorg, voor- en vroegschoolse educatie en opvang, onderwijs, opleiding en schoolgerelateerde activiteiten; alsook van doeltreffende toegang tot gezonde voeding en adequate huisvesting, in overeenstemming met de Europese kindergarantie en de daarmee verband houdende nationale actieplannen;
- gelijke kansen voor kinderen bevorderen om de hoge niveaus van kinderarmoede aan te pakken en optimaal gebruik te maken van de middelen van de EU en de lidstaten; de uitvoering van de Europese kindergarantie versnellen, onder meer door te voorzien in betaalbare, hoogwaardige voor- en vroegschoolse educatie en opvang en door voortijdig schoolverlaten aan te pakken; de toegang tot kwaliteitsonderwijs voor kinderen en jongeren uit kansarme groepen en afgelegen gebieden ondersteunen, hun leerresultaten verbeteren en opleiding op alle kwalificatieniveaus bevorderen;
- minimuminkomensregelingen bieden en waar nodig versterken die adequate ondersteuning waarborgen en een actieve inclusiebenadering nastreven, in overeenstemming met de aanbeveling van de Raad over een toereikend minimuminkomen met het oog op actieve inclusie en de integratie op de arbeidsmarkt voor personen die in staat zijn om te werken; en de toegang tot ondersteunende en essentiële diensten, waaronder energie, bevorderen, met name voor huishoudens met een laag inkomen en kwetsbare huishoudens;

- de verdelingseffecten van hervormingen en investeringen op het inkomen van verschillende bevolkingsgroepen beoordelen, overeenkomstig de mededeling inzake het beter beoordelen van de verdelingseffecten van het beleid van de lidstaten;
- een toereikend woningaanbod ondersteunen om aan de vraag te voldoen, alsook toegang tot betaalbare huisvesting, sociale huisvesting en/of passende bijstand op het gebied van huisvesting, in voorkomend geval; dakloosheid als de meest extreme vorm van armoede voorkomen en aanpakken en sociale uitsluiting aanpakken door middel van geïntegreerde, persoonsgerichte strategische benaderingen op het gebied van huisvesting; de renovatie van woongebouwen en sociale woningen bevorderen;
- investeren in de capaciteit van het gezondheidszorgsysteem, onder meer op het gebied van preventie en eerstelijnszorg, en in de capaciteit van gezondheidsdiensten, de coördinatie van zorg, zorgpersoneel en het gebruik van e-gezondheid en AI; waar relevant de eigen bijdragen verminderen; de dekking van de gezondheidszorg verbeteren; en betere arbeidsvoorwaarden alsook de bij- en omscholing van gezondheidswerkers bevorderen;
- de verlening van hoogwaardige, betaalbare en duurzame diensten voor langdurige zorg versterken, in overeenstemming met de aanbeveling van de Raad over toegang tot betaalbare en hoogwaardige langdurige zorg;
- inclusieve en houdbare pensioenstelsels waarborgen, onder meer door aanvullende pensioenen te ontwikkelen, die ouderen een toereikend inkomen bezorgen en intergenerationele rechtvaardigheid mogelijk maken in de context van de vergrijzing.

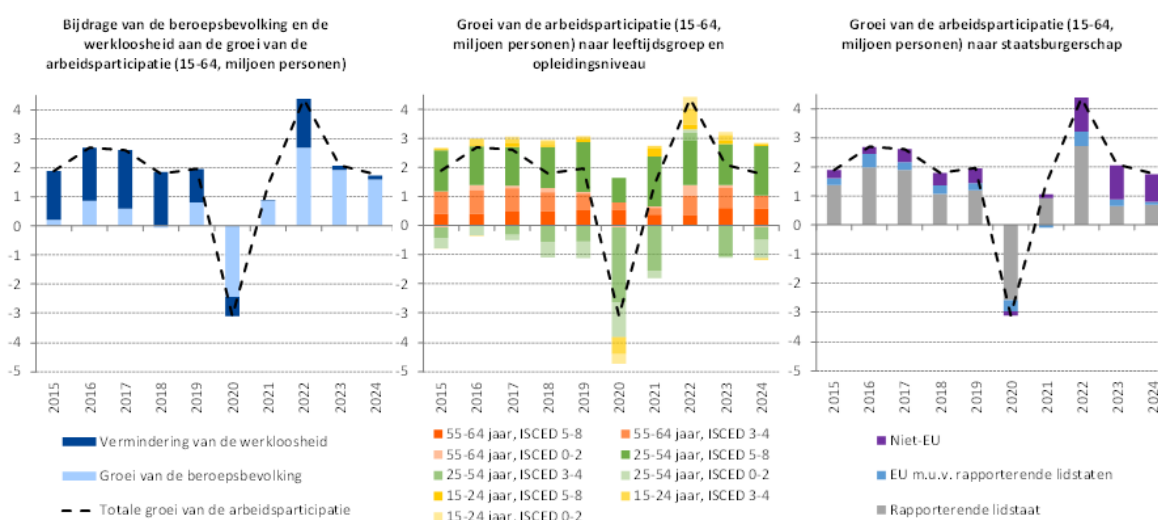
EU-financiering, onder meer uit het ESF+, de herstel- en veerkrachtfaciliteit, het EFRO, het JTF, Erasmus+, het instrument voor technische ondersteuning, alsook het Sociaal Klimaatfonds, voor subsidiabele hervormingen en investeringen, biedt de lidstaten steun om beleidsmaatregelen op deze gebieden op te voeren.

HOOFDSTUK 1. ARBEIDSMARKT- EN SOCIALE TRENDS IN DE EU

De groei van de werkgelegenheid bleef in 2024 robuust, met een historisch laag werkloosheidspercentage, ondanks toegenomen economische en geopolitieke onzekerheden. De totale arbeidsparticipatie steeg met 1,7 miljoen mensen tot 219,4 miljoen, wat een enigszins vertragende maar robuuste jaarlijkse groei van 0,8 % en een arbeidsparticipatie van 75,8 % impliceert (0,5 procentpunt hoger dan in 2023, zie ook het doelkader in punt 2.1.1). De energiesector leidde de uitbreiding van de beroepsbevolking met een stijging van 7,4 %, gevolgd door mijnbouw (4,3 %), water- en afvalbeheer (4,2 %), kunst en amusement (4,1 %), het verschaffen van accommodatie en maaltijden (3,5 %) en ICT (2,9 %). Met uitzondering van de mijnbouw behoorden deze bedrijfstakken de afgelopen tien jaar tot de snelst groeiende sectoren. Net als in 2023 was de uitbreiding van de beroepsbevolking goed voor 92 % van de groei van de werkgelegenheid in de leeftijdsgroep van 15-64 jaar, terwijl de daling van de werkloosheid slechts 8 % bijdroeg, tegen een achtergrond van een historisch laag werkloosheidspercentage van 5,9 %. De werkgelegenheidsverwachtingen op korte termijn (voor de komende drie maanden) daalden in 2024 tot onder hun langetermijngemiddelde en bleven dalen — met name in de dienstensector — terwijl zij stegen en veel positiever waren in de bouwsector. De totale werkgelegenheids groei zal naar verwachting verder vertragen tot 0,5 % in 2025 en 2026 en vervolgens tot 0,4 % in 2027⁵⁵.

Figuur 1.1: De werkgelegenheids groei in 2024 was het gevolg van een grotere participatie van onderdanen van derde landen en ouderen, en concentreerde zich bij werknemers met een tertiaire opleiding

De werkgelegenheids groei (15-64 jaar) uitgesplitst in groei van de beroepsbevolking en vermindering van de werkloosheid, en verder uitgesplitst naar leeftijdsgroep, opleidingsniveau en burgerschap

Opmerking: Onderbreking in de reeks werkenden naar staatsburgerschap in 2021.

Bron: Eigen berekeningen op basis van Eurostat [[lfsa_agan](#)], [[lfsa_ugan](#)], [[lfsa_egaed](#)], [[lfsa_egan](#)].

Onderdanen van derde landen en ouderen bleven de werkgelegenheids groei aanjagen, terwijl de resultaten voor jongeren, laaggeschoolde werknemers en personen met een handicap tekenen van stagnatie of verslechtering vertoonden. In 2024 waren onderdanen van derde landen goed voor twee derde (68,0 %) van de groei van de beroepsbevolking en meer dan de helft (54,2 %) van de groei van de arbeidsparticipatie in de leeftijdsgroep van 15-64 jaar, vergelijkbaar met 2023. Hun aandeel in de beroepsbevolking is tussen 2022 en

⁵⁵ Zie: [European economic forecast – Autumn 2025](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2025.

2024 gestegen van 5,5 % tot 6,5 %, en 29,9 % had in 2024 een diploma tertiair onderwijs, tegenover 20,6 % tien jaar eerder. Hun arbeidsparticipatie bedroeg 64,3 %, maar blijft laag en wordt gekenmerkt door een hoog deeltijdpercentage, met in beide gevallen een grote genderkloof. Vrouwen blijven in het algemeen ondervertegenwoordigd op de arbeidsmarkt, maar hun resultaten bleven verbeteren, waarbij de totale arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen voor het eerst daalde tot 10 procentpunt. Ouderen (55-64 jaar) lieten opnieuw de sterkste procentuele toename van de arbeidsparticipatie en het deelnemingspercentage van alle leeftijdsgroepen zien, waarbij hun arbeidsparticipatie verder steeg tot 65,2 % en hun werkloosheidspercentage (55-74 jaar) daalde tot 4,1 % in 2024, het laagste van alle leeftijdsgroepen. Gezien hun groeiende bevolkingsaandeel en stijgende levensverwachting is er ruimte om hun arbeidsmarktparticipatie verder te verhogen. Anderzijds is de verbetering van het percentage jongeren (15-29 jaar) die geen werk hebben en geen onderwijs of opleiding volgen (NEET's) aanzienlijk vertraagd, na een daling met slechts 0,4 procentpunt (tot 10,9 %) sinds begin 2023. Dit gebeurde ondanks de toenemende deelname aan onderwijs en opleiding in overeenstemming met de lagere schooluitval en het hogere aantal inschrijvingen in het tertiair onderwijs. De jeugdwerkloosheid voor mensen in de leeftijdsgroep 15-24 jaar steeg in 2024 tot 14,9 %, de eerste jaarlijkse stijging in meer dan tien jaar tijd (exclusief de stijging in verband met COVID-19 in 2020). Jonge werknemers hebben ook nog steeds meer dan twee keer zo vaak als gemiddelde werknemers onvrijwillig tijdelijke overeenkomsten (13,0 %) en deeltijdovereenkomsten (6,4 %), waarbij bijna twee derde van hun tijdelijke overeenkomsten in 2024 een looptijd van minder dan 18 maanden had. Het percentage risico op armoede onder werkenden is hoog (10,9 % tegenover 8,2 % voor alle werknemers). In alle leeftijdsgroepen blijft de werkgelegenheidsgroei geconcentreerd bij werknemers met een tertiaire opleiding. Daarentegen is de werkgelegenheid onder laaggeschoolden alleen toegenomen in de leeftijdsgroep van 15-24 jaar, en blijft de arbeidsparticipatiekloof tussen laag- en hooggeschoolden (25-64 jaar) groot, met 28,7 procentpunt. Daarnaast is de arbeidsparticipatiekloof voor personen met een handicap in 2024 ook sterk toegenomen, van 21,4 procentpunt tot 24,0 procentpunt, waardoor de historische piek van 24,4 procentpunt in 2019 en 2020 bijna werd bereikt.

De tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden zijn afgenomen, maar verdere vooruitgang wordt beperkt door structurele factoren. Het percentage werkgevers dat tekorten aan arbeidskrachten meldde, daalde van een piek van 27,8 % in het tweede kwartaal van 2022 tot 18,2 % in het tweede kwartaal van 2025⁵⁶. De vacaturegraad bleef in 2024 in alle sectoren ook afnemen en daalde in het tweede kwartaal van 2025 voor het eerst tot onder het niveau van vóór de pandemie (2,1 % tegenover 2,2 % in het vierde kwartaal van 2019), maar blijft hoog op het gebied van administratieve en ondersteunende diensten (3,0 %). Deze verbeteringen zijn grotendeels het gevolg van zwakkere werkgelegenheids- en zakelijke verwachtingen, een matiging van arbeidsoppotting⁵⁷ en een aanhoudende instroom van onderdanen van derde landen. Afnemende onderwijsgerelateerde mismatches (gemeten aan de hand van mismatches van macro-economische vaardigheden⁵⁸ en overkwalificatiepercentages) en sectorale mismatches (gemeten aan de hand van de spreiding van sectorale vacaturegraden) kunnen ook hebben bijgedragen, in overeenstemming met een lager aantal vacatures op het aantal werklozen. Niettemin blijven er structurele uitdagingen op lange termijn bestaan, waaronder demografische

⁵⁶ [Europese conjunctuurenquêtes](#).

⁵⁷ [Europese conjunctuurenquêtes](#). De indicator weerspiegelt het aandeel ondernemingen dat verwacht dat hun productie zal dalen, maar dat hun werkgelegenheid zal toenemen of ongewijzigd zal blijven.

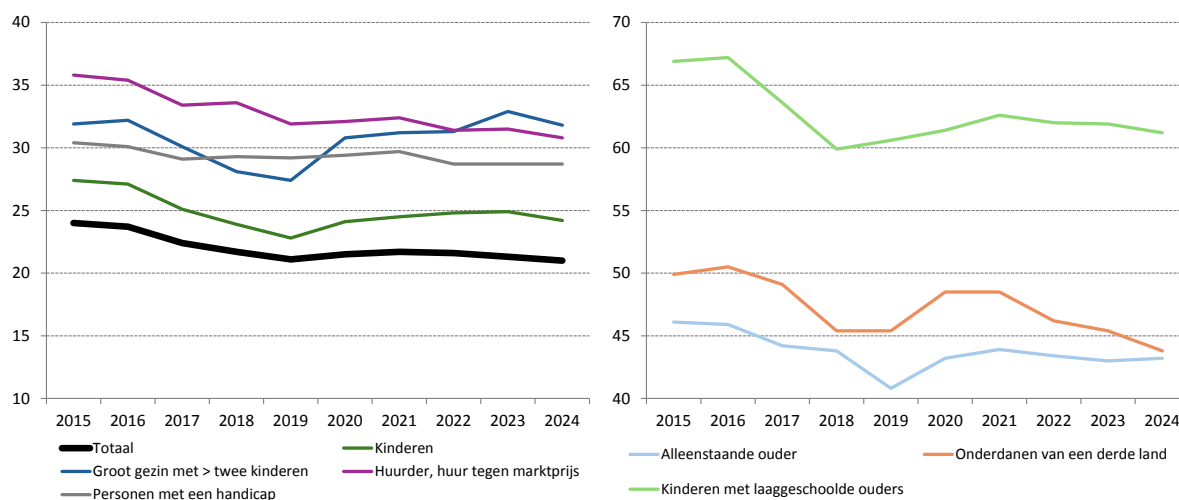
⁵⁸ Zie Europese Commissie (2015), [Analytical web note – Measuring skills mismatch](#) – 7/2015, Bureau voor publicaties van de Europese Unie, Luxemburg.

veranderingen, veranderende behoeften van de arbeidsmarkt in verband met de groene en de digitale transitie en zorgen over de kwaliteit van banen⁵⁹.

De reële lonen herstelden zich in 2024, waardoor de koopkracht van huishoudens werd ondersteund en de ongelijkheid werd verminderd, maar bleven onder het niveau van vóór de pandemie. Na in de tweede helft van 2023 positief te zijn geworden, nam de reële loongroei in 2024 toe tot 2,7 % op jaarbasis, wat bijdroeg tot een solide groei van het reële bruto besteedbare inkomen van huishoudens van 2,3 %. In 2024 was de koopkracht niet terug op het niveau van 2019. Verwacht wordt dat de reële loongroei zal vertragen tot 1,3 % in 2025 en 1,1 % in 2026, afgeremd door economische onzekerheid⁶⁰. De armoede onder werkenden daalde in 2024 tot 8,2 %, nadat de sterke stijgingen van het minimumloon in de afgelopen jaren hielpen het effect van de inflatie op werknemers met een laag inkomen tegen te gaan. Ook de inkomensongelijkheid (gemeten aan de hand van de verhouding S80/S20) daalde in 2024 tot 4,66, in overeenstemming met de algemene trend van de afgelopen tien jaar.

Figuur 1.2: Het percentage armoede en sociale uitsluiting blijft hoog, met name voor kwetsbare groepen

Percentage mensen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd voor de totale bevolking en kwetsbare groepen (%)

Bron: Eurostat [[ilc_peps01n](#)], [[ilc_peps03n](#)], [[ilc_peps05n](#)], [[ilc_peps07n](#)], [[ilc_peps60n](#)] [[hlth_dpe010](#)].

De percentages armoede en sociale uitsluiting zijn licht gedaald, maar blijven hoog, met name onder kwetsbare groepen. Het percentage mensen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd (Arope) daalde in 2024 voor het eerst tot onder het niveau van vóór de pandemie (tot 21,0 %, tegenover 21,1 % in 2019), na een daling met 0,3 procentpunt die grotendeels te wijten was aan een aanzienlijke vermindering van ernstige materiële en sociale deprivatie (SMSD) in alle leeftijdsgroepen⁶¹. Het risico op kinderarmoede blijft echter hoog: het Arope-percentage voor kinderen bedroeg 24,2 %, nog steeds 1,4 procentpunt boven het niveau van vóór COVID-19, ondanks een verbetering met 0,7 procentpunt ten opzichte van 2023 en een groot effect van sociale overdrachten voor deze leeftijdsgroep. Kinderen van

⁵⁹ [Eurofound, 2025: Living and working in Europe 2024, chapter 2.](#)

⁶⁰ Gebaseerd op de voorjaarsprognoses van de Europese Commissie.

⁶¹ Alle gegevens in dit punt zijn gebaseerd op de inkomens van het inkomensreferentiejaar, dat wil zeggen het enquêtejaar voor Ierland en het jaar daarvoor voor alle andere lidstaten. Uit de flashramingen van Eurostat met betrekking tot de inkomens van 2024 blijkt dat de Arope-percentages in de EU gemiddeld en in de meeste lidstaten stabiel waren (zie Eurostat, [Flash estimates of income inequalities and poverty indicators for 2024 \(FE 2024\), Experimental results](#). Versie 1 – juni 2025).

ouders met een laag opleidingsniveau lopen bijna zes keer zoveel risico op armoede of sociale uitsluiting als kinderen met hoogopgeleide ouders (61,2 % tegenover 11,0 %), terwijl eenoudergezinnen veruit het hoogste risico lopen van alle soorten huishoudens (43,2 %). Het Arope-percentage is ook hoog onder personen met een handicap (28,7 %) en onderdanen van derde landen (43,8 %) (zie figuur 1.2). Hoewel de percentages voor laatstgenoemden sinds 2021 snel zijn verbeterd, zijn de resultaten voor personen met een handicap gestagneerd en lopen Roma⁶² nog steeds een zeer hoog risico op armoede. De ernst van de armoede (armoedekloof) is in 2024 licht afgenomen, behalve voor ouderen (65+). In de EU-strategie tegen armoede (zie pijlerkader 8) wordt opgeroepen tot aanzienlijke verdere inspanningen met het oog op de verwezenlijking van het EU-doel inzake armoedebestrijding voor 2030, met inbegrip van het subdoel om kinderarmoede te verminderen (zie het doelkader in punt 2.4.1), en tot de uitbanning van armoede uiterlijk in 2050.

De huizenprijzen zijn de afgelopen tien jaar harder gestegen dan de inkomensgroei, waardoor de betaalbaarheid onder druk is komen te staan. Gedurende deze periode stegen de huizenprijzen in de EU met ongeveer 10 % sneller dan het gemiddelde inkomen, waardoor de betaalbaarheid afnam, met name in de context van de hogere rentetarieven aan het einde van de periode. Tegelijkertijd slaagden onderontwikkelde huurmarkten er vaak niet in om doeltreffende alternatieven te bieden. Het percentage mensen dat te maken heeft met bovenmatige uitgaven voor huisvesting nam in 2024 enigszins af in de EU tegen de achtergrond van een afnemende stijging van de prijzen voor energie en nutsvoorzieningen, maar was nog steeds ongeveer acht keer hoger voor mensen in huishoudens die met armoede of sociale uitsluiting worden bedreigd (31,1 %) dan voor mensen in andere huishoudens (3,8 %). Het percentage overbevolkte woningen verslechterde voor het eerst (met uitzondering van 2020) en kwam uit op 16,9 %. Het aandeel huishoudens dat niet in staat is hun woning voldoende te verwarmen, daalde daarentegen tot 9,2 % als gevolg van een daling van de energiegerelateerde kosten, maar bleef aanzienlijk boven het niveau van 2021 (6,9 %). Bovendien neemt de dakloosheid in de hele EU toe, wat een steeds grotere sociale uitdaging vormt.

⁶² Zie: Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten, [Rights of Roma and Travellers in 13 European countries, 2024](#).

HOOFDSTUK 2. HERVORMINGEN OP SOCIAAL EN WERKGELEGENHEIDSGEBIED — PRESTATIES EN MAATREGELEN VAN DE LIDSTATEN

2.1 Richtsnoer 5 — De vraag naar arbeid stimuleren

Dit deel gaat over de uitvoering van werkgelegenheidsrichtsnoer nr. 5, waarin de lidstaten wordt aanbevolen te zorgen voor voorwaarden die de vraag naar arbeid en het scheppen van banen bevorderen, overeenkomstig de beginselen 4 (actieve ondersteuning bij het vinden van werk) en 6 (lonen) van de pijler. In punt 2.1.1 wordt ingegaan op belangrijke ontwikkelingen op de arbeidsmarkt, waarbij ook wordt nagedacht over de gevolgen daarvan voor het concurrentievermogen en het effect van de recente toename van de economische onzekerheid. In punt 2.1.2 wordt verslag uitgebracht over de maatregelen die de lidstaten op deze gebieden hebben uitgevoerd, met bijzondere aandacht voor beleidsmaatregelen gericht op de verhoging van de werkgelegenheid en de ondersteuning van het scheppen van banen.

2.1.1 Belangrijke indicatoren

De arbeidsmarkt van de EU bleef in 2024 en begin 2025 veerkrachtig, met een gematigde maar nog steeds robuuste werkgelegenheidsgroei en enige opwaartse convergentie tussen de lidstaten. In het tweede kwartaal van 2025 waren meer dan 900 000 extra werknemers werkzaam in vergelijking met het tweede kwartaal van 2024, wat de totale arbeidsparticipatie op 220,1 miljoen brengt. De arbeidsparticipatie (leeftijdsgroep 20-64 jaar) bereikte 75,8 % in 2024 (een stijging met 0,5 procentpunt ten opzichte van 2023) en een recordhoogte van 76,2 % in het tweede kwartaal van 2025. Daarmee ligt het EU-kerndoel van ten minste 78 % werkgelegenheid uiterlijk in 2030 binnen bereik⁶³ — zie doelkader 1. Hoewel de werkgelegenheidsgroei verder vertraagde (van 1,2 % in 2023 tot 0,8 % in 2024), bleef deze positief, wat de veerkracht van de arbeidsmarkt de afgelopen jaren onderstreept, ondanks toegenomen economische en geopolitieke onzekerheden. De arbeidsparticipatie steeg in 21 lidstaten, het sterkst in Kroatië, Griekenland en Malta — zie figuur 2.1.1. Daarentegen werden dalingen geregistreerd in Finland, Zweden, Luxemburg, Estland en Letland. Italië, Roemenië, Spanje en België bevinden zich in een “kritieke situatie”, met een relatief lage arbeidsparticipatie (minder dan 72,5 %) en verbeteringen onder het gemiddelde (België). Frankrijk, Luxemburg en Finland zijn “in de gaten te houden”, na slechts iets bovengemiddelde verbeteringen ten opzichte van een relatief laag niveau (Frankrijk) of dalingen ten opzichte van een niveau dat al onder het gemiddelde lag (Luxemburg) en tot een niveau onder het gemiddelde (Finland). Daarentegen zijn Nederland, Malta en Tsjechië de “beste presteerders”, met een arbeidsparticipatie van meer dan 82 %. Over het algemeen kan een geleidelijke convergentie van de werkgelegenheidscijfers in de lidstaten worden waargenomen. De arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen is tussen 2023 en 2024 verder verkleind met 0,2 procentpunt, aangezien het percentage voor vrouwen iets sneller is gestegen dan voor mannen (respectievelijk van 70,2 % tot 70,8 % tegenover 80,4 % tot 80,8 %).

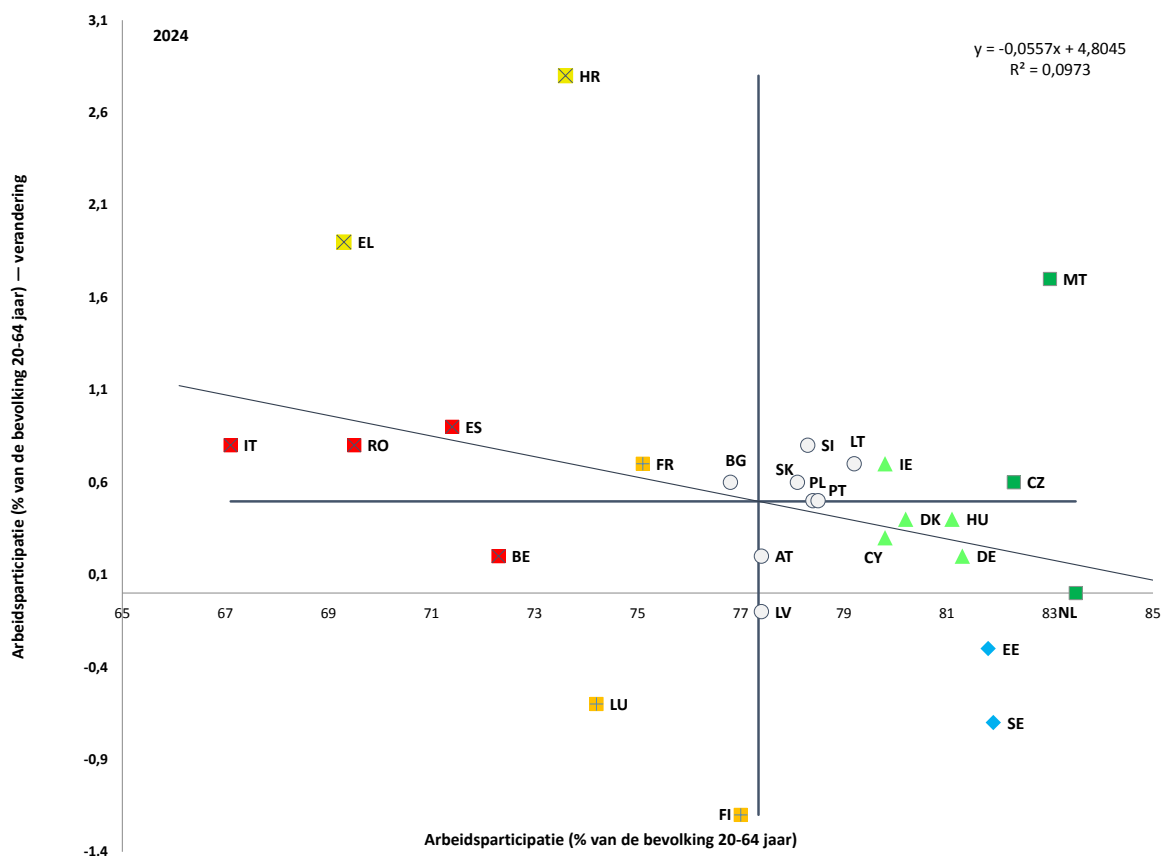
De werkgelegenheidsgroei werd aangejaagd door een stijgend deelnemingspercentage en een daling van de werkloosheid, waarbij de meeste banen werden gecreëerd in de dienstensector en de overheidssector. In 2024 bedroeg de bevolking in de werkende leeftijd

⁶³ Zie Europese Commissie, [Verklaring van Porto en doelstellingen](#), 2021.

(20-64 jaar) in de EU 259,8 miljoen, vrijwel ongewijzigd ten opzichte van 2023. Volgens de gegevens van de arbeidskrachtenenquête is de arbeidsparticipatie (leeftijdsgroep 20-64 jaar) in 2024 gestegen tot 81,5 % (van 81,1 % in 2023). In 2024 werden volgens de gegevens van de nationale rekeningen 0,94 miljoen banen gecreëerd in de particuliere sector, voornamelijk in de groot- en detailhandel, verschaffen van accommodatie, vervoer en IT⁶⁴. Ook de overheidssector heeft een aanzienlijke bijdrage geleverd.

Figuur 2.1.1: in 2024 is de arbeidsparticipatie in de meeste lidstaten blijven stijgen

Arbeidsparticipatie (20-64 jaar), niveaus en veranderingen in 2024 ten opzichte van het vorige jaar (%), kernindicator van het sociaal scorebord)

Opmerking: de assen zijn gecentreerd op het ongewogen EU-gemiddelde. De legenda is opgenomen in de bijlage. De definitie verschilt voor ES en FR. Onderbreking in de reeks voor BG.

Bron: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], EU-AKE.

Er blijven aanzienlijke regionale verschillen bestaan tussen en binnen de lidstaten, met inbegrip van de ultraperifere gebieden. Op NUTS 2-niveau werd de hoogste arbeidsparticipatie in 2024 geregistreerd in de Finse regio Åland (86,4 %) en de Poolse hoofdstedelijke regio Warszawski stołeczny (86,2 %), terwijl de laagste arbeidsparticipatie werd opgetekend in de Zuid-Italiaanse regio's Campania (49,4 %) en Calabria (48,5 %). Veel van de regio's met een relatief lage arbeidsparticipatie zijn plattelands-, dunbevolkte of perifere gebieden, met name in Zuid-Spanje en Italië, een groot deel van Griekenland, delen van Roemenië en de ultraperifere gebieden van Frankrijk. In deze gebieden is doorgaans sprake van beperkte arbeidskansen, met name voor mensen met intermediaire en

⁶⁴ Europese Commissie (2025), [European economic forecast: spring 2025](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, Luxemburg.

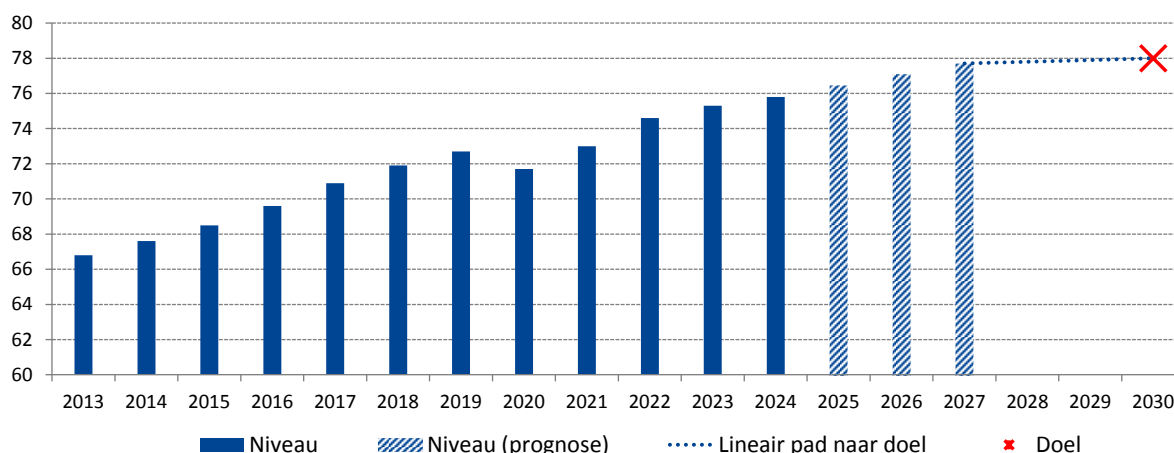
hoogwaardige vaardigheden⁶⁵. Ook de werkgelegenheidsresultaten verschillen van lidstaat tot lidstaat. De verschillen zijn het grootst in de Baltische en Midden-Europese landen en het kleinst in het zuiden van de EU (met uitzondering van Bulgarije, Cyprus en Malta) (zie figuur 5 in bijlage 5). In 2024 rapporteerden alle oostelijke landen, evenals Litouwen, Denemarken, Ierland, Portugal en Spanje, de hoogste arbeidsparticipatie in hun hoofdstedelijke regio's. In België, Duitsland en Oostenrijk daarentegen registreerden de hoofdstedelijke regio's enkele van de laagste werkgelegenheidscijfers. De arbeidsparticipatie in de ultraperifere gebieden van Spanje en Frankrijk bedraagt minder dan 67,3 %, waarbij die in Guyane zelfs maar 51,1 % is. Daarentegen ligt de arbeidsparticipatie in de Portugese ultraperifere gebieden rond het EU-gemiddelde.

Doelkader 1: Vorderingen in de richting van het streefcijfer voor arbeidsparticipatie voor 2030

De werkgelegenheidsgroei is in 2024 getemperd, maar de EU blijft op schema om haar kerndoel inzake werkgelegenheid uiterlijk in 2030 te halen. De arbeidsparticipatie in de EU steeg in 2024 langzamer dan in 2023, met een stijging van 0,5 procentpunt tot 75,8 %, waardoor er slechts een kloof van 2,2 procentpunt overbleef ten opzichte van het doel van 78 %, terwijl er nog zes jaar resteren. Op basis van de meest recente demografische prognoses van Eurostat zou een gemiddelde jaarlijkse werkgelegenheidsgroei van 0,35 % tussen 2024 en 2030 volstaan om het doel te behalen. Ter vergelijking: de werkgelegenheid groeide in de periode vóór de pandemie gemiddeld met 1,1 % per jaar (2013-2019; zie onderstaande figuren). Volgens de najaarsprognoses 2025 van de Commissie zal de arbeidsparticipatie gedurende de prognoseperiode boven het vereiste tempo toenemen, namelijk met 0,5 % in zowel 2025 als 2026 en met 0,4 % in 2027. Over het algemeen boekt de EU goede vooruitgang op weg naar haar werkgelegenheidsdoel voor 2030.

De EU ligt op schema om haar kerndoel inzake werkgelegenheid voor 2030 te halen

Arbeidsparticipatie in de EU-27 en het daarmee samenhangende EU-kerndoel voor 2030 (20-64 jaar, % van de bevolking)

Opmerking: de waarden voor 2025, 2026 en 2027 zijn gebaseerd op de verwachte werkgelegenheidsgroei van de najaarsprognoses 2025 van de Commissie en op de voorspelde bevolkingsgroei en groei van de beroepsbevolking op basis van de bevolkingsprognoses van Eurostat van 2023.

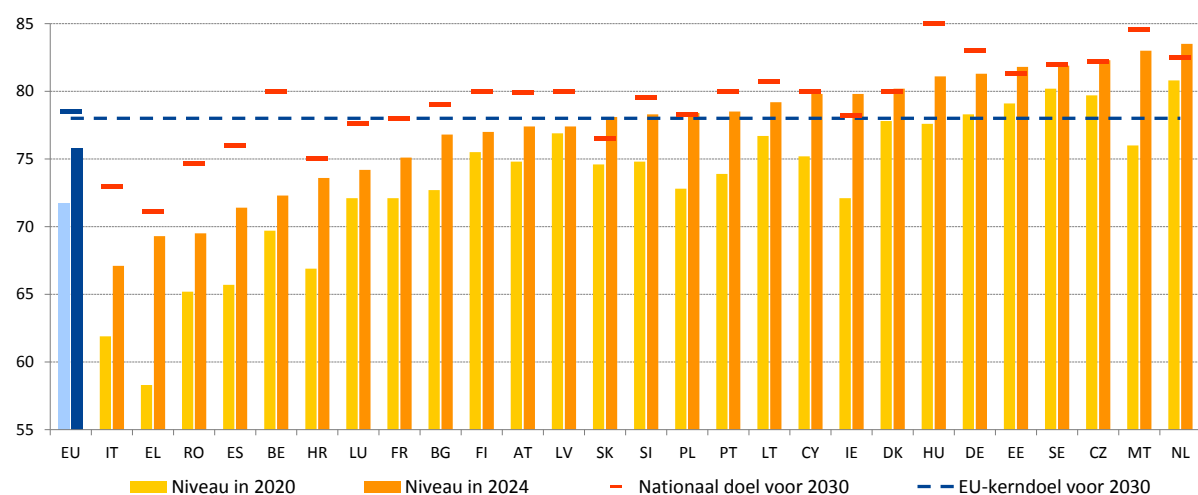
Bron: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)]; werkgelegenheidsgroeioprognose, [najaarsprognose 2025 van de Commissie](#); [Bevolkingsprognoses van Eurostat, Europop 2023](#).

⁶⁵ [Labour market statistics at regional level - Statistics Explained - Eurostat](#).

De meeste lidstaten boekten in 2024 verdere vooruitgang bij de verwezenlijking van hun nationale doelen inzake werkgelegenheid⁶⁶. In zeven landen — Slowakije, Ierland, Nederland, Estland, Denemarken, Polen en Tsjechië — was de arbeidsparticipatie in 2024 al hoger dan het respectieve doel voor 2030 (zie bovenstaand figuur), terwijl Zweden iets onder zijn doel is gezakt. Van de twintig landen die nog steeds met kloven te kampen hebben, hebben 16 lidstaten deze kloven in 2024 verkleind en liggen er 14 nu binnen 3 procentpunt van hun doelen. De grootste resterende kloven zijn te vinden in België (7,7 procentpunt), Italië (5,9 procentpunt), Roemenië (5,2 procentpunt) en Spanje (4,6 procentpunt). Driekwart van de lidstaten kende een werkgelegenheids groei die onder het gemiddelde van vóór de pandemie lag (2013-2019; zie onderstaand figuur)⁶⁷, tegen de achtergrond van een hogere arbeidsparticipatie en een krimpende bevolking in de werkende leeftijd. Niettemin bleef de jaarlijkse werkgelegenheids groei in 19 lidstaten op of boven het tempo dat nodig was om het nationale doel te halen⁶⁸. Alleen Luxemburg, Finland, Zweden, België, Bulgarije, Hongarije en Letland registreerden voor 2024 een groei die zowel onder het gemiddelde van vóór de pandemie lag als onder het percentage dat nodig was om het doel te halen, hoewel Zweden dicht bij zijn doel blijft.

Een vierde van de lidstaten heeft zijn nationale doelen in 2024 overschreden, en de helft lag binnen 3 procentpunt

Arbeidsparticipatie (2020 en 2024, 20-64 jaar, % van de bevolking); nationale en EU-doelen voor 2030

Bron: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)] en tabel inzake nationale doelen voor 2030 in bijlage 1.

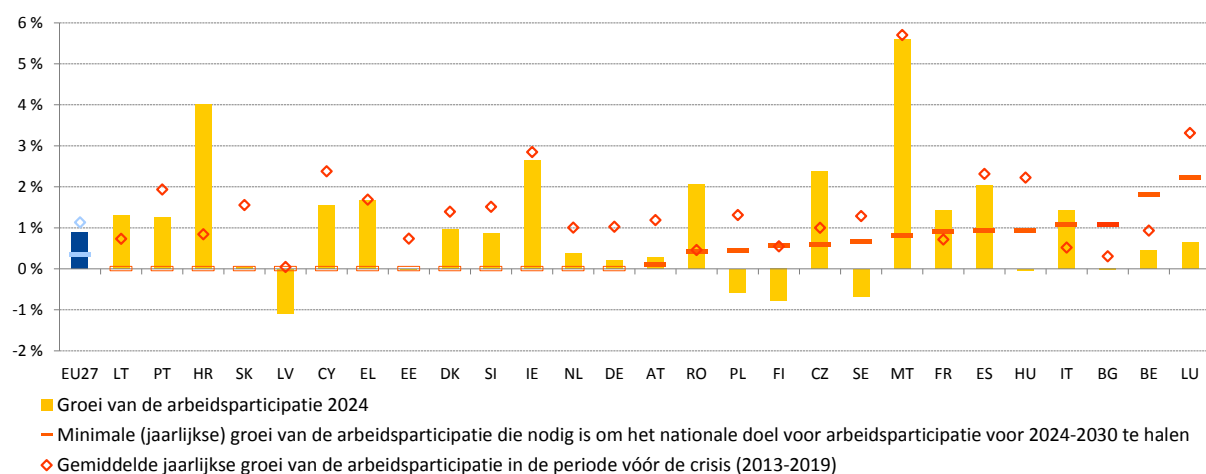
⁶⁶ In oktober 2022 bereikte de Groep indicatoren van het Comité voor de werkgelegenheid overeenstemming over een methodologische aanpak voor de monitoring van de vooruitgang ten opzichte van de nationale doelen voor werkgelegenheid in het kader van het Europees Semester. Dit deel is opgesteld op basis van de overeengekomen methodologie. Zie het [jaarlijks prestatieverslag werkgelegenheid 2025](#) van het Comité voor de werkgelegenheid en de [prestatie monitor werkgelegenheid 2025](#).

⁶⁷ Als gevolg van de bevolkingsafname hebben de meeste lidstaten voor het bereiken van hun nationale doelen een lagere minimale jaarlijkse werkgelegenheids groei nodig dan in de periode vóór de crisis. Zie het [jaarlijks prestatieverslag werkgelegenheid 2025](#) van het Comité voor de werkgelegenheid.

⁶⁸ Voor sommige lidstaten is deze minimaal vereiste werkgelegenheids groei negatief, als gevolg van een verwachte afname van de bevolking in de werkende leeftijd en/of het feit dat hun nationale doelen al zijn bereikt.

Meer dan twee derde van de lidstaten lag in 2024 op schema om het nationale doel voor werkgelegenheidsgroei voor 2030 te halen

De werkgelegenheidsgroei in 2024 (20-64 jaar, jaarlijkse verandering in %) ten opzichte van de gemiddelde jaarlijkse werkgelegenheidsgroei in de periode 2013-2019 en de minimale jaarlijkse werkgelegenheidsgroei die nodig is om het nationale doel voor werkgelegenheidsgroei voor 2030 te halen

Opmerking: De definitie verschilt voor ES en FR. Onderbreking in de reeks voor BG in 2024. Lidstaten die hun nationale doelen al hebben gehaald of overschreden of deze naar verwachting zullen halen (bij ongewijzigd beleid), voornamelijk als gevolg van een krimpende bevolking in de werkende leeftijd, hebben een minimale jaarlijkse werkgelegenheidsgroei van nul nodig.

Bron: berekeningen van DG EMPL op basis van gegevens van Eurostat [[lfsi_emp_a](#)] and [Europop 2023](#).

Het totale aantal gewerkte uren steeg bijna in hetzelfde tempo als de werkgelegenheid in 2024, waarbij het gemiddelde aantal gewerkte uren per werknemer op lange termijn een neerwaartse trend vertoonde. In 2024 was het aantal gewerkte uren in alle lidstaten, met uitzondering van Duitsland, Letland, Hongarije, Oostenrijk en Slowakije, hoger dan in 2019 (niveau van vóór COVID-19). Aangezien de arbeidsparticipatie de afgelopen jaren is toegenomen zonder dat het totale aantal gewerkte uren dienovereenkomstig is gestegen, blijft het gemiddelde aantal uren per werknemer in de meeste landen echter onder het niveau van 2019 (niveaus van vóór COVID-19). In 2024 was er een daling van 0,2 uur voltijdwerk (38,8 uur) en een stijging van 0,1 uur deeltijdwerk (21,8 uur)⁶⁹. In 2024 werkte 6,6 % van de werknemers vele uren (>49 uur/week), 0,5 procentpunt minder dan in 2023, als gevolg van structurele verschuivingen zoals het stijgende percentage vrouwen onder de werknemers, die minder vaak vele uren werken⁷⁰. Toenemende bezorgdheid over de kwaliteit van banen (zie punt 2.3.1), met inbegrip van psychosociale risico's, welzijn, evenwicht tussen werk en privéleven, digitalisering en intensiever werk, kan ook een rol spelen.

De geringe groei van de arbeidsproductiviteit blijft een uitdaging op middellange termijn. In 2024 steeg de arbeidsproductiviteit per uur met 0,3 % (tegenover een groei van het bbp per hoofd van de bevolking van 0,7 %), na een daling van 0,7 % in 2023⁷¹. De afgelopen vijftientig jaar is de groei van de arbeidsproductiviteit gestaag vertraagd met gemiddeld 1,5 % per jaar in 2000-2007, 1,2 % in 2010-2019 en 0,1 % in 2021-2024. De prognoses voorspellen verbeteringen in 2025, 2026 en 2027 die in de meeste lidstaten de verliezen sinds 2023 zouden kunnen compenseren. De structureel lage arbeidsproductiviteit

⁶⁹ Zie Europese Commissie, [Employment and Social developments in Europe 2025](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2025.

⁷⁰ Eurostat [[lfsa_qoe_3a2](#)], EU-AKE.

⁷¹ Eurostat [[nama_10_pl_ulc](#)], nationale rekeningen.

vormt echter een risico voor het concurrentievermogen, met name in de context van de vergrijzing van de bevolking, met gevolgen voor de groei, het scheppen van banen en de levensstandaard⁷². Sinds 2018 is het aandeel van de toegevoegde waarde van de verwerkende industrie sneller gedaald dan haar aandeel in de werkgelegenheid, wat heeft geleid tot een lagere productiviteitsgroei in vergelijking met de rest van de economie. Dit is een opmerkelijke verandering ten opzichte van historische patronen en heeft op zijn beurt de afhankelijkheid van de dienstensector vergroot om de productiviteitsgroei te bestendigen. Om de lage productiviteitsgroei aan te pakken, moet technologie sneller worden toegepast en moet meer aandacht worden besteed aan op innovatie en kennis gebaseerde activiteiten⁷³. Zoals aangehaald in het rapport-Draghi is het aanpassen van de onderwijs- en opleidingssystemen aan de zich ontwikkelende behoeften aan vaardigheden, met name voor de dubbele transitie, waarbij volwasseneneducatie en beroepsonderwijs en -opleiding prioriteit krijgen, ook essentieel om het concurrentievermogen te stimuleren. Administratieve belemmeringen verminderen, innovatie bevorderen en doeltreffende collectieve onderhandelingen ondersteunen, kunnen productiviteitswinsten helpen veiligstellen, waarbij tegelijkertijd de loongroei en het concurrentievermogen in stand worden gehouden.

Hoewel de tekorten aan arbeidskrachten sinds hun piek na de pandemie afnemen, blijven zij hoog en blijven zij de bedrijvigheid in belangrijke sectoren beperken. De vacaturegraad in de EU daalde van 3,1 % in het tweede kwartaal van 2022 tot 2,1 % in het tweede kwartaal van 2025. Hoewel de vacaturegraad onder het kwartaalgemiddelde van 2,9 % voor de periode 2022-2023 ligt, blijft hij boven het gemiddelde van vóór de pandemie van 1,7 % dat tussen 2013 en 2019 werd geregistreerd. In het tweede kwartaal van 2025 hadden Nederland, België en Oostenrijk de hoogste vacaturegraden (meer dan 3,4 %), terwijl Spanje, Polen en Roemenië de laagste (minder dan 0,8 %) hadden. Een aanzienlijk deel van de managers meldt dat tekorten aan arbeidskrachten de productie blijven beperken, met slechts een lichte verbetering ten opzichte van een jaar eerder⁷⁴. De sectoren die het zwaarst door tekorten worden getroffen, zijn onder meer huisvesting, administratieve en ondersteunende diensten, professionele, wetenschappelijke en technische activiteiten, de bouw en informatie en communicatie⁷⁵. Structurele factoren — waaronder demografische veranderingen en de vraag naar nieuwe vaardigheden als gevolg van de groene en de digitale transitie — zullen de tekorten in bepaalde sectoren waarschijnlijk in stand houden⁷⁶. Ondanks dalingen begin 2025 is de arbeidsoppotting — een situatie waarin bedrijven meer werknemers behouden dan die onmiddellijk nodig zijn voor de huidige productieniveaus — sinds 2023 hoog gebleven, wat de toekomstige werkgelegenheidsgroei kan vertragen, hoewel aanhoudende tekorten in snelgroeiende sectoren, zoals ICT en zorg, erop wijzen dat het banenscheppend potentieel behouden blijft, mits goede arbeidsomstandigheden worden gewaarborgd.

⁷² Zie: [European economic forecast – Autumn 2025](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2025.

⁷³ Europese Commissie, [Labour Market and Wage Developments in Europe. Annual review 2025](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2025.

⁷⁴ [Europese conjunctuurenquêtes](#). Het aandeel managers in de bouw, de dienstensector en de industrie dat tekorten aan arbeidskrachten als een beperking meldt, bedraagt in het tweede kwartaal van 2025 respectievelijk 27,4 %, 23 % en 18,2 %.

⁷⁵ Statistische classificatie NACE Rev. 2, categorieën B-S.

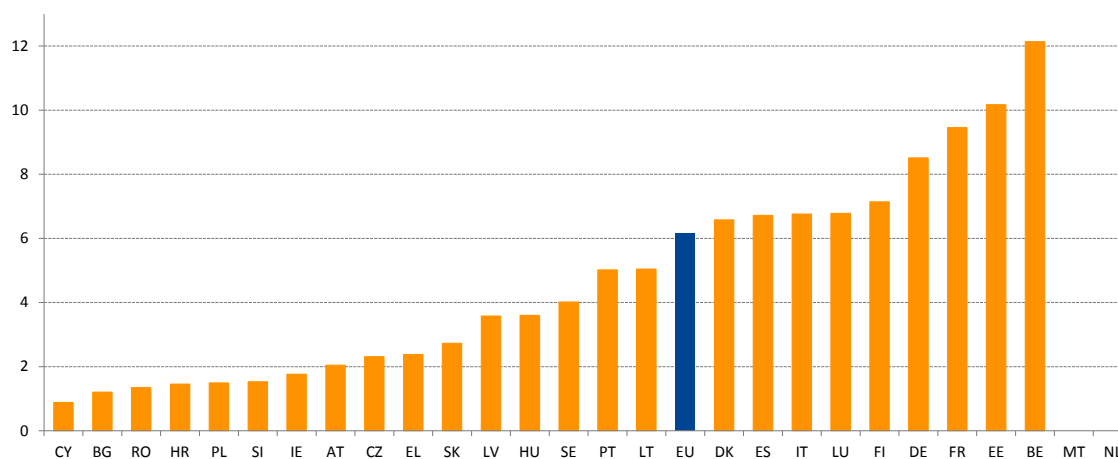
⁷⁶ Zie: [European economic forecast – Autumn 2025](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2025.

Pijlerkader 1: Tussentijdse evaluatie van het actieplan voor de sociale economie

De sociale economie levert een belangrijke bijdrage aan het EU-model van de sociale markteconomie en aan duurzame welvaart. Het overkoepelende doel van de sociale economie is prioriteit te geven aan sociale en milieudoelstellingen boven winst. Daarom worden de meeste winsten geherinvesteerd in goede doelen die het collectieve belang dienen en wordt democratisch of participatief bestuur gevolgd. In de EU⁷⁷ bestaat het ecosysteem van de sociale economie uit meer dan 4,3 miljoen entiteiten. Entiteiten in de sociale economie hebben verschillende bedrijfs- en organisatiemodellen en zijn actief in verschillende sectoren, waaronder landbouw, bouw, handel, energie, ICT, financiën, gezondheidszorg, onderwijs, sociale diensten en cultuur. Dergelijke entiteiten kunnen helpen om kloven in de dienstverlening te dichten en innovatieve, op maat gesneden oplossingen te bieden, bijvoorbeeld op het gebied van gezondheidszorg en sociale zorg (waar 3,3 miljoen van de 11,5 miljoen mensen die in de sociale economie van de EU werken, werkzaam zijn). Om het ecosysteem te helpen ontwikkelen, heeft de Europese Commissie in 2021 het actieplan voor de sociale economie goedgekeurd, met drie hoofddoelstellingen: i) het scheppen van de juiste randvoorwaarden, ii) het bieden van kansen (zoals toegang tot financiering) en steun voor capaciteitsopbouw, iii) het vergroten van de erkenning van de sociale economie en het potentieel daarvan⁷⁸.

Het percentage werknemers in de sociale economie verschilt van lidstaat tot lidstaat

Percentage personen dat werkzaam is bij entiteiten in de sociale economie in de EU (% van de totale werkgelegenheid), 2023

Opmerking: Voor MT en NL zijn geen gegevens beschikbaar. De gegevens moeten als minimumwaarden worden behandeld, aangezien weinig lidstaten nationale statistieken over de sociale economie verstrekken. Verschillende nationale definities en niveaus van erkenning van de sociale economie leiden ertoe dat het moeilijk is om alle organisaties van de sociale economie in de gegevens te identificeren.

Bron: "Benchmarking the socio-economic performance of the EU social economy".

Er zijn meer inspanningen nodig om te helpen het potentieel van de sociale economie optimaal te benutten. De mate van erkenning van de sociale economie, de randvoorwaarden voor de werking ervan en de toegang tot financiering verschillen van lidstaat tot lidstaat. In 2023 werkte ongeveer 6,3 % van de actieve bevolking in de EU in de sociale economie. Er zijn aanzienlijke verschillen te zien in het percentage mensen dat in de sociale economie werkt. In België en Estland bedroeg dit percentage meer dan 10 %, terwijl het in zeven andere lidstaten

⁷⁷ Zie Europese Commissie et al., [Benchmarking the socio-economic performance of the EU social economy – Improving the socio-economic knowledge of the proximity and social economy ecosystem](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2024.

⁷⁸ Zie: [Social Economy Action Plan](#).

(Cyprus, Bulgarije, Roemenië, Kroatië, Polen, Slovenië en Ierland) lager was dan 2 % (zie bovenstaand figuur). Dit wijst op de ongelijke ontwikkeling van de sociale economie in de EU, maar ook op het onbenutte potentieel ervan voor groei en het scheppen van banen in veel lidstaten en regio's, dat kan worden geactiveerd als er passende maatregelen worden genomen.

In 2026 zal de Europese Commissie een tussentijdse evaluatie van het actieplan voor de sociale economie uitvoeren om de vooruitgang te beoordelen en nieuwe uitdagingen aan te pakken. De meeste van de 63 acties op EU-niveau die in het actieplan zijn opgenomen, zijn reeds uitgevoerd of lopen nog. Een belangrijke mijlpaal was de aanbeveling van de Raad van 2023 betreffende de randvoorwaarden voor de sociale economie, waarmee de lidstaten worden ondersteund bij het bevorderen van de sociale economie op verschillende beleidsterreinen. De EU-gateway voor de sociale economie is opgezet als centraal loket voor relevante informatie en bronnen. Sinds 2022 zijn meerdere financiële producten in het kader van het beleidsterrein sociale investeringen en vaardigheden (Social Investment and Skills Window — SISW) van InvestEU uitgerold. Met een sterke vraag (1,54 miljard EUR van de eind 2024 goedgekeurde SISW-garantie) werd de EU-garantie in 2025 verhoogd⁷⁹. Bij de tussentijdse evaluatie zal de balans worden opgemaakt van alle verwezenlijkingen en zal het plan worden afgestemd op de nieuwe uitdagingen, met behoud van de horizon van 2030.

Verschillende lidstaten hebben onlangs stappen ondernomen om wetgevingskaders of strategieën voor de sociale economie vast te stellen. In Tsjechië is de wet inzake sociale ondernemingen voor arbeidsintegratie in januari 2025 in werking getreden en in juli 2025 heeft de regering het strategisch kader voor sociaal ondernemerschap voor de periode 2026-2030 goedgekeurd. Ierland heeft in juli 2024 “Trading for Impact” aangenomen, het nationale beleid inzake sociale ondernemingen 2024-2027. In België streeft Vlaanderen naar investeringen die het mogelijk maken 1 000 extra gesubsidieerde banen in de sociale economie te creëren tegen het einde van de zittingsperiode 2024-2029. Spanje heeft zijn wet op de coöperaties gewijzigd om de soorten entiteiten in de sector te verduidelijken en de doelstellingen voor overheidssteun te actualiseren. In juni 2024 lanceerde het ook het fonds voor sociale impact ter waarde van 400 miljoen EUR ter ondersteuning van sociale en milieu-investeringen, onder meer in entiteiten in de sociale economie. Polen heeft voorgesteld de wet op de sociale economie te wijzigen om de definitie van sociale economie te verruimen, de regels voor sociale ondernemingen te versoepelen, de steuninstrumenten te verbeteren en de inspanningen op het gebied van re-integratie en coördinatie te versterken. Roemenië heeft in april 2025 het ESF+-project “Bevordering van de monitoring en evaluatie van de ontwikkeling van de sociale economie en van sociaal ondernemerschap” gelanceerd, dat tot doel heeft een nationale strategie voor de sociale economie te ontwikkelen.

Regelingen voor werktijdverkorting, ondersteund door het instrument SURE, bieden lessen voor het beheersen van toekomstige economische schokken. Volgens de eindevaluatie van het Europees instrument voor tijdelijke steun om het risico op werkloosheid te beperken in een noodtoestand (SURE)⁸⁰ hebben regelingen voor het behoud van banen — met inbegrip van die welke via SURE worden gefinancierd — in 2020 in de begunstigde lidstaten naar schatting 1,03 miljoen tot 1,66 miljoen banen gered. Uit ramingen blijkt dat dergelijke regelingen het equivalent van 13,3 % en 1,1 % van de werkgelegenheid in respectievelijk 2020 en 2021 hebben beschermd⁸¹. In de huidige context van toegenomen onzekerheid als gevolg van geopolitieke

⁷⁹ Zie [InvestEU-indicatoren](#).

⁸⁰ Zie [SWD\(2025\) 47 final](#).

⁸¹ Europese Commissie, [Labour market and wage developments in Europe – Annual review 2021](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2021 en Eurofound, [Weathering the crisis: How job retention schemes preserved employment and incomes during the pandemic](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2024.

spanningen en geplande ontslagen in belangrijke sectoren, zijn verschillende lidstaten meer afhankelijk geworden van regelingen voor werktijdverkorting. Het is van essentieel belang om voort te bouwen op de verschillende strategieën die tijdens de pandemie zijn toegepast om het ontwerp en de doeltreffendheid van dergelijke programma's in de hele EU te verfijnen. Uit gegevens blijkt dat regelingen voor werktijdverkorting het doeltreffendst zijn tijdens tijdelijke crises, waarbij prioriteit wordt gegeven aan kwetsbare bedrijven en werknemers en steun voor niet-levensvatbare banen op lange termijn wordt vermeden⁸².

Het aantal zelfstandigen in de EU is gestaag gedaald, met verschillen per sector en per land. Het aandeel zelfstandigen in de totale werkgelegenheid (20-64 jaar) is gedaald, van 13,2 % in 2010 tot 10,6 % in 2024. Het is het sterkst gedaald in de landbouw, bosbouw en visserij, alsook in de groot- en detailhandel, terwijl het aanzienlijk is toegenomen in de publieke en semipublieke sectoren (met inbegrip van openbaar bestuur, onderwijs en gezondheidszorg) en in de ICT. In 2024 had 40 % van de zelfstandigen een tertiaire opleiding, tegenover 28 % in 2010. Het risico op armoede blijft echter aanzienlijk: het armoederisicopercentage (18-64 jaar) onder zelfstandigen (22,3 %) is meer dan dubbel zo hoog als onder werknemers (9,2 %) (zie punt 2.3.1). De verschillen in het aandeel zelfstandigen tussen de landen zijn aanzienlijk, variërend van ongeveer 20 % in Italië en Griekenland tot minder dan 9 % in Denemarken, Duitsland, Cyprus, Luxemburg en Zweden. Tussen 2014 en 2024 daalde het aandeel personen die voor eigen rekening werken (ongeveer 70 % van de zelfstandigen in de meeste lidstaten) in de totale werkgelegenheid van 10,0 % tot 8,9 %, aangezien jongere cohorten minder vaak als zelfstandige gingen werken, wat onvoldoende was om het vertrek van oudere werknemers te compenseren.

De werkloosheid, die al een recorddieptepunt had bereikt, is in 2024 en begin 2025 verder gedaald en vertoont tekenen van opwaartse convergentie tussen de lidstaten. Het werkloosheidspercentage in de EU (15-74 jaar) daalde in 2024 tot 5,9 %, van 6,1 % in 2023, en bereikte daarmee het laagst geregistreerde niveau. In 2025 bedroeg het werkloosheidspercentage in de EU 6,0 %. De grootste jaarlijkse dalingen (met 1 procentpunt of meer) werden geregistreerd in Italië, Kroatië en Griekenland, terwijl Denemarken, Estland, Finland, Luxemburg en Zweden stijgingen van meer dan 0,7 procentpunt registreerden — zie figuur 2.1.2. Finland en Zweden worden geconfronteerd met een “kritieke situatie” als gevolg van zowel hoge werkloosheidscijfers als aanzienlijke stijgingen vanaf 2023, terwijl Frankrijk, Litouwen, Letland, Denemarken, Luxemburg en Estland “in de gaten moeten worden gehouden”, als gevolg van hoge werkloosheidscijfers en vooruitgang onder het gemiddelde. Spanje (11,4 %) en Griekenland (10,1 %) blijven “zwak, maar gaan vooruit”, met ruim bovengemiddelde verbeteringen maar nog steeds een hoge werkloosheid. Tsjechië, Polen, Duitsland en Malta zijn de “beste presteerders”, met werkloosheidspercentages tussen 2,6 % en 3,4 %. De verschillen tussen de landen zijn weliswaar nog steeds groot, maar worden kleiner doordat landen met een hoge werkloosheid — zoals Spanje of Griekenland — sterkere verbeteringen vertonen.

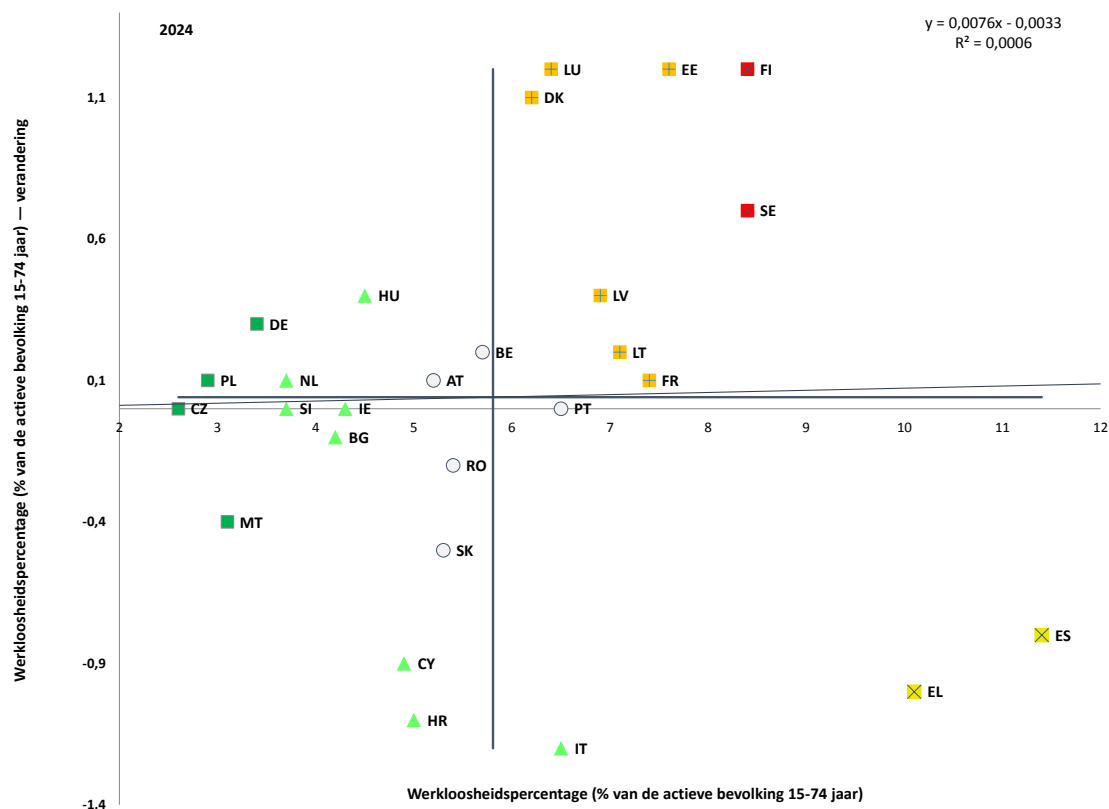
De werkloosheidscijfers vertonen aanzienlijke verschillen per geslacht en op regionaal niveau⁸³. De werkloosheid blijft hoger voor vrouwen (6,2 % in 2024) dan voor mannen (5,7 %). Er blijven regionale verschillen bestaan: in 2024 hadden plattelandsgebieden (5,1 %) de laagste percentages, gevolgd door kleine steden/voorsteden (5,6 %) en steden (6,7 %). De verschillen tussen de NUTS 2-regio's weerspiegelen de verschillen in arbeidsparticipatie (zie hierboven), met uitzondering van Zweden, dat minder gunstig presteert op het gebied van werkloosheid (zie figuur 6 in bijlage 5). Sommige ultraperifere gebieden — Guadeloupe,

⁸² Europese Commissie, [Labour Market and Wage Developments in Europe, Annual review 2025](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2025.

Martinique, Guyane, La Réunion, Mayotte en de Canarische Eilanden — hebben de hoogste werkloosheidspercentages in de EU.

Figuur 2.1.2: de werkloosheid is in bijna de helft van de lidstaten gedaald in 2024

Werkloosheidspercentage (15-74 jaar), niveaus van 2024 en veranderingen ten opzichte van het voorgaande jaar (%), kernindicator van het sociaal scorebord)

Opmerking: de assen zijn gecentreerd op het ongewogen EU-gemiddelde. De legenda is opgenomen in de bijlage. De definitie verschilt voor ES en FR. Onderbreking in de reeks voor BG.

Bron: Eurostat [[une_rt_a](#)], EU-AKE.

Het aandeel groene beroepen neemt in de hele EU toe, waarbij sommige van deze beroepen te kampen hebben met een tekort aan arbeidskrachten als gevolg van de vraag naar nieuwe vaardigheden. De werkgelegenheid in de sector milieugoederen en -diensten steeg van 2,2 % in 2015 tot 3,1 % in 2022, met aanzienlijke verschillen in de werkgelegenheidsgraad van deze sector tussen de landen in 2022 (van 1 % in Hongarije tot 5,7 % in Luxemburg)⁸⁴. Alternatieve ramingen wijzen erop dat groene banen al tot 11,3 % van de beroepsbevolking in de EU kunnen uitmaken⁸⁵. Tegelijkertijd bieden emissie-intensieve sectoren⁸⁶ nog steeds werk aan 3,1 % van de werknemers in de EU (variërend van 0,9 % in Cyprus tot 7,1 % in Tsjechië). Uit een recente

⁸³ Een meer gedetailleerde analyse van de genderverschillen op het gebied van werkgelegenheid en andere dimensies op regionaal niveau is beschikbaar in de [EU Regional Gender Equality Monitor](#) van het JRC.

⁸⁴ Eurostat [[env_ac_egss1](#)], [[nama_10_a10_e](#)].

⁸⁵ Op basis van berekeningen van het Gemeenschappelijk Centrum voor onderzoek die zijn uitgevoerd in het kader van het GreenJobs-project, na de operationalisering van de door Gili, Verdolini en Vona voorgestelde taakgerichte ONET-benadering (2020) om de werkgelegenheid inzake groene banen te meten.

⁸⁶ Emissie-intensieve sectoren in dit verband zijn mijnbouw en steenwinning (NACE-code: B), vervaardiging van chemische producten (C20), vervaardiging van “andere” niet-metaalhoudende minerale producten (C23), vervaardiging van metalen in primaire vorm (C24) en vervaardiging van auto’s, aanhangwagens, opleggers en andere transportmiddelen (C29).

analyse⁸⁷ is gebleken dat er in meerdere lidstaten 24 beroepen met een tekort aan arbeidskrachten zijn die relevant zijn voor de groene transitie. Beroepen die relevant zijn voor de groene transitie en waar tekorten aan arbeidskrachten in alle landen het vaakst voorkomen, zijn onder meer loodgieters en pijpfitters (20 lidstaten), isoleerders, civiel ingenieurs en installateurs van toestellen voor klimaatregeling en koeltechniek (14), technische medewerkers in de civiele techniek (12) en dakwerkers (11). Deze beroepen vereisen zeer technische bekwaamheid en expertise op het gebied van handarbeid die essentieel zijn voor de groene transitie.

Een eerlijk en inclusief transitiebeleid dat gericht is op personen die in het bijzonder worden getroffen door de groene transitie, kan de mobiliteit van werknemers ondersteunen, tekorten aan arbeidskrachten verminderen en ervoor zorgen dat de voordelen van de groene transitie breed worden gedeeld. De overgang naar een circulaire, koolstofarme economie vereist dat werknemers uit de fossielebrandstoffenindustrie worden omschoold naar groeisectoren zoals nettonulindustrieën, opwekking van hernieuwbare energie, bouw, afvalbeheer en de be- en verwerkende industrie, terwijl elektrificatie en de stijgende vraag naar grondstoffen ook de werkgelegenheid in elektriciteits- en energie-intensieve sectoren stimuleren. In 2023 was ongeveer 30 % van alle werknemers in de EU (waaronder 30 miljoen in de be- en verwerkende industrie, 15 miljoen in de bouw en 10 miljoen in vervoer en opslag) werkzaam in transformerende sectoren⁸⁸. Toch blijft de sectorale mobiliteit beperkt, aangezien slechts 1,8-3,9 % van de werknemers jaarlijks van sector verandert, een percentage dat sinds 2016 grotendeels ongewijzigd is gebleven. Het aanhoudende tekort aan voor het klimaat relevante beroepen onderstreept de noodzaak van beleid dat werknemers helpt zich aan te passen aan de veranderende vraag naar vaardigheden of transitiesectoren. De groene transitie biedt ook kansen om de kwaliteit van banen te verbeteren, aangezien nieuwe en opkomende groene beroepen (bv. ingenieurs op het gebied van hernieuwbare energie en managers op het gebied van groene beleidsplanning) doorgaans hogere lonen en stabielere overeenkomsten bieden⁸⁹. De voordelen zijn echter ongelijk en gelden vooral voor hooggekwalificeerde functies⁹⁰. De toegenomen vraag naar technische banen en handarbeid⁹¹ (bv. elektrotechnici en werktuigbouwkundigen, installateurs en reparateurs van elektrische leidingen) kan gepaard gaan met hogere fysieke risico's en minder toegang tot hulpmiddelen op de werkplek en autonomie. Om deze banen aantrekkelijker te maken, moet via het beleid worden getracht kwesties in verband met de kwaliteit van banen aan te pakken, met name wat betreft arbeidsomstandigheden, beloning en toegang tot hulpmiddelen. Een actief arbeidsmarktbeleid, met inbegrip van de ontwikkeling van vaardigheden, werkgelegenheidsprikkels en ondersteuning bij het zoeken naar werk, speelt een cruciale rol bij het ondersteunen van werknemers bij de overgang naar een andere baan tijdens economische verschuivingen.

De digitale transitie blijft economieën en arbeidsmarkten hervormen, nieuwe kansen creëren en tegelijkertijd de behoefte aan bij- en omscholing vergroten. Het aantal ICT-

⁸⁷ Een beroep wordt aangemerkt als een beroep met “wijdverbreide tekorten” als ten minste vijf lidstaten daarvoor tekorten melden. Dit is een kernprestatie-indicator van de Clean Industrial Deal.

⁸⁸ Fulvimari A. et al., [Estimating labour market transition costs and social investment needs of the green transition – a new approach](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2025. “Transformerende sectoren” omvatten de selectie van sectoren die i) van cruciaal belang zijn voor de transitie naar klimaatneutraliteit vanwege hun rol bij de verwezenlijking van klimaatdoelstellingen, of ii) naar verwachting aanzienlijke veranderingen op het gebied van werkgelegenheid zullen ondergaan als gevolg van decarbonisatie, of iii) beide.

⁸⁹ OESO, [Employment Outlook 2024: The Net-Zero Transition and the Labour Market](#), Parijs, 2024.

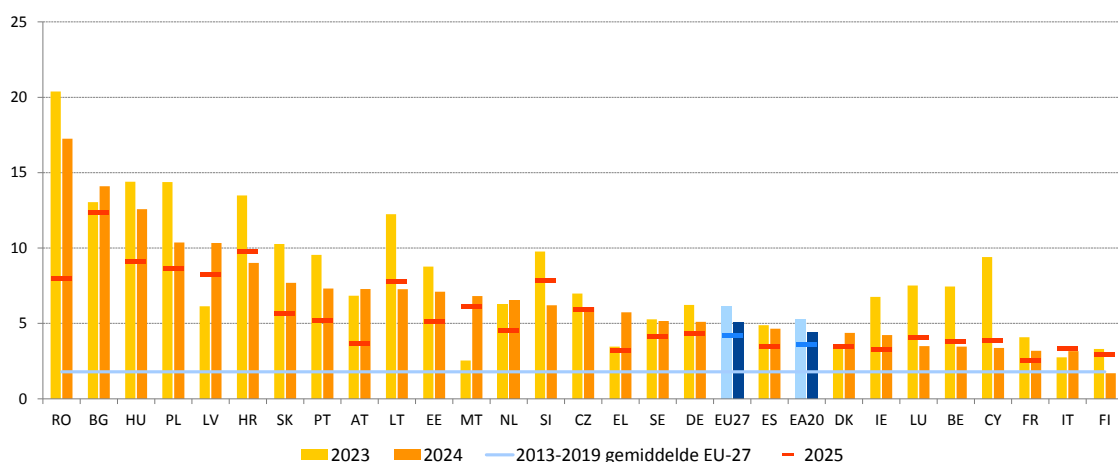
⁹⁰ Eurofound, [Job quality side of climate change. Working conditions and sustainable work series](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, Luxemburg, 2024.

⁹¹ Banen waarvoor de vraag naar arbeid zal toenemen als gevolg van de toenemende vraag naar groene producten en diensten, maar waarvan de inhoud van de functie niet noodzakelijkerwijs verandert.

specialisten is in de EU gestaag gestegen sindsdien 2013 (met 59,3 %), en bereikte in 2024 meer dan 10,3 miljoen⁹². Vrouwen zijn echter nog steeds aanzienlijk ondervertegenwoordigd en zijn goed voor slechts 19,5 % van de ICT-specialisten. In het huidige tempo zal het aantal ICT-professionals uiterlijk in 2030 ongeveer 12 miljoen bedragen, ruim onder het EU-doel van 20 miljoen, tegen de achtergrond van een toenemende concurrentie om digitaal en geschoold talent (zie punt 2.2.1)⁹³. In een recente Eurobarometer-enquête⁹⁴ zijn de meeste respondenten van mening dat digitale technologieën, waaronder artificiële intelligentie (AI), een positief effect hebben op hun banen, de economie, de samenleving en de levenskwaliteit. Bovendien staat 62 % van de respondenten positief tegenover robots en AI op het werk en is 70 % van mening dat deze de productiviteit verbeteren. Toch blijft er bezorgdheid bestaan: 84 % van de respondenten is van mening dat AI zorgvuldig moet worden beheerd om de privacy te beschermen en transparantie op de werkplek te waarborgen. . Tussen 2012 en 2023 is de werkgelegenheid aanzienlijk verschoven van slecht naar goed betaalde banen, wat gepaard gaat met een toename van het aandeel van de werkgelegenheid in de sector met een lage productiviteitsgroei⁹⁵. Deze verschuiving lijkt voornamelijk het gevolg te zijn van de invoering van nieuwe technologieën en automatisering, aangezien sectoren met een hoge productiviteitsgroei minder werknemers nodig hebben om hun productie op peil te houden, wat leidt tot een geleidelijke verschuiving van de werkgelegenheid naar sectoren met een lage productiviteitsgroei. De beschikbare gegevens over het effect van AI op de arbeidsmarkt zijn nog niet sluitend.

Figuur 2.1.3: Lonen bleven stijgen in 2024, met aanzienlijke verschillen tussen landen

Nominale beloning per werknemer, jaarlijkse procentuele verandering

Opmerking: Opmerking: EA-20, de twintig landen die de euro hebben ingevoerd. De nominale beloning per werknemer wordt berekend als de totale beloning van werknemers gedeeld door het totale aantal werknemers. De nominale beloning omvat naast het brutoloon ook de werkgeversbijdrage. De gegevens voor 2025 weerspiegelen prognoses die zijn berekend op basis van de economische najaarsprognoses 2025 van de Commissie.

Bron: Ameco-databank [[HWCDW](#)] en Eurostat, nationale rekeningen [[namq_10_gdp](#)], [[namq_10_a10_e](#)].

De loongroei in de EU bleef robuust in 2024, maar de ontwikkelingen verschilden aanzienlijk tussen de lidstaten. De groei op jaarbasis van de nominale beloning per werknemer bereikte 5,1 %, na een historisch hoogtepunt van 6,1 % in 2023, in een context

⁹² [Towards Digital Decade targets for Europe - Statistics Explained – Eurostat.](#)

⁹³ [Europa's digitaal decennium: doelstellingen voor 2030 | Europese Commissie.](#)

⁹⁴ [Artificial Intelligence and the future of work - februari 2025 - Eurobarometer-enquête.](#)

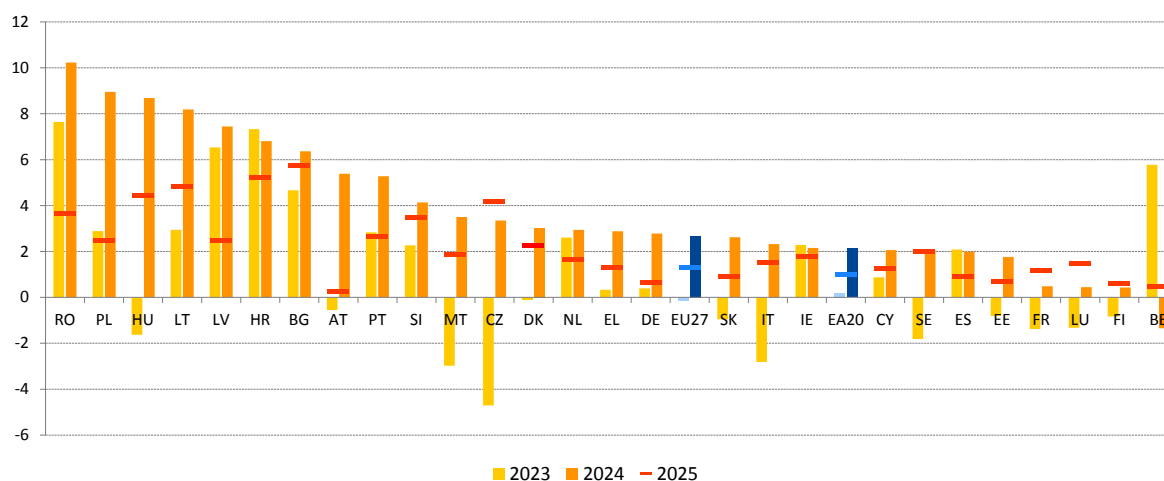
⁹⁵ Europese Commissie, [Labour Market and Wage Developments in Europe, Annual review 2025](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2025.

van dalende inflatie en aanhoudende krapte op de arbeidsmarkten, hoewel deze afneemt⁹⁶. De grootste stijgingen (op jaarbasis) werden waargenomen in de Midden- en Oost-Europese lidstaten, met meer dan 10 % in Bulgarije, Roemenië, Hongarije, Polen en Letland, variërend van 7,0 % tot 10,0 % in Kroatië, Slowakije, Portugal, Oostenrijk, Litouwen en Estland — zie figuur 2.1.3. In veel van deze lidstaten bleef de inflatie relatief hoog, met name in Roemenië, Kroatië, Polen en Hongarije. Daarentegen was de loongroei gematigder, tussen 3,0 % en 5,0 %, in België, Cyprus, Denemarken, Frankrijk, Ierland, Italië, Luxemburg en Spanje, waar de inflatie lager was. In Finland bedroeg de loongroei minder dan 2,0 %.

De via onderhandelingen tot stand gekomen loongroei is sinds medio 2023 sterk gestegen, als gevolg van inspanningen om de werkelijke inkomensverliezen te herstellen, maar er zijn tekenen van matiging⁹⁷. In de eurozone bereikte de via onderhandelingen tot stand gekomen loongroei in het derde kwartaal van 2024 een piek van 5,4 % (op jaarbasis) als gevolg van de toegenomen activiteit op het gebied van collectieve onderhandelingen, aangezien de vakbonden hebben getracht eerdere dalingen van de koopkracht sinds eind 2021 te compenseren⁹⁸. De via onderhandelingen tot stand gekomen loongroei begon in 2025 af te nemen, in overeenstemming met een afname van de inflatiedruk.

Figuur 2.1.4: De reële lonen herstelden zich in 2024 in de meeste lidstaten

Reële brutolonen per werknemer, jaarlijkse procentuele verandering

Opmerking: EA verwijst naar EA-20, de twintig landen die de euro hebben ingevoerd. De reële lonen zijn berekend met gebruikmaking van de geharmoniseerde index van de consumptieprijzen als deflator. De gegevens voor 2025 weerspiegelen prognoses die zijn berekend op basis van de economische voorjaarsprognoses 2025 van de Commissie. *Bron:* Europese Commissie, AMECO-databank, nominale brutolonen per werknemer [hwwdw], deflator; Geharmoniseerd indexcijfer van de consumptieprijzen [AMECO 5000 ZCPIH]. Totale werkgelegenheid (binnenlands concept) [namq_10_a10_e]. De actualisering van de brutolonen per werknemer [AMECO-code: hwwdw] was met de najaarsprognose niet beschikbaar op 19 november, toen de laatste actualisering mogelijk was.

⁹⁶ De inflatie in de EU daalde van 6,4 % in 2023 tot 2,6 % in 2024, met prognoses van 2,5 % voor 2025 en 2,1 % voor 2026. Zie: [European economic forecast – Autumn 2025](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2025.

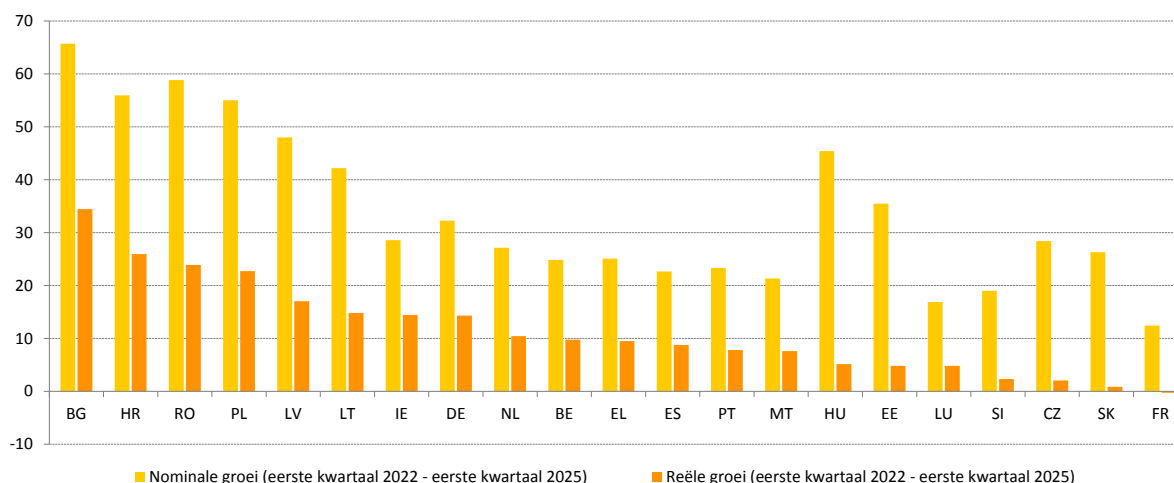
⁹⁷ De via onderhandelingen tot stand gekomen loongroei is het directe resultaat van de loononderhandelingen tussen de sociale partners. Hierin zijn zowel nieuw overeengekomen als eerder overeengekomen lonen opgenomen. Als algemene regel geldt dat premies, overuren en andere individuele beloningen die geen verband houden met collectieve onderhandelingen, zijn uitgesloten. Vergeleken met de uitbetaalde lonen worden de via onderhandelingen tot stand gekomen lonen ook niet beïnvloed door het aantal gewerkte uren (aangezien ze worden vastgesteld op voltijdse basis) en vormen ze in sommige sectoren een ondergrens voor lonen.

⁹⁸ Europese Commissie, [Labour market and wage developments in Europe – Annual review 2021](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2021 en Eurofound, [Weathering the crisis: How job retention schemes preserved employment and incomes during the pandemic](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2024.

De reële lonen trekken weer aan, ondersteund door een afnemende inflatie en een aanhoudende nominale loongroei, maar het tempo van het herstel verschilt van lidstaat tot lidstaat. Na een aanzienlijke daling van 3,7 % in 2022 en een bescheidener daling van 0,1 % in 2023, herstelden de reële lonen zich in 2024 en stegen zij met 2,7 %⁹⁹. Dit herstel was voornamelijk het gevolg van een afnemende inflatie en robuuste nominale loonstijgingen. Het herstel was het sterkst (meer dan 8 %) in Roemenië, Polen en Hongarije en Litouwen, alsook (meer dan 6 %) in Letland, Kroatië en Bulgarije — zie figuur 2.1.4. In België daalden de reële lonen in 2024 met 1,3 %. In 2024 bleven de reële lonen in de EU gemiddeld 0,7 % onder het niveau van 2019, met grote verschillen tussen de landen als gevolg van verschillende nominale loon- en inflatiedynamieken. In 2025 hebben de reële lonen in de EU zich grotendeels hersteld van het niveau van vóór de pandemie, maar in Tsjechië, Duitsland, Italië, Finland en Frankrijk zouden zij onder het niveau van vóór de pandemie blijven.

Figuur 2.1.5: de stijging van de wettelijke minimumlonen heeft de compensatie van het verlies aan koopkracht voor mensen met een minimumloon ondersteund

Ontwikkeling van de minimumlonen in de lidstaten met wettelijke minimumlonen (verandering in %)

Opmerking: Cyprus was niet opgenomen aangezien het minimumloon er werd ingevoerd in 2023.

Bron: Eurofound en Eurostat [[earn_mw_cur](#), [prc_hicp_midx](#)].

Recente verhogingen van het minimumloon in de EU hebben geholpen om de gevolgen van de inflatie voor werknemers met een laag inkomen op te vangen. Tussen januari 2022 en januari 2025 zijn de wettelijke minimumlonen met meer dan 20 % gestegen in alle lidstaten waar dergelijke lonen bestaan¹⁰⁰, met uitzondering van Frankrijk, Luxemburg en Slovenië. De stijgingen varieerden van 12,4 % in Frankrijk tot 65,7 % in Bulgarije en bedroegen meer dan 40 % in zes andere lidstaten (Roemenië, Kroatië, Polen, Letland, Hongarije en Litouwen)¹⁰¹ — zie figuur 2.1.5. In reële termen noteerden deze landen meestal ook de hoogste stijgingen, ondanks de hoge inflatie. Daarentegen stegen de reële minimumlonen met minder dan 5 % in Luxemburg, Tsjechië, Slowakije, Estland en Slovenië, en daalden zij licht in Frankrijk. In landen

⁹⁹ De reële lonen zijn berekend met gebruikmaking van de geharmoniseerde index van de consumptieprijzen als deflator.

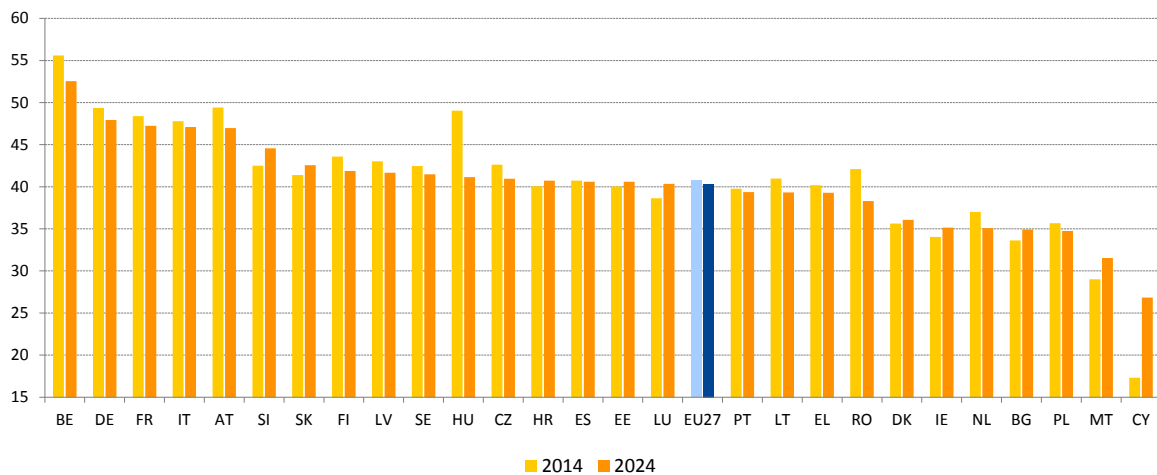
¹⁰⁰ In 22 lidstaten bestaan er wettelijke minimumlonen: België, Bulgarije, Kroatië, Cyprus, Tsjechië, Estland, Frankrijk, Duitsland, Griekenland, Hongarije, Ierland, Letland, Litouwen, Luxemburg, Malta, Nederland, Polen, Portugal, Roemenië, Slowakije, Slovenië en Spanje.

¹⁰¹ Vaak worden de minimumlonen jaarlijks aangepast aan het begin van het jaar. Tussen januari 2022 en januari 2025 werden de sterkste stijgingen geregistreerd in Polen (49 %), Bulgarije (44 %), Letland (40 %) en Kroatië (34 %). Zij stegen tussen 20 % en 30 % in België, Duitsland, Estland, Ierland, Litouwen, Hongarije, Nederland en Roemenië.

waar minimumlonen door middel van collectieve overeenkomsten worden vastgesteld, ondersteunde de reële loongroei in 2024 ook de koopkracht, met name in laagbetaalde sectoren¹⁰². Uit recent onderzoek blijkt dat verhogingen van het nationale minimumloon de algemene loongroei stimuleren, collectieve onderhandelingen ondersteunen en de ondergrens voor lonen in laagbetaalde sectoren verhogen¹⁰³.

Figuur 2.1.6: in 2024 lag de belastingwig voor een alleenstaande met gemiddeld loon lager dan tien jaar eerder in de meeste lidstaten

Belastingwig voor alleenstaande met gemiddeld loon (%)

Bron: Europese Commissie, DG ECFIN, belastingen- en uitkeringendatabase, gebaseerd op het belasting-/uitkeringsmodel van de OESO (bijgewerkt in mei 2025).

De belasting op arbeid blijft van invloed op de prikkels voor werk en aanwerving in de hele EU. De belastingwig — gedefinieerd als het verschil tussen de loonkosten van werkgevers en het nettoloon van werknemers, uitgedrukt als percentage van de totale loonkosten — heeft gevolgen voor zowel het aanbod van als de vraag naar arbeid, met name voor groepen zoals tweede verdiemers, wier arbeidsaanbod beter inspeelt op belastingen. Sinds 2014 is de belastingwig voor een alleenstaande met een gemiddeld loon in de EU met 0,4 procentpunt gedaald tot 40,3 % in 2024, wat nog steeds ruim boven het OESO-gemiddelde van 34,9 % is — zie figuur 2.1.6)¹⁰⁴. Zij daalde met meer dan 1 procentpunt in elf lidstaten, met de sterkste dalingen in Hongarije (-7,9 procentpunt), Roemenië (-3,8 procentpunt) en België (-3,0 procentpunt). Omgekeerd nam de belastingwig voor gemiddelde verdiemers in dezelfde periode toe in tien landen, met name Cyprus (+9,5 procentpunt), Malta (+2,5 procentpunt) en Luxemburg (+1,7 procentpunt) (zie 2.2.1 voor nadere bijzonderheden). Voor werknemers met een lager loon (50 % van het gemiddelde loon) bedroeg de belastingwig in de EU voor een alleenstaande 31,8 % in 2024, wat een stijging met 0,3 procentpunt ten opzichte van 2023 is, maar een daling van 2,2 procentpunt sinds 2014.

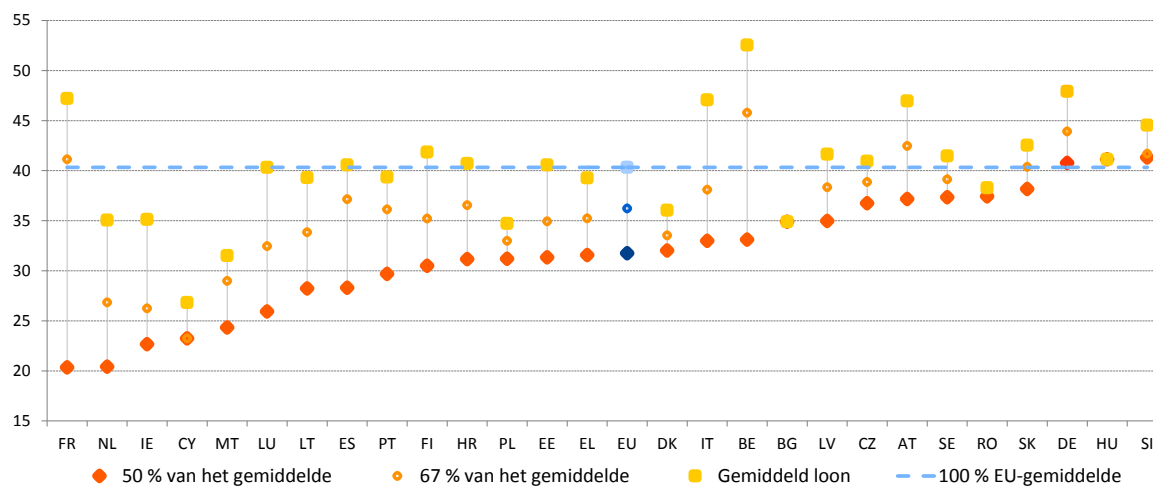
Stelsels van inkomstenbelasting zijn doorgaans progressief met kleinere belastingwigen voor mensen met een laag inkomen. De progressiviteit komt vooral tot uiting in Frankrijk, België, Nederland, Luxemburg en Italië, terwijl Bulgarije en Hongarije

¹⁰² Eurofound, Arbeidsverhoudingen en sociale dialoog. [Minimum wages in 2025: Annual review](#), 2025.
¹⁰³ Uit empirische gegevens blijkt dat een verhoging van het minimumloon met 1 % de lonen voor de laagste 25 % van de verdiemers met 0,31 % verhoogt. Zie: Eurofound, [Impact of national minimum wages on collective bargaining and wages for low-paid workers](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, Luxemburg, 2025.
¹⁰⁴ OESO, [Taxing Wages 2025: Decomposition of Personal Income Taxes and the Role of Tax Reliefs](#), OECD Publishing, Parijs, 2025.

forfaitaire systemen toepassen — zie figuur 2.1.7. Een lagere belastingdruk op mensen met een laag inkomen vermindert verstoringen van de arbeidsmarkt en ondersteunt de arbeidsparticipatie van laaggeschoolde werknemers, maar belastingstelsels moeten zo worden opgezet dat overgangen naar beter betaalde banen niet worden ontmoedigd.

Figuur 2.1.7: De belastingwig is kleiner voor werknemers met een laag inkomen

Belastingwig voor een alleenstaande met een laag loon (50 % en 67 % van het gemiddelde loon) in vergelijking met het gemiddelde loon in 2024 (%)

Opmerking: de lidstaten zijn in dalende volgorde gerangschikt volgens de mate van progressiviteit (belastingwig gemiddeld loon — belastingwig 50 % van het gemiddeld loon).

Bron: Europese Commissie, DG ECFIN, belastingen- en uitkeringendatabase, gebaseerd op het belasting-/uitkeringsmodel van de OESO (bijgewerkt in mei 2025).

Inflatie kan verstoringen veroorzaken in belastingstelsels, wat gevolgen heeft voor zowel de progressiviteit als de fiscale rechtvaardigheid. Stijgende prijzen kunnen vaste nominale drempels — zoals belastingschijven en -kredieten — uithollen, wat vaak leidt tot zogenaamde “schijfkruip” in progressieve systemen, waarbij belastingplichtigen in hogere belastingschijven worden geduwd en de reële waarde van aftrekkingen en kredieten afneemt. Dergelijke effecten kunnen het beschikbare inkomen verminderen en het armoederisico vergroten. Aanpassingen, door middel van automatische indexering of discretionaire actualiseringen, kunnen deze verstoringen beperken. In 2024-2025 hebben veel lidstaten hun stelsels van inkomstenbelasting herzien om door inflatie veroorzaakte verstoringen tegen te gaan — zie punt 2.1.2.

De belastingdruk verschuiven van belasting op arbeid naar milieubelastingen kan stimulansen voor de arbeidsmarkt, billijkheid en klimaatdoelstellingen stimuleren. In het recente actieplan voor betaalbare energie¹⁰⁵ wordt opgeroepen tot voltooiing van de herziening van de energiebelastingrichtlijn (die sinds 2021 wordt besproken) om ervoor te zorgen dat de meest vervuilende brandstoffen het zwaarst worden belast en tegelijkertijd decarbonisatie wordt bevorderd. Evenzo moedigt de Clean Industrial Deal¹⁰⁶ belastinghervormingen aan waarmee elektrificatie wordt ondersteund en subsidies voor fossiele brandstoffen geleidelijk worden afgebouwd. In de aanbeveling van de Raad van 2022

¹⁰⁵ [Action Plan for Affordable Energy: Unlocking the true value of our Energy Union to secure affordable, efficient and clean energy for all Europeans - European Commission.](#)

¹⁰⁶ [Clean Industrial Deal - Europese Commissie.](#)

inzake het garanderen van een rechtvaardige transitie naar klimaatneutraliteit¹⁰⁷ wordt er ook voor gepleit om de belasting op arbeid te verlagen, met name voor lage- en middeninkomensgroepen, en inkomsten te verschuiven naar vanuit milieuoogpunt duurzame bronnen. Hoewel koolstofbelastingen regressieve effecten met zich mee kunnen brengen, kunnen die worden verzacht door middel van zorgvuldig ontworpen compenserende maatregelen. Milieubelastingen vertegenwoordigen echter slechts 5,2 % van de totale belastinginkomsten in de EU (2023) — 1,5 procentpunt lager dan in 2013 — met aandelen van meer dan 10 % alleen in Bulgarije (11,2 %) en Griekenland (10,6 %), en minder dan 5 % in negen landen. Alleen in België, Bulgarije en Roemenië is het aandeel van de milieubelasting sinds 2013 toegenomen. Maatregelen zoals fiscale prikkels voor energiebesparing en voor het verminderen van het verbruik van fossiele brandstoffen kunnen helpen om de klimaat- en billijkheidsdoelstellingen op elkaar af te stemmen.

2.1.2 Maatregelen van de lidstaten

Verschillende lidstaten hebben aanwervingsprikkels en subsidies ingevoerd of uitgebreid om de werkgelegenheid te stimuleren, met extra aandacht voor ondervertegenwoordigde groepen. In **Polen** voorziet een in maart 2025 aangenomen nieuwe wet in subsidies voor werkgevers die oudere werknemers in dienst nemen, ter dekking van maximaal de helft van het minimumloon per oudere werknemer voor twaalf maanden (voor werknemers van 50-65 jaar) of één maand (voor ouderen die de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt, verlengbaar). Na afloop van de subsidieperiode moeten werkgevers het volledige loon betalen en de persoon gedurende respectievelijk zes maanden of één maand in dienst houden. In **Italië** werd bij de begrotingswet van 2025 de belastingaftrek voor ondernemingen en zelfstandigen die personeel in vaste dienst nemen, verlengd tot 2025 en 2026. Ook werd bij deze wet een tijdelijke belastingvrijstelling ingevoerd voor door de werkgever betaalde huisvestingskosten (huur en onderhoud) van maximaal 5 000 EUR per jaar tijdens de eerste twee jaar van het dienstverband voor werknemers in vaste dienst die maximaal 35 000 EUR verdienen, terwijl zij wel socialezekerheidsbijdragen moeten blijven betalen. Het programma “Employment + Talent” van **Portugal** biedt financiële stimulansen voor werkgevers die werkloze jongeren met een tertiaire opleiding (18-35 jaar) die bij het Instituut voor werkgelegenheid en beroepsopleiding (IEFP) zijn ingeschreven, of die na ten minste twaalf maanden uit het buitenland terugkeren, aanwerven met een minimumloon van 1 442,57 EUR. In **Griekenland** voorziet een programma voor gesubsidieerde werkgelegenheid dat eind 2024 van start is gegaan en 18 maanden loopt, met steun van de herstel- en veerkrachtfaciliteit, in de aanwerving van 1 000 personen met een handicap bij de lokale overheid, waarbij maximaal 75 % van het salaris en de bijdragen (tot 13 500 EUR per persoon) wordt gedekt, om hun integratie op de arbeidsmarkt te bevorderen.

Regelingen voor werktijdverkorting zijn verder ontwikkeld om de veerkracht van de arbeidsmarkt te vergroten en de werkgelegenheid tijdens economische schokken te beschermen. Zo heeft **Nederland** in januari 2024 een tijdelijke regeling voor personeelsbehoud (*Crisisregeling Personeelsbehoud*) ingevoerd, die tot december 2025 van kracht zal blijven. Via de regeling wordt voor bedrijven die te maken hebben met vraagschokken arbeidstijdverkorting gesubsidieerd om banen te behouden en de inkomens van huishoudens te ondersteunen. In juni

¹⁰⁷ Aanbeveling van de Raad inzake het garanderen van een rechtvaardige transitie naar klimaatneutraliteit 2022/C 243/04.

2025 heeft **Slovenië**, in het kader van zijn herstel- en veerkrachtplan, wetgeving aangenomen tot vaststelling van een permanent programma voor werktijdverkorting dat kan worden gebruikt in geval van buitengewone onvoorziene omstandigheden, met inbegrip van steun voor tijdelijke deeltijdwerkers en betere toegang tot onderwijs en opleiding om de inzetbaarheid op de arbeidsmarkt te vergroten in het kader van digitalisering en automatisering.

De kaders voor minimumlonen worden in de hele EU geactualiseerd om ervoor te zorgen dat bij de loonaanpassingen meer rekening wordt gehouden met de economische omstandigheden. Griekenland heeft in december 2024 een rechtskader vastgesteld om vanaf 2028 een nieuwe methode voor de vaststelling van wettelijke minimumlonen in te voeren aan de hand van een formule op basis van veranderingen in de jaarlijkse consumentenprijsindex (CPI) voor de 20 % huishoudens met het laagste inkomen en een loon-koopkrachtindex¹⁰⁸. Raadgevende comités kunnen afwijkingen van deze automatische indexering voorstellen, afhankelijk van een reeks criteria en een referentiewaarde van 60 % van het mediane brutoloon. In **Letland** koppelt een nieuwe verordening inzake minimumlonen, die sinds november 2024 van kracht is, de jaarlijkse aanpassingen van het minimumloon aan factoren zoals het nationale gemiddelde loon, macro-economische prognoses, belastingwijzigingen, arbeidskostenindices en armoededrempels. In **Roemenië** werd via de herstel- en veerkrachtfaciliteit een nieuw kader voor de vaststelling van minimumlonen ondersteund, dat ook sinds februari 2025 van kracht is en waarbij een jaarlijkse aanpassingsformule op basis van inflatie, productiviteit en loonbenchmarks werd ingevoerd, vergezeld van jaarlijkse beoordelingen van de toereikendheid en tripartiete raadpleging. In **Luxemburg** heeft een in december 2024 ingediend wetsontwerp tot doel het kader voor het wettelijk minimumloon te versterken door middel van duidelijkere toereikendheidscriteria, halfjaarlijkse evaluaties en een adviesorgaan bestaande uit de sociale partners, om advies te geven over jaarlijkse aanpassingen. In **Portugal** worden in een tripartiete overeenkomst voor de periode 2025-2028 doelen vastgesteld voor de verhoging van het minimumloon en het gemiddelde loon en wordt voorzien in productiviteits- en prestatiebonussen voor werknemers, winstdeling en steunmaatregelen voor jonge werknemers. De overeenkomst biedt bedrijven ook fiscale stimulansen om de lonen en het pensioenspaargeld van werknemers te verhogen.

Verschillende lidstaten hebben maatregelen genomen om hun kaders voor collectieve overeenkomsten te herzien, teneinde de dekking, flexibiliteit en transparantie te verbeteren. In **Italië** bevat de begrotingswet van 2025 bepalingen voor de verlenging van collectieve overeenkomsten in overheidsdiensten met gerichte loonsverhogingen en sectorspecifieke stimulansen, bijvoorbeeld in de gezondheidszorg en het onderwijs. **Polen** heeft begin 2025 een ontwerp van de wet inzake collectieve overeenkomsten voorgesteld, waarbij werkgevers met meer dan vijftig werknemers worden verplicht om de twee jaar met vakbonden te onderhandelen, collectieve overeenkomsten worden uitgebreid tot moderne kwesties met betrekking tot de werkplek en digitale procedures en een nationaal register voor collectieve overeenkomsten worden ingevoerd. In **Finland** heeft nieuwe wetgeving die sinds januari 2025 van kracht is, tot doel de mogelijkheden voor onderhandelingen op bedrijfsniveau te vergroten, ook voor bedrijven die niet zijn aangesloten bij werkgeversorganisaties of die geen vakbondsafgevaardigde hebben. Na de hervorming zullen alle bedrijven kunnen afwijken van algemeen toepasselijke collectieve overeenkomsten, met bepaalde controles om representatieve lokale onderhandelingen te waarborgen.

¹⁰⁸ De periode 2025-2027 wordt beschouwd als een overgangperiode en voorziet in de voortgezette toepassing van hetzelfde systeem voor de vaststelling van het minimumloon als in 2024.

Er worden hervormingen van de belasting op arbeid doorgevoerd om de progressiviteit en billijkheid te vergroten. Litouwen heeft zijn inkomstenbelastingstelsel hervormd om het progressiever te maken door het vaste personenbelastingtarief van 15 % te vervangen door drie tarieven van 20 %, 25 % en 32 %, waarbij de hogere tarieven gelden voor hogere inkomens, die ook van toepassing zijn op bepaalde zelfstandigen. In Ierland heeft de regering de heffingskortingen op en de belastingschijven van de inkomstenbelasting en de belastingschijven herzien in het kader van de begroting 2025. De standaardbelastingschijf werd met 2 000 EUR verhoogd tot 44 000 EUR voor een alleenstaande, met evenredige verhogingen voor gehuwde paren en geregistreerde partners. Het tarief van 4 % van de universele sociale bijdrage (Universal Social Charge — USC) werd in januari 2025 verlaagd tot 3 %, naast hogere belastingkredieten voor kansarme groepen.

De parameters van de inkomstenbelasting zijn in verschillende lidstaten aangepast om door inflatie veroorzaakte “schijfkruip” te beperken en de billijkheid verder te vergroten¹⁰⁹. In Letland werd het niet-belastbare inkomen verhoogd tot 510 EUR per maand (6 120 EUR per jaar) en tot 1 000 EUR per maand (12 000 EUR per jaar) voor gepensioneerden. Ook de aftrek voor onderwijs, medische kosten en donaties werd verhoogd en er werd een nieuw belastingtarief van 3 % ingevoerd op dividenden en andere kapitaalinkomsten van meer dan 200 000 EUR per jaar. Finland heeft de basisaftrek verhoogd, terwijl Ierland het personenbelastingkrediet, het inkomstenkrediet, het belastingkrediet voor werknemers en het huurbelastingkrediet voor alleenstaanden en paren met gezamenlijke aanslag heeft verhoogd. Om de inflatie tegen te gaan en de fiscale rechtvaardigheid te verbeteren, hebben Luxemburg en Nederland hun schijven van de inkomstenbelasting aangepast. Hongarije heeft de verminderingen op de belastbare grondslag voor gezinnen verdubbeld (met 50 % vanaf juli 2025 en met nog eens 50 % vanaf januari 2026).

2.2. Richtsnoer 6 — Het arbeidsaanbod vergroten, de toegang tot de arbeidsmarkt verbeteren en de mogelijkheden om gedurende het hele leven vaardigheden en competenties te verwerven, verruimen

In dit deel wordt ingegaan op de uitvoering van werkgelegenheidsrichtsnoer nr. 6, waarin de lidstaten wordt aanbevolen om de voorwaarden te scheppen voor het vergroten van het arbeidsaanbod, het stimuleren van de verwerving van vaardigheden en competenties gedurende het hele leven van mensen, het bevorderen van gelijke kansen voor iedereen en het wegnemen van belemmeringen en het invoeren van stimulansen voor deelname aan de arbeidsmarkt, overeenkomstig de beginselen 1 (onderwijs, opleiding en een leven lang leren), 2 (gelijkheid van mannen en vrouwen), 3 (gelijke kansen), 4 (actieve ondersteuning bij het vinden van werk), 9 (evenwicht tussen werk en privéleven), 11 (kinderopvang en hulp aan kinderen) en 17 (inclusie van personen met een handicap) van de Europese pijler van sociale rechten. In deel 2.2.1 worden ontwikkelingen op het gebied van onderwijs geanalyseerd, van voor- en vroegschoolse educatie en opvang, prestaties van leerlingen en beroepsonderwijs en -opleiding tot tertiair onderwijs en voortijdig schoolverlaten. In het hoofdstuk wordt ingegaan op tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden, mismatches en de ontwikkeling van vaardigheden bij volwassenen, met inbegrip van digitale competenties. Daarnaast bevat het een analyse van de omstandigheden op de arbeidsmarkt voor jongeren, oudere werknemers, migranten en personen met een handicap. In punt 2.2.2 wordt verslag uitgebracht over beleidsmaatregelen van de lidstaten op deze gebieden.

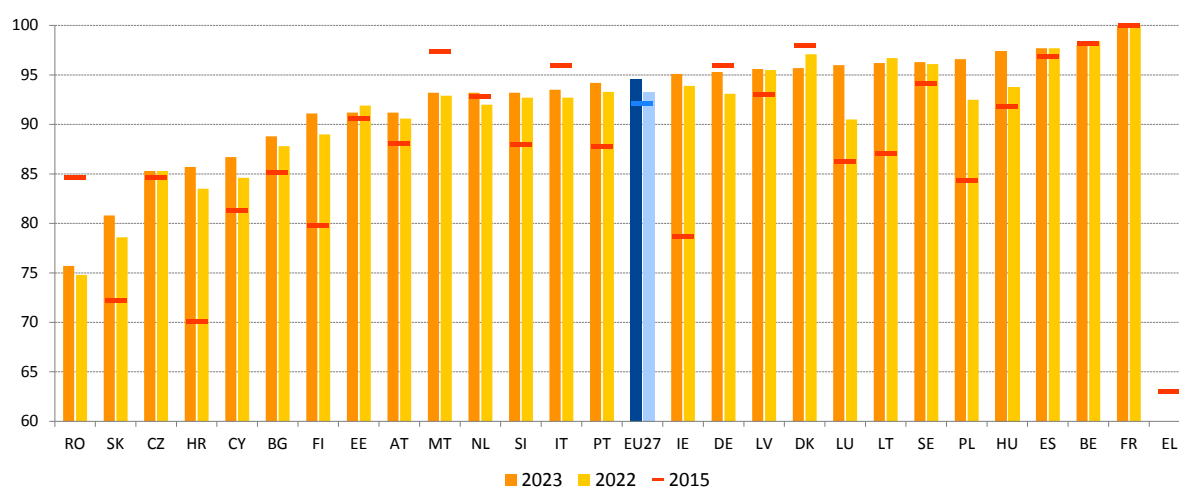
¹⁰⁹ Zie: Europese Commissie, [Annual Report on Taxation 2024](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2024.

2.2.1 Belangrijke indicatoren

De deelname aan voor- en vroegschoolse educatie en opvang (ECEC) tussen de leeftijd van drie jaar en het begin van het basisonderwijs blijft in de EU toenemen, waarbij grote verschillen tussen de lidstaten blijven bestaan. In 2023 nam 94,6 % deel, slechts 1,4 procentpunt onder het EU-streefcijfer voor 2030 van 96 %. Tot op heden hebben acht lidstaten dit doel gehaald, terwijl de meeste landen 90 % hebben bereikt. De best presterende landen zijn Frankrijk (100 %), België (98 %) en Spanje (97,7 %). Roemenië (75,7 %), Slowakije (80,8 %) en Tsjechië (85,3 %) scoren het laagst — zie figuur 2.2.1. Het EU-gemiddelde steeg met 1,3 procentpunt ten opzichte van het voorgaande jaar, hoewel er tussen 2022 en 2023 in vier landen sprake was van een daling, met name onder lidstaten met een vrij hoge deelname. In bijna alle lidstaten is vooruitgang geboekt bij het verhogen van de deelname van met name driejarigen, en het percentage bedroeg 90,6 % in 2023 (+ 5,4 procentpunt sinds 2015)¹¹⁰. Het verhogen van de deelname van driejarigen blijft in sommige lidstaten echter een uitdaging, en de percentages zijn bijzonder laag in Roemenië (68,1 %) en Slowakije (68,9 %). Betaalbaarheid en capaciteitstekorten, waaronder ook personeelstekorten, vormen nog steeds een belemmering voor de toegang tot voor- en vroegschoolse educatie en opvang, met name voor jongere kinderen en kinderen uit kansarme milieus. In het bijzonder neemt slechts 53 % van de Romakinderen deel aan voor- en vroegschoolse educatie en opvang, wat nog steeds ver onder het EU-gemiddelde voor alle kinderen ligt, ondanks een verbetering van ongeveer 11 procentpunt tussen 2016 en 2023¹¹¹.

Figuur 2.2.1: De deelname aan voor- en vroegschoolse educatie en opvang blijft stijgen op EU-niveau, maar er zijn grote verschillen tussen de lidstaten

Deelname aan ECEC van kinderen tussen de leeftijd van drie jaar en de beginleeftijd voor verplicht basisonderwijs (%)

Opmerking: voorlopige gegevens voor FR in 2023 en PL in 2022 en 2023. Onderbreking in de reeks voor HU in 2023. Voor EL zijn over 2022 en 2023 geen gegevens beschikbaar. Definitie verschilt voor BE en EL in 2015, HU in 2023 en PT in 2015, 2022 en 2023.

Bron: Eurostat, [[educ uoe enra21](#)].

Voortijdig schoolverlaten neemt in de hele EU af, maar blijft een probleem. In 2024 verliet 9,4 % van de 18-24-jarigen het onderwijs of de opleiding voortijdig, een daling met 0,2 procentpunt ten opzichte van 2023. Dit is 1,7 procentpunt lager dan tien jaar eerder, waarbij de afname in vijf lidstaten (Italië, Griekenland, Malta, Spanje en Portugal) in deze

¹¹⁰ Eurostat [[educ uoe enrp07](#)].

¹¹¹ Zie: Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten, [Rights of Roma and Travellers in 13 European countries, 2024](#).

periode meer dan 5 procentpunt bedroeg. Dit betekent echter nog steeds dat ongeveer 3,1 miljoen 18-24-jarigen in de EU geen onderwijs of opleiding volgen zonder ten minste hoger secundair onderwijs te hebben gevolgd¹¹². Hoewel 17 lidstaten het doel van de Europese onderwijsruimte (EEA) om voortijdig schoolverlaten uiterlijk in 2030 terug te dringen tot minder dan 9 % reeds hebben bereikt, moet in sommige lidstaten meer vooruitgang worden geboekt. In Roemenië, Spanje en Duitsland, waar het percentage boven de 12 procentpunt blijft, was er weinig of geen vooruitgang ten opzichte van het voorgaande jaar geboekt, wat betekent dat alle drie de landen zich nog steeds in een “kritieke situatie” bevinden — zie figuur 2.2.2. Litouwen registreerde de grootste verslechtering in 2024 (met 2,0 procentpunt), gevolgd door Slowakije, Luxemburg, Estland en Cyprus, waar het aandeel voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding met ten minste 0,9 procentpunt toenam. Deze situaties zijn “in de gaten te houden”, net als in Denemarken en Italië, waar de niveaus te hoog blijven ondanks dat er geen sprake is van een verandering of een daling. Anderzijds waren Kroatië, Ierland, Griekenland en Polen de “beste presteerders”. Hoewel er over het geheel genomen een licht positieve trend waarneembaar is, zijn er geen tekenen van opwaartse convergentie tussen de lidstaten.

Het percentage voortijdig verlaters van onderwijs en opleiding verschilt aanzienlijk per groep en is met name hoog voor mensen die buiten de EU zijn geboren, Roma en personen met een handicap. Hoewel het percentage jonge vrouwen en jonge mannen dat voortijdig onderwijs en opleiding verlaat de afgelopen tien jaar met 1,7 procentpunt is gedaald, lopen jonge mannen nog steeds een veel grotere kans om onderwijs of opleiding voortijdig te verlaten (11,0 %) dan jonge vrouwen (7,7 %). Jongeren die buiten de EU of in een andere lidstaat zijn geboren, verlaten onderwijs en opleiding nog steeds veel vaker voortijdig (respectievelijk 20,1 % en 18,6 %) dan jongeren die in de betrokken lidstaat zijn geboren (8,2 %)¹¹³. De situatie is met name zorgwekkend voor jonge Roma (18-24 jaar), met in 2024 bijna twee derde van hen (64 %) die onderwijs en opleiding verliet voordat zij het hoger secundair onderwijs bereikten¹¹⁴. Ook de situatie van jongeren met een handicap van dezelfde leeftijdsgroep is zorgwekkend, met een percentage voortijdige schoolverlaters van 19 % in 2023¹¹⁵. De grootste uitdagingen zijn te zien in Roemenië en Hongarije, die de hoogste percentages registreerden (respectievelijk 33 % en 46 %), en in mindere mate in Italië (27 %).

¹¹² Berekeningen van DG EAC. Zie de [Onderwijs- en opleidingsmonitor 2025](#) van de Europese Commissie. Latere verwijzingen naar “berekeningen van DG EAC”.

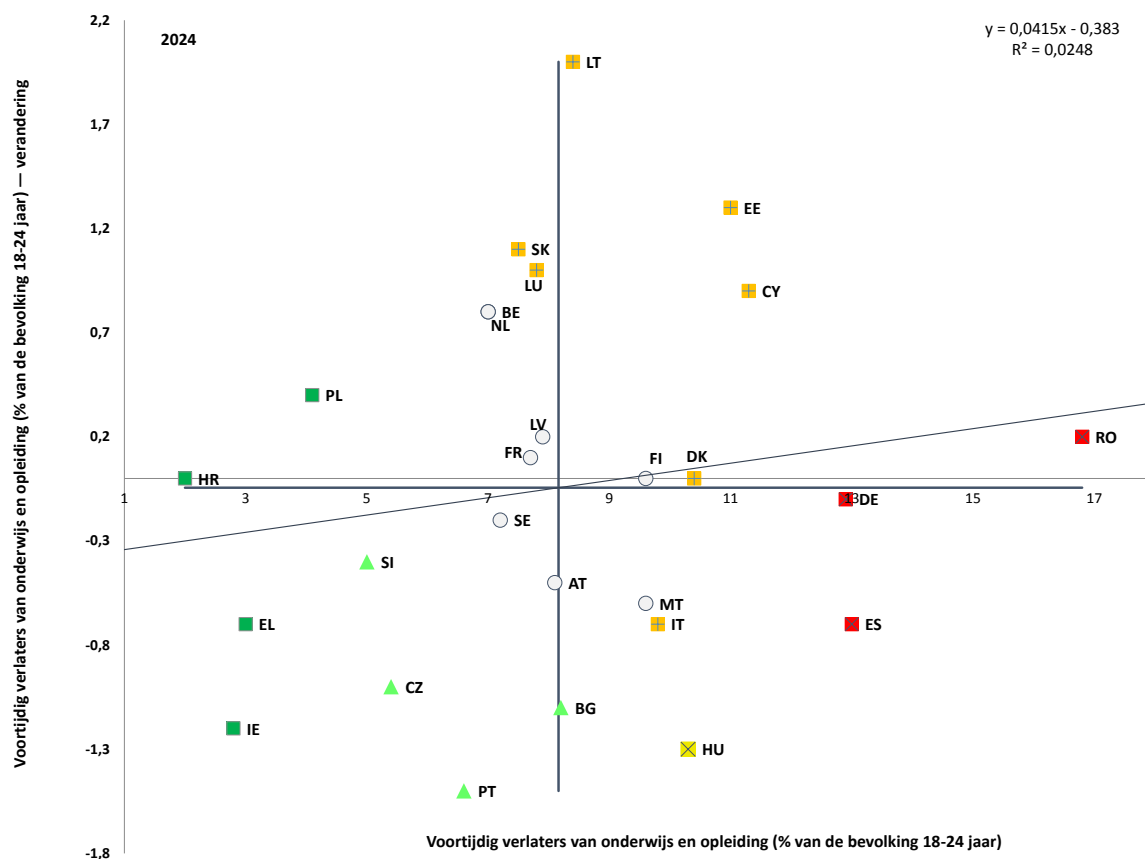
¹¹³ Eurostat [[edat_lfse_02](#)], EU-AKE.

¹¹⁴ Zie: Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten, [Rights of Roma and Travellers in 13 European countries, 2024](#).

¹¹⁵ Europese Commissie, statistisch verslag 2025 van European Disability Expertise (verschijnt binnenkort).

Figuur 2.2.2: het aandeel voortijdig verlaters van onderwijs en opleiding blijft langzaam afnemen, met aanzienlijke verschillen tussen de lidstaten

Voortijdig verlaters van onderwijs en opleiding (18-24 jaar) niveaus van 2024 en veranderingen ten opzichte van het voorgaande jaar (in %, kernindicator van het sociaal scorebord)

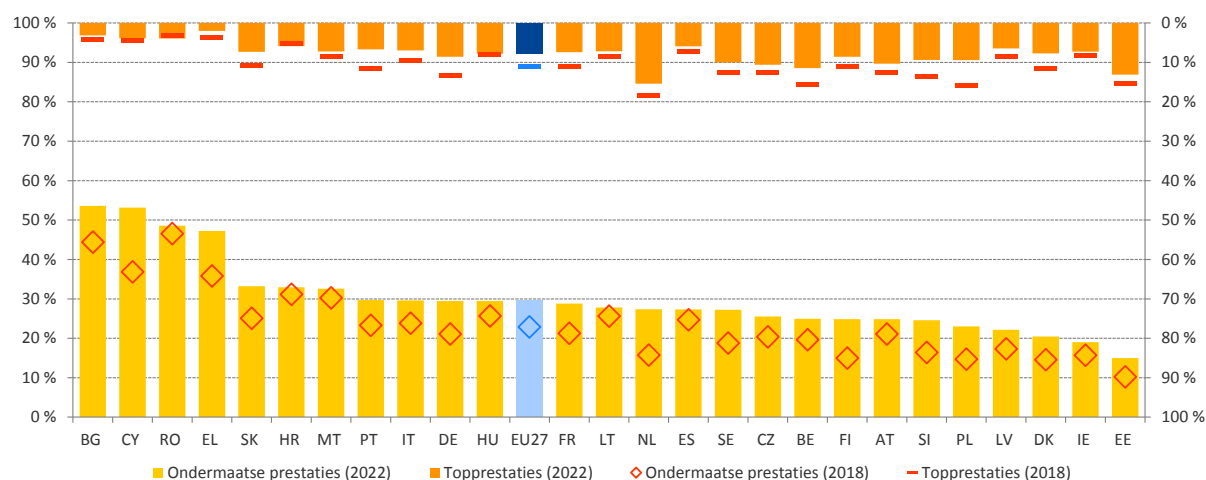

Opmerking: de assen zijn gecentreerd op het ongewogen EU-gemiddelde. De legenda is opgenomen in de bijlage. Onderbreking in de reeks voor BE, BG, DE, EL en IE. Geringe betrouwbaarheid van de gegevens voor HR en LU.
Bron: Eurostat [edat lfse 14], EU-AKE.

Regionale verschillen in het voortijdig verlaten van onderwijs en opleiding zijn aanzienlijk tussen en ook binnen de lidstaten. In de hele EU varieert het regionale percentage van 1,2 % (in Kentriki Makedonia in Griekenland) tot 26,2 % in (in Sud-Est in Roemenië), wat wijst op de grote variatie die wordt verhuld door cijfers op het niveau van de lidstaten. Er bestaan ook aanzienlijke verschillen tussen regio's binnen dezelfde lidstaat, bijvoorbeeld in Bulgarije, Frankrijk, Hongarije, Portugal, Roemenië en Spanje (zie figuur 1 in bijlage 5), met inbegrip van ultraperifere gebieden. Binnen één lidstaat bedraagt het grootste bereik tussen regio's 5,0 % tot 26,0 %. Daarentegen varieert het bereik op het niveau van de lidstaten van 2,0 % tot 16,8 %. Een klein aantal lidstaten heeft percentages die in alle regio's onder het EU-doel van 9 % liggen. In lidstaten die over het algemeen goed presteren, is er echter nog ruimte om de regionale verschillen te verkleinen. Bovendien speelt de locatie een rol, waarbij jongeren die in steden wonen minder vaak onderwijs of opleiding verlaten (8,3 %) dan jongeren die in kleinere steden en voorsteden (10,3 %) en in plattelandsgebieden (10,1 %) wonen.

Figuur 2.2.3: Ondermaatse prestaties op het gebied van wiskunde zijn in alle lidstaten aanzienlijk toegenomen, terwijl de topprestaties zijn gedaald

Leerlingen die niveau 2 voor wiskunde (linkeras) niet halen en ten minste niveau 5 (rechteras) bereiken in 2018 en 2022 (%)

Opmerking: bij het interpreteren van de gegevens voor 2022 voor DK, IE, LV en NL is terughoudendheid geboden omdat deze lidstaten niet voldeden aan een of meer PISA-steekproefnormen.

Bron: OESO, PISA 2018, 2022; berekeningen van DG EAC.

De ondermaatse prestaties op het gebied van basisvaardigheden zijn in de hele EU toegenomen, met zorgwekkende trends in de prestaties van leerlingen op het gebied van wiskunde. Volgens de resultaten van het meest recente OESO-programma voor de internationale beoordeling van leerlingen (Programme for International Student Assessment — PISA) is het aandeel 15-jarigen dat ondermaats presteert op het gebied van wiskunde tussen 2018 en 2022 met 6,6 procentpunt gestegen tot een recordniveau van 29,5 % — zie figuur 2.2.3. Dit is hoger dan de 26,2 % voor lezen en de 24,2 % voor wetenschappen, die respectievelijk met 3,7 en 2 procentpunt zijn gestegen. De prestatiekloof tussen de lidstaten is groot. Op het gebied van wiskunde presteert meer dan 45 % van de leerlingen in Bulgarije, Cyprus, Roemenië en Griekenland ondermaats. Alleen Estland heeft het EU-doel voor 2030 om de ondermaatse prestaties onder de 15 % te houden, al gehaald. De topprestaties zijn ook sterker gedaald op het gebied van wiskunde dan op het gebied van lezen of wetenschappen. In 2018 bereikte 11 % van de leerlingen in de EU het hoogste PISA-niveau voor wiskunde, maar dit percentage daalde in 2022 met 7,9 %. Het bereik loopt nu uiteen van slechts 2,0 % in Griekenland tot 15,4 % in Nederland. Op het gebied van lezen was de daling niet zo groot (van 8,1 % naar 6,5 %), terwijl de topprestaties op het gebied van wetenschappen licht toenamen. De dalende prestaties van leerlingen geven aanleiding tot bezorgdheid over de vraag of zij wel voldoende worden voorbereid op latere studies en de arbeidsmarkt.

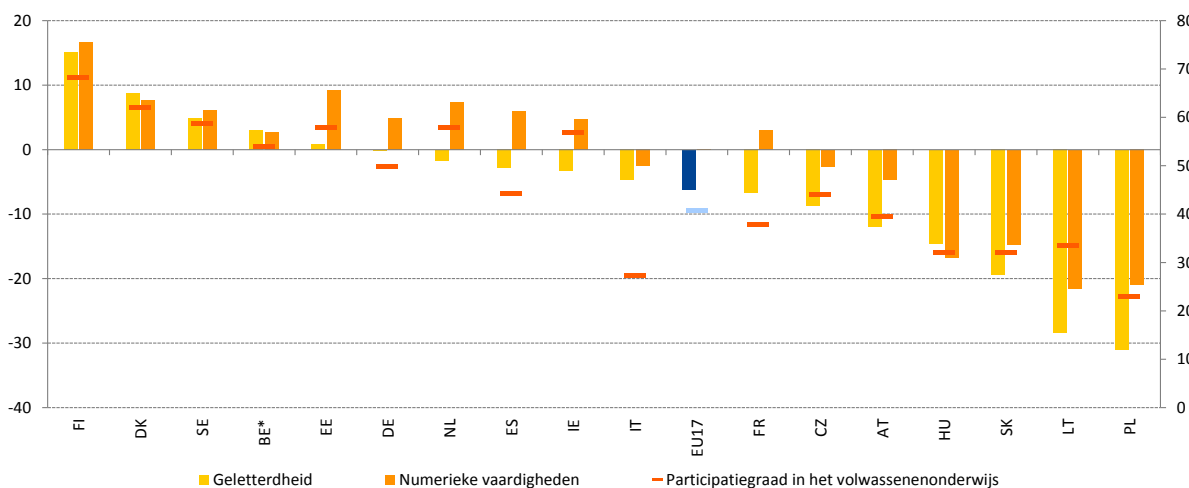
Er worden hardnekkige uitdagingen gemeld op het gebied van lees- en rekenvaardigheid voor volwassenen. Volgens gegevens die zijn verzameld in de 17 lidstaten die in 2013 en 2023 hebben deelgenomen aan het OESO-programma voor de internationale beoordeling van competenties van volwassenen (Programme for the International Assessment of Adult Competencies — PIAAC), is begrijpend lezen onder volwassenen de afgelopen tien jaar afgenomen. Hoewel de rekenvaardigheden stabiel bleven, werd bijna een op de vijf volwassenen in 2023 beschouwd als slecht presterend op het gebied van lezen, schrijven en rekenen. Vaardigheden op het gebied van wiskunde zijn van belang voor het toekomstige concurrentievermogen en de innovatiecapaciteit van Europa. Prestaties op het gebied van wiskunde op schoolniveau zijn een belangrijke stap om STEM-vakken op hoger niveau te studeren en om tekorten in belangrijke STEM-sectoren aan te pakken — zie pijlerkader 2. Deze resultaten onderstrepen de noodzaak om de basisvaardigheden op alle leeftijden te verbeteren.

Pijlerkader 2: Focus op de vaardigheidsunie — Ontwikkeling van vaardigheden, bij- en omscholing van volwassenen

Vaardigheden zijn van cruciaal belang om de beroepsbevolking voor te bereiden en mondig(er) te maken en zijn een belangrijke motor voor productiviteit, innovatie, concurrentievermogen en veerkracht, maar de lidstaten staan voor gemeenschappelijke uitdagingen bij het vinden van mensen met de benodigde vaardigheden. Tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden worden veroorzaakt door verschillende factoren, waaronder demografische veranderingen, nieuwe behoeften aan vaardigheden in verband met technologische ontwikkelingen en het koolstofvrij maken van de economie, alsook slechte arbeidsomstandigheden in sommige sectoren en beroepen¹¹⁶. Bovendien zullen de huidige geopolitieke verschuivingen, waaronder de toegenomen defensie- en veiligheidsbehoeften, en de industriële transformatie naar verwachting de druk verder opvoeren. Om deze uitdagingen aan te pakken, heeft de Europese Commissie zich ertoe verbonden een overkoepelende vaardighedenstrategie op EU-niveau verder te ontwikkelen in het kader van de vaardigheidsunie. Een van de belangrijkste pijlers ervan is gericht op bij- en omscholing. Naast andere doelstellingen heeft deze pijler tot doel individuele leerrekeningen en een persoonlijk opleidingsbudget voor alle volwassenen verder te ondersteunen, het gebruik van microcredentials uit te breiden en een vaardigheidengarantie te testen om werknemers te helpen bij de transitie van krimpende naar groeiende sectoren, ook als gevolg van de digitale en de groene transitie. Eén actie, activiteiten op het gebied van intercollegiaal leren over innovatieve leeromgevingen, is rechtstreeks gericht op de ontwikkeling van basisvaardigheden als basis voor verder leren.

De lees- en schrijfvaardigheid van volwassenen is afgenomen, terwijl hun rekenvaardigheid grotendeels stabiel is gebleven, met grotere dalingen in landen met een lage deelname aan volwasseneneducatie

Verandering in de scores voor lezen, schrijven en rekenen onder volwassenen (16-65 jaar) tussen 2013 en 2023 (procentpunten, linker-as) en deelname aan volwasseneneducatie (% van de volwassenen, rechter-as)

Bron: OESO-enquête naar de vaardigheden van volwassenen (2023).

Opmerking: gegevens over deelname aan onderwijs en opleiding zijn een speciale extractie die is afgestemd op de definitie van de AES en de EU-AKE; BE heeft alleen betrekking op Vlaanderen

¹¹⁶ In 2024 was het tekort aan arbeidskrachten het grootst bij beroepen in de handel, de gezondheidszorg en de horeca. Zie Europese Arbeidsautoriteit, [EURES Report on labour shortages and surpluses 2024](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, Luxemburg, 2025 en aanverwante documenten.

De basisvaardigheden van volwassenen in de EU nemen af, met negatieve gevolgen voor de tekorten aan vaardigheden en voor het vermogen van werknemers om zich via bij- en omscholing aan te passen aan de behoeften van de arbeidsmarkt. De deelname van volwassenen aan onderwijs is van cruciaal belang om ervoor te zorgen dat de vergrijzende bevolking en de beroepsbevolking in het algemeen gelijke tred kunnen houden met de snel veranderende arbeidsmarkt. Daarom zetten de EU-lidstaten zich ervoor in dat uiterlijk in 2030 jaarlijks ten minste 60 % van de volwassenen aan leeractiviteiten deelneemt. Dit is met name belangrijk omdat uit gegevens blijkt dat de basisvaardigheden onder de volwassen bevolking een dalende trend vertonen (zie de figuur)¹¹⁷. De afgelopen tien jaar is de lees- en schrijfvaardigheid onder volwassenen in de 17 onderzochte EU-lidstaten afgenomen, terwijl de rekenvaardigheid grotendeels stabiel is gebleven. Bijgevolg werd ongeveer een op de vijf volwassenen in de EU in 2023 beschouwd als slecht presterend op het gebied van lezen, schrijven en rekenen. Vrouwen scoorden hoger op het gebied van lezen en schrijven, terwijl mannen hoger scoren op het gebied van rekenvaardigheid en adaptief probleemoplossend vermogen. Bovendien was de deelname aan volwasseneneducatie lager in landen waar hun lees-, schrijf- en rekenvaardigheden aanzienlijk zijn afgenomen¹¹⁸.

De vaardigheidsunie onderstreept hoe belangrijk het is om het gebrek aan vaardigheden onder volwassenen aan te pakken en omvat maatregelen om bij- en omscholing te ondersteunen en te stimuleren. Verschillende lidstaten testen individuele leerrekeningen als een vraaggestuurde opleidingsbenadering. **Letland** biedt tot 500 EUR gefinancierde individuele leerrekeningen en één onlineportaal om de toegang tot opleiding te verbeteren. Microcredentials zijn in opkomst als flexibele opties voor vervolgonderwijs. **Luxemburg** is bezig met het testen van een nationaal kader voor microcredentials op universitair niveau voor vervolgonderwijs, in samenwerking met het Nederlands-Vlaamse accreditatiebureau. Om vaardigheden af te stemmen op de behoeften van de arbeidsmarkt, verbeteren verschillende landen hun processen voor het beoordelen en erkennen van kennis en vaardigheden, alsook kennis over vaardigheden. **Bulgarije** heeft zijn lijst van beroepen geactualiseerd met de nadruk op groene en digitale vaardigheden in het kader van een bredere hervorming van beroepsonderwijs en -opleiding als onderdeel van het herstel- en veerkrachtplan, terwijl **Duitsland** het nu mogelijk maakt om niet-formeel verworven beroepsvaardigheden te certificeren in het kader van zijn wet inzake beroepsonderwijs en -opleiding.

Ondanks aanzienlijke inspanningen van de lidstaten neemt de ongelijkheid op onderwijsgebied toe, aangezien de prestaties van sociaal-economisch achtergestelde leerlingen zijn gedaald. Hoewel onderwijs- en opleidingsstelsels de sociale mobiliteit tussen generaties zouden moeten bevorderen door onderwijsprestaties los te koppelen van de sociaal-economische achtergrond, bevestigden de resultaten van de PISA-enquête van 2022 een aantal zorgwekkende trends. De sociaal-economische achtergrond blijft een sterke voorspeller van de onderwijsresultaten in de EU, waarbij ondermaatse prestaties veel vaker voorkomen bij kansarme leerlingen dan bij hun meer bevoorrechte leeftijdsgenoten¹¹⁹. Bovendien bedroeg het percentage leerlingen uit kansarme sociaal-economische milieus dat

¹¹⁷ Zie OESO, [Do Adults Have the Skills They Need to Thrive in a Changing World?: Survey of Adult Skills 2023](#), OECD Skills Studies, OECD Publishing, Parijs, 2024.

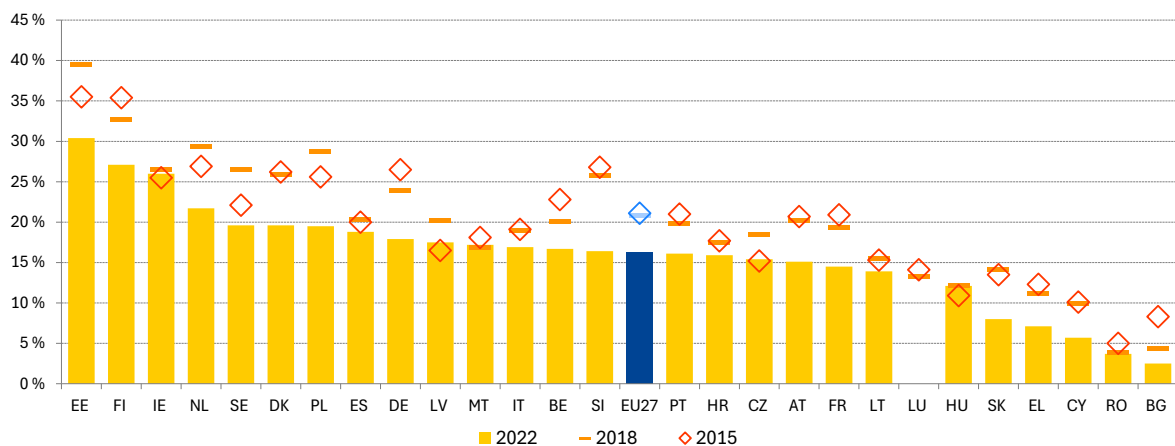
¹¹⁸ Zie OESO, [Trends in Adult Learning: New Data from the 2023 Survey of Adult Skills](#), Getting Skills Right, OECD Publishing, Parijs, 2025.

¹¹⁹ Europese Commissie, [The twin challenge of equity and excellence in basic skills in the EU](#), Publications Office of the European Union, 2024.

goed presteert op het gebied van basisvaardigheden (d.w.z. ten minste niveau 4 op de PISA-schaal op een van de gebieden lezen, wiskunde of wetenschappen) slechts 16,3 % in 2022, een daling ten opzichte van 20,8 % in 2018 en 21,1 % in 2015 — zie figuur 2.2.4¹²⁰. Dit percentage is in die periode in bijna alle lidstaten gedaald. In de best presterende landen, Estland, Finland en Ierland, lag het percentage goed presterende leerlingen uit kansarme milieus in 2022 niet veel hoger dan 25 %. Ter vergelijking: in de hele EU presteerde 59,0 % van de leerlingen met een bevoorrechte achtergrond goed op het gebied van basisvaardigheden. Om de vooruitgang op het gebied van structurele ongelijkheden te volgen, heeft de Commissie een nieuwe indicator voor kansgelijkheid en een doel voor 2030 voorgesteld op basis van de goede prestaties van kansarme leerlingen in de PISA-test. Op EU-niveau is het de bedoeling dat ten minste 25 % van de kansarme leerlingen op één gebied niveau 4 of hoger heeft bereikt¹²¹.

Figuur 2.2.4: De basisvaardigheden van kansarme leerlingen zijn de afgelopen tien jaar afgenomen

Leerlingen uit kansarme milieus die niveau 4 of hoger bereiken op het gebied van lezen, wiskunde of wetenschappen (%)

Opmerking: bij het interpreteren van de gegevens voor 2022 voor DK, IE, LV en NL is terughoudendheid geboden omdat deze lidstaten niet voldeden aan een of meer PISA-steekproefnormen. LU nam alleen deel aan PISA2018.

Bron: OESO, PISA 2015, 2018, 2022; berekeningen van DG EAC.

Lage niveaus van digitale geletterdheid en burgerschapscompetenties onder leerlingen zijn zorgwekkend, met name in een context waarin desinformatie wordt verspreid. De EU heeft zich ertoe verbonden het percentage ondermaats presenterende leerlingen (13-14 jaar) op het gebied van digitale competenties uiterlijk in 2030 terug te brengen tot minder dan 15 %. In de 22 EU-landen die in 2023 deelnamen aan de International Computer and Information Literacy Study (ICILS) scoort 42,5 % van de leerlingen onder de minimumvaardigheidsdrempel voor digitaal alfabetisme en informatiegeletterdheid. Sommige landen, zoals Tsjechië (28,0 %) en Denemarken (32,2 %), naderen het doel,

¹²⁰ In PISA wordt dit uitgedrukt in de index van economische, sociale en culturele status (ESCS). Het segment met een bevoorrechte sociaal-economische achtergrond omvat 25 % van alle leerlingen met de hoogste ESCS-scores in de betreffende land, terwijl het segment met een kansarme sociaal-economische achtergrond 25 % van alle leerlingen met de laagste ESCS-scores omvat.

¹²¹ Europese Commissie: Directoraat-generaal Onderwijs, Jongerenzaken, Sport en Cultuur, [Interim evaluation of the 2021-2030 European Education Area strategic framework – Report from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2025.

terwijl andere, zoals Roemenië (74,0 %) en Griekenland (60,4 %), ver achterblijven. Door de snelle technologische vooruitgang, zoals generatieve AI, in combinatie met toenemende polarisatie en de verspreiding van desinformatie en misinformatie, is het op jonge leeftijd bijbrengen van burgerschapsvaardigheden belangrijker dan ooit. In 2022 haalde 63,1 % van de leerlingen in het achtste leerjaar in het algemeen schoolonderwijs gemiddeld een adequaat niveau van burgerschapscompetentie in de lidstaten die deelnamen aan de International Civic and Citizenship Education Study (ICCS)¹²², waarbij sommige lidstaten meldden dat meer dan 70 % van de leerlingen een toereikend niveau van burgerschapscompetentie bereikte en andere lidstaten een percentage van minder dan 50 % hadden. Leerlingen met een toereikend niveau begrijpen democratische instellingen, systemen, beginselen en participatiepraktijken. Dit stelt hen in staat om te redeneren over maatschappelijke kwesties en actief deel te nemen aan het democratische leven.

Beroepsonderwijs en -opleiding heeft tot doel lerenden voor te bereiden op de arbeidsmarkt, hoewel de arbeidsparticipatie van pas afgestudeerden voor het eerst sinds 2020 is gedaald. Beroepsonderwijs en -opleiding biedt opleidingen voor veel beroepen die kampen met een aanhoudend tekort en die van cruciaal belang zijn voor het concurrentievermogen en de paraatheid van Europa — zie ook pijlerkader 3. In 2024 heeft bijna twee derde (65,2 %) van de recente afgestudeerden van beroepsonderwijs en -opleiding op middelhoog niveau (20-34 jaar) in de EU werkplekklere gedaan in het kader van hun leerplan¹²³. Dit percentage is hoger dan het EU-doel van ten minste 60 % voor 2025¹²⁴. Er bestaan echter grote en hardnekkige verschillen tussen de landen. Bijna alle afgestudeerden (meer dan 90 %) nemen deel aan werkplekklere in Duitsland, Nederland en Spanje. Daarentegen doen zeer weinig afgestudeerden van beroepsonderwijs en -opleiding werkplekklere in het kader van hun leerplan voor beroepsonderwijs en -opleiding in Roemenië, Tsjechië en Griekenland¹²⁵. De arbeidsparticipatie van pas afgestudeerden van beroepsonderwijs en -opleiding is gedaald van 80,9 % in 2023 tot 80,0 % in 2024. Dit is een tegenslag met het oog op het doel om uiterlijk in 2025 ten minste 82 % te bereiken¹²⁶. De daling was groter voor afgestudeerden van onderwijs op middelhoog niveau met een algemene oriëntatie (van 67,8 % tot 62,8 %) en voor personen die het onderwijs hebben verlaten voordat zij het hoger secundair onderwijs hadden afgerond (van 61,9 % tot 52,1 %) — beide gekenmerkt door aanzienlijke verschillen tussen de lidstaten. Recent afgestudeerden van beroepsonderwijs en -opleiding die werkplekklere hebben gedaan, hebben een veel grotere kans op werk (84,4 %) dan diegenen die dit niet hebben gedaan (67,9 %).

In Europa is het aantal jongeren met een tertiair diploma sterk gestegen als gevolg van een bredere toegang tot de universiteit en een groeiende vraag naar vaardigheden van hoog niveau op de arbeidsmarkt. In de afgelopen tien jaar is het gemiddelde aandeel van personen in de leeftijdsgroep van 25-34 jaar met een tertiaire graad aanzienlijk gestegen tot 44,1 %, met een stijging van 1 procentpunt alleen al in het afgelopen jaar — zie figuur 2.2.5. Het verwachte onderwijsrendement is een cruciale factor bij de beslissing om hoger onderwijs te volgen, en deze factor is de afgelopen tien jaar stabiel gebleven,

¹²² De deelnemende landen waren: BG, DK, DE, EE, ES, FR, HR, IT, CY, LV, LT, MT, NL, PL, RO, SI, SK, SE.

¹²³ Eurostat, [[tps00215](#)].

¹²⁴ Het doel is vastgesteld in de Aanbeveling van de Raad van 24 november 2020 inzake beroepsonderwijs en -opleiding voor duurzaam concurrentievermogen, sociale rechtvaardigheid en veerkracht.

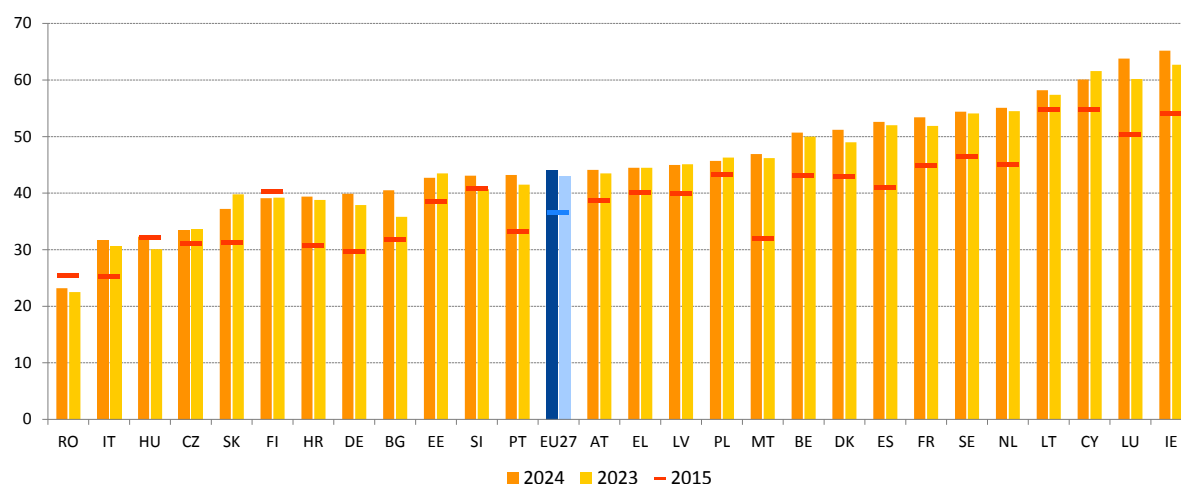
¹²⁵ Gegevens aangemerkt als “geringe betrouwbaarheid” voor Duitsland, Letland, Malta, Polen en Finland.

¹²⁶ Het doel is vastgesteld in de Aanbeveling van de Raad van 24 november 2020 inzake beroepsonderwijs en -opleiding voor duurzaam concurrentievermogen, sociale rechtvaardigheid en veerkracht.

ondanks een aanzienlijke toename van het aantal hoogopgeleiden¹²⁷. In 2024 bedroeg het werkloosheidspercentage voor mensen in de leeftijdsgroep 25-34 jaar met een tertiaire opleiding 5,2 %, tegenover 6,7 % voor mensen met een diploma hoger secundair onderwijs en 15,3 % voor mensen met een lager opleidingsniveau. Bovendien verdienen werknemers met een tertiaire opleiding 52 % meer dan werknemers met een diploma hoger secundair onderwijs. Hoewel de arbeidsparticipatie van personen met een tertiaire opleiding hoger is, is de arbeidsparticipatie van pas afgestudeerden van het tertiair onderwijs gedaald van 87,6 % in 2023 tot 86,7 % in 2024. Deze daling is op alle onderwijsniveaus te zien en kan wijzen op een daling van het aantal aanwervingen voor instapfuncties.

Figuur 2.2.5. Het aandeel jonge volwassenen met tertiair onderwijs is de afgelopen tien jaar toegenomen

Percentage personen (25-34 jaar) met een tertiaire opleiding (ISCED 5-8, %)

Opmerking: Onderbreking in de reeks voor BG in 2024, voor SI in 2023 en voor LU in 2015.
Bron: Eurostat, [edat lfse 03].

Het stimuleren van de mobiliteit van studenten en afgestudeerden van het hoger onderwijs blijft een belangrijke prioriteit om de vaardigheden te verbeteren en de horizon te verbreden, maar is de afgelopen jaren afgenomen. Het percentage uitgaande mobiliteit¹²⁸ is tussen 2020 en 2023 met 2,3 procentpunt gedaald. Slechts 11,2 % van de 4 miljoen afgestudeerden van het tertiair onderwijs uit EU-landen deed in 2023 een of andere vorm van leermobiliteit, waarbij 4,5 % voor een volledige graad naar het buitenland ging en ongeveer 6,6 % voor studiepuntenmobiliteit¹²⁹. Als zodanig blijft de gemiddelde uitgaande mobiliteit van afgestudeerden in de EU ver onder het doel van 23 % voor 2030. Er blijven echter meerdere gegevensbeperkingen bestaan, wat kan leiden tot een onderschatting van de vooruitgang bij het bereiken van het doel, zoals onvolledige rapportage over de mobiliteit van minder dan drie maanden¹³⁰. In het kader van de vaardigheidsunie draagt het proefproject “Kies Europa voor wetenschap” bij tot de internationalisering van instellingen voor hoger onderwijs door academische en niet-academische organisaties te ondersteunen bij de aanwerving van gepromoveerde onderzoekers.

¹²⁷ Zie [Onderwijs- en opleidingsmonitor 2025](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie.

¹²⁸ Het percentage uitgaande mobiliteit van een land is het aantal diploma- of studiepuntenmobiele afgestudeerden uit dat land gedeeld door het aantal afgestudeerden uit dat land.

¹²⁹ Berekeningen van DG EAC.

¹³⁰ Zie blz. 61 van de [Onderwijs- en opleidingsmonitor 2024](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie.

Het groeiende tekort aan geschoolde arbeidskrachten in Europa is uitgegroeid tot een grote bedreiging voor de welvaart en het concurrentievermogen. Het tekort aan geschoold personeel is in 2024 een van de belangrijkste belemmeringen voor investeringen geworden: 77 % van de bedrijven noemt dit als een probleem¹³¹. Het probleem is vooral groot in de bouw en de be- en verwerkende industrie, waar knelpunten op de arbeidsmarkt zowel het vermogen om de groene transitie te versnellen als het groeipotentieel van de EU ondermijnen. Zowel in het rapport van Enrico Letta over de toekomst van de eengemaakte markt als in het rapport van Mario Draghi over het concurrentievermogen van de EU¹³² werd gewezen op het strategische belang van vaardigheden voor de welvaart en het concurrentievermogen van Europa. Om het hoofd te bieden aan deze uitdaging, zijn grootschalige bij- en omscholingsinspanningen van de hele beroepsbevolking van de EU nodig. Dit is een essentieel onderdeel van de vaardigheidsunie, een alomvattende vaardighedenstrategie die in maart 2025 is aangenomen in het kader van het EU-kompas voor concurrentievermogen.

De discrepantie tussen de vraag naar en het aanbod van vaardigheden op macro-economisch niveau blijft in de hele EU afnemen, maar er zijn verschillen tussen de lidstaten. De macro-economische indicator voor de discrepantie tussen de vraag naar en het aanbod van vaardigheden geeft aan in hoeverre de vraag naar en het aanbod van vaardigheden binnen de beroepsbevolking niet op elkaar zijn afgestemd¹³³. De indicator benadrukt met name de relatieve moeilijkheid voor mensen met verschillende opleidingsniveaus om de arbeidsmarkt te betreden. Sinds 2014 is de indicator in de meeste lidstaten gedaald, grotendeels als gevolg van stijgende opleidingsniveaus. De discrepantie tussen de vraag naar en het aanbod van macro-economische vaardigheden bleef in 2024 echter hoog (meer dan 23 %) in bepaalde landen, waaronder Italië, België, Kroatië en Polen, ruim boven het EU-gemiddelde van 19,2 % — zie figuur 2.2.6. Daarentegen laten Oostenrijk, Denemarken, Duitsland en Nederland de laagste percentages zien, met cijfers van minder dan 15 %. Over het algemeen kunnen tekorten aan vaardigheden en discrepanties tussen de vraag naar en het aanbod van vaardigheden verband houden met uitdagingen met betrekking tot de kwaliteit, kansengelijkheid en relevantie voor de arbeidsmarkt van onderwijs- en opleidingsstelsels, alsook met aanhoudende tekorten aan arbeidskrachten. Door een hoger opleidingsniveau te bevorderen en de steun voor bij- en omscholing te versterken, kan het aanbod van vaardigheden beter worden afgestemd op de behoeften van de arbeidsmarkt.

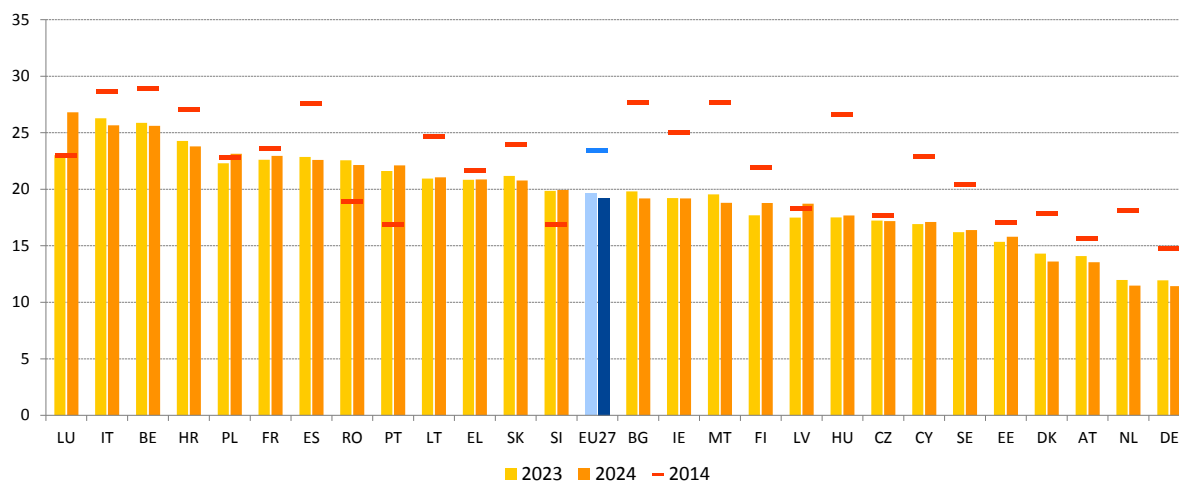
¹³¹ Op basis van de investeringsenquête van de EIB. De rapportage door bedrijven is alleen hoger voor “onzekerheid over de toekomst” met 79 % en “energiekosten” met 77 %.

¹³² [More Than A Market](#), Enrico Letta, april 2024; [The future of European competitiveness](#), Mario Draghi, september 2024.

¹³³ De macro-economische indicator voor de discrepantie tussen de vraag naar en het aanbod van vaardigheden meet de relatieve verschillen in de arbeidsparticipatie van werknemers met verschillende onderwijsniveaus (laag, middelhoog, hoog), gewogen naar het aandeel van elke groep in de totale bevolking in de beroeps geschikte leeftijd (leeftijdsgroep 20-64 jaar). zie Europese Commissie, [Analytical web note – Measuring skills mismatch](#). 7/2015, Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2015.

Figuur 2.2.6: De discrepantie tussen de vraag naar en het aanbod van vaardigheden op macro-economisch niveau blijft in de hele EU afnemen, maar verschilt van lidstaat tot lidstaat

Relatieve verschillen in de arbeidsparticipatie van werknemers met verschillende onderwijsniveaus, gewogen naar het aandeel van elke groep in de totale bevolking in de beroepsgeschikte leeftijd (20-64 jaar)

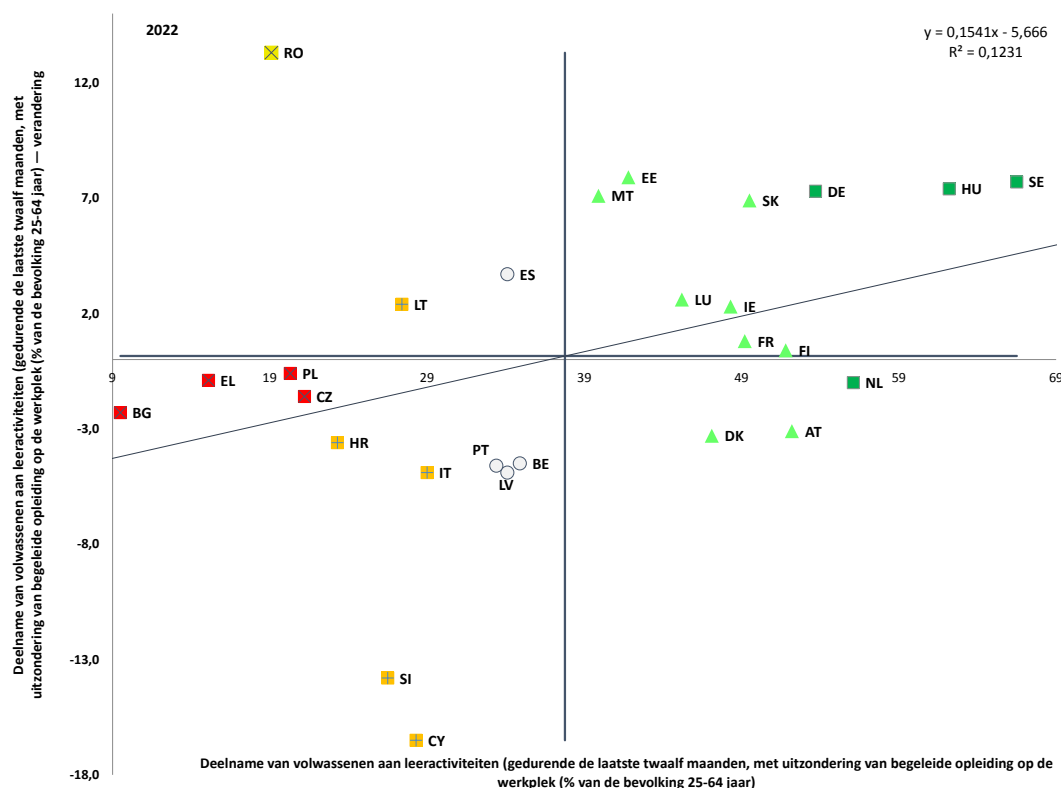
Opmerking: deze indicator weerspiegelt de relatief grotere moeilijkheid van laag- en middelhoogopgeleiden om de arbeidsmarkt te betreden in vergelijking tot hoogopgeleiden.

Bron: berekeningen van DG EMPL op basis van gegevens van Eurostat [[lfsq_egaed](#); [lfsq_pgaed](#); [lfsq_agaed](#)], EU-AKE.

De deelname aan volwasseneneducatie is relatief laag en verschilt sterk van lidstaat tot lidstaat. De meest recente cijfers van de enquête volwasseneneducatie (AES) wezen op een lichte stijging van het percentage volwassenen in de EU dat deelneemt aan leren (exclusief begeleide opleiding op de werkplek), van 37,4 % in 2016 tot 39,5 % in 2022, ruim onder het EU-kerndoel voor 2030 van 60 % — zie doelkader 2 over vaardigheden — en met grote verschillen tussen de lidstaten. De hoogste deelnamepercentages werden gerapporteerd in Zweden, Hongarije, Nederland en Duitsland, waardoor zij “de beste presteerders” waren (zie figuur 2.2.7). Al deze landen registreerden stijgingen van meer dan 6,8 procentpunt tussen 2016 en 2022, met uitzondering van Nederland, waar de deelname met 1 procentpunt daalde. Daarentegen werden bijzonder lage deelnameniveaus, die de verschillen binnen de EU weerspiegelen, waargenomen in Bulgarije, Griekenland, Roemenië, Polen en Tsjechië, die zich allemaal in een “kritieke situatie” bevinden. De niveaus liggen ook onder de 30 % en zijn “in de gaten te houden” in Kroatië, Cyprus, Litouwen, Italië en Slovenië.

Figuur 2.2.7: volwasseneneducatie is sinds 2016 slechts licht toegenomen, met grote verschillen tussen de lidstaten

Deelname van volwassenen aan leren in de afgelopen twaalf maanden (25-64 jaar), niveaus van 2022 en veranderingen ten opzichte van 2016 (% , kernindicator van het sociaal scorebord)

Opmerking: de assen zijn gecentreerd op het ongewogen EU-gemiddelde. De legenda is opgenomen in de bijlage. In september 2024 heeft de Groep indicatoren van het Comité voor de werkgelegenheid voorlopige overeenstemming bereikt over het monitoringkader voor de vaardigheidsdoelstelling, waarin gebruik zal worden gemaakt van enquêtegegevens over volwasseneneducatie (Adult Education Survey — AES), met uitzondering van begeleide opleiding op de werkplek. Zie ook het [Jaarlijks prestatieverslag werkgelegenheid 2024](#). De verandering naar 2022 is berekend ten opzichte van de waarde van 2016, de laatste waarde die vóór 2022 beschikbaar was. Onderbreking in de tijdreeks in 2022 voor FR, IT en RO.

Bron: [speciale extractie van Eurostat uit de enquête volwasseneneducatie van de deelname van volwassenen aan leeractiviteiten gedurende de laatste twaalf maanden, zonder begeleide opleiding op de werkplek \(Guided on the job training — GOJT\)](#).

Doelkader 2: Vorderingen in de richting van het doel voor volwasseneneducatie voor 2030

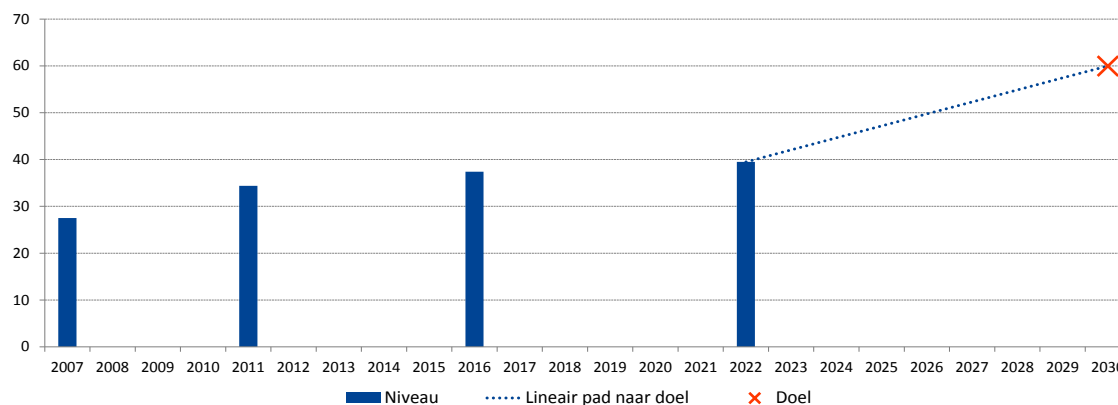
De deelname aan volwasseneneducatie is slechts marginaal toegenomen, waardoor aanzienlijke inspanningen nodig zijn om het EU-kerndoel voor 2030 te halen. Volgens de enquête volwasseneneducatie (AES) is het deelnamepercentage in de EU (met uitzondering van begeleide opleiding op de werkplek) gestegen van 37,4 % in 2016 tot 39,5 % in 2022 (zie onderstaande figuur)¹³⁴. Gegevens uit de arbeidskrachtenenquête (AKE) wijzen op een algemene toename van de participatiegraad in het volwassenenonderwijs tussen 2022 en 2024. Deze lichte trend is ontoereikend om het kerndoel van de EU te halen, namelijk dat uiterlijk in 2030 jaarlijks

¹³⁴ In september 2024 heeft de Groep indicatoren van het Comité voor de werkgelegenheid voorlopige overeenstemming bereikt over het monitoringkader voor de vaardigheidsdoelstelling, waarin gebruik zal worden gemaakt van enquêtegegevens over volwasseneneducatie (Adult Education Survey — AES), met uitzondering van begeleide opleiding op de werkplek. Zie ook het [Jaarlijks prestatieverslag werkgelegenheid 2024](#).

60 % van de volwassenen deelneemt aan leeractiviteiten. Versnelde vooruitgang is van cruciaal belang om de beroepsbevolking toe te rusten voor veranderende behoeften aan vaardigheden, tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden te verminderen en het concurrentievermogen en de inclusiviteit in stand te houden.

De vooruitgang op het gebied van volwasseneneducatie is onvoldoende om het EU-kerndoel voor 2030 te halen

Deelname aan volwasseneneducatie in de laatste twaalf maanden in de EU-27 en het kerndoel van de EU voor 2030 (25-64, %)

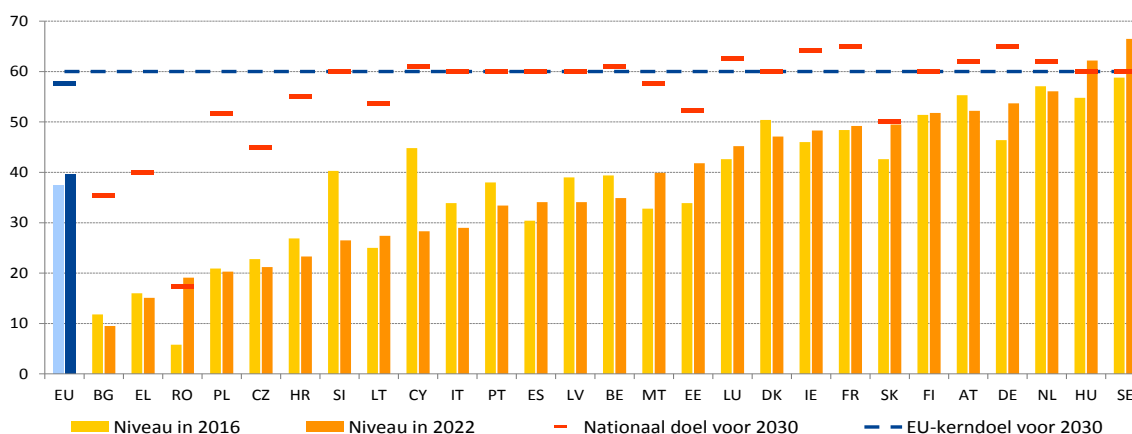

Opmerking: de AES-enquête 2007 was een grote steekproef die op vrijwillige basis werd uitgevoerd in alle lidstaten, behalve in Ierland en Luxemburg, tussen 2005 en 2008. Op basis daarvan zijn aanpassingen doorgevoerd in de volgende ronde. Vanaf 2011 is de AES onderbouwd door een Europese rechtshandeling en wordt zij dus verplicht uitgevoerd in alle lidstaten¹³⁵. Onderbreking in de reeks in 2011 voor EU, FR, HU, in 2016 voor IE, LU, SE en in 2022 voor FR, IT en RO.

Bron: [speciale extractie van Eurostat uit de enquête volwasseneneducatie van de deelname van volwassenen aan leeractiviteiten gedurende de laatste twaalf maanden, zonder begeleide opleiding op de werkplek \(Guided on the job training — GOJT\)](#).

De meeste lidstaten moeten aanzienlijke inspanningen leveren om hun nationale doelen voor 2030 te halen

Deelname van volwassenen aan leeractiviteiten gedurende de laatste twaalf maanden in de EU-27 en nationale doelen voor 2030 van de lidstaten (25-64, %)

Opmerking: onderbreking in de reeks in 2016 voor IE, LU, SE en in 2022 voor FR, IT, RO.

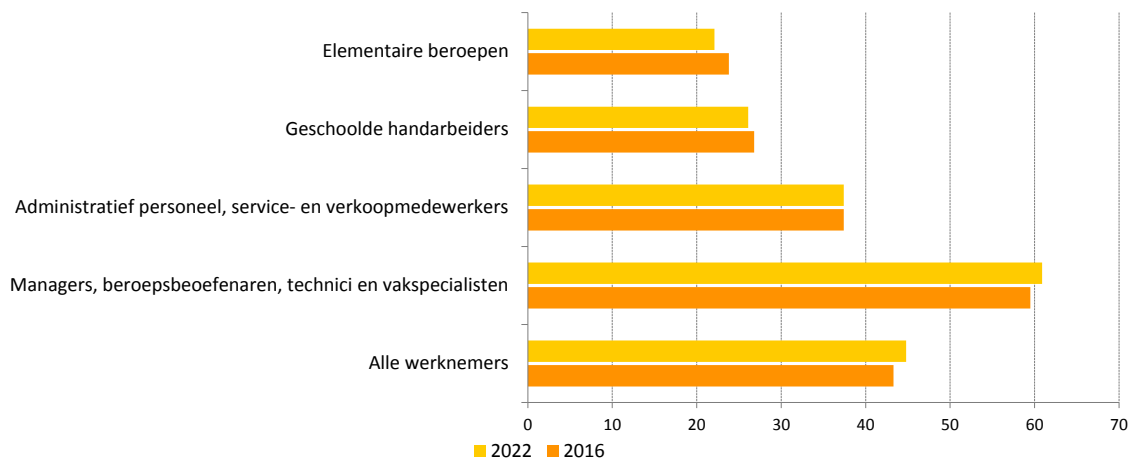
Bron: [speciale extractie van Eurostat uit de enquête volwasseneneducatie van de deelname van volwassenen aan leeractiviteiten gedurende de laatste twaalf maanden, zonder begeleide opleiding op de werkplek \(Guided on the job training — GOJT\)](#) en tabel inzake de nationale doelen voor 2030 in bijlage 1.

¹³⁵ In Verordening (EU) [823/2010](#) van de Commissie worden de uitvoeringsmaatregelen van de basishandeling (Verordening (EG) [nr. 452/2008](#) van het Europees Parlement en de Raad) voor de AES 2011 uiteengezet.

De meeste lidstaten lopen achter met hun nationale doelen voor volwasseneneducatie, ondanks aanzienlijke vooruitgang in enkele gevallen. In 2022 hadden Zweden, Hongarije en Roemenië hun doelen overtroffen, en naderde Slowakije zijn doel (zie bovenstaande figuur). Roemenië registreerde de sterkste stijging ten opzichte van een relatief lage basis, hoewel een onderbreking in de reeks vergelijkingen bemoeilijkt. Van de 24 landen die nog steeds onder het doel liggen, boekte slechts een minderheid van de landen betekenisvolle winsten.

Figuur 2.2.8: Werknemers in laaggeschoolde beroepen nemen veel minder vaak deel aan volwasseneneducatie

Deelname van volwassenen aan leeractiviteiten gedurende de laatste twaalf maanden per leeftijdscategorie (25-64 jaar, %)

Opmerking: onderbreking in de reeks in 2016 voor IE, LU, SE en in 2022 voor FR, IT, RO.

Bron: [speciale extractie van Eurostat uit de enquête volwasseneneducatie van de deelname van volwassenen aan leeractiviteiten gedurende de laatste twaalf maanden, met inbegrip van begeleide opleiding op de werkplek \(Guided on the job training — GOJT\).](#)

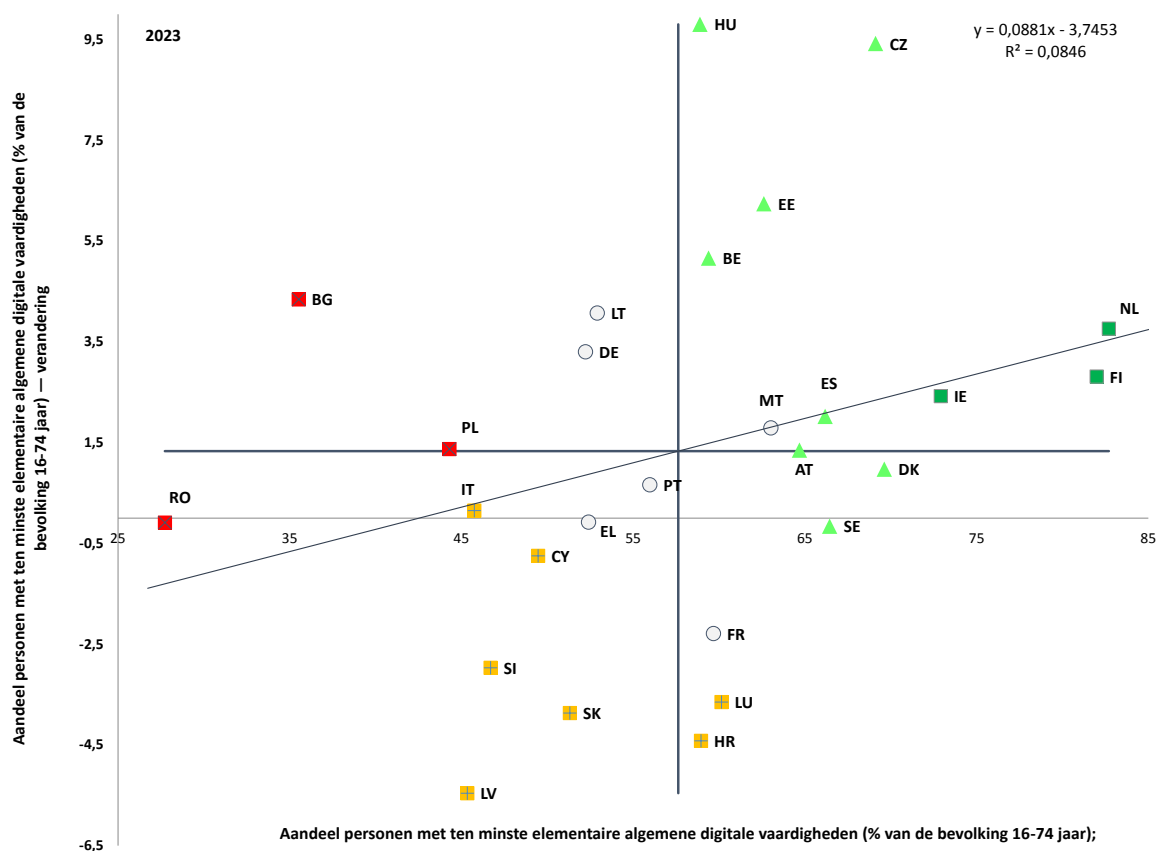
Opleidingsmogelijkheden zijn veel minder vaak beschikbaar voor personen met laaggeschoolde banen, waardoor zij kwetsbaarder zijn voor veranderingen op de arbeidsmarkt. Tussen 2016 en 2022 is de deelname aan volwasseneneducatie onder werkenden in het algemeen toegenomen. Dit kan voornamelijk worden toegeschreven aan de beroepsgroep “managers, beroepsbeoefenaren, technici en vakspecialisten”, aangezien andere groepen dalingen of stagnatie lieten zien. Dit deelnamepatroon is te zien in de meeste lidstaten, met uitzondering van Slowakije, Zweden, Cyprus, Hongarije en Ierland. Slowakije en Zweden zien een zeer hoog deelnamepercentage onder volwassenen in elementaire beroepen. In Cyprus, Hongarije en Ierland nemen “geschoolde handarbeiders” op een vergelijkbaar of hoger niveau deel dan “administratief personeel, service- en verkoopmedewerkers”. Een van de belangrijkste methoden om de deelname te vergroten, zijn persoonlijke opleidingsbudgetten, zoals individuele leerrekeningen, die de vraag onder werknemers stimuleren. Uit een recente Eurobarometer-enquête blijkt dat een meerderheid (56 %) van de respondenten (15 jaar of ouder) waarschijnlijk gebruik zal maken van een dergelijk budget. Dit aantal stijgt tot bijna driekwart (73 %) wanneer rekening wordt gehouden met personen die momenteel werken of in de komende twee jaar kunnen gaan werken¹³⁶. Deze belangstelling wijst op een erkenning van de waarde van zelf gekozen opleidingsmogelijkheden, hoewel de uiteenlopende mate van waarschijnlijkheid voor verschillende demografische groepen wijst op mogelijke belemmeringen voor de toegang tot

¹³⁶ Zie Europese Commissie, [Speciale Eurobarometer 559 – Investing in Fairness \(januari tot en met februari 2025\)](#).

en uiteenlopende motivatie om deel te nemen aan dergelijke programma's. In het kader van de vaardigheidsunie vormen nieuwe initiatieven, zoals het proefproject voor de vaardigheidengarantie en een proefproject voor transnationale partnerschappen tussen universiteiten en het bedrijfsleven voor sectoren met ernstige vaardigheidskloven, een aanvulling op bestaande initiatieven, zoals individuele leerrekeningen en EU-academies voor vaardigheden op strategische gebieden, de uitbreiding van microcredentials en innovatieve leerruimten voor gemeenschappen. Deze maatregelen hebben tot doel de leermogelijkheden uit te breiden en de EU-vaardighedenkaders te versterken door middel van publiek-private samenwerking, en tegelijkertijd werknemers bij de overgang tussen sectoren te helpen en vaardigheidskloven te dichten.

Figuur 2.2.9: grote verschillen tussen landen wat betreft de digitale vaardigheden van volwassenen

Aandeel van de bevolking met ten minste elementaire algemene digitale vaardigheden (16-74 jaar), niveau van 2023 en verandering ten opzichte van 2021 (% , kernindicator van het sociaal scorebord)

Opmerking: de assen zijn gecentreerd op het ongewogen EU-gemiddelde. De legenda is opgenomen in de bijlage. Het begrip “algemene digitale vaardigheden” omvat vijf gebieden: vaardigheden op het gebied van informatie- en datageletterdheid; vaardigheden op het gebied van communicatie en samenwerking; vaardigheden met het creëren van digitale inhoud; veiligheidsvaardigheden; en probleemoplossende vaardigheden. Om ten minste over elementaire algemene digitale basisvaardigheden te beschikken, moeten mensen weten hoe zij ten minste één activiteit op elk gebied kunnen uitvoeren. Zie voor meer informatie [Eurostat](#).

Bron: Eurostat, [[tepsr_sp410](#)].

De digitale vaardigheden zijn in de hele EU laag en zeer weinig lidstaten hebben niveaus die dicht bij of boven het EU-doel voor 2030 liggen. In een digitaal getransformeerd Europa zijn werkgelegenheid en sociale inclusie afhankelijk van volwassenen met digitale basisvaardigheden, wat tot uiting komt in het doel dat ten minste 80 % van de volwassenen

(16-74 jaar) uiterlijk in 2030 over digitale basisvaardigheden beschikt¹³⁷. Meer dan 90 % van de mensen in de EU maakt ten minste eenmaal per week gebruik van het internet¹³⁸, maar dit betekent niet noodzakelijkerwijs dat zij over de juiste digitale knowhow beschikken. In 2023 beschikte 55,6 % van de volwassenen ten minste over digitale basisvaardigheden, een bescheiden stijging ten opzichte van 2021 (53,9 %). In dit tempo zou tegen het einde van het decennium niet meer dan 59,8 % over ten minste digitale basisvaardigheden beschikken¹³⁹. Er bestaan grote verschillen in prestaties tussen de lidstaten. Roemenië, Bulgarije en Polen zijn de landen met het laagste percentage volwassenen met ten minste digitale basisvaardigheden en bevinden zich in een “kritieke situatie” — zie figuur 2.2.9. Nederland (82,7 %) en Finland (82,0 %) liggen daarentegen al boven het EU-doel voor 2030 en worden samen met Ierland als “beste presteerders” beschouwd. In Cyprus, Italië, Letland, Slowakije en Slovenië zijn de niveaus laag, tussen 45 % en 51,3 %. In deze landen hebben, evenals in Kroatië en Luxemburg, tussen 2021 en 2023 grote dalingen hebben plaatsgevonden, en is de situatie “in de gaten te houden”. Over het algemeen blijkt uit de meest recente gegevens dat een meerderheid van de lidstaten (17) tussen 2021 en 2023 vooruitgang heeft geboekt bij het verbeteren van de digitale vaardigheden.

Het niveau van digitale vaardigheden verschilt aanzienlijk per bevolkingsgroep en locatie. Het percentage jongeren tussen 16 en 24 jaar met ten minste digitale basisvaardigheden is relatief hoog, hoewel het licht is gedaald (van 71,2 % in 2021 tot 70,0 % in 2023), wat afbreuk doet aan de veronderstelling dat alle jongeren *digital natives* zijn. Meer in het algemeen is het niveau aan digitale vaardigheden laag onder personen zonder of met lage formele kwalificaties (33,6 % in 2023), de oudere bevolking (37,1 % in de leeftijd van 55-74 jaar), de plattelandsbevolking (47,5 %) en niet-werkenden (47,7 %).

Het aantal ICT-specialisten ligt ver onder de verwachte behoeften. In 2024 werkten 10,3 miljoen mensen als ICT-specialist, wat neerkomt op 5,0 % van alle werkenden. In het huidige tempo, in een omgeving van toenemende concurrentie om digitaal geschoold talent, zal het aantal ICT-specialisten in 2030 slechts 12,4 miljoen bedragen, ruim onder het doel van het digitale decennium van de EU van 20 miljoen¹⁴⁰. Dit zal mogelijk negatieve gevolgen hebben voor het toekomstige concurrentievermogen en de innovatie van de EU. Er is ruimte om het aantal ICT-specialisten te verhogen door de genderkloof te verkleinen (slechts 19,5 % van de ICT-specialisten bestaat uit vrouwen) en het geografische evenwicht in de EU te verbeteren (het aandeel ICT-specialisten als percentage van de totale werkgelegenheid varieert van 2,5 % in Griekenland tot 8,6 % in Zweden).

Pijlerkader 3: De vaardigheidsunie in het middelpunt — STEM stimuleren¹⁴¹

Enkele van de meest voorkomende tekorten aan arbeidskrachten in de EU doen zich voor op het gebied van wetenschap, technologie, engineering en wiskunde (STEM), waardoor het concurrentievermogen en de groene en de digitale transitie worden belemmerd. Met de opkomst van AI, technologieën voor hernieuwbare energie, biotechnologie, defensie- en veiligheidsrisico's en complexe gegevensanalyse is een groot

¹³⁷ Vastgesteld in het [actieplan voor de Europese pijler van sociale rechten](#) en het [digitaal kompas voor het digitale decennium](#).

¹³⁸ Zie Europese Commissie, [Digitalisation in Europe – 2025 edition](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2025.

¹³⁹ Voor het traject naar het doel voor 2030, zie Europese Commissie, [verslag over de stand van het digitale decennium 2025](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2024.

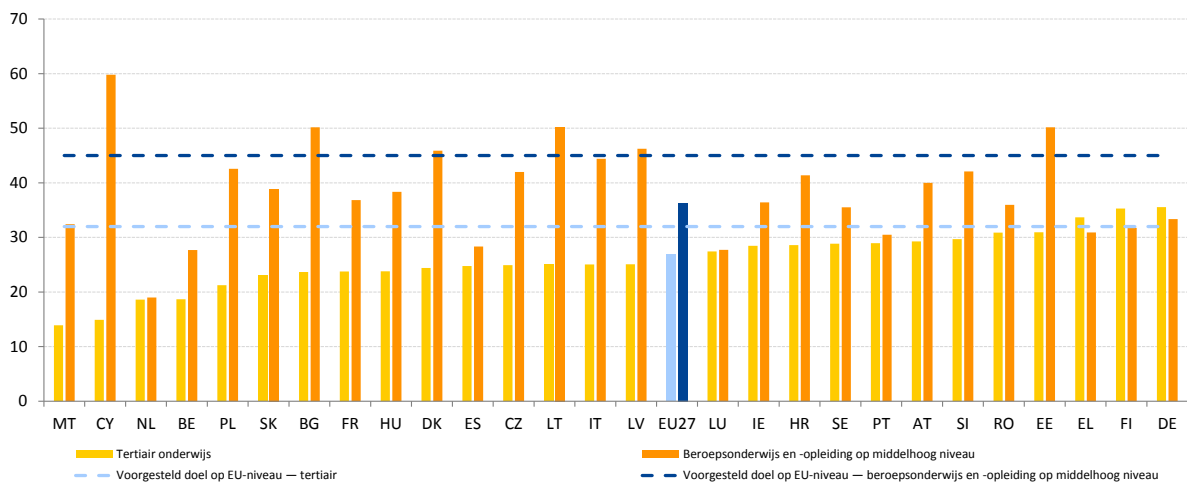
¹⁴⁰ Zie bijlage I bij [State of the Digital Decade 2025](#).

¹⁴¹ Europese Commissie (2025). Onderwijs- en opleidingsmonitor 2025 — Vergelijkend verslag.

aanbod van STEM-professionals vandaag de dag van essentieel belang. Er is echter een wijdverbreid tekort aan arbeidskrachten op STEM-gebieden, waarvan het grootste deel betrekking heeft op ambachten, bouw en engineering (zie ook punt 2.1.1). Er zijn ook tekorten in verschillende ICT-gerelateerde beroepen¹⁴². De komende tien jaar zullen de tekorten in sommige STEM-beroepen naar verwachting aanzienlijk toenemen, in de context van een krimpende bevolking in de werkende leeftijd en de noodzaak om gepensioneerde werknemers te vervangen, alsook van de groene en de digitale transitie. Het huidige aantal STEM-specialisten is derhalve niet voldoende om in de behoeften van de arbeidsmarkt te voorzien en er zullen meer specialisten nodig zijn om aan de toenemende vraag te voldoen. In het strategisch plan voor STEM-onderwijs, een initiatief in het kader van de vaardigheidsunie, worden ambitieuze maatregelen voorgesteld om deze uitdaging in de hele EU aan te pakken, alsook doelen voor het aantal STEM-inschrijvingen. Uiterlijk in 2030 moet bijvoorbeeld 45 % van de leerlingen in beroepsonderwijs en -opleiding en 32 % van de studenten in het tertiair onderwijs zijn ingeschreven in STEM-richtingen en moet 5 % van de promovendi een ICT-programma volgen. In dit verband zal de komende Europese strategie voor beroepsonderwijs en beroepsopleiding een toekomstgerichte visie omvatten om beroepsonderwijs en -opleiding aantrekkelijker en inclusiever te maken en beter af te stemmen op de behoeften van de arbeidsmarkt. De strategie zal erop gericht zijn de bijdrage van beroepsonderwijs en -opleiding aan een leven lang leren, concurrentievermogen en sociale rechtvaardigheid te versterken, met bijzondere aandacht voor kwaliteit, innovatie, de groene en de digitale transitie en internationale mobiliteit.

Inschrijving voor STEM-projecten verschilt van EU-lidstaat tot EU-lidstaat

Aandeel studenten van beroepsonderwijs en -opleiding op middelhoog niveau (ISCED 3-4) en studenten van het tertiair onderwijs (ISCED 5-8) in STEM-richtingen in 2023 (%)

Bron: Eurostat [[educ_uae_enra03](#)]; [[educ_uae_enrt03](#)].

Het aantal inschrijvingen voor STEM-programma's is de afgelopen jaren niet significant toegenomen en er is ruimte om dit te verhogen, onder meer door meer vrouwen aan te trekken. In beroepsonderwijs en -opleiding op middelhoog niveau was 36,3 % van alle studenten in de EU in 2023 ingeschreven voor STEM-programma's. Het percentage ligt 2,3 procentpunt hoger dan in 2015 en schommelt sinds 2020 rond 36 %. In het tertiair onderwijs was 26,9 % van de studenten ingeschreven voor STEM-programma's, waarbij het EU-gemiddelde de afgelopen tien jaar met 0,7 procentpunt is gedaald. De figuur

¹⁴² EURES (2025). [Labour shortages and surpluses in Europe 2024](#).

laat de grote verschillen zien tussen de percentages STEM-inschrijvingen in de EU-landen op beide niveaus. De inschrijvingen voor beroepsonderwijs en -opleiding variëren van 19 % in Nederland tot 59,8 % in Cyprus, en van 13,9 % in Malta tot 35,5 % in Duitsland op tertiair niveau. De inschrijvingen variëren ook per STEM-deelgebied¹⁴³. Engineering, industrie en bouw is het grootste deelgebied in beroepsonderwijs en -opleiding en op tertiair niveau, terwijl de andere twee STEM-gebieden (informatie- en communicatietechnologie; natuurwetenschappen, wiskunde en statistiek) een veel lagere deelname laten zien. Vrouwelijke studenten zijn sterk ondervertegenwoordigd in STEM-inschrijvingen: zij vertegenwoordigen slechts 15,4 % van de studenten in beroepsonderwijs en -opleiding en 32,2 % van de studenten in het tertiair onderwijs. Deze genderkloven zijn het gevolg van diepgewortelde gezins-, school-, sociale en culturele factoren die van invloed zijn op de belangstelling van vrouwen en aanmoediging om al op jonge leeftijd een loopbaan in STEM na te streven¹⁴⁴. Verslechterende trends in de prestaties van leerlingen op het gebied van wiskunde en wetenschappen, zoals aangegeven in PISA 2022¹⁴⁵, alsook tekorten aan leerkrachten, met name voor STEM-vakken, kunnen verdere gevolgen hebben voor de toekomstige inschrijvingspercentages.

De lidstaten nemen maatregelen om de belangstelling voor STEM vanaf jonge leeftijd te stimuleren. Het is van essentieel belang om de belangstelling voor STEM-loopbanen vroeg en doeltreffend te stimuleren, waarbij leerkrachten en pedagogische benaderingen een cruciale rol spelen. **Tsjechië** test innovatieve STEM-onderwijsmethoden op scholen door technologiedeskundigen in de klas te brengen en door middel van in tandem lesgeven. **Bulgarije** richt met steun van de herstel- en veerkrachtfaciliteit STEM-laboratoria op in meer dan 1 800 scholen, samen met een nationaal STEM-centrum en drie regionale STEM-centra. **Estland** en **Litouwen** nemen een meer geïntegreerd en op projecten gebaseerd onderwijsprogramma aan, waarvan is gebleken dat het de belangstelling voor STEM vergroot. **Denemarken** beschouwt STEM als cruciaal voor de groene transitie en de aantrekkelijkheid van beroepsonderwijs en -opleiding, met aanzienlijke investeringen in de modernisering van normen en onderwijsprogramma's, en financiering voor de bijscholing van leerkrachten in alle programma's voor beroepsonderwijs en -opleiding. **Portugal** richt, met steun van de herstel- en veerkrachtfaciliteit, 365 gespecialiseerde technologische centra op die zijn gericht op sectoren met een hoog potentieel en tot doel hebben de technologische infrastructuur van het lager secundair beroepsonderwijs te verbeteren en nieuwe cursussen voor de groene en de digitale transitie te creëren. **Letland** heeft een financieringsmodel op basis van de resultaten van afgestudeerden ingevoerd om universiteiten te stimuleren zich te richten op het produceren van gekwalificeerde afgestudeerden, met name op STEM-gebieden. Het model heeft ook gezorgd voor meer flexibiliteit bij toelatingen, waardoor instellingen hun behoeften konden aanpassen op basis van de vraag naar STEM-professionals.

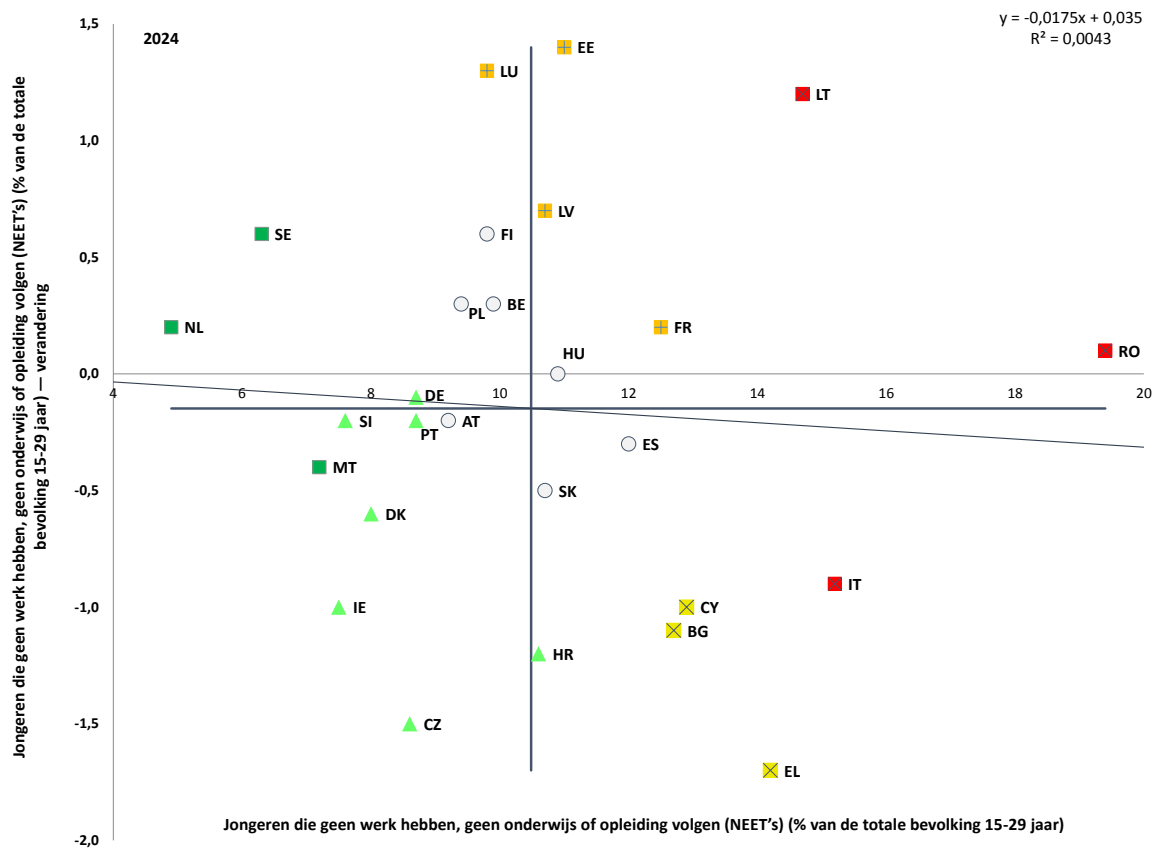
¹⁴³ STEM-vakken zijn: “natuurwetenschappen, wiskunde en statistiek”, “informatie- en communicatietechnologie” en “engineering, industrie en bouw”, zoals gedefinieerd in de [onderwijsindeling van de UNESCO van 2013](#).

¹⁴⁴ Zie EENEE (2020). [Gender differences in tertiary education: what explains STEM participation?](#) Het besluit om STEM-vakken te studeren hangt af van tal van factoren, van het vroege leven en de gezinsomgeving tot loopbaanoverwegingen en arbeidsomstandigheden. Ervaring in schoolverband is heel belangrijk, ook als het gaat om prestaties op het gebied van wiskunde.

¹⁴⁵ Zie Europese Commissie (2024). [The twin challenge of equity and excellence in basic skills in the EU](#).

Figuur 2.2.10: de verschillen tussen de NEET-percentages nemen af, maar blijven aanzienlijk

NEET-percentage (15-29 jaar) niveaus van 2024 en veranderingen ten opzichte van het voorgaande jaar (kernindicator van het sociaal scorebord)

Opmerking: de assen zijn gecentreerd op het ongewogen EU-gemiddelde. De legenda is opgenomen in de bijlage. De definitie verschilt voor ES en FR. Onderbreking in de reeks voor BG.

Bron: Eurostat [[lfsi_neet_a](#)], EU-AKE.

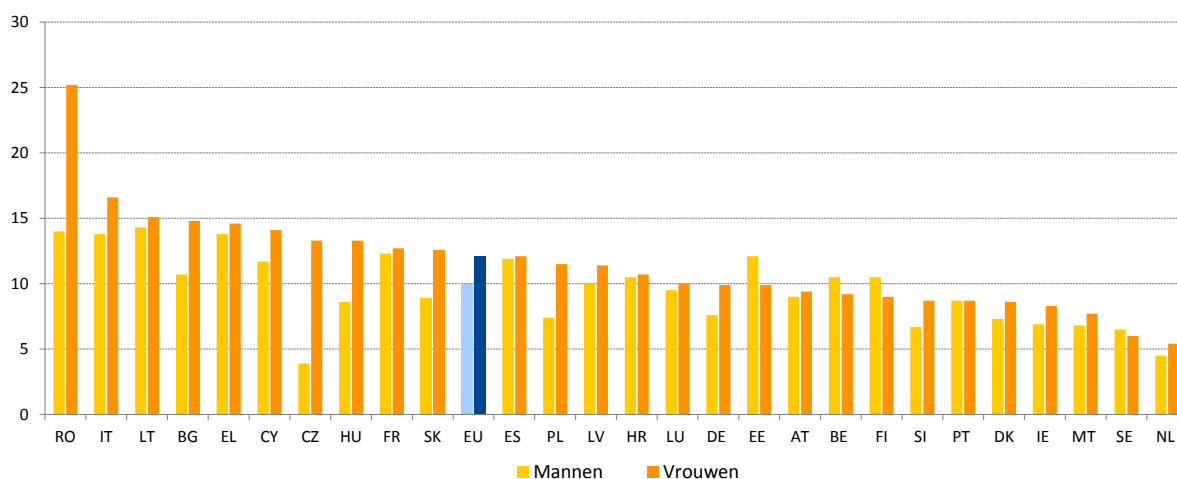
Het percentage jongeren die geen werk hebben en geen onderwijs of opleiding volgen (NEET's) daalde aanzienlijk, maar zonder duidelijk teken van convergentie. Na een piek van 14,0 % in 2020 is het NEET-percentage (15-29 jaar) in de EU geleidelijk gedaald tot 11,1 % in 2024. Niettemin zijn er aanzienlijke verschillen tussen de lidstaten te zien. Roemenië, Italië en Litouwen registreerden de hoogste NEET-percentages in 2024 en bevinden zich in een “kritieke situatie” — zie figuur 2.2.10. De “beste presteerders” en de landen met de laagste percentages waren Nederland, Zweden en Malta. De situatie in Estland, Luxemburg en Letland, waar de NEET-percentages in 2024 zijn gestegen, is “in de gaten te houden”, net als in Frankrijk, waar de percentages hoog blijven. Ondanks deze verminderingen en enkele maar geen duidelijke tekenen van convergentie tussen de lidstaten blijft de EU 2,1 procentpunt verwijderd van het doel van 9,0 % voor 2030. Het percentage werkloze NEET's, d.w.z. degenen die actief werk zoeken en beschikbaar zijn om te werken in deze leeftijdsgroep, is in 2024 met 0,1 procentpunt gedaald tot 4,2 %. Dit percentage was het hoogst in Griekenland en Spanje, hoewel beide landen verbeteringen lieten zien ten opzichte van 2023. Het aandeel NEET's buiten de beroepsbevolking is licht verbeterd (6,9 % in 2024, tegen 7,0 % in 2023), maar blijft hoog in Roemenië, Italië, Litouwen en Bulgarije. Het aandeel ontmoedigde NEET's laat op EU-niveau een licht dalende trend zien (van 4,9 % tijdens de piek van de pandemie in 2020 tot 4,2 % in 2024). Tegen deze

achtergrond blijven de versterkte jongerengarantie¹⁴⁶, ter ondersteuning van NEET's door het aanbieden van hoogwaardige werkgelegenheid, vervolgonderwijs, leerlingplaatsen of stages, en het initiatief Aim, Learn, Master, Achieve (ALMA), dat kansarme NEET's helpt beroepservaring op te doen in het buitenland¹⁴⁷, belangrijke initiatieven.

Er bestaan verschillen in de NEET-percentages binnen de lidstaten en tussen continentale en ultraperifere gebieden. Het laagste regionale percentage is 4,4 % (in Utrecht in Nederland) en het hoogste continentale percentage is 29,9 % (in Sud-Est in Roemenië). De verschillen binnen de lidstaten zijn opmerkelijk in Frankrijk, Italië, Polen, Finland en Hongarije. Het totale hoogste NEET-percentage in de EU werd geregistreerd in de Franse ultraperifere regio Guyane met 34,4 %. Lidstaten als Nederland, Zweden en Oostenrijk hebben daarentegen over het algemeen lage percentages en geringe verschillen tussen regio's. Er bestaat een verschil tussen stad en platteland in de EU. Het NEET-percentage in steden bedroeg 10,1 %, in kleinere steden en voorsteden 11,5 % en in plattelandsgebieden 12,3 %.

Figuur 2.2.11: in bijna alle lidstaten is het NEET-percentage onder vrouwen hoger

NEET-percentages voor vrouwen en mannen (15-29 jaar, %, 2024)

Opmerking: definitie verschilt voor ES en FR: onderbreking in de reeks voor BG.

Bron: Eurostat [[lfsi_neet_a](#)], EU-AKE.

Het NEET-percentage blijft hoger onder personen met een handicap, vrouwen en personen die buiten de EU zijn geboren. De situatie van jongeren met een handicap is niet verbeterd (27,8 % was NEET in 2023, tegenover 27,3 % in 2022). Het percentage was in alle lidstaten, op twee na, meer dan 20 %, met de hoogste percentages in Bulgarije, Kroatië, Slowakije en Cyprus¹⁴⁸. In 2024 bleef het NEET-percentage voor vrouwen (12,1 %) dalen (van 13,0 % in 2022 en 15,4 % in 2020), maar bleef het hoger dan dat voor mannen — zie figuur 2.2.11. Het was aanzienlijk hoger in Roemenië en Tsjechië (respectievelijk 11,2 en 9,4 procentpunt hoger dan voor mannen). In België, Estland, Finland en Zweden was het percentage voor mannen daarentegen iets hoger dan voor vrouwen. Tweemaal zoveel NEET-vrouwen maken geen deel uit van de beroepsbevolking als werkloze vrouwen (8,5 % tegenover 3,6 % in 2024, tegenover 5,4 % tegenover 4,7 % voor mannen). Het NEET-percentage onder jongeren die buiten de EU zijn

¹⁴⁶ [Aanbeveling van de Raad van 30 oktober 2020 inzake Een brug naar banen — Versterking van de jongerengarantie](#) en tot vervanging van de Aanbeveling van de Raad van 22 april 2013 tot invoering van een jongerengarantie (2020/C 372/01), PB C 372 van 4.11.2020, blz. 1.

¹⁴⁷ Meer informatie is te vinden op: [ALMA \(Aim, Learn, Master, Achieve\) — Werkgelegenheid, Sociale Zaken & Inclusie – Europese Commissie \(europa.eu\)](#).

¹⁴⁸ Statistisch verslag over Europese expertise inzake handicaps 2025, [Verslagen - Europese Commissie](#).

geboren, is ook veel hoger dan het percentage jongeren dat in de betrokken lidstaat is geboren, namelijk 18,4 % tegenover 10,2 %. Deze kloof tussen buiten de EU geboren vrouwen bedraagt meer dan 13,1 procentpunt, terwijl deze voor mannen slechts 3,6 procentpunt bedraagt. Het aanpakken van deze verschillen zou een groot economisch voordeel kunnen opleveren. Eurofound schat dat het jaarlijkse economische verlies van één NEET in 2023 gemiddeld ongeveer 14 600 EUR bedroeg¹⁴⁹.

Voor het eerst sinds de COVID-19-pandemie is de jeugdwerkloosheid op EU-niveau licht gestegen, waardoor een neerwaartse trend is doorbroken. Na een gestage daling na de piek van de COVID-19-crisis (17,6 % in de EU in 2020) is een lichte stijging met 0,3 procentpunt van 14,6 % in 2023 tot 14,9 % in 2024 te zien in het jeugdwerkloosheidspercentage (15-24 jaar)¹⁵⁰. Op EU-niveau is de jeugdwerkloosheid nog steeds ruim twee keer zo hoog als de werkloosheid onder 15-74-jarigen (5,9 %). Hoewel de omvang van de verandering op jaarbasis van lidstaat tot lidstaat verschilt, is er in alle lidstaten, op zeven na, sprake van stagnatie of een stijging. Relatief grote stijgingen worden waargenomen in sommige lidstaten met een hoge jeugdwerkloosheid, te weten Zweden, Roemenië en Luxemburg. Andere landen in deze groep zagen grote dalingen van vergelijkbare omvang, waaronder Griekenland, Spanje en Italië, en Letland en Kroatië met lagere percentages. De jeugdwerkloosheid concentreert zich vooral onder laaggeschoolde jongeren (20,6 %) en jongeren die buiten de EU zijn geboren (19,3 %). Deze ontwikkelingen onderstrepen de noodzaak van voortdurende actie met betrekking tot structurele problemen die de integratie van jongeren op de arbeidsmarkt belemmeren, met name in het licht van de wijdverbreide arbeids- en vaardighedentekorten en de risico's op langere termijn voor de loopbaanvooruitzichten van jongeren.

De arbeidsparticipatie van oudere werknemers blijft stijgen, voortbouwend op een decennium van groei in alle lidstaten. In 2024 steeg de arbeidsparticipatie van ouderen (55-64 jaar) tot 65,2 %, een stijging van 1,3 procentpunt ten opzichte van het jaar daarvoor. Ondanks deze algehele verbetering blijven de verschillen in de EU groot. Terwijl in Zweden, Tsjechië, Estland, Nederland, Duitsland, en Denemarken de arbeidsparticipatie van ouderen hoger dan 75 % was, lag dat cijfer in Luxemburg, Roemenië en Kroatië onder de 55 % — zie pijlerkader 4.

Pijlerkader 4 — De integratie van ouderen op de arbeidsmarkt in de EU

Het ondersteunen van de verlenging van het beroepsleven kan bijdragen tot het beperken van tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden en van de gevolgen van de vergrijzing van de bevolking voor de beroepsbevolking¹⁵¹. Verwacht wordt dat de bevolking in de werkende leeftijd in de EU vanaf 2030 met 1,2 miljoen mensen per jaar zal krimpen en dat de afhankelijkheidsratio van ouderen¹⁵² zal toenemen van 36 % in 2022 tot 55 % in 2050 en verder tot 59 % in 2070¹⁵³. Zonder verdere veranderingen zou de vergrijzing van de bevolking de tekorten aan arbeidskrachten kunnen verergeren en een aanzienlijke uitdaging kunnen vormen

¹⁴⁹ Eurofound-analyse opgenomen in Europese Commissie, [Employment and social developments in Europe 2025](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2025.

¹⁵⁰ Eurostat [[tesem140](#)].

¹⁵¹ Zie Europese Commissie, [Employment and Social developments in Europe 2025](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2025.

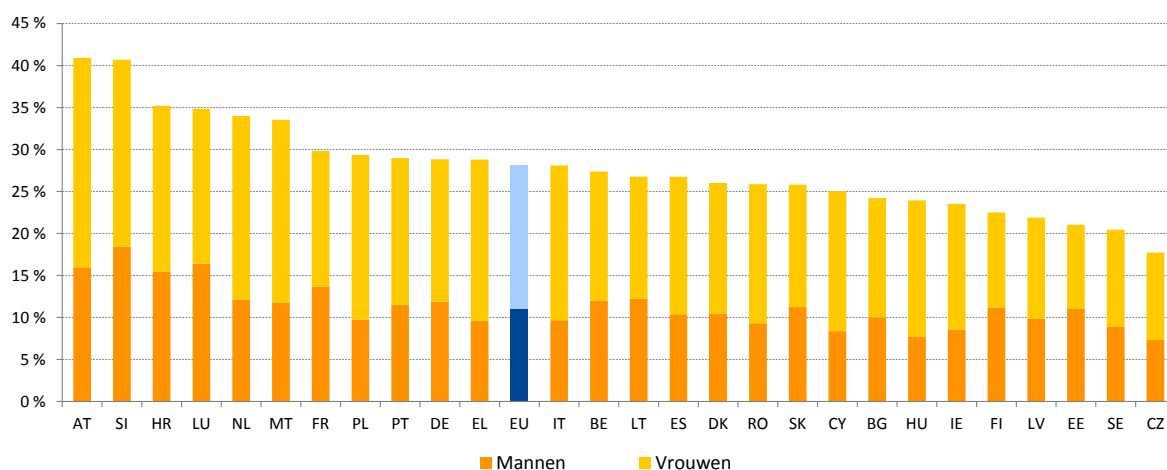
¹⁵² Verhouding tussen de bevolking op oudere leeftijd en de bevolking in de werkende leeftijd.

¹⁵³ Zie de Europese Commissie (2024), 2024 ageing report: economic & budgetary projections for the EU Member States (2022-2070). Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2025, en Eurostat [[proj_23ndbi](#)].

voor de economische groei en de houdbaarheid van de levensstandaard¹⁵⁴. Hoewel ouderen (55-64 jaar) die langer doorwerken de werkgelegenheid in de EU aanzienlijk zouden kunnen bevorderen¹⁵⁵, ging bijna de helft van de ouderen die in 2023 de arbeidsmarkt verlieten met pensioen. Redenen hiervoor zijn onder meer prikkels van pensioenstelsels, gezondheidsgelateerde factoren zoals ziekte, invaliditeit, maar ook slechte arbeidsomstandigheden, een gebrek aan flexibiliteit op de werkplek en vooroordelen op basis van leeftijd. In het licht hiervan lijkt een mix van beleidsmaatregelen nodig om het deelnemingspercentage en de arbeidsparticipatie van oudere werknemers te ondersteunen, die onder meer betrekking hebben op pensioenstelsels en een op maat gesneden activerings- en opleidingsbeleid. Richtlijn 2000/78/EG betreffende gelijke behandeling en bestrijding van discriminatie op de arbeidsmarkt en de in 2023 ontwikkelde demografietoolbox bieden nuttige kaders voor actie op dit beleidsterrein¹⁵⁶. In juni 2025 keurde de Raad ook conclusies goed over de ondersteuning van ouderen bij het volledig benutten van hun potentieel op de arbeidsmarkt en in de samenleving. Daarin werden de lidstaten en de Commissie opgeroepen maatregelen te nemen zoals het stimuleren van de vrijwillige uitbreiding van beroepsactiviteiten.

Oudere vrouwen maken in bijna alle EU-lidstaten veel vaker geen deel uit van de beroepsbevolking dan oudere mannen

Bevolking in de leeftijdsgroep 55-64 jaar buiten de beroepsbevolking als percentage van de totale bevolking in de leeftijdsgroep 15-64 jaar buiten de beroepsbevolking, en de samenstelling ervan naar geslacht (% , 2024).

Opmerking: De definitie verschilt voor ES en FR. Onderbreking in de reeks voor BG.

Bron: berekeningen van DG EMPL op basis van Eurostat [lfsa_igan]

Ondanks aanzienlijke verbeteringen in de afgelopen decennia maken ouderen nog steeds vaker dan andere leeftijdsgroepen geen deel uit van de beroepsbevolking, en dit is nog vaker het geval voor vrouwen. Sinds 2009 is de arbeidsparticipatie van ouderen in 2024 met meer dan 20 procentpunt gestegen tot 68,2 %. Toch waren ouderen (55-64 jaar) nog steeds goed voor een aanzienlijk deel (28,1 %) van de volwassenen (15-64 jaar) buiten de beroepsbevolking, variërend van 17,7 % in Tsjechië tot meer dan 35 % in Oostenrijk, Slovenië en Kroatië (zie de figuur). Deze variatie weerspiegelt onder meer verschillen in pensioenregelingen en trends. Deze omvatten een wettelijke pensioenleeftijd die varieert van 62,8 jaar voor mannen in Slowakije en 60 jaar voor vrouwen in Polen tot 67 jaar voor zowel

¹⁵⁴ Zie Europese Commissie, [Employment and Social developments in Europe 2025](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2025.

¹⁵⁵ Zie pijlerkader 3 in het [Joint Employment Report 2025](#).

¹⁵⁶ Zie [Demographic change in Europe: a toolbox for action](#), COM(2023) 577 final.

mannen als vrouwen in Italië, Griekenland en Denemarken¹⁵⁷. Ondanks institutionele hervormingen om het beroepsleven te verlengen, koos bijna een vijfde van de gepensioneerden in de EU tussen 50 en 74 jaar in 2023 nog steeds voor vervroegde uittreding met een verlaagd pensioen¹⁵⁸. Dit gebeurde het vaakst in Cyprus (45,8 %), Portugal (28,3 %) en België (38,2 %) en het minst vaak in Bulgarije (1,8 %) en Slovenië (4,6 %). Bovendien hadden bijna alle lidstaten een groter aandeel oudere vrouwen buiten de arbeidsmarkt. Dit kan deels worden verklaard door de neiging van vrouwen om eerder met pensioen te gaan (24,7 % tegenover 18,3 % voor mannen), maar ook door een aanzienlijk percentage oudere vrouwen die nooit hebben gewerkt of al meer dan tien jaar geen deel uitmaken van de beroepsbevolking (64,9 %), voornamelijk als gevolg van zorgtaken¹⁵⁹.

Verschillende lidstaten hebben nieuwe maatregelen genomen of zijn voornemens deze uit te voeren om ouderen te activeren. In **Oostenrijk** bevordert het werkgelegenheidsinitiatief 50+ sinds 2018 de werkgelegenheid van mensen van 50 jaar en ouder door middel van een integratie-uitkering, een gecombineerde loonsubsidie, sociale ondernemingen en de versterking van werkgerelateerde kwalificaties. In **België** biedt een nieuw programma sinds juli 2025 zelfstandigen die na hun pensioenleeftijd doorwerken zonder hun pensioen aan te vragen, de mogelijkheid automatisch nieuwe pensioenrechten op te bouwen als zij socialezekerheidsbijdragen blijven betalen. In **Bulgarije** ondersteunt het plan 2025-2026 voor de uitvoering van de nationale strategie voor een actief leven van ouderen actieve werkgelegenheid, inclusie in de gemeenschap, gezond en actief ouder worden en het opbouwen van een positief beeld van ouderen. In **Cyprus** bevorderen de eerste nationale strategie (2025-2030) en het actieplan voor actief ouder worden (2025-2027) de volledige sociale inclusie van ouderen door sociaal isolement te voorkomen, de deelname aan de economie, de samenleving en de cultuur te vergroten en de financiële zekerheid te verbeteren. In **Frankrijk** geeft het wetsontwerp tot omzetting van nationale verticale overeenkomsten uitvoering aan twee nationale overeenkomsten uit 2024 inzake werkgelegenheid voor ouderen en sociale dialoog, met name door de invoering van een nieuwe overeenkomst voor oudere werkzoekenden.

De genderongelijkheden op de arbeidsmarkt blijven bestaan, en de verschillen in arbeidsparticipatie tussen mannen en vrouwen vertonen enkele tekenen van convergentie¹⁶⁰. In 2024 bedroeg de arbeidsparticipatie onder mannen 80,8 %, terwijl de arbeidsparticipatie onder vrouwen 70,8 % was, resulterend in een arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen van 10,0 procentpunt. Dit is een daling van 0,2 procentpunt ten opzichte van 2023, wat betekent dat de kloof de afgelopen tien jaar in totaal met slechts 1,1 procentpunt is verkleind (ten opzichte van 11,1 procentpunt in 2014). Deze kleine verbetering verhult uiteenlopende trends in de lidstaten. De kloof is gedurende de periode vrijwel ongewijzigd gebleven en blijft groot in Italië, Griekenland en Roemenië, die allemaal nog steeds in een “kritieke situatie” verkeren, ondanks kleine verbeteringen in sommige gevallen vorig jaar, samen met Malta, waar de kloof nog steeds groot is, hoewel deze de afgelopen tien jaar is gehalveerd. De kloof is in 2024 groter geworden in Slowakije, Cyprus en Denemarken, waardoor deze

¹⁵⁷ Zie Europese Commissie, vergrijzingsverslag 2024.

¹⁵⁸ Hoewel de gesprekken in 2023 werden gevoerd, is het mogelijk dat de geïnterviewde gepensioneerden ook eerder met pensioen zijn gegaan.

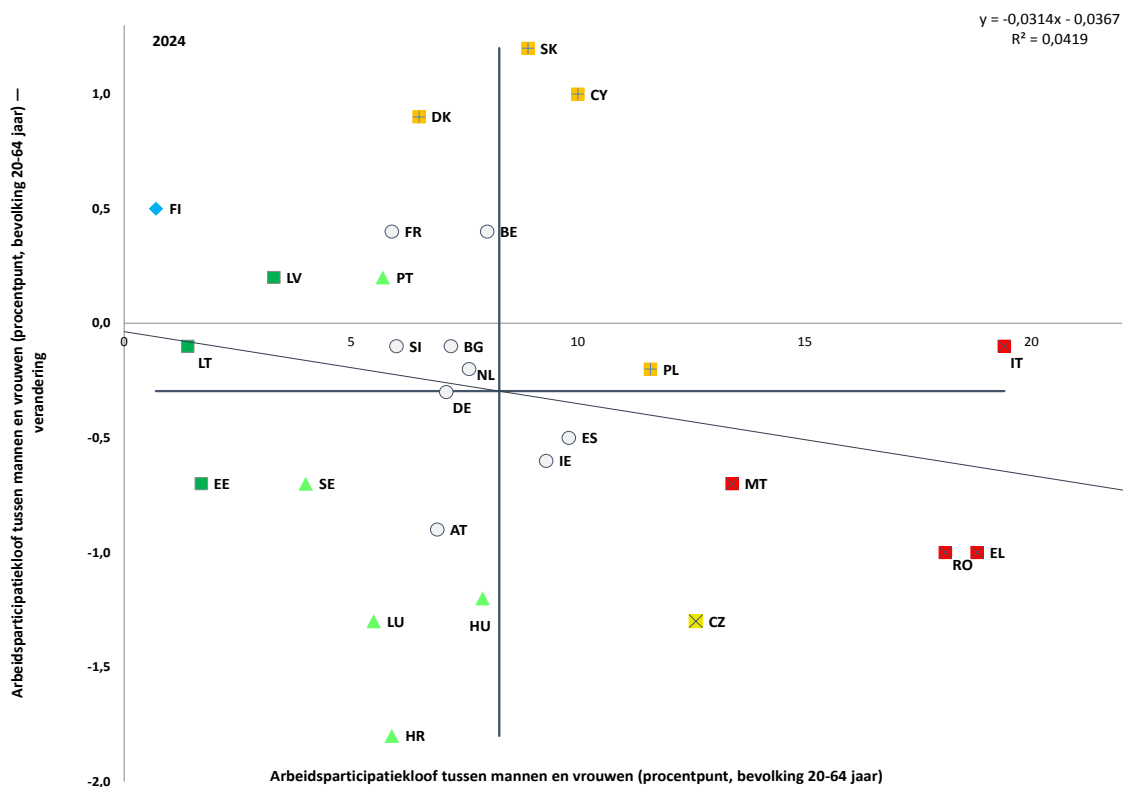
¹⁵⁹ Zie Europese Commissie, *Labour Market and Wage Developments in Europe – Annual review 2024*, Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2024 en Spasova, S., Deruelle, T., & Airoidi, F., *Flexible retirement pathways: an analysis of policies in 28 European countries*, Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2025.

¹⁶⁰ Voor een langeretermijnperspectief, zie Europese Commissie, [Employment and Social Developments in Europe 2024](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2024.

lidstaten “in de gaten moeten worden gehouden”, samen met Polen, dat ondanks enige verbetering een relatief grote kloof heeft. Aan het andere uiteinde van de schaal was de arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen relatief klein in Finland, Litouwen, Estland en Letland. Deze landen, met uitzondering van Finland, waar de kloof de laatste tijd groter is geworden, behoorden tot de “beste presteerders”. Naast de verschillen tussen de lidstaten bestaan er aanzienlijke regionale verschillen in de arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen in sommige lidstaten, waaronder Frankrijk en Spanje (met inbegrip van hun ultraperifere gebieden), alsook Duitsland, Hongarije, België en Denemarken (zie figuur 3 in bijlage 5). De arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen verschilt sterk naar gelang van de urbanisatiegraad: de kloof varieert van 8,3 procentpunt in steden tot 10,9 procentpunt in plattelandsgebieden en 11,3 procentpunt in kleinere steden en voorsteden. Volgehouden beleidsmaatregelen kunnen helpen om belemmeringen voor de participatie van vrouwen op de arbeidsmarkt weg te nemen, in overeenstemming met de doelstellingen van de EU-strategie voor gendergelijkheid 2020-2025¹⁶¹. Dergelijke maatregelen kunnen ook bijdragen tot het bereiken van de doelstelling om de arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen te halveren in 2030, zoals uiteengezet in het actieplan voor de Europese pijler van sociale rechten.

Figuur 2.2.12: de arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen is in de meeste landen kleiner geworden, maar is nog steeds aanzienlijk, met enkele tekenen van opwaartse convergentie in de lidstaten

Arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen (20-64 jaar), niveaus van 2024 en veranderingen ten opzichte van het voorgaande jaar (in procentpunt, kernindicator van het sociaal scorebord)

Opmerking: de assen zijn gecentreerd op het ongewogen EU-gemiddelde. De legenda is opgenomen in de bijlage. De definitie verschilt voor ES en FR. Onderbreking in de reeks voor BG.

Bron: Eurostat [tesem060], EU-AKE.

¹⁶¹ Zie voor meer informatie Europese Commissie, [2023 report on gender equality in the EU](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2023.

Vrouwen werken vaker in deeltijd dan mannen, wat resulteert in een grotere arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen wanneer voltijdequivalenten (vte) in aanmerking worden genomen. In 2024 werkten vrouwen (20-64 jaar) in de EU bijna vier keer vaker in deeltijd dan mannen (respectievelijk 27,8 % en 7,7 %), wat resulteerde in een genderkloof op het gebied van deeltijdwerk van 20,1 procentpunt, ongewijzigd ten opzichte van 2023. De grootste kloven in deeltijdwerk werden geregistreerd in Nederland (41,9 procentpunt), Oostenrijk (38,9 procentpunt) en Duitsland (37,2 procentpunt). Er bestaat daarentegen geen kloof in Bulgarije, en in Roemenië werken mannen zelfs vaker in deeltijd dan vrouwen (een kloof van -0,7 procentpunt). Gezien de hogere prevalentie van deeltijdwerk onder vrouwen kan door rekening te houden met de arbeidsparticipatie in vte's¹⁶² een meer afgerond beeld van de arbeidskansen van vrouwen worden verkregen. Deze voor vte's gecorrigeerde arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen bedroeg 15,4 procentpunt in 2024¹⁶³, wat meer dan 50 % (of 5,4 procentpunt) groter is dan de niet-gecorrigeerde kloof. De grootste voor vte's gecorrigeerde kloven deden zich voor in Italië (23,7 procentpunt) en Griekenland (21,5 procentpunt), die beide grote, niet-gecorrigeerde verschillen hebben. De volgende drie grootste kloven waren echter te zien in Oostenrijk (18,7 procentpunt), Duitsland (18,7 procentpunt) en Nederland (18,4 procentpunt), de drie lidstaten met ook de grootste verschillen tussen mannen en vrouwen op het gebied van deeltijdwerk. In alle drie de lidstaten vergroot de aanpassing de kloof met ten minste 10 procentpunt, wat erop wijst dat het belangrijk is om bij het beoordelen van de arbeidsparticipatie van vrouwen rekening te houden met de gewerkte uren.

De arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen is nog groter voor ouders, waarbij het ouderschap meer invloed heeft op de loopbaan van vrouwen dan op die van mannen. In 2024 bedroeg de arbeidsparticipatie van vrouwen van 25-54 jaar met kinderen 75,4 %, vergeleken met 91,9 % voor mannen, wat resulteerde in een arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen van 16,5 procentpunt onder ouders¹⁶⁴. Bij mensen zonder kinderen daarentegen bedraagt de arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen slechts 3,7 procentpunt. Van de werkende vrouwen met kinderen werkte 31,7 % in deeltijd, tegenover slechts 5,1 % van de mannen¹⁶⁵. In sommige lidstaten, waaronder Griekenland en Italië, blijkt het effect van ouderschap duidelijk uit zowel een lagere arbeidsparticipatie als meer vrouwen die in deeltijd werken. De beschikbaarheid van langdurige zorg kan ook de gendergelijkheid op de arbeidsmarkt vergroten door de arbeidsmarktparticipatie van mantelzorgers te ondersteunen. In 2019 verleende 17,1 % van de totale bevolking ten minste eenmaal per week zorg of bijstand, waarbij vrouwen vaker dan mannen informele zorg verleenden, met name intensieve zorg. 19,1 % van de vrouwen tegenover 14,8 % van de mannen verleende mantelzorg¹⁶⁶. Vrouwen besteden vaak veel tijd aan het verlenen van informele zorg en maken minder gebruik van formele zorgverlening: 72,5 % van de mannelijke mantelzorgers ontvangt steun van formele diensten voor langdurige zorg, tegenover 61,4 % van de vrouwen¹⁶⁷. Een betere toegang tot langdurige

¹⁶² Bij de arbeidsparticipatie in vte's worden de verschillen tussen de groepen vergeleken op basis van het gemiddelde aantal gewerkte uren. De arbeidsparticipatie in vte's wordt berekend door het totale aantal gewerkte uren in de economie (eerste baan, tweede baan enz.) te delen door het gemiddelde aantal uren in een voltijds rooster (ongeveer 40 uur) en door het aantal personen in de leeftijdsgroep van 20-64 jaar. Bron: gezamenlijk evaluatiekader (JAF), berekening op basis van gegevens van Eurostat.

¹⁶³ JAF-indicator PA7.1.C4.; zie het [interactieve dashboard van het gezamenlijk evaluatiekader](#).

¹⁶⁴ Eurostat [[lfst_hheredty](#)], EU-AKE.

¹⁶⁵ Eurostat [[lfst_hhptety](#)], EU-AKE.

¹⁶⁶ Eurostat [[hlth_ehis_ic1u](#)], Europees gezondheidsonderzoek door middel van interviews.

¹⁶⁷ EIGE: 2022, [Survey of gender gaps in unpaid care, individual and social activities \(CARE\)](#).

zorg kan derhalve de arbeidsparticipatie van vrouwen vergroten. De genderverschillen op het gebied van langdurige zorg komen echter ook tot uiting in de formele beroepsbevolking. Vrouwen vormen een aanzienlijke meerderheid van de werknemers in de langdurige zorg en zijn goed voor meer dan vier van de vijf van die werknemers. Banen in deze sector worden gekenmerkt door lagere lonen, hogere percentages deeltijdwerk en aanzienlijke uitdagingen op het gebied van geestelijke gezondheid¹⁶⁸. Het verbeteren van deze genderongelijkheid is niet alleen van essentieel belang voor het bevorderen van gendergelijkheid, maar ook voor het aanpakken van personeelstekorten, met positieve gevolgen voor de toegang tot diensten voor langdurige zorg en dus voor het ondersteunen van een grotere arbeidsmarktparticipatie van mantelzorgers.

De loonkloof tussen mannen en vrouwen blijft kleiner worden, maar blijft in de meeste lidstaten aanzienlijk en leidt tot grotere pensioenkloven tussen mannen en vrouwen. In 2023 bedroeg de loonkloof tussen mannen en vrouwen in de EU 12,0 %, meer dan 15 % in Letland, Oostenrijk, Tsjechië, Hongarije, Duitsland, Estland, Finland en Slowakije¹⁶⁹. Deze loonkloven tussen mannen en vrouwen zijn onder andere het gevolg van verschillen in economische activiteiten en beroepen, ondervertegenwoordiging van vrouwen in hogere functies, oververtegenwoordiging van vrouwen in deeltijdwerk en niet-permanente arbeidsvormen, moeilijkheden bij het combineren van werk en zorgtaken, discriminatie en niet-transparante loonstructuren¹⁷⁰. De loonkloven tussen mannen en vrouwen hebben een significante invloed op de besluitvorming in het gezin, iets wat met name gevolgen heeft voor moeders, aangezien zij cumulatieve nadelen ondervinden die hun loopbaankansen verder beperken. In de loop der jaren wordt de loonkloof groter en wordt deze nog verder versterkt door loopbaanonderbrekingen om voor kinderen te zorgen, wat leidt tot grote genderkloven op het gebied van pensioenen. Hoewel die laatste kloof iets krappert is geworden, ontvingen vrouwen van 65-79 jaar in 2024 nog steeds een brutopensioen dat gemiddeld 24,8 % lager was dan dat van mannen in dezelfde leeftijdsgroep¹⁷¹. Deze pensioenkloof tussen mannen en vrouwen loopt aanzienlijk uiteen tussen de lidstaten, variërend van meer dan 35 % in Malta, Nederland en Oostenrijk, tot slechts minder dan 6 % in Slovenië en Estland. In vergelijking met mannen ontvangt ook een groter aantal vrouwen helemaal geen pensioen (een kloof op het gebied van de pensioendekking van 4,8 % in de EU in 2024)¹⁷². Aangezien ouderdomspensioenen gemiddeld vier vijfde van het totale inkomen van ouderen uitmaken, lopen oudere vrouwen in alle lidstaten ook nog steeds meer risico op armoede dan mannen, ondanks recente verbeteringen (zie punt 2.4.1).

¹⁶⁸ Zie Eurofound (2020): [Long-term care workforce: Employment and working conditions](#). Bureau voor publicaties van de Europese Unie

¹⁶⁹ Eurostat [[sdg_05_20](#)]. Dit is de niet-gecorrigeerde loonkloof tussen mannen en vrouwen, die het verschil meet tussen het gemiddelde bruto-uurloon van mannen en vrouwen uitgedrukt als percentage van het gemiddelde bruto-uurloon van mannen.

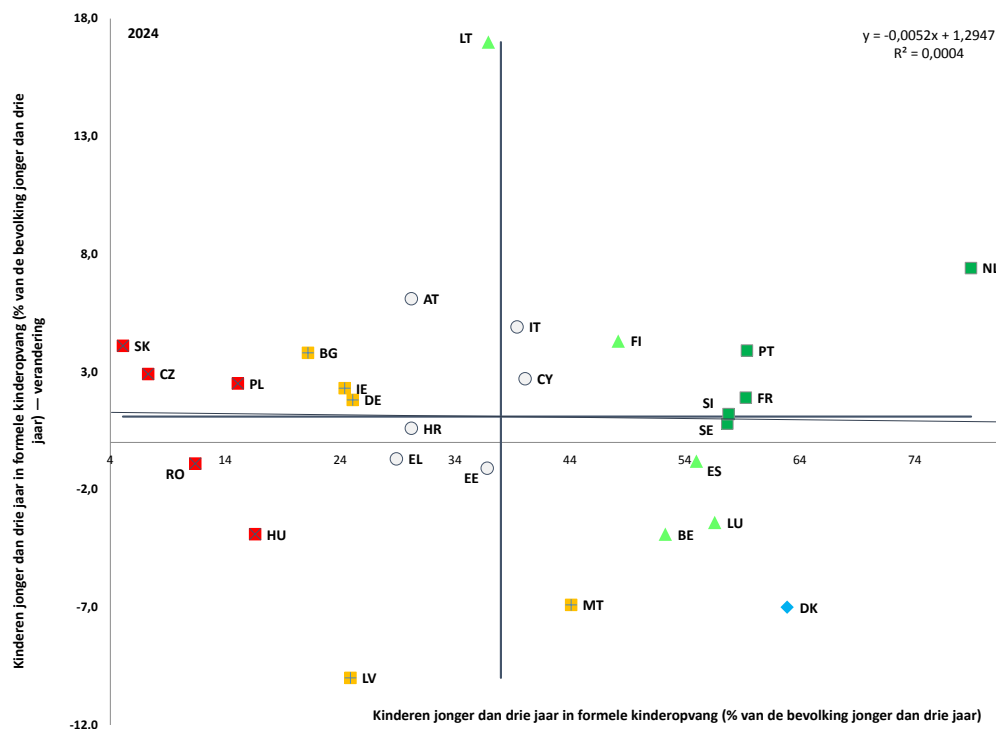
¹⁷⁰ Zie Europese Commissie, [2023 report on gender equality in the EU](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2023 en Eurostat, [Gender pay gaps in the European Union](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2025.

¹⁷¹ Eurostat [[ilc_pnp13](#)], EU-SILC.

¹⁷² Eurostat [[ilc_pnp14](#)], EU-SILC.

Figuur 2.2.13: de deelname aan voor- en vroegschoolse educatie en opvang blijft in de meeste lidstaten laag

Kinderen jonger dan drie jaar in formele kinderopvang, niveaus van 2024 en veranderingen ten opzichte van het voorgaande jaar (in %, kernindicator van het sociaal scorebord)

Opmerking: de assen zijn gecentreerd op het ongewogen EU-gemiddelde. De legenda is opgenomen in de bijlage. voorlopige gegevens voor LT.

Bron: Eurostat [[tepsr_sp210](#)], EU-SILC.

Verbetering van het aanbod van voor- en vroegschoolse educatie en opvang kan gendergelijkheid en de ontwikkeling van kinderen ondersteunen, maar de participatie blijft in de meeste lidstaten laag. In 2024 bedroeg het aandeel kinderen van jonger dan drie jaar in formele kinderopvang 39,2 % in de EU, een stijging van 1,9 procentpunt ten opzichte van 2023, naarmate de EU de herziene Barcelona-doelstelling van 45 % nadert¹⁷³. Maar negen lidstaten scoren hoger dan 50 %, en er zijn aanhoudend grote verschillen tussen de lidstaten — zie figuur 2.2.13. Ondanks een stijging van 4,1 procentpunt in 2024 meldt Slowakije nog steeds het laagste deelnamepercentage in de EU. De niveaus blijven laag (minder dan 17 %) of zijn verder gedaald in Hongarije, Polen, Roemenië en Tsjechië. Alle vijf de lidstaten bevinden zich in een “kritieke situatie”. Hoewel een iets hogere deelname aan voor- en vroegschoolse educatie en opvang werd gemeld (tussen 20 en 26 %), was deze ook laag in Bulgarije, Ierland, Letland en Duitsland, die allemaal “in de gaten moeten worden

¹⁷³ Zie [Aanbeveling van de Raad van 8 december 2022 over voor- en vroegschoolse educatie en opvang: de doelstellingen van Barcelona voor 2030 \(2022/C 484/01\)](#). In de aanbeveling worden nieuwe doelstellingen voor voor- en vroegschoolse educatie en opvang vastgesteld, die de doelstellingen weerspiegelen die zijn vastgesteld in het initiatief voor de Europese onderwijsruimte. Uiterlijk 2030 moet ten minste 45 % van de kinderen van jonger dan drie jaar en 96 % van de kinderen tussen de drie jaar en de beginleeftijd voor het verplicht basisonderwijs deelnemen aan voor- en vroegschoolse educatie en opvang. De lidstaten wier gemiddelde deelname in de periode 2017-2021 minder dan 20 % was, zullen dit percentage met 90 % moeten verhogen, terwijl de lidstaten wier gemiddelde deelname 20-33 % was, deze met 45 % zullen moeten verhogen, met een minimaal deelnamepercentage van 45 %.

gehouden”, en in Malta, waar de deelname in 2024 met 6,9 procentpunt daalde. Daarentegen hebben Zweden, Slovenië, Frankrijk, Portugal, Denemarken en Nederland de hoogste deelnamepercentages (meer dan 57 %) en zijn zij de “beste presteerders”. Diverse obstakels kunnen, zelfs in de best presterende landen, de deelname aan voor- en vroegschoolse educatie en opvang belemmeren, waaronder financiële, culturele en taalbarrières, sociaal-economische achtergrond en verschillen in regionaal en nationaal beleid inzake ouderschapsverlof en uitkeringen of wettelijke rechten op kinderopvang. In 2024 bleef de deelname van kinderen jonger dan drie jaar die met armoede of sociale uitsluiting worden bedreigd, meer dan 15 procentpunt lager dan die van kinderen die geen risico liepen. De herstel- en veerkrachtfaciliteit financiert gerichte hervormingen en investeringen ter ondersteuning van de uitbreiding van voor- en vroegschoolse educatie- en opvangdiensten, de ontwikkeling van infrastructuur en de opleiding van arbeidskrachten. Het lage tempo van de verbeteringen vraagt om meer inspanningen, in overeenstemming met de Europese kindergarantie, de Europese zorgstrategie en de aanbeveling van de Raad over voor- en vroegschoolse educatie en opvang.

Sommige kenmerken van de stelsels van inkomstenbelasting ontmoedigen tweede verdieners, met name vrouwen, om volledig deel te nemen aan de arbeidsmarkt en dragen bij tot genderongelijkheid op de arbeidsmarkt. In belastingstelsels die gezinnen de mogelijkheid bieden om een gecombineerd inkomen aan te geven, zodat zij mogelijk minder belasting hoeven te betalen, is het marginale belastingtarief hoger voor tweede verdieners, meestal vrouwen (in 2022 was 78 % van de tweede verdieners vrouw¹⁷⁴). Dit ontmoedigt vrouwen om aan het werk te gaan of langer te gaan werken¹⁷⁵, en uit academisch onderzoek is gebleken dat een verlaging van de effectieve belastingtarieven voor tweede verdieners van een echtpaar kan bijdragen tot een grotere participatie van vrouwen op de arbeidsmarkt¹⁷⁶. In 2024 waren de grootste “inactiviteitsvallen” (situaties waarin het verlies van toeslagen of uitkeringen tweede verdieners materieel ontmoedigt om de arbeidsmarkt te betreden) te zien in Litouwen, Slovenië, Letland, Luxemburg, Denemarken, België, Duitsland en Roemenië — zie figuur 2.2.14. In deze landen kunnen tweede verdieners die de arbeidsmarkt betreden ten minste 40 % dan van hun inkomen verliezen als gevolg van belastingen en ingetrokken uitkeringen of toeslagen. Lidstaten met kleinere inactiviteitsvallen, waar dat verlies minder dan 20 % kan zijn, zijn Oostenrijk, Italië, Cyprus en Estland. Het aanpakken van deze structurele negatieve prikkels zou de arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen en de verschillen op het gebied van deeltijdwerk kunnen verkleinen en het bbp kunnen verhogen. In een recent OESO-verslag wordt gesuggereerd dat het dichten van de arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen uiterlijk in 2060 het bbp per hoofd van de bevolking in OESO-landen met 3,9 % zou kunnen doen toenemen, terwijl het dichten van de kloof in gewerkte uren tussen mannen en vrouwen een stijging met nog eens 4,3 % zou kunnen veroorzaken¹⁷⁷.

¹⁷⁴ Zie Europese Commissie, [2023 report on gender equality in the EU](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2023.

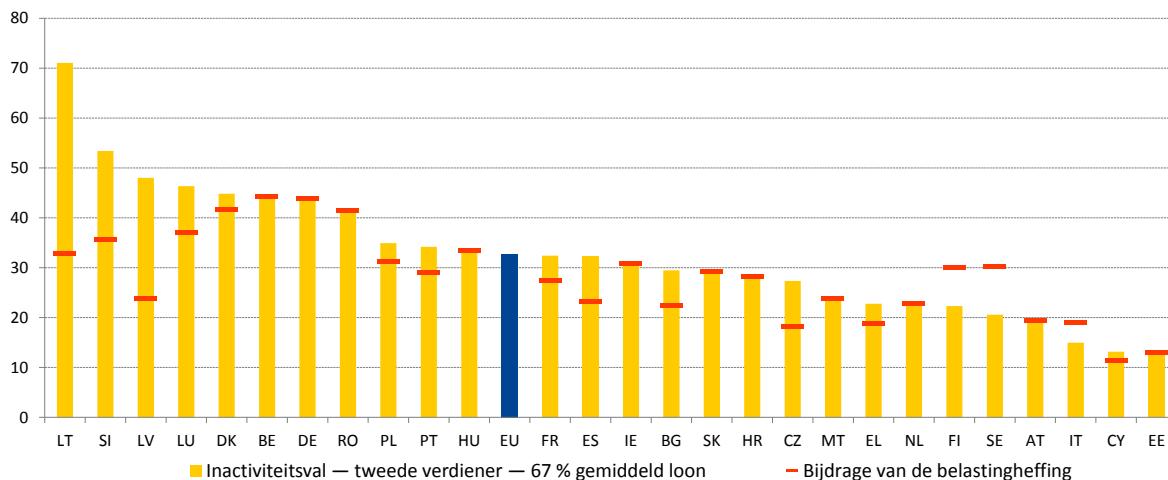
¹⁷⁵ Zie Coelho, M. et al., [Gendered Taxes: The Interaction of Tax Policy with Gender Equality](#). Internationaal Monetair Fonds, 2022.

¹⁷⁶ Voor een discussie over de gevolgen van de inkomstenbelasting voor tweede verdieners, zie punt 2.3.2 van het [Annual Report on Taxation 2025](#) van de Europese Commissie, Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2025.

¹⁷⁷ Fluchtmann, J., W. Adema en M. Keese (eds.) (2024), [Gender equality and economic growth: Past progress and future potential](#), OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 304, OECD Publishing, Parijs.

Figuur 2.2.14: belastingheffing draagt in belangrijke mate bij tot de inactiviteitsval voor tweede verdiemers

Inactiviteitsval voor tweede verdiemers (% , 2024)

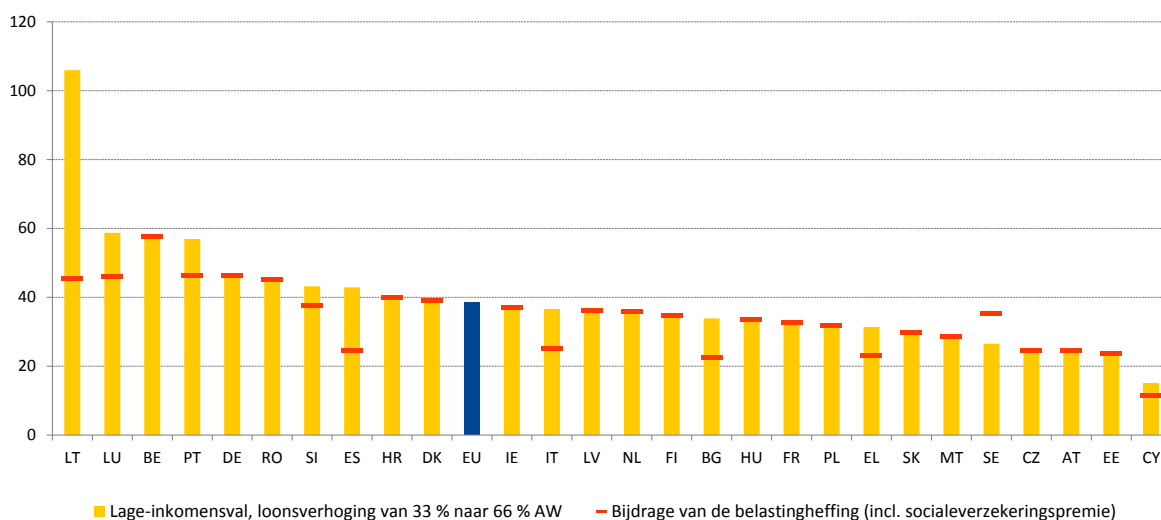

Opmerking: de gegevens geven de situatie weer van een tweede verdiener op 67 % van het gemiddelde loon in een tweeverdienersgezin met twee kinderen; de voornaamste verdiener ontvangt het gemiddelde loon. Het begrip “bijdrage van belastingheffing” verwijst naar het percentage van de extra bruto-inkomsten dat wordt wegbelast als gevolg van belastingheffing en sociale premies (andere elementen die bijdragen aan de inactiviteitsval zijn ingetrokken werkloosheidsuitkeringen, sociale bijstand en huisvestingstoelagen).

Bron: Europese Commissie, DG ECFIN, [belastingen- en uitkeringendatabase](#), gebaseerd op het belasting-/uitkeringsmodel van de OESO (bijgewerkt in mei 2025); berekeningen van DG TAXUD.

Figuur 2.2.15: in veel lidstaten worden personen met een laag inkomen door belastingheffing ontmoedigd om meer uren te werken

Lagelonenval voor tweede verdiemers (% , 2024)

Opmerking: van een lagelonenval is sprake wanneer de inkomsten van de tweede verdiener toenemen van 33 % tot 66 %, de hoofdverdiener 100 % van het gemiddelde loon verdient en het paar twee kinderen heeft.

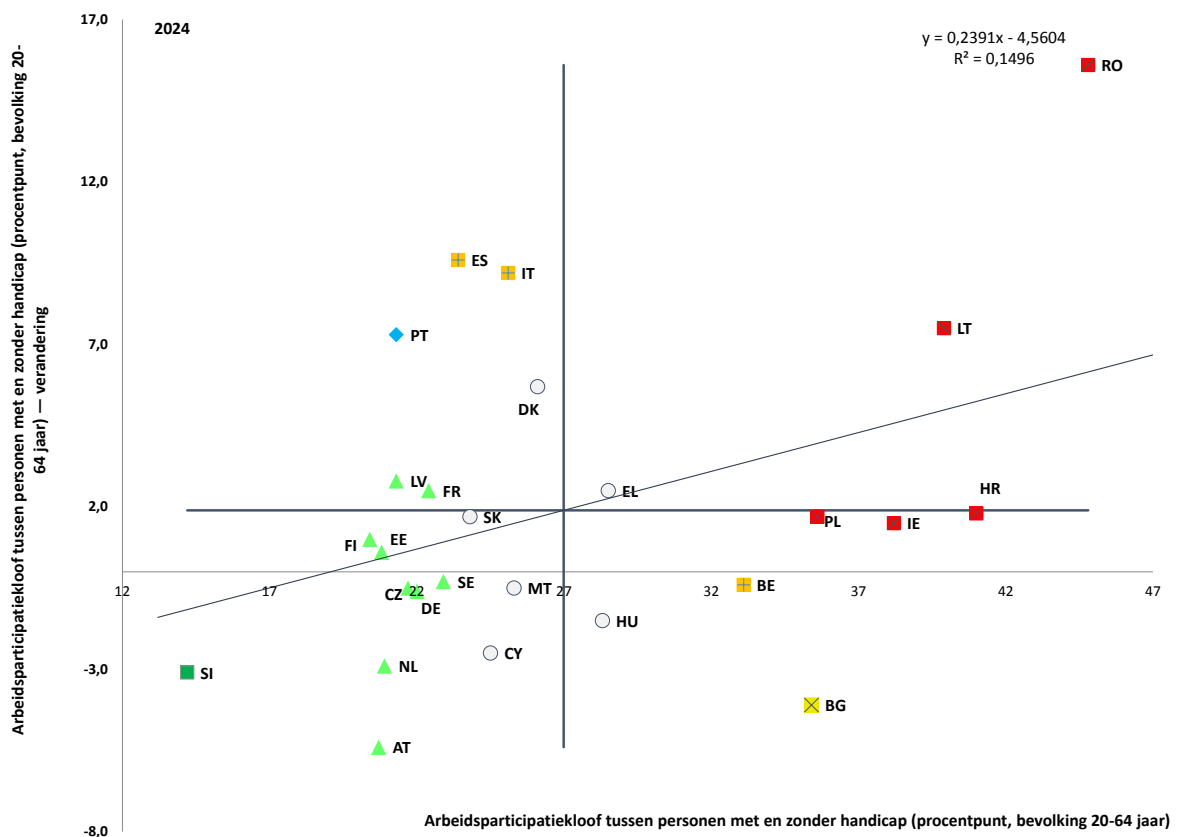
Bron: Europese Commissie, DG ECFIN, [belastingen- en uitkeringendatabase](#), gebaseerd op het belasting-/uitkeringsmodel van de OESO (bijgewerkt in mei 2025); berekeningen van DG TAXUD.

Vrouwen worden onevenredig hard geraakt door de “lagelonenval”, wat inhoudt dat verhoogde belastingen en verlagingen van uitkeringen of toeslagen het extra inkomen dat zij verdienen verminderen naarmate hun lonen stijgen. In de meeste lidstaten is de belastingstructuur een cruciale factor voor het bestaan van een lagelonenval voor tweede verdiemers, en derhalve het aantal uren dat zij werken. Figuur 2.2.15 toont het aandeel van het

extra inkomen van tweede verdiemers dat wordt “wegbelast” wanneer hun inkomen stijgt van een derde naar twee derde van het gemiddelde loon als gevolg van een stijging van het aantal gewerkte uren. De gedeerde inkomsten door belastingheffing kunnen aanzienlijk zijn: ongeveer een derde (36,6 %) van de extra inkomsten wordt in de EU wegbelast, waarbij dit verlies in Litouwen meer dan 105 % bedraagt als gevolg van de intrekking van de huisvestingstoelage. Dit effect kan ook significant zijn, meer dan 50 % in Luxemburg, België en Portugal, terwijl het het laagst lijkt te zijn in Cyprus (14,9 %). Naast de opzet van het belastingstelsel zijn de beschikbaarheid van en de toegang tot betaalbare, hoogwaardige zorgdiensten en een goed opgezet beleid inzake het evenwicht tussen werk en privéleven van essentieel belang om tweede verdiemers aan te moedigen meer uren te werken.

Figuur 2.2.16: de arbeidsparticipatiekloof tussen personen met en zonder handicap blijft groot en er is sprake van duidelijke uiteenlopende trends in de lidstaten

Arbeidsparticipatiekloof tussen personen met en personen zonder handicap (20-64 jaar), niveaus van 2024 en verandering ten opzichte van het voorgaande jaar (in %, kernindicator van het sociaal scorebord)

Opmerking: de assen zijn gecentreerd op het ongewogen EU-gemiddelde. De legenda is opgenomen in de bijlage. Onderbreking in de reeks voor DK, IT en PT. Voorlopige gegevens voor LT. Geen gegevens beschikbaar voor LU.

Bron: Eurostat [tepsr_sp200], EU-SILC.

De inclusie van personen met een handicap op de arbeidsmarkt is verslechterd, met tekenen van divergentie in de lidstaten. De arbeidsparticipatiekloof tussen personen met en zonder handicap¹⁷⁸ (d.w.z. het verschil in arbeidsparticipatie tussen personen met en zonder

¹⁷⁸ De indicator “arbeidsparticipatiekloof tussen personen met en zonder handicap” wordt momenteel berekend op basis van de EU-SILC, gebaseerd op de gehandicaptenstatus zoals die wordt vermeld in de Global Activity Limitation Indicator (GALI, globale indicator voor activiteitsbeperking). Zie bijlage 2 voor nadere gegevens.

handicap) is met 2,6 procentpunt toegenomen tot 24,0 procentpunt in 2024¹⁷⁹ (van 21,4 procentpunt in 2023), waardoor de vooruitgang die sinds 2020 was geboekt, ongedaan werd gemaakt. In 2024 bedroeg de kloof in alle lidstaten, op één na (Slovenië), meer dan 20 procentpunt. In Litouwen, Ierland, Polen, Bulgarije en België bedroeg de kloof meer dan 30 procentpunt en in Roemenië en Kroatië meer dan 40 procentpunt. De kloof werd kleiner in elf lidstaten, waaronder de “beste presteerder” Slovenië, waar deze met 3,1 procentpunt daalde tot 14,2 %. Oostenrijk en Nederland hebben ook enige vooruitgang geboekt en behoren tot de landen die “beter dan gemiddeld” zijn, net als Tsjechië, Estland, Duitsland, Finland, Frankrijk en Letland, waar de niveaus lager dan gemiddeld blijven. Anderzijds werden aanzienlijke stijgingen waargenomen in Roemenië (15,6 procentpunt) en Litouwen (7,5 procentpunt), waardoor zij zich in een “kritieke situatie” bevonden, naast Kroatië, Ierland en Polen, die grote kloven van meer dan 35 procentpunt registreerden. In Spanje en Italië is de kloof met meer dan 9 procentpunt toegenomen. Zij zijn “in de gaten te houden”, samen met België, dat een grote kloof van 33,1 procentpunt registreerde. Uit de meest recente EU-SILC-gegevens blijkt dat de activiteitsgraad van personen met een handicap in de EU laag is, namelijk 64 %, tegenover 83 % van de personen zonder handicap. In zes lidstaten bedroeg de activiteitsgraad van personen met een handicap slechts ongeveer 50 % (Bulgarije, Kroatië, Roemenië, België, Griekenland en Luxemburg). Over het algemeen blijft er heel wat te verbeteren aan het ondersteuningssysteem voor de activering van personen met een handicap op de arbeidsmarkt in de EU. Als gevolg daarvan lopen personen met een handicap in de werkende leeftijd ook een hoog risico op armoede en sociale uitsluiting (33,6 % tegenover 18,4 % van de personen zonder handicap).

Pijlerkader 5: de integratie van migranten op de arbeidsmarkt van de EU

Het versterken van de integratie van migranten op de arbeidsmarkt draagt bij tot het aanpakken van tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden, alsook van bredere uitdagingen in verband met demografische veranderingen, en bevordert de sociale cohesie. Hoewel migranten¹⁸⁰ 11,2 % van de beroepsbevolking in de EU uitmaken, waren zij tussen 2023 en 2024 goed voor 76 % van de groei van de werkgelegenheid in de Unie. Met name tussen 2019 en 2024 was de relatieve werkgelegenheidsgroei van niet in de EU geboren werknemers het sterkst in sectoren die te kampen hadden met een aanzienlijk tekort aan arbeidskrachten. Dit waren onder meer sectoren waar doorgaans geen hoge kwalificaties vereist zijn, zoals de bouw en de horeca¹⁸¹. Tegelijkertijd blijven het deelnemingspercentage en de arbeidsparticipatie van migranten lager dan die van hun autochtone leeftijdgenoten, ondanks de tekorten waarmee de Unie wordt geconfronteerd, met als gevolg ongeveer 7,4 miljoen migranten die geen deel uitmaken van de beroepsbevolking van de EU¹⁸². Dit is te wijten aan verschillende belemmeringen in

¹⁷⁹ Italië meldde een onderbreking in de reeks en veranderde van 15,9 procentpunt naar 25,1 procentpunt in 2024. Dit is goed voor ongeveer de helft van de verandering op EU-niveau.

¹⁸⁰ In het algemene beleid en de statistische praktijk kunnen migranten in een bepaald land worden beschouwd als ofwel 1) migranten die buiten dat land zijn geboren (“in het buitenland geboren”) of 2) migranten met het staatsburgerschap van een ander land (buitenlandse burgers/onderdanen of burgers/onderdanen van derde landen). Door de integratie van migranten op de arbeidsmarkt te beoordelen aan de hand van het concept van het geboorteland, kunnen belemmeringen en nadelen die verband houden met de geboorteplaats, zoals taalvaardigheden, in kaart worden gebracht. Hierna wordt het woord “migranten” gebruikt als equivalent van “mensen die buiten de EU zijn geboren”.

¹⁸¹ Zie: [European economic forecast – Autumn 2025](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2025.

¹⁸² Bron: Speciale extractie van Eurostat.

verband met hun integratie op de arbeidsmarkt en in de maatschappij, die elkaar vaak versterken. Het gaat onder meer om de lage opleidingsniveaus en taalvaardigheid van migranten, discriminatie, slechte gezondheidsomstandigheden en slechte vooruitzichten op een baan van goede kwaliteit¹⁸³. Problemen in verband met de erkenning van kwalificaties blijven een belangrijk obstakel voor de integratie van migranten. Een betere integratie van migranten op de arbeidsmarkt kan bovendien bijdragen tot het verkleinen van de arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen door tekorten in de zorgsector op te vullen. Het actieplan voor integratie en inclusie 2021-2027¹⁸⁴ vormt een gemeenschappelijk beleidskader om de lidstaten te ondersteunen bij de ontwikkeling van nationaal beleid voor de integratie van migranten.

De algemene situatie op de arbeidsmarkt van migranten is slechter dan die van autochtonen, en zelfs hoogopgeleiden worden geconfronteerd met uitdagingen als gevolg van gedeeltelijke/geen erkenning van hun buiten de EU verworven kwalificaties. In 2024 was de arbeidsparticipatie (15-64 jaar) van migranten lager, namelijk 73,4 % tegenover 75,4 % voor autochtonen (64,8 % voor migrantenvrouwen tegenover 82,4 % voor mannen). Hun arbeidsparticipatie (20-64 jaar) was ook lager (8,9 procentpunt) dan die van in het land geboren personen (respectievelijk 68,0 % tegenover 76,9 %; 58,9 % voor migrantenvrouwen tegenover 77,5 % voor mannen). Hoewel migranten in twaalf lidstaten een groter deel van de beroepsbevolking uitmaakten dan autochtonen, was hun arbeidsparticipatie slechts in vier lidstaten (Malta, Polen, Roemenië en Tsjechië) hoger dan die van autochtonen (zie de figuur). Personen met een tertiaire opleiding (relevant voor ongeveer 30 % van de migranten) hebben vaker een baan. In vergelijking met hun leeftijdsgenoten met minder dan basisonderwijs, noemden echter meer dan zes keer zoveel hooggekwalificeerde migranten (20-64 jaar) erkenning van kwalificaties als een specifieke belemmering voor het vinden van een baan in 2021. Ondergewaardeerde kwalificaties verplichten hooggekwalificeerde migranten vaak om te werken in banen waarvoor lagere kwalificaties vereist zijn¹⁸⁵. In alle lidstaten waren de overkwalificatiepercentages hoger bij migranten dan bij autochtone werknemers. Voor de EU als geheel is deze kloof in de loop der tijd slechts enigszins kleiner geworden¹⁸⁶ en blijft zij aanzienlijk. De overkwalificatiepercentages van migranten varieerden van ruwweg de helft van alle migrerende werknemers in Italië (51,5 %), Spanje (51,7 %), Griekenland (54,2 %), Tsjechië (46,9 %) en Malta (44,8 %) tot 18,4 % in Hongarije¹⁸⁷.

¹⁸³ Europese Commissie, [Employment and Social developments in Europe 2025](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2025.

¹⁸⁴ Zie [Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's — Actieplan voor integratie en inclusie 2021-2027](#).

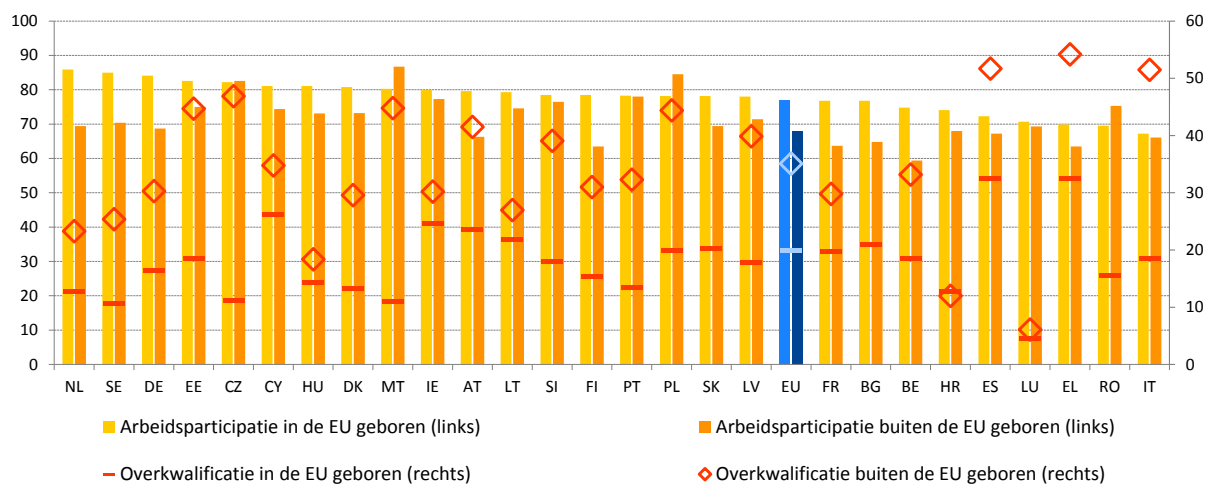
¹⁸⁵ Europese Commissie, [Employment and Social developments in Europe 2023](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2023.

¹⁸⁶ Het percentage migranten met een tertiaire opleiding dat werkzaam is in een beroep waarvoor een lager opleidingsniveau vereist is, is gedaald van 38,7 % in 2014 tot 34,9 % in 2023.

¹⁸⁷ Zie Europese Commissie, [Employment and social developments in Europe – Quarterly review. January 2025](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2025. De laagste overkwalificatiepercentages zijn te zien in HR (12 %) en LU (6,1 %), zij het met gegevens die als onbetrouwbaar worden aangemerkt.

Migranten hebben in bijna alle lidstaten met een lagere arbeidsparticipatie en hogere overkwalificatiepercentages te maken dan hun autochtone leeftijdsgenoten

Werkgelegenheids- en overkwalificatiepercentages (20-64), niveaus van 2024 (%)

Opmerking: Onderbreking in de reeks voor BG en definitie verschilt voor de arbeidsparticipatie voor ES en FR. Gegevens over het overkwalificatiepercentage ontbreken voor BG, RO en SK.

Bron: Eurostat [[lfsa_ergacob](#)] and [[lfsa_eoqgac](#)], EU-AKE.

De afgelopen jaren hebben verschillende lidstaten de integratie van migranten op de arbeidsmarkt ondersteund door middel van holistische beleidsbenaderingen. Het initiatief “My Turn” in **Duitsland**, dat in de periode 2022-2029 loopt, combineert opleidingen op het gebied van digitale vaardigheden, oefenen van taal, advies over het combineren van werk en gezin, netwerken van werkgevers en optionele hulp bij de toegang tot kinderopvang. In **Zweden** heeft het “Four-Category”-systeem voor werkvergunningen sinds 2024 de verwerking van werkvergunningen voor hooggekwalificeerde werknemers van buiten de EU versneld door aanvragen te categoriseren op basis van beroep, onderwijs en bedrijfstak. Sinds 2018 ondersteunt het programma “Dispositivo Ampara” in **Spanje** verzoekers om internationale bescherming met onder meer een initiële beoordeling van vaardigheden, vooropleidingen waarbij inburgering wordt gecombineerd met de ontwikkeling van vaardigheden, en financiële steun voor basisbehoeften, kinderopvang, vervoer, erkenning van kwalificaties en opleidingscursussen. In mei 2025 heeft **Slovenië** de wet inzake de erkenning van beroepskwalificaties in de gezondheidszorg aangenomen om de toegang van buitenlandse gezondheidswerkers te vergemakkelijken, te versnellen en te waarborgen. Evenzo heeft **Slowakije** in 2025 een wet aangenomen om het proces voor de erkenning van onderwijsdocumenten en beroepskwalificaties te wijzigen, het proces te digitaliseren om het te vereenvoudigen en ook wachttijden te verkorten en kosten te verlagen.

Onderdanen van een derde land worden nog steeds geconfronteerd met aanzienlijke belemmeringen op de arbeidsmarkt. Onderdanen van derde landen (20-64 jaar), die verschillen van migranten omdat zij buiten de EU zijn geboren, vertegenwoordigden in 2024 6 % van de beroepsbevolking in de EU, maar waren tussen 2023 en 2024 goed voor 52,3 % van de toename van de arbeidsparticipatie. Hun arbeidsparticipatie lag in 2024 met 64,3 % onder die van personen die buiten de EU zijn geboren en van EU-onderdanen (76,7 %) ¹⁸⁸. Het werkloosheidspercentage onder onderdanen van derde landen (15-74 jaar) bleef in 2024 stabiel op 12,5 % ¹⁸⁹. Hoewel het percentage is gedaald van 21,7 % in 2014, blijft het bijna tweeënhalft

¹⁸⁸ Eurostat [[lfsa_ergan](#)], EU-AKE.

¹⁸⁹ Eurostat [[lfsa_urgan](#)], EU-AKE.

keer zo hoog als voor EU-onderdanen (5,4 %), met aanzienlijke verschillen tussen de lidstaten. Onderdanen van derde landen zijn vaak werkzaam in beroepen met een overschot of tekort aan arbeidskrachten, met name in laaggeschoolde beroepen. Dit kan het gevolg zijn van lagere drempels voor toegang tot deze sectoren en hun afhankelijkheid van arbeidsmigranten¹⁹⁰. Het geeft ook aan dat onderdanen van derde landen een groter risico lopen op een slechtere kwaliteit van banen en slechtere arbeidsvoorwaarden. Het percentage onderdanen van derde landen (20-64 jaar) met een tertiaire opleiding die werkzaam zijn in een beroep waarvoor een lager opleidingsniveau vereist is, is in 2024 gedaald tot 39,6 %, maar er blijven grote en aanhoudende verschillen in overkwalificatiepercentages bestaan¹⁹¹. Deze trend is ook te zien bij ontheemden uit Oekraïne, die anders een hogere arbeidsparticipatie bereiken¹⁹². Bepaalde groepen, zoals migrantenvrouwen, personen die internationale bescherming zoeken en migranten die via gezinshereniging aankomen, verkeren doorgaans in een slechtere situatie op de arbeidsmarkt. Dit wijst op de noodzaak van gerichte steun om de unieke belemmeringen waarmee zij worden geconfronteerd, aan te pakken¹⁹³.

2.2.2 Maatregelen van de lidstaten

De lidstaten streven ernaar de deelname aan voor- en vroegschoolse educatie en opvang verder te vergroten, met name door de toegankelijkheid te verbeteren en tekorten aan gekwalificeerd personeel aan te pakken. Zo heeft **Ierland** de nieuwe steunregeling “Equal Start” gelanceerd, die voorziet in universele en gerichte maatregelen om kansarme gezinnen te helpen volledig deel te nemen aan voor- en vroegschoolse educatie en opvang en kinderopvang in de schoolgaande leeftijd (bv. aanvullende financiering voor kinderopvang om samen te werken met ouders en sociale diensten, een regeling voor gratis lunch). Om gelijke kansen te bevorderen, kent **Cyprus** uit het ESF+ gefinancierde subsidies toe aan kleine en afgelegen openbare kleuterscholen, voor collegegeld en vervoerskosten voor onderwijsbezoeken en buitenschoolse activiteiten voor kinderen met een lagere sociaal-economische achtergrond. **Griekenland** heeft beleidsmaatregelen ingevoerd om kinderen uit kwetsbare groepen te ondersteunen bij de toegang tot voor- en vroegschoolse educatie en opvang, en studenten met speciale onderwijsbehoeften ontvangen gerichte parallelle steun in de klas met steun van het ESF+. **Slowakije** cofinanciert de ontwikkeling van kinderdagverblijven en de versterking van de personeelscapaciteit en de ouderlijke vaardigheden, met name voor ouders uit sociaal-economisch achtergestelde milieus. Meer in het algemeen hebben verschillende lidstaten plannen aangekondigd om het aantal plaatsen in voor- en vroegschoolse educatie en opvang te verhogen, waaronder **Oostenrijk** (50 000 extra plaatsen uiterlijk in 2030), **België** (investering voor 10 000 extra plaatsen in Vlaanderen aangekondigd in 2025 en, met steun van het herstel- en veerkrachtplan, 5 200 extra plaatsen in Wallonië-Brussel uiterlijk in 2026), **Polen** (102 000 plaatsen uiterlijk in 2029, met steun van het ESF+ en de herstel- en veerkrachtfaciliteit) en **Portugal** (5 000 nieuwe plaatsen uiterlijk in 2027). Daarnaast hebben verschillende landen maatregelen genomen om de kwaliteit van de diensten te verbeteren, met name door het lerarentekort aan te pakken, de lerarenopleiding te verbeteren en pedagogische richtsnoeren te ontwikkelen. In **België** (Vlaanderen) zullen loopbaanveranderingen naar beroepen in voor- en vroegschoolse educatie en opvang worden

¹⁹⁰ Europese Arbeidsautoriteit (2025), [EURES Report on labour shortages and surpluses 2024](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, Luxemburg.

¹⁹¹ Europese Commissie, [Employment and social developments in Europe – Quarterly review. January 2025](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2025.

¹⁹² Eurofound (2024b), [Social Impact of Migration: Addressing the challenges of receiving and integrating Ukrainian refugees](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie.

¹⁹³ SWD/2025/162 final.

bevorderd door middel van betaalde opleidingscursussen en door het huidige ondersteuningsnetwerk voor kinderopvang te evalueren en te hervormen. **Duitsland** investeert 4 miljard EUR in 2025 en 2026 om de kwaliteit te verbeteren en het aantal plaatsen uit te breiden, het aantal volledig gekwalificeerde personeelsleden te verhogen, de verhouding tussen het aantal kinderen en het aantal personeelsleden te verbeteren en het op jonge leeftijd leren van talen te bevorderen. Er zijn ook nieuwe vereisten voor personeel in voor- en vroegschoolse educatie en opvang gepland in **Finland** en **Nederland**, terwijl de verhouding kinderen/personeel wordt aangepast in **België** (Vlaanderen), **Denemarken**, **Luxemburg** en **Polen**. **Polen** voert ook een nationaal opleidingsprogramma (“Support Academy”) uit voor aanbieders van kinderopvang en regionale en lokale overheden om de invoering van nieuwe pedagogische kwaliteitsnormen in voor- en vroegschoolse educatie en opvang voor kinderen jonger dan drie jaar vanaf januari 2026 te ondersteunen.

Voor de domeinen van basisvaardigheden op het gebied van wiskunde, lezen en wetenschappen, alsook digitale en burgerschapsvaardigheden, hebben verschillende EU-landen hervormingen doorgevoerd. Met steun van het ESF+ is **Roemenië** onlangs begonnen met de uitvoering van een nationaal programma om functionele ongeletterdheid te verminderen en basisvaardigheden te verbeteren, dat maatregelen omvat om de oorzaken van ondermaatse prestaties te analyseren, leer- en beoordelingsnormen voor functionele alfabetisering, opleiding en ondersteuning voor leerkrachten te ontwikkelen, alsook proefmaatregelen op scholen met het oog op opschaling op nationaal niveau. In **Italië** is Agenda Sud gericht op lees- en schrijfvaardigheid (onderscheid tussen Italiaans voor moedertaalsprekers en niet-moedertaalsprekers), rekenvaardigheid en Engelse taalvaardigheid. **Polen** bereidt een hervorming van het onderwijsprogramma voor die is gericht op het verbeteren van competenties, met inbegrip van basis- en STEM-vaardigheden, die in september 2026 moet worden uitgevoerd, te beginnen met het kleuter- en basisonderwijs. De Gemeenschappen in **België** streven naar grootschalige hervormingen van de onderwijsprogramma’s om de basisvaardigheden te versterken, in combinatie met monitoringmaatregelen. Hoewel de meeste landen holistische strategieën volgen, voeren sommige landen gerichte acties uit die zijn gericht op afzonderlijke disciplines. Voor wiskunde heeft **Litouwen** een plan opgesteld om onderwijs en leren te verbeteren. Dit plan is gericht op het ondersteunen van slecht presterende leerlingen en het bijschaven van de competenties van leerkrachten. In **Tsjechië** testen maximaal honderd scholen nieuwe onderwijsprogramma’s voor het basisonderwijs, die meer flexibiliteit bieden en de nadruk leggen op elementen zoals wiskundig redeneren en projectgebaseerd leren. Om lezen en taal te ondersteunen, heeft **Oostenrijk** een nieuw keurmerk voor lezen ingevoerd voor basisscholen. De nieuwe STEM-onderwijsprogramma’s van **Ierland** bevatten geactualiseerde specificaties voor biologie, natuurkunde en scheikunde, en de nieuwe vakken klimaateducatie en duurzame ontwikkeling. Verschillende initiatieven zijn gericht op het verbeteren van digitaal alfabetisme en informatiegeletterdheid. **Slovenië** zal vanaf 2028/2029 in het zevende leerjaar van de basisschool een nieuw vak over informatica en digitale technologieën introduceren. **Polen** en **Malta** hebben via steun uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit en het ESF+ de distributie van tablets en laptops opgevoerd, en **Letland** ondersteunt leerlingen door digitale apparaten, internettoegang en pedagogische ondersteuning op maat aan te bieden. **Polen** heeft een nieuw vak over burgerschapsvorming geïntroduceerd op hoger secundair niveau en gezondheidsonderwijs op alle niveaus, waarbij ook ondersteuning wordt geboden aan leerkrachten door middel van gefinancierde relevante onderwijshandleidingen en opleidingsseminars.

Het versterken van het beroep van leerkracht, met de nadruk op aantrekkelijkheid en kwaliteit, blijft een belangrijke prioriteit om de basisvaardigheden van leerlingen te verbeteren. In **Oostenrijk** is de lerarenopleiding gestroomlijnd en zal deze sterker worden gekoppeld aan de uitdagingen die zich in de praktijk voordoen. Ook is de optie van een

tweeledig traject gepland, waarbij studenten tijdens hun studie gedurende één semester lesgeven op geselecteerde scholen. Verschillende landen hebben de salarissen van leerkrachten verhoogd, zoals **Bulgarije**, **Litouwen**, **Hongarije** en **Slovenië**. In 2024 is **Hongarije** begonnen met de uitvoering van een grote salarishervorming, medegefinancierd door het ESF+, om de salarissen van leerkrachten uiterlijk in januari 2025 te verhogen tot ten minste 80 % van het gemiddelde salaris van andere afgestudeerden in het tertiair onderwijs. **Ierland** en **Polen** bieden nieuwe leerkrachten een vaste arbeidsovereenkomst aan na een jaar lesgeven, waardoor de duur van de vereiste praktijkervaring wordt verkort. De huidige hervorming van het beroep van leerkracht en de onderwijsloopbaan in **Zweden** heeft tot doel de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren en het beroep van leerkracht aantrekkelijker te maken. Een nieuw project dat wordt gefinancierd door het EU-instrument voor technische ondersteuning (TSI) zal hervormingen in **België** (Vlaanderen) en **Nederland** ondersteunen om de relevantie en doeltreffendheid van de voortdurende professionele ontwikkeling van leerkrachten in het digitale onderwijs te verbeteren. Om hoogwaardig onderwijs in STEM-vakken te waarborgen, richten de lidstaten zich ook op de paraatheid van leerkrachten. **Duitsland** heeft verschillende initiatieven gelanceerd, zoals de lerarenopleiding QuaMath, terwijl **Estland** microcredentials aanbiedt in het programma Teacher Academy, bijvoorbeeld over STEM-gerelateerde onderwerpen, om leerkrachten in staat te stellen zich verder te kwalificeren en tegelijkertijd te werken.

De lidstaten blijven voortijdig schoolverlaten en ongelijkheden in het onderwijs aanpakken, met krachtige financiële steun van de EU. In het kader van het Spaanse herstel- en veerkrachtplan zullen ten minste 2 700 scholen in **Spanje** steun ontvangen om voortijdig schoolverlaten onder ondermaats presterende leerlingen terug te dringen via het programma voor oriëntatie, vooruitgang en onderwijsverrijking. Het programma is gericht op scholen met bijzondere uitdagingen op onderwijsgebied met een aanzienlijk aandeel kwetsbare leerlingen in reguliere lessen. In **Luxemburg** wordt de leerplichtige leeftijd met ingang van september 2026 verhoogd van 16 naar 18 jaar, en identificeert de nationale jeugddienst jongeren die het risico lopen het onderwijs voortijdig te verlaten en neemt hij individueel contact met hen op om begeleiding te bieden. **Slowakije** plant een dubbele regeling voor geoorloofde afwezigheid om de verantwoordingsplicht van scholen te vergroten.

De lopende inspanningen zijn erop gericht te reageren op de opkomst en het toenemende gebruik van AI in onderwijs en opleiding. **Estland** heeft plannen om AI-instrumenten en -opleiding systematisch in het onderwijs te integreren met het nieuwe AI-onderwijsprogramma “AI Leap” (“TI-Hüppe”), dat in september 2025 van start is gegaan. Het programma heeft tot doel AI-instrumenten en -vaardigheden in het onderwijsstelsel te integreren door leerlingen en leerkrachten toegang te bieden tot toonaangevende AI-toepassingen en -opleidingen. **Spanje** heeft een nieuw traject voor beroepsonderwijs en -opleiding op het gebied van AI en data opgezet en digitale modules geïntegreerd in alle bestaande programma’s. In **Finland** wordt de verantwoorde en doeltreffende integratie van AI in leeromgevingen gestuurd door AI-aanbevelingen, bestaande uit nationale wettelijke verplichtingen en algemene richtsnoeren voor onderwijsaanbieders en -personeel. Evenzo heeft **Frankrijk** een juridisch en ethisch kader vastgesteld voor het gebruik van AI op scholen en zal het toestaan dat AI-instrumenten worden gebruikt om het aanleren van basisvaardigheden in het basisonderwijs en het lager secundair onderwijs te helpen aanpassen. **Ierland** streeft er met zijn richtsnoeren voor het gebruik van AI bij onderwijzen en leren ook naar leerkrachten te ondersteunen en de integriteit bij de beoordeling van leerlingen te handhaven. Het ontwikkelt strategieën en instrumenten voor de toepassing van AI in het schoolonderwijs. In **Kroatië** wordt een nieuw onderwijsprogramma ontwikkeld dat is gericht op AI en opkomende digitale technologieën om de digitale competenties van

leerkrachten en lerenden te verbeteren. De integratie in het onderwijsprogramma van AI en gerichte lerarenopleiding maken ook deel uit van de strategie van **Malta**, in het kader waarvan ICT- en AI-instrumenten op alle schoolniveaus worden geïntroduceerd en die tot doel heeft de digitale en AI-geletterdheid te verbeteren.

De modernisering van de stelsels voor beroepsonderwijs en -opleiding is voortgezet, bijvoorbeeld via structurele hervormingen, verbeterde infrastructuur en trajecten voor een leven lang leren. Verschillende landen hebben nationale strategieën voor beroepsonderwijs en -opleiding ingevoerd of geactualiseerd. **Cyprus** is bezig een nieuwe strategie voor beroepsonderwijs en -opleiding te ontwikkelen en heeft grote infrastructuurprojecten gestart die door het herstel- en veerkrachtplan en het JTF worden gefinancierd, en heeft bij wijze van proefproject technische middelbare scholen ingevoerd, met als doel een flexibeler traject te bieden waarbij door het ESF+ gefinancierd algemeen en beroepsonderwijs worden gecombineerd. Een golf van wetgevingshervormingen ondersteunt ook de nationale inspanningen om het reactievermogen van beroepsonderwijs en -opleiding te verbeteren. In **Spanje** werd het regelgevingskader voor beroepsonderwijs en -opleiding verder geconsolideerd, op weg naar een sterkere benadering van werkplekieren en leerlingplaatsen, met verschillende koninklijke besluiten inzake de structuur van het onderwijsprogramma, systeemcomponenten en governance, terwijl ook de oprichting van kenniscentra en de groene en de digitale transitie op het gebied van opleiding worden ondersteund. Om het opleidingsaanbod beter af te stemmen op de vraag op de arbeidsmarkt, is **Polen** begonnen met de oprichting van centra voor industriële vaardigheden waarin scholen voor beroepsonderwijs en -opleiding, instellingen voor hoger onderwijs, werkgevers en andere belanghebbenden worden samengebracht. **Estland** heeft de hervorming van zijn wetgeving inzake beroepsonderwijs en -opleiding en volwassenenonderwijs voortgezet om flexibele leertrajecten te bevorderen en de ontwikkeling van microcredentials te ondersteunen.

Het uitbreiden van de toegang tot hoogwaardig werkplekieren blijft een prioriteit. Het rechtskader voor duaal beroepsonderwijs en -opleiding in **Bulgarije** is geactualiseerd en er zijn extra overheidsmiddelen toegewezen om de sociale bijdragen en de gezondheidszorgbijdragen van studenten in duaal onderwijs te dekken, waardoor een betere samenwerking met werkgevers en een bredere toepassing van bedrijfsinterne opleidingen worden gewaarborgd. Andere lidstaten hebben prioriteit gegeven aan de volwassen bevolking en de mogelijkheden voor bijscholing. **Zweden** heeft een extra bedrag van 900 miljoen SEK (ongeveer 80 miljoen EUR) toegewezen voor de uitbreiding van het beroepsonderwijs voor volwassenen, waarmee meer studieplaatsen voor een heel jaar worden gecreëerd als reactie op tekorten aan vaardigheden. Om ervoor te zorgen dat meer werkplekken leerlingen aannemen, wordt de subsidie voor leidinggevendende in het leerlingwezen ook verdubbeld tot 7 000 SEK (ongeveer 624 EUR) per jaar. Het verbeteren van de digitalisering en duurzaamheid in beroepsonderwijs en -opleiding staat ook hoog op de agenda. De investeringen van **Spanje** omvatten de omzetting van meer dan 1 200 klaslokalen in ruimten voor toegepaste technologie, meer dan 25 000 opleidingsacties van dertig uur voor leerkrachten in beroepsonderwijs en -opleiding op het gebied van groene en digitale vaardigheden, en de uitbreiding van tweetalige opleidingscycli voor beroepsonderwijs en -opleiding. Deze acties zijn opgenomen in het herstel- en veerkrachtplan en zullen naar verwachting zowel de betrokkenheid van lerenden als de relevantie voor de arbeidsmarkt versterken.

De lidstaten ondersteunen de inspanningen van instellingen voor hoger onderwijs om hun stelsels te moderniseren, de banden met de arbeidsmarkt te versterken en internationalisering te stimuleren. Hoewel het aantal mensen met een tertiaire opleiding gestaag is toegenomen, wordt er steeds meer aandacht besteed aan het waarborgen van hoogwaardig onderwijs en het vergroten van de relevantie ervan voor de arbeidsmarkt om

tekorten aan vaardigheden aan te pakken. Met steun van het ESF+ stimuleert **Bulgarije** competentiegebaseerd leren en de internationalisering van zijn instellingen voor hoger onderwijs. Het nationale plan van **Cyprus** voor de verbetering en opwaardering van het hoger onderwijs is gericht op het verbeteren van kwaliteit en excellentie, het koppelen van onderwijs aan de arbeidsmarkt en het bevorderen van internationalisering. **Tsjechië** wil tertiaire programma's met een korte cyclus invoeren op nieuwe scholen voor hoger beroepsonderwijs, en **Spanje** heeft procedures vastgesteld om informeel en niet-formeel leren te valideren. Sommige landen hebben onlangs internationaliseringsstrategieën vastgesteld om de mobiliteit en internationalisering in het hoger onderwijs te vergroten. **Oostenrijk** ondersteunt met zijn nationale strategie voor mobiliteit en internationalisering in het hoger onderwijs 2020-2030 mobiliteit voor alle groepen in het hoger onderwijs, waarbij meer aandacht uitgaat naar het bevorderen van hoogwaardige academische mobiliteit. **Duitsland** hoopt zijn aantrekkelijkheid voor internationale studenten te vergroten door de wettelijke vereisten (visa, toegangsvoorwaarden) te versoepelen en de toegang tot programma's te vergemakkelijken door een betere erkenning van vaardigheden en diploma's, taalcursussen, huisvesting en begeleiding. Met steun van het Europees Sociaal Fonds Plus (ESF+) ontwikkelt **Polen** zijn eerste internationaliseringsstrategie voor het hoger onderwijs, die eind 2025 moet zijn afgerond.

De lidstaten nemen maatregelen om het volwassenenonderwijs uit te breiden en te verbeteren in overeenstemming met de initiatieven voor de vaardigheidsunie. Verschillende lidstaten testen individuele leerrekeningen als een vraaggestuurde opleidingsbenadering. In **Slowakije** is in januari 2025 een nieuwe wet inzake volwasseneneducatie in werking getreden die tot doel heeft het stelsel voor volwasseneneducatie te versterken en niet-formeel onderwijs aan te moedigen, met name door proefprojecten met individuele leerrekeningen. Hoewel individuele leerrekeningen tot doel hebben universele toegang tot opleiding te verlenen, zijn sommige proefprojecten gericht op specifieke groepen. In **Cyprus** wordt in het kader van een proefproject bijvoorbeeld in een periode van drie jaar 2 400 EUR verstrekt aan langdurig werklozen en laaggekwalificeerde volwassenen, gefinancierd door het ESF+. Voor een goed opgezet stelsel voor volwassenenonderwijs is duurzame financiering nodig. **Letland** heeft met steun van het ESF+ in juli 2025 verordeningen vastgesteld voor het opzetten van vaardighedenfondsen, die zullen bijdragen tot de totstandbrenging van een duurzamer en goed gefinancierd stelsel voor volwassenenonderwijs, waarbij werkgevers worden betrokken. Het proefproject heeft tot doel uiterlijk in 2029 opleiding te verstrekken aan meer dan 4 700 personen. Tot 2029 loopt een proefproject. Om vaardigheden af te stemmen op de behoeften van de arbeidsmarkt, verbeteren verschillende landen de vaardighedenstrategieën en de systemen voor het anticiperen op vaardigheden. Tot eind 2025 voert **Spanje** in het kader van het herstel- en veerkrachtplan onderzoek uit om de behoeften aan vaardigheden op te sporen door middel van een enquête in belangrijke sectoren om doeltreffende antwoorden op de vraag naar opleiding en omscholing te onderbouwen. In juni 2025 heeft **Luxemburg** een proactief managementprogramma voor werkgelegenheid en bij- en omscholing ingevoerd, genaamd "Skills-Plang". De lidstaten blijven actie ondernemen om de Europese aanpak van microcredentials uit te voeren, bij- en omscholing te stimuleren en tegelijkertijd vaardigheden zichtbaar en gemakkelijk vergelijkbaar te maken in de hele EU. In september 2025 heeft **Hongarije** een nieuwe verordening inzake opleidingsprogramma's die leiden tot microcredentials in het volwassenenonderwijs ingevoerd, waardoor kortere opleidingsmogelijkheden voor volwassenen mogelijk zijn op basis van geaccrediteerde leerboeken voor beroepsonderwijs en -opleiding. In het kader van zijn herstel- en veerkrachtplan heeft **Spanje** een actieplan opgenomen voor de totstandbrenging van een kader voor de ontwikkeling van microcredentials. Spanje werkt ook aan het verstrekken van microcredentials ter ondersteuning van specifieke kennis en vaardigheden waarnaar op de arbeidsmarkt vraag is. De erkenning van competenties die zijn verworven door werkervaring en

niet-formeel leren blijft een belangrijke prioriteit in alle lidstaten. In juni 2024 heeft **Kroatië** een nieuwe verordening aangenomen die de erkenning van eerdere leerervaringen mogelijk maakt, met bijzondere aandacht voor de behoeften van laaggekwalificeerde volwassenen en werkzoekenden. Met de hervorming wordt de validatie beter afgestemd op de eisen van de arbeidsmarkt en worden trajecten naar gecertificeerde kwalificaties ondersteund. In **Malta** zijn in september 2024 geactualiseerde nationale richtsnoeren gepubliceerd om het kader voor de validatie van niet-formeel en informeel leren te herzien en een meer coherente en voor aanbieders vriendelijke aanpak te bevorderen, ondersteund door een betere kwaliteitsborging en coördinatie tussen belanghebbenden.

Er zijn initiatieven genomen om de digitale vaardigheden in het onderwijs te versterken. Zo hebben de regeringen van de Franse Gemeenschap en Wallonië in **België** bijvoorbeeld een nieuwe samenwerkingsovereenkomst inzake digitaal onderwijs in verplichte scholen en volwasseneneducatie goedgekeurd, die ervoor zorgt dat alle leerlingen en personeelsleden een minimumpakket aan digitale vaardigheden verwerven, in overeenstemming met het Europees digitalecompetentiekader. **Malta** heeft een strategie voor digitaal onderwijs 2025-2030 gelanceerd om studenten digitale vaardigheden bij te brengen. **Finland** heeft in het kader van het herstel- en veerkrachtplan een digitaliseringsprogramma voor permanente educatie gelanceerd, met inbegrip van diensten ter ondersteuning van soepele transitie in het onderwijs en het beroepsleven. In het kader van het beleid inzake digitale transformatie voor het onderwijs (2025-2035), ondersteund door middelen uit de ESI-fondsen en de herstel- en veerkrachtfaciliteit, zorgt **Polen** ervoor dat scholen worden uitgerust met ICT-apparatuur, dat leerkrachten worden opgeleid op het gebied van digitale vaardigheden en dat er een netwerk van pedagogische ICT-coördinatoren op scholen wordt ontwikkeld (uiterlijk in 2028 zullen 25 000 leerkrachten tot coördinator worden opgeleid). Sommige landen richten zich op de bijscholing van volwassenen en burgers. **Bulgarije** richt 760 digitale clubs op die volwassenen gratis toegang zullen bieden tot opleidingscursussen in digitale vaardigheden (met een budget van 116 miljoen EUR uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit). In het kader van het herstel- en veerkrachtplan heeft **Spanje** modulaire opleidingen gelanceerd die gericht zijn op bij- en omscholing van werkenden en werklozen. Sommige landen hebben ook maatregelen ingevoerd om meer geavanceerde digitale vaardigheden en IT-professionals te ondersteunen. **Spanje** heeft in het kader van het herstel- en veerkrachtplan professionele cursussen in digitale vaardigheden ingevoerd om meer dan 10 000 professionals op te leiden via gespecialiseerde cursussen van elk ten minste 250 uur. In 2025 heeft in **Malta** de Maltese autoriteit voor digitale innovatie (MDIA), de Pathfinder Digital Scholarship Scheme nieuw leven ingeblazen, die tot doel heeft studenten aan te moedigen zich te specialiseren in AI en andere digitale domeinen op master- en doctoraatsniveau. **Zweden** investeert in 2025 28 miljoen SEK (ongeveer 2,5 miljoen EUR) om zeven instellingen voor hoger onderwijs in staat te stellen korte cursussen voor het verwerven van vaardigheden te ontwikkelen die zijn gericht op AI voor professionals in verschillende sectoren. **Polen** streeft ernaar om uiterlijk in 2026, met steun uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit, ten minste 250 000 burgers op te leiden in digitale vaardigheden, met inbegrip van burgers die het risico lopen te worden uitgesloten.

In overeenstemming met de agenda voor de dubbele transitie en de aanbeveling van de Raad over een rechtvaardige transitie naar klimaatneutraliteit breiden de lidstaten opleidingsinitiatieven uit die inspelen op de vraag naar groene vaardigheden in alle sectoren en beroepen. In september 2024 heeft **Griekenland** in het kader van zijn herstel- en veerkrachtfaciliteit meer dan 600 op groene vaardigheden gerichte opleidingsprogramma's gelanceerd die worden aangeboden door nationale diensten voor arbeidsvoorziening en zijn gericht op 50 000 werknemers in de particuliere sector. Deze programma's staan open voor

werkzoekenden, werknemers en ondernemers en gaan over onderwerpen als duurzame landbouw, groene technologieën en hernieuwbare energie. Met het initiatief “Skillsbridges”, dat in het schooljaar 2024/2025 in **Luxemburg** van start is gegaan en deel uitmaakt van het herstellen veerkrachtplan, wordt bij- en omscholing ondersteund in overeenstemming met nationale kennis over vaardigheden en de behoeften van de arbeidsmarkt, met bijzondere aandacht voor opleiding in sectoren die worden getroffen door de digitale en de groene transitie, waaronder de bouw, de vervoerssector en de be- en verwerkende industrie. Naar verwachting zullen in **Malta** opleidingsmogelijkheden op het gebied van duurzame ontwikkeling en groene banen in kaart worden gebracht, met als doel capaciteitstekorten te identificeren en input te leveren voor een routekaart voor groene vaardigheden die is afgestemd op de prognoses voor de arbeidsmarkt.

De lidstaten nemen maatregelen om de inzetbaarheid van jongeren te ondersteunen, in overeenstemming met de versterkte jongerengarantie. **Malta** heeft in februari 2025 zijn “jongerengarantie 3.0” gelanceerd, met een totale ESF+-begroting van 10 miljoen EUR. Deze garantie heeft tot doel trajecten voor de activering van jongeren te versterken door gepersonaliseerde ondersteuning, gerichte opleiding en stages aan te bieden. **Bulgarije** heeft een door het ESF+ gefinancierde maatregel ingevoerd, “Stages voor jongeren”, die werkgevers stimulansen biedt om na een stage overeenkomsten voor onbepaalde tijd aan te bieden. In september 2024 heeft **Portugal**, met steun van het ESF+, het stageprogramma INICIAR goedgekeurd. Met dit programma wordt 65 % van de kosten van een opleidingsbeurs gecofinancierd, wat kan oplopen tot 80 % in beroepen met ondervertegenwoordiging van geslachten, voor een persoon met een handicap, in een regio in het binnenland met een lage bevolkingsdichtheid, en indien binnen twintig werkdagen na het einde van de stage een vaste voltijdse arbeidsovereenkomst met de stagiair wordt ondertekend. **Portugal** voert ook een door het ESF+ gefinancierde maatregel uit, die werkgevers financiële steun verleent voor het aanwerven en behouden van gekwalificeerde jongeren, bijvoorbeeld door de kwaliteit van de werkgelegenheid te bevorderen en een op kwalificaties afgestemde beloning vast te stellen. In **Griekenland** loopt een door het ESF+ gefinancierde maatregel om 25 000 werkloze jongeren (18-29 jaar) voor te bereiden op integratie op de arbeidsmarkt. **Spanje** heeft in het kader van zijn herstel- en veerkrachtplan drie programma’s opgenomen die zijn gericht op het verwerven van beroepsbekwaamheid door middel van opleiding en werkgelegenheid, met bijzondere aandacht voor klimaat- en digitale vaardigheden. In **Zweden** worden op gemeentelijk en regionaal niveau op NEET’s gerichte maatregelen uitgevoerd om hun re-integratie op de arbeidsmarkt en in het sociale leven te vergemakkelijken, waarbij de nadruk ook op geestelijke gezondheid wordt gelegd.

Er wordt gewerkt aan de bevordering van meer gendergelijkheid op het gebied van werkgelegenheid en loonniveaus. In **Luxemburg** is in 2024 een wet vastgesteld tot oprichting van een “waarnemingscentrum voor gendergelijkheid” en een “hoge raad voor gendergelijkheid”. Het waarnemingscentrum heeft tot taak gegevens te verzamelen, informatie te verstrekken en ontwikkelingen op het gebied van gendergelijkheid te volgen en te analyseren. De negen leden tellende raad bestudeert alle kwesties in verband met gendergelijkheid en brengt daarover advies uit. **Frankrijk** heeft de richtlijn vrouwelijke bestuurders (Richtlijn (EU) 2022/2381) omgezet in het kader van de wet Copé-Zimmermann, die tot doel heeft de gendergelijkheid in grote ondernemingen te verbeteren. In **Finland** onderhandelden de regering en de centrale arbeidsmarktorganisaties over gezamenlijke maatregelen voor gelijke beloning voor de periode 2024-2027. Het doel van het programma voor gelijke beloning is de loonkloof tussen mannen en vrouwen uiterlijk in 2027 terug te brengen tot minder dan 15 %. **Tsjechië, Finland, Polen** en **Slowakije** hebben allemaal stappen ondernomen om de richtlijn loontransparantie om te zetten en het beginsel van gelijke beloning van mannelijke en vrouwelijke werknemers voor gelijke of gelijkwaardige arbeid te versterken. In alle lidstaten zijn ook verdere inspanningen geleverd om

het evenwicht tussen werk en privéleven te verbeteren voor personen met ouderlijke verantwoordelijkheden. In **Denemarken** is het recht van ouders op afwezigheid en moederschapsuitkering verlengd van in totaal drie maanden tot twaalf maanden voor elke ouder in het geval van in het ziekenhuis opgenomen pasgeboren kinderen. In **België** zullen ouders met langdurige verantwoordelijkheden voor een kind in pleegzorg nu ook ouderschapsverlof kunnen aanvragen. Andere lidstaten geven vrouwen meer prikkels om te werken. **Italië** verleent een gedeeltelijke vrijstelling van socialezekerheidsbijdragen aan werkende en zelfstandige moeders van ten minste twee kinderen. De uitkering, die geldig is tot de leeftijd van 10 jaar van het jongste kind en, vanaf 2027, tot de leeftijd van 18 jaar van het jongste kind voor moeders van drie of meer kinderen, is voorbehouden aan personen met een belastbaar inkomen van maximaal 40 000 EUR per jaar die niet deelnemen aan de forfaitaire belastingregeling. Voor de maatregel geldt een jaarlijks uitgavenplafond van 300 miljoen EUR. Een programma van openbare diensten voor arbeidsvoorziening in **Griekenland** bevordert ondernemerschap, met de oprichting van nieuwe kleine en middelgrote ondernemingen door 5 880 werklozen in de leeftijdsgroep van 30-59 jaar, met de nadruk op werkloze vrouwen. Het steunbedrag voor de nieuwe bedrijven/begunstigden bedraagt 17 000 EUR.

Inspanningen om de integratie van personen met een handicap op de arbeidsmarkt te versterken zijn in veel lidstaten onderweg. Sommige landen kijken naar de publieke sector om de gelijke toegang tot de arbeidsmarkt te verbeteren. Zo draagt een programma voor gesubsidieerde werkgelegenheid in **Griekenland** bij tot 75 % van het salaris en de bijdragen van 1 000 werklozen met een handicap die bij de lokale overheid in dienst zullen worden genomen. Het programma heeft een looptijd van 18 maanden en is gericht op de integratie van deelnemers op de arbeidsmarkt. In **Spanje** zullen hervormingen van de selectieprocedures voor overheidsdiensten deze beter afstemmen op de behoeften van personen met een handicap. **Luxemburg** wijzigt een statuut voor personen met een handicap, actualiseert definities, breidt de rechten uit en verfijnt de steunmechanismen om de juridische, sociale en professionele inclusie te verbeteren. **Zweden** streeft ernaar werkgevers bewuster te maken van de steun die beschikbaar is voor personen met een handicap op de arbeidsmarkt en heeft de openbare diensten voor arbeidsvoorziening opdracht gegeven om voorlichtingsinitiatieven uit te voeren.

2.3 Richtsnoer 7: de werking van de arbeidsmarkten en de doeltreffendheid van de sociale dialoog verbeteren

Dit deel gaat over de uitvoering van werkgelegenheidsrichtsnoer 7, waarin wordt aanbevolen dat de lidstaten de werking van de arbeidsmarkten en de doeltreffendheid van de sociale dialoog verbeteren. Daarbij gaat het onder meer om het vinden van een evenwicht tussen flexibiliteit en zekerheid in arbeidsmarktbeleid, het voorkomen van segmentatie van de arbeidsmarkt, aanpassing aan nieuwe werkmethoden, zorgen voor de doeltreffendheid van actieve arbeidsmarktbeleidsmaatregelen en bestrijding van zwartwerk. Deze doelstellingen stemmen overeen met: de beginselen 4 (actieve ondersteuning bij het vinden van werk), 5 (veilige en flexibele werkgelegenheid), 7 (informatie over arbeidsvoorwaarden en bescherming bij ontslag), 8 (sociale dialoog en betrokkenheid van werknemers), 10 (een gezonde, veilige en goed aangepaste werkomgeving) en 13 (werkloosheidsuitkeringen) van de Europese pijler van sociale rechten. Het voortbouwen op de bestaande nationale praktijken, de bevordering van de sociale dialoog en de samenwerking met organisaties van het maatschappelijk middenveld worden ook besproken. In punt 2.3.1 wordt ingegaan op aspecten die verband houden met de kwaliteit van banen en arbeidssegmentatie, de toekomst van werk, onder meer in de context van de digitale

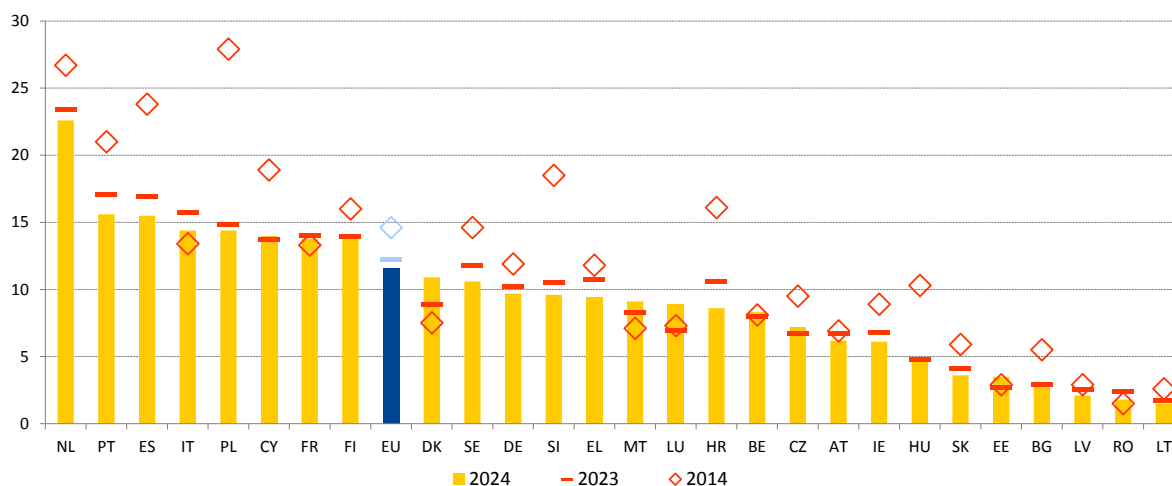
transformatie. Langdurige werkloosheid en actief arbeidsmarktbeleid worden verder geanalyseerd in het kader van dit richtsnoer. Tot slot wordt in dit deel ingegaan op de rol van de sociale partners en het belang van de sociale dialoog en van passend overleg met het maatschappelijk middenveld om beleid te ontwerpen en uit te voeren. In punt 2.3.2 wordt verslag uitgebracht over beleidsmaatregelen van de lidstaten op deze gebieden.

2.3.1 Belangrijke indicatoren

Flexibele contractuele regelingen kunnen helpen om aan de vraag op de arbeidsmarkt te voldoen, maar zij kunnen ook bijdragen tot een grotere versnippering van de arbeidsmarkt en van invloed zijn op de kwaliteit van banen. Atypische arbeidsvormen, zoals tijdelijk en deeltijdwerk, kunnen zowel werkgevers als werknemers meer flexibiliteit bieden en dienen als “springplank” naar stabiele werkgelegenheid en betere arbeidsomstandigheden. In sommige gevallen kunnen zij echter de opwaartse mobiliteit beperken, langdurige instabiliteit veroorzaken en zorgen voor slechte arbeidsomstandigheden. Zij gaan vaak gepaard met lagere inkomens, beperkte toegang tot sociale bescherming, opleiding en vertegenwoordiging¹⁹⁴. Zij kunnen er ook toe leiden dat bepaalde sectoren en beroepen minder aantrekkelijk worden, waardoor het tekort aan arbeidskrachten toeneemt als de lonen laag zijn en de arbeidsomstandigheden slecht zijn¹⁹⁵. Jongeren, vrouwen, migranten, oudere werknemers en laaggeschoolden worden meer getroffen door arbeidssegmentatie. Onder andere een actief arbeidsmarktbeleid dat de overgang naar banen van hogere kwaliteit bevordert, en stimulansen voor werkgevers om mensen op voltijdse vaste basis in dienst te nemen naast adequate toegang tot sociale bescherming en leermogelijkheden, kunnen arbeidssegmentatie helpen verminderen en de kwaliteit van banen helpen verhogen.

Figuur 2.3.1: het aandeel tijdelijk werk is de afgelopen tien jaar gedaald, maar er blijven aanzienlijke verschillen tussen de lidstaten bestaan

Aandeel tijdelijke werknemers van alle werknemers (20-64 jaar, %, jaarcijfers)

Opmerking: definitie verschilt voor ES en FR in 2023 en 2024. Onderbreking in reeksen voor DK in 2023 en BG in 2024.

Bron: Eurostat, [\[lfsi_pt_a\]](#), EU-AKE.

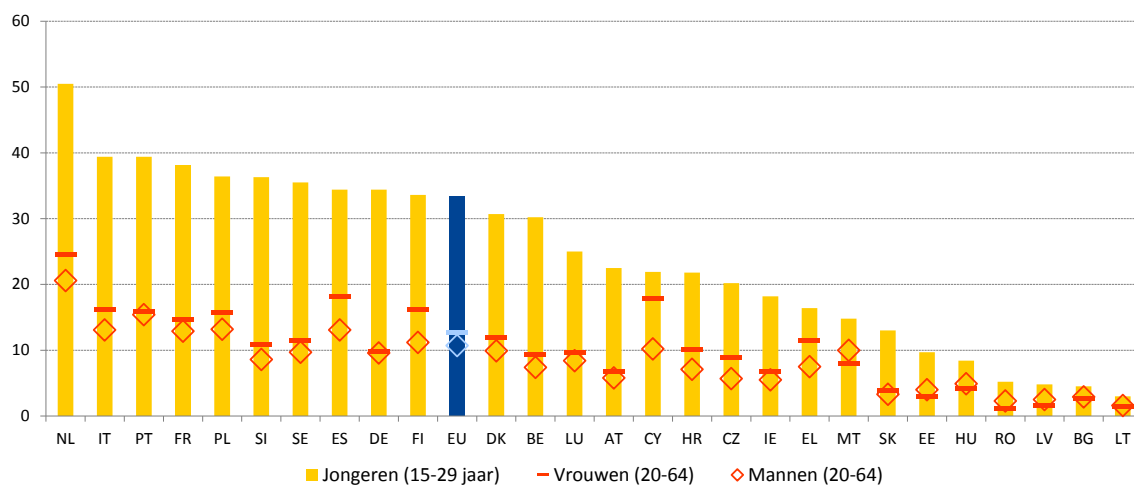
¹⁹⁴ Eurofound, [Labour market segmentation](#), European Industrial Relations Dictionary, 2019.

¹⁹⁵ Zie Europese Commissie, [Employment and Social developments in Europe 2024](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2024, en Eurofound, [Company practices to tackle labour shortages](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2024.

Het aandeel tijdelijke werknemers in de EU bleef dalen in een context van hoge en stijgende arbeidsparticipatie, maar de verschillen tussen de lidstaten blijven aanzienlijk¹⁹⁶. Het aandeel tijdelijke werknemers onder alle werknemers (20-64 jaar) zette zijn neerwaartse trend voort en bereikte 11,6 % in 2024. Dit is 0,6 procentpunt lager dan het voorgaande jaar en 3 procentpunt lager dan tien jaar geleden — zie figuur 2.3.1. Hoewel de meeste lidstaten een vergelijkbare ontwikkeling hebben doorgemaakt, blijft de kloof tussen het hoogste en het laagste aandeel tijdelijk werk aanzienlijk, namelijk 21,1 procentpunt. Nederland (22,6 %) en Portugal, Spanje, Italië en Polen (meer dan of ongeveer 15 %) bleven in 2024 de hoogste aandelen in de EU hebben, terwijl de cijfers in Bulgarije, Letland, Roemenië en Litouwen onder de 3 % lagen.

Figuur 2.3.2: de aandelen jongeren en vrouwen met een tijdelijke overeenkomst verschilt aanzienlijk tussen de lidstaten

Aandeel tijdelijke werknemers onder jongeren (15-29 jaar) alsook vrouwen en mannen (20-64 jaar), (% , 2024)

Opmerking: de definitie verschilt voor ES en FR. Onderbreking in de reeks voor BG.

Bron: Eurostat, [lfsi_pt_a], EU-AKE.

Tijdelijke overeenkomsten komen bijna drie keer zo vaak voor bij jongeren en komen vaker voor bij vrouwen dan bij mannen, met grote verschillen tussen de lidstaten. In 2024 had 33,3 % van de jonge werknemers (15-29 jaar) in de EU een tijdelijke overeenkomst, na een daling met 1,0 procentpunt ten opzichte van 2023, tegenover slechts 11,6 % van alle werknemers in de leeftijdsgroep van 20-64 jaar. De laagste percentages (onder of rond 5 %) werden geregistreerd in Bulgarije, Letland, Litouwen en Roemenië, terwijl percentages rond of boven 40 % kenmerkend waren voor Nederland, Italië en Portugal — zie figuur 2.3.2. In de meeste lidstaten (twintig) hadden vrouwen vaker een tijdelijke overeenkomst dan mannen, wat leidde tot een genderkloof van gemiddeld 1,9 procentpunt in de EU in 2024. In Cyprus, Finland en Spanje lag de kloof tussen 5 en 7 procentpunt, terwijl die in Litouwen, Duitsland en Bulgarije tussen 0,1 en 0,3 procentpunt lag.

¹⁹⁶ Werknemers met een tijdelijke arbeidsovereenkomst worden gedefinieerd als werknemers met een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd van wie de hoofdbaan eindigt na een vooraf vastgestelde periode of na een periode die niet van tevoren bekend is.

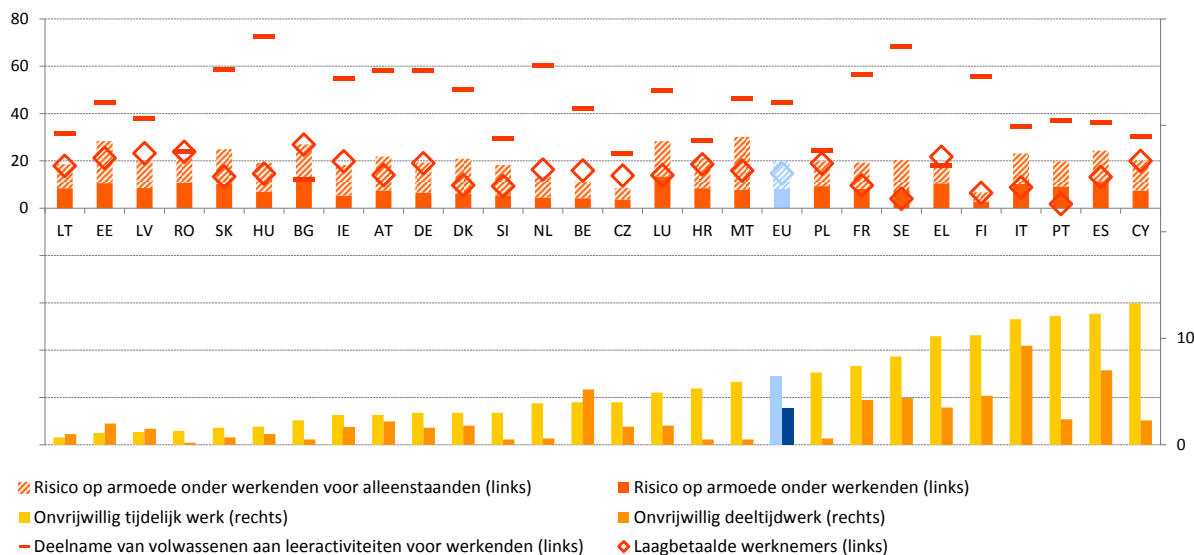
Pijlerkader 6: Dimensies van de kwaliteit van banen in de EU-lidstaten

Het bevorderen van de kwaliteit van banen is van cruciaal belang voor een concurrerende sociale markteconomie met een hoge productiviteit en innovatiecapaciteit, hooggeschoolde arbeidskrachten en een grotere sociale cohesie. De kwaliteit van banen heeft betrekking op verschillende dimensies die ook worden beïnvloed door structurele verschuivingen op de arbeidsmarkt. Het gaat hierbij onder meer om de digitale en de groene transitie, demografische veranderingen, de ontwikkeling van arbeidsovereenkomsten en vormen van werk, veranderende culturen op de werkplek en bredere maatschappelijke waarden en doelstellingen zoals non-discriminatie en gelijke kansen. Zoals besproken in het Comité voor de werkgelegenheid (EMCO) en zoals blijkt uit het advies van het EMCO aan de Raad Epsco van juni 2025¹⁹⁷, omvat de kwaliteit van banen traditionele dimensies zoals een *toereikend inkomen en eerlijke lonen, werk- en loopbaanzekerheid*, en de *ontwikkeling van vaardigheden en loopbaanontwikkeling*. Dit zijn allemaal onderling afhankelijke elementen die, wanneer zij worden gecombineerd, een opwaartse spiraal van persoonlijke empowerment, productiviteit en economische groei kunnen creëren. Tegelijkertijd, zoals benadrukt in het advies van het EMCO, kunnen *veiligheid en gezondheid op het werk*, in combinatie met *welzijn op de werkplek, optimale werktijdenregelingen, evenwicht tussen werk en privéleven en werkautonomie*, de basis leggen voor zowel persoonlijke als professionele ontwikkeling, alsook succes op organisatorisch vlak. Dit kan bijvoorbeeld het gevolg zijn van een grotere creativiteit en verantwoordingsplicht, een hogere motivatie en productiviteit en een lagere incidentie van burn-outs. Ook *collectieve belangenvertegenwoordiging en -organisatie, gendergelijkheid en gelijke kansen*, alsook inspanningen om de *overgang van zwartwerk en grijswerk naar formele werkgelegenheid* te bevorderen, zijn cruciale horizontale factoren voor een rechtvaardige en inclusieve arbeidsmarkt. Tot slot maken de mate waarin en het soort *sociale bescherming* dat beschikbaar is voor verschillende vormen van werk integraal deel uit van de kwaliteit van banen. De komende routekaart voor hoogwaardige banen, die in samenwerking met de sociale partners van de EU wordt ontwikkeld, is een hernieuwde bereidheid om toekomstbestendige hoogwaardige banen in een concurrerende EU te bevorderen. In het kader van deze routekaart zal een alomvattende strategie worden gepresenteerd om de uitdagingen en kansen van de Europese arbeidsmarkten op het gebied van hoogwaardige banen aan te pakken en bij te dragen tot een rechtvaardige groene en een rechtvaardige digitale transitie, het anticiperen op veranderingen en snellere interventie wanneer er een herstructurering dreigt. In de routekaart worden initiatieven en instrumenten geschetst om het werkgelegenheidsbeleid af te stemmen op de behoeften van een zich snel ontwikkelende economie zonder de beginselen van de Europese sociale markteconomie, sociale vooruitgang en volledige werkgelegenheid te verloochenen. Ook wordt de nadruk gelegd op de succesfactoren die hoogwaardige banen in een bedrijfsvriendelijk klimaat bevorderen, en wordt opgeroepen tot de handhaving van bestaande sociale rechten, hoogwaardige diensten voor iedereen en in alle regio's, toereikende financiering en een versterkte sociale dialoog en collectieve onderhandelingen.

¹⁹⁷ Zie het [Advies van het Comité voor de werkgelegenheid over de dimensies van de kwaliteit van banen](#) dat in juni 2025 aan de Raad Werkgelegenheid, Sociaal Beleid, Volksgezondheid en Consumentenzaken is gepresenteerd.

De prestaties op het gebied van de kwaliteit van banen verschillen van lidstaat tot lidstaat en van dimensie tot dimensie

Percentage risico op armoede onder werkenden (18-64 jaar), 2024, % werkenden en % alleenstaande werkenden; deelname van volwassenen aan leeractiviteiten (25-64 jaar) (gedurende de afgelopen twaalf maanden), 2022, % werkenden; percentage onvrijwillig tijdelijk en deeltijdwerk (15-64 jaar), 2024, % werknemers, mensen met een laag inkomen, 2022, % werknemers

Opmerking: gegevens over onvrijwillig tijdelijk werk voor LV zijn alleen beschikbaar voor reden [JOB_TCTR] en voor SK voor reden [NF_PJOB]. Onderbreking in de reeks voor BG en de definitie verschilt voor ES en FR voor zowel onvrijwillig tijdelijk als deeltijdwerk. Geringe betrouwbaarheid van de gegevens voor EE [JOB_TCTR] en voor MT, AT en SI voor [NF_PJOB]. Onderbreking in de reeks voor HR en voorlopige gegevens voor LT voor beide percentages risico op armoede onder werkenden. Onderbreking in de reeks voor de deelname van volwassenen aan leeractiviteiten voor FR, IT en RO.

Bron: Eurostat [[tesem190](#)], [[lfsa_eetpgar](#)], [[tespm070](#)], [[ilc_iw02](#)], [[earn_ses_pub1s](#)], [speciale extractie van de deelname van volwassenen aan leeractiviteiten gedurende de laatste twaalf maanden, met uitzondering van begeleide opleiding op de werkplek \(Guided on the job training, GOJT\), uit de enquête volwasseneneducatie.](#)

De prestaties met betrekking tot de verschillende dimensies van de kwaliteit van banen verschillen aanzienlijk tussen de EU-lidstaten en ook tussen de dimensies binnen dezelfde lidstaat. Bulgarije heeft bijvoorbeeld een laag aandeel onvrijwillig tijdelijk¹⁹⁸ en onvrijwillig deeltijdwerk¹⁹⁹ (respectievelijk 2,3 % en 0,5 % van de werknemers (15-64 jaar)), maar heeft een van de hoogste percentages risico op armoede onder werkenden (12,1 %) en een van de hoogste aantallen dodelijke arbeidsongevallen (3,5 per 100 000 werknemers). Finland heeft relatief hoge percentages onvrijwillig tijdelijk werk (10,3 %) en onvrijwillig deeltijdwerk (4,6 %). Tegelijkertijd is het percentage risico op armoede onder werkenden relatief laag (2,8 %), neemt meer dan de helft van de werkenden (55,5 %) deel aan opleidingen en is het aantal dodelijke ongevallen relatief laag (1 per 100 000 werknemers). Slowakije registreert een relatief hoog percentage risico op armoede onder werkenden (10,3 %), maar presteert goed op alle andere bovengenoemde dimensies. Andere lidstaten, zoals Italië en Spanje, staan voor uitdagingen met betrekking tot veel aspecten van de kwaliteit van banen.

¹⁹⁸ Onvrijwillig tijdelijk werk wordt hier gedefinieerd als het gevolg van ofwel “geen vaste baan gevonden” [[lfsa_etgar](#)] of “baan alleen beschikbaar met een tijdelijk contract” [[lfsa_etgar](#)].

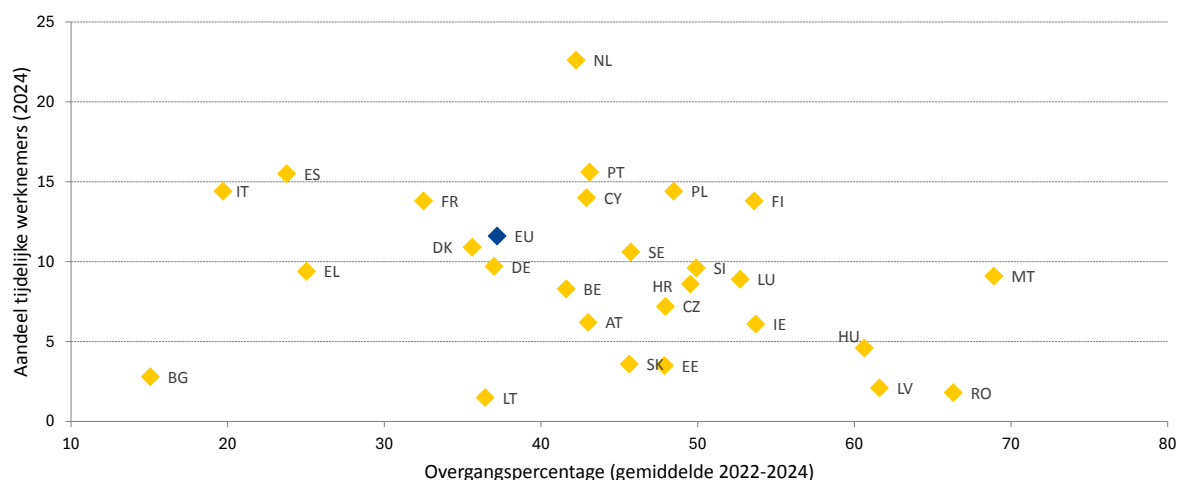
¹⁹⁹ Onvrijwillig deeltijdwerk wordt gedefinieerd als het gevolg van “geen voltijd baan gevonden” [[lfsa_eetpgar](#)].

De lidstaten nemen maatregelen om de kwaliteit van banen in al hun dimensies te verbeteren. Zo heeft **Slowakije** de omzetting van de richtlijn betreffende minimumlonen in november 2024 voltooid. Dit zal bijdragen tot een toereikend inkomen aan de onderkant van de inkomensverdeling. Dit gebeurt door criteria in te voeren voor de beoordeling van de toereikendheid van het wettelijke minimumloon, het automatische indexeringsmechanisme op te trekken tot 60 % van het gemiddelde maandloon van het voorgaande jaar en een commissie voor minimumlonen op te richten waaraan de sociale partners deelnemen. In het kader van een bredere hervorming van de arbeidsmarkt heeft **Slovenië** in juni 2025 strengere eisen voor uitzendbureaus ingevoerd en het regelgevend toezicht op deze bureaus verscherpt om de bescherming van uitzendkrachten te verbeteren. In juni 2024 heeft **Griekenland** een digitale werkkaart ingevoerd als proefproject dat de rechten van werknemers volledig moet waarborgen door ervoor te zorgen dat de werkelijke arbeidstijd en de beloning van werknemers worden gemonitord. Dit heeft tot doel oneigenlijk beleid van niet-aangegeven overuren alsook illegale veranderingen en overuren te bestrijden. **Italië** heeft de belastingaftrek voor het in dienst nemen van werknemers met een vaste overeenkomst uitgebreid en heeft voor de periode 2025-2029 vrijstellingen van sociale bijdragen ingevoerd voor werkgevers in de particuliere sector die in bepaalde sectoren vast personeel in dienst nemen. Met de steun van de herstel- en veerkrachtfaciliteit heeft **Spanje** een actieplan ingevoerd voor de totstandbrenging van een kader voor de ontwikkeling van microcredentials en werkt het aan het verstrekken van microcredentials die betrekking hebben op talrijke verschillende opleidingsacties om werknemers uit te rusten met specifieke kennis en vaardigheden waarnaar vraag is op de arbeidsmarkt. Ook werd het minimumloon in 2025 via onderhandelingen met de sociale partners met 700 EUR per jaar verhoogd, wat ten goede kwam aan ongeveer 2,4 miljoen werknemers. Om de veiligheid en gezondheid op het werk te verbeteren, heeft **Luxemburg** in maart 2025 een decreet aangenomen tot actualisering van de bescherming op de werkplek tegen carcinogene, mutagene en reprotoxische agentia, waarbij de verplichtingen van werkgevers op het gebied van monitoring, substitutie, exploratie en hygiënecontroles worden aangescherpt.

Sommige lidstaten hebben relatief hoge aandelen tijdelijk werk en lage percentages tijdelijke overeenkomsten die worden omgezet in vaste overeenkomsten. Dit kan wijzen op uitdagingen in verband met de rol van tijdelijke overeenkomsten als “springplank” naar vaste banen voor langere tijd. Van de landen met de hoogste percentages tijdelijke werknemers registreerden Italië en Spanje overgangpercentages van minder dan of ongeveer 20 % (tegenover het EU-gemiddelde van 37,2 %), terwijl deze in Nederland en Portugal hoger waren dan 40 % — zie figuur 2.3.3. In Hongarije, Letland en Roemenië daarentegen bedroeg het aandeel tijdelijke werknemers minder dan 5 % en in Malta minder dan 10 %, maar waren de percentages van de overgang naar vaste overeenkomsten zeer hoog, tussen 60 en 70 %. Deze laatste percentages wijzen op doeltreffende trajecten van tijdelijk naar vast werk.

Figuur 2.3.3: de percentages van overgang naar vaste overeenkomsten in de EU worden gekenmerkt door een aanzienlijke heterogeniteit tussen de lidstaten

Tijdelijke werknemers als percentage van het totale aantal werknemers (20-64 jaar) in 2024 en aantal omzettingen (%) naar vaste banen (15-64 jaar) (gemiddelde waarde voor 2022, 2023 en 2024).

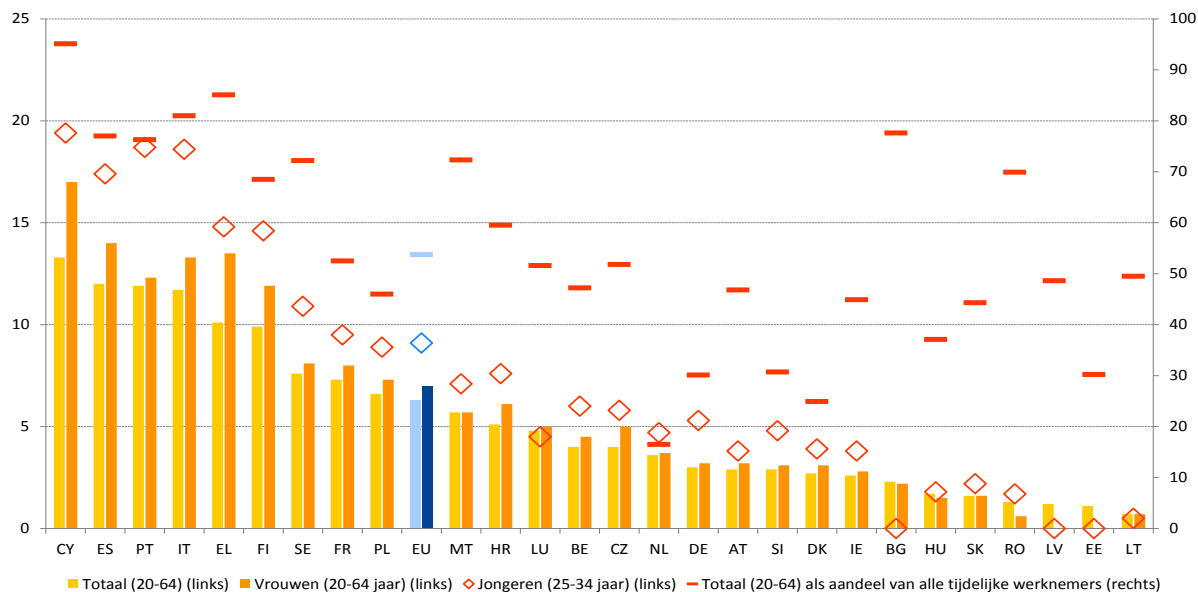
Opmerking: voor de overgang van tijdelijke naar vaste contracten is de bredere leeftijdscohort van 15 tot en met 64 jaar gebruikt. Het werkovergangpercentage ontbreekt voor DE in 2022, voor DK in 2024 en voor LU in 2023. Onderbreking in de reeks in 2023 voor FR. Voorlopige gegevens in 2024 voor LT. De leeftijdscohort van 20 tot en met 64 jaar wordt gebruikt voor tijdelijke werkgelegenheid, in overeenstemming met de kernindicator van het sociaal scorebord inzake werkgelegenheid en de daarmee verband houdende analyse in dit deel. Definitie verschilt voor ES en FR in 2024. Onderbreking in de reeks voor BG in 2024.

Bron: Eurostat, [lfsi_pt_a], EU-AKE en [ilc_lvhl32], EU-SILC.

Onvrijwillig tijdelijk werk treft een aanzienlijk deel van de beroepsbevolking, met duidelijke verschillen tussen de lidstaten en een hogere incidentie voor jongeren en vrouwen. Onvrijwillig tijdelijk werk wijst op situaties waarin bij de contractuele regeling geen rekening is gehouden met de voorkeur van werknemers voor flexibiliteit. In 2024 had een op de twee tijdelijke werknemers (20-64 jaar) (53,7 %, ongeveer 10,6 miljoen werknemers) onvrijwillig een dergelijke contractuele regeling, goed voor in totaal 6,4 % van alle werknemers. Onder alle werknemers varieerde het aandeel werknemers met onvrijwillig tijdelijke overeenkomsten van 10 % of meer in Cyprus, Spanje, Portugal, Italië en Griekenland tot ongeveer of minder dan 1 % in Estland en Litouwen — zie figuur 2.3.4. In bijna alle gevallen hadden vrouwen een hoger aandeel dan mannen, behalve in Bulgarije, Hongarije en Litouwen. Onder tijdelijke werknemers varieerde het percentage mensen met onvrijwillig tijdelijk werk van ongeveer 16-25 % in Nederland en Denemarken tot 95,1 % in Cyprus. Terwijl zowel Nederland als Spanje hoge percentages tijdelijk werk hebben, heeft Nederland het laagste aandeel tijdelijke werknemers die zich onvrijwillig in een dergelijke situatie bevinden, met gemiddelde overgangpercentages, terwijl in Spanje drie van de vier tijdelijke werknemers dit onvrijwillig zijn en de overgangpercentages relatief laag zijn. Dit onderstreept het tweeledige karakter van tijdelijk werk, hetzij een gekozen flexibele vorm van werk en een mogelijk traject naar stabiele werkgelegenheid, hetzij een gevolg van beperkte alternatieven en lage overgangpercentages naar stabiele banen voor werknemers.

Figuur 2.3.4: onvrijwillig tijdelijk werk treft een op de twee tijdelijke werknemers en met name vrouwen en jongeren

Onvrijwillige tijdelijke werknemers als percentage van het totaal aantal werknemers (20-64 jaar) (in %, 2024)

Opmerking: de definitie verschilt voor ES en FR. Onderbreking in de reeks voor BG. Geringe betrouwbaarheid van de gegevens voor LV, MT, AT, SI, EE en SK. Gegevens voor totaal en totaal als percentage van alle tijdelijke werknemers alleen “baan alleen beschikbaar met een tijdelijk contract” voor LV en alleen “geen vaste baan gevonden” voor SK. Gegevens voor vrouwen en jongeren ontbreken voor LV en EE en alleen “geen vaste baan gevonden” voor SK en RO.

Bron: Eurostat, [lfsa_etgar], EU-AKE.

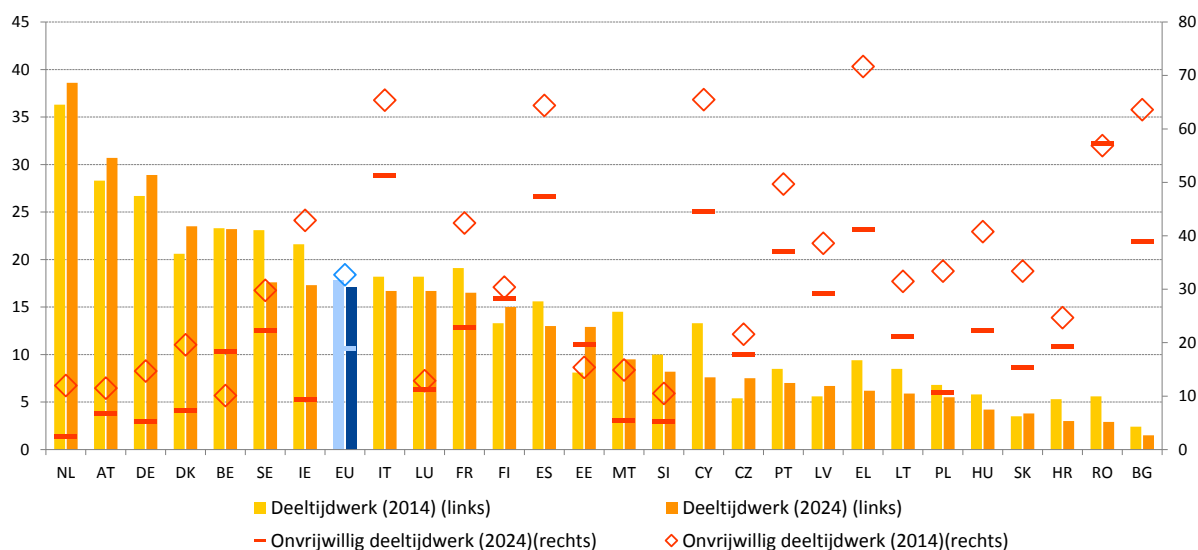
Deeltijdwerk in de EU is de afgelopen tien jaar afgenomen en ook de onvrijwillige component ervan is afgenomen, maar is in sommige lidstaten nog steeds aanzienlijk.

Sinds 2014 is het aandeel deeltijdwerk in de totale werkgelegenheid (20-64 jaar) met 0,7 procentpunt gedaald tot 17,1 % in 2024. In drie lidstaten (Nederland, Oostenrijk, Duitsland) was ongeveer of meer dan 30 % van de totale werkgelegenheid deeltijds, terwijl vijf lidstaten cijfers van minder dan 5 % rapporteerden (Hongarije, Slowakije, Kroatië, Roemenië, Bulgarije). Vrouwen vormen nog steeds de grootste groep deeltijdwerkers (zie punt 2.2). Aangezien de arbeidsparticipatie de afgelopen tien jaar is gestegen en de arbeidsmarkten steeds krappere zijn geworden, is onvrijwillig deeltijdwerk voortdurend afgenomen omdat werkgevers moeite hebben om voltijdse vacatures in te vullen²⁰⁰. Bijgevolg was in 2024 18,9 % van het totale deeltijdwerk (15-64 jaar) onvrijwillig, tegenover 32,7 % tien jaar geleden. Ook in dit opzicht is er sprake van een aanzienlijke heterogeniteit tussen de lidstaten. In Spanje, Italië en Roemenië is ongeveer een op de twee deeltijdwerkers onvrijwillig, terwijl in Malta, Slovenië, Duitsland en Nederland ongeveer of minder dan 5 % van de deeltijdwerkers onvrijwillig aan een dergelijke regeling deelneemt.

²⁰⁰ OESO, [OECD Employment Outlook 2025: Can We Get Through the Demographic Crunch?](#), OECD Publishing, Parijs.

Figuur 2.3.5: het aandeel van deeltijdwerk is licht afgenomen, terwijl de onvrijwillige component ervan tussen de lidstaten significant blijft uiteenlopen

Aandeel deeltijdwerk in de totale werkgelegenheid (20-64 jaar) en het aandeel onvrijwillig deeltijdwerk in het totale deeltijdwerk (20-64 jaar) (% , jaarcijfers)

Opmerking: de definitie verschilt voor ES en FR. Voor deeltijdwerk onderbreking in de reeks voor BG in 2024. Onderbreking in de reeks voor onvrijwillig deeltijdwerk voor FR in 2014 en BG in 2021 en geringe betrouwbaarheid voor MT, HR en SI in 2024 en NL in 2014.

Bron: Eurostat, [lfsi_pt_a] en [lfsa_eppgai], EU-AKE.

Het aandeel zelfstandigen zonder personeel in de EU is enigszins gedaald, maar er zijn grote verschillen te zien tussen de lidstaten. Dergelijk werk voor eigen rekening wijst weliswaar ook op ondernemersinitiatief, maar kan ook worden gelezen als een maatstaf voor “schijnzelfstandigheid” waarmee afhankelijke arbeidsverhoudingen worden verhuld²⁰¹. In 2024 had 9,0 % van de totale werkgelegenheid (20-64 jaar) in de EU betrekking op zzp’ers²⁰². Hoewel deze groep met 0,1 procentpunt is gedaald ten opzichte van 2023, bestond deze in 2024 nog steeds uit 17,7 miljoen werkenden. Het hoogste aandeel zelfstandigen zonder werknemers in de totale werkgelegenheid werd geregistreerd in Tsjechië, Italië en Nederland, met of ongeveer 13 %, alsook in Polen met 14,1 % en in Griekenland met 19,1 %. De laagste cijfers (minder dan 5 %) werden waargenomen in Denemarken, Duitsland en Luxemburg. In totaal kan 15 % van de zelfstandigen zonder werknemers in de EU als economisch afhankelijk worden beschouwd²⁰³, waarbij de hoogste percentages worden geregistreerd in de landbouw, financiële diensten, gezondheidszorg en andere diensten²⁰⁴. Ongeveer 40 % van hen geeft aan ten minste enige moeite te hebben om de eindjes aan elkaar te knopen.

De armoede onder werkenden in de EU stabiliseerde in 2024 na een periode van stapsgewijze daling, maar trof nog steeds bijna één op twaalf werknemers. Het percentage werkenden in de leeftijdsgroep 18-64 jaar dat met armoede wordt bedreigd, daalde in 2024 tot

²⁰¹ Zie Europese Commissie, [Employment and Social developments in Europe 2023](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2023.

²⁰² Eurostat, [lfsa_egaps] and [lfsi_emp_a], EU-AKE. Definitie verschilt voor ES en FR (zie metadata).

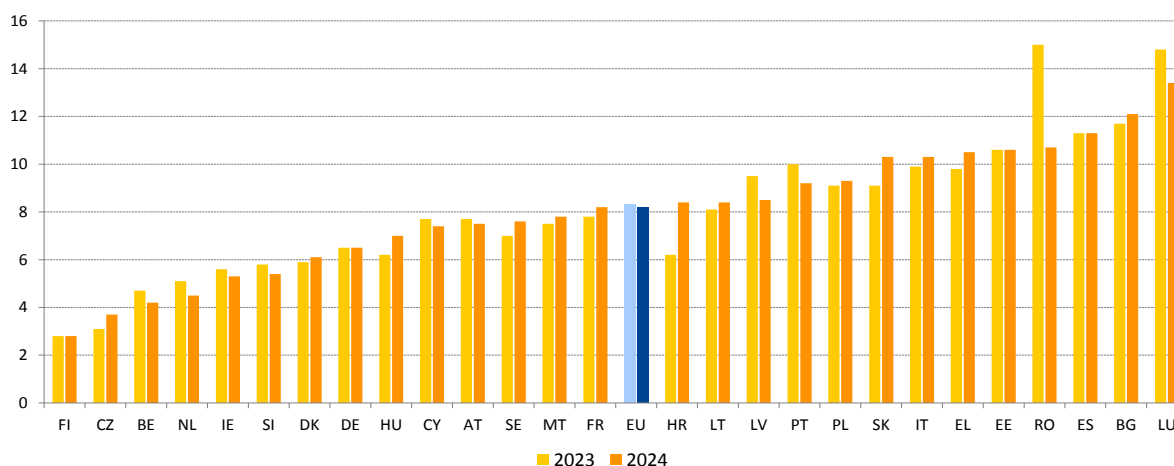
²⁰³ Economisch afhankelijke zelfstandigen worden gedefinieerd als zelfstandigen zonder werknemers die in de afgelopen twaalf maanden voor slechts één klant of voor een dominante klant hebben gewerkt, en waarbij deze klant hun werktijden heeft bepaald.

²⁰⁴ Eurofound, [Europese enquête naar de arbeidsomstandigheden 2024: eerste bevindingen](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, Luxemburg, 2025.

8,2 % in de Unie, ten opzichte van 8,3 % in 2023²⁰⁵, wat aanzienlijk lager is dan vóór de COVID-19-pandemie (ten opzichte van 9,1 % in 2019 en 9,8 % in 2016). Personen met atypische arbeidsvormen lopen een relatief groter risico, aangezien zij vaak een lager jaarinkomen en een lagere arbeidsintensiteit hebben. Onder huishoudens met een hoge arbeidsintensiteit bedroeg het percentage armoede onder werkenden in 2024 minder dan een derde van het cijfer voor huishoudens met een lage arbeidsintensiteit²⁰⁶. Een sterkere loongroei onder werkende huishoudens met een lager inkomen, mede geholpen door sterke verhogingen van het minimumloon vanaf 2022, heeft de situatie van huishoudens met een laag inkomen de afgelopen jaren helpen verbeteren (zie punt 2.1.1)²⁰⁷. In 2024 was Roemenië het land waar de armoede onder werkenden het sterkst daalde (met 4,3 procentpunt tot 10,7 % in 2024), hoewel zij nog steeds boven het EU-gemiddelde van 8,2 % lag. Luxemburg, Letland en Portugal kenden ook aanzienlijke dalingen (met respectievelijk 1,4 procentpunt, 1 procentpunt en 0,8 procentpunt), maar lagen allemaal nog steeds rond of boven het EU-gemiddelde (respectievelijk 13,4 %, 8,5 % en 9,2 %). Daarentegen nam de armoede onder werkenden in Slowakije met 1,2 procentpunt toe. Luxemburg, Bulgarije en Spanje registreerden de hoogste percentages armoede onder werkenden (respectievelijk 13,4 %, 12,1 % en 11,3 %). Net als in voorgaande jaren waren de percentages armoede onder werkenden hoger onder niet-EU-burgers, laagopgeleiden, deeltijdwerkers, tijdelijke werknemers en huishoudens met kinderen ten laste²⁰⁸. De armoede onder werkenden was ook hoger voor mannen dan voor vrouwen.

Figuur 2.3.6: het percentage armoede onder werkenden in de EU bleef in 2024 grotendeels stabiel, met aanzienlijke verschillen tussen de lidstaten

Percentage risico op armoede onder werkenden (18-64 jaar) (%), jaarcijfers

Opmerking: onderbreking in de reeks in 2023 voor DE en HR. Onderbreking in de reeks in 2024 voor HR.

Voorlopige gegevens voor 2024 voor LT.

Bron: Eurostat [[tespm070](#)], EU-SILC.

De versnelling van de digitale transformatie verandert de Europese arbeidsmarkten, waarbij een op de tien werknemers in de EU voor werk gebruikmaakt van generatieve artificiële intelligentie. Artificiële intelligentie (AI) en sturing door algoritmen bieden krachtige instrumenten om innovatie te stimuleren, de productiviteit te verhogen,

²⁰⁵ Eurostat, [[ilc_iw01](#)], EU SILC. De percentages armoede onder werkenden hebben betrekking op het inkomen van het voorgaande jaar.

²⁰⁶ Zie Eurostat, [[ilc_iw03](#)], EA-AKE.

²⁰⁷ Zie Europese Commissie, [Labour Market and Wage Developments in Europe. Annual review 2025](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2025.

²⁰⁸ Zie Eurostat, [[ilc_iw15](#)], [[ilc_iw04](#)], [[ilc_iw07](#)], [[ilc_iw05](#)], [[ilc_iw02](#)], EU-SILC.

bijvoorbeeld door automatisering en door werknemers aan te vullen bij hun taken, en het mondiale concurrentievermogen van Europa te versterken. Het gebruik van AI en systemen voor sturing door algoritmen op de werkplek kan, indien deze systemen op verantwoorde wijze worden ontworpen en toegepast, de efficiëntie vergroten, de aanwerving stroomlijnen, vooroordelen verminderen en de kwaliteit van banen verbeteren (zie ook punt 2.1.1). Deze instrumenten moeten echter op passende wijze worden beheerd om naar behoren tegemoet te komen aan de bezorgdheid over de toegenomen werkdruk, voortdurende monitoring, mogelijke vooroordelen en gegevensbeschermingsrisico's voor werknemers. Volgens een Eurobarometer-enquête uit 2025 zijn de meeste Europeanen in het algemeen van mening dat AI en digitale technologieën een positief effect hebben op hun banen, de economie en de levenskwaliteit²⁰⁹. Tegelijkertijd is 84 % van mening dat AI zorgvuldig moet worden beheerd, met name op de werkplek. In 2024 gebruikte 12 % van de werknemers in de EU verschillende vormen van generatieve AI bij hun werk om complexe mentale taken te vereenvoudigen of om aanbevelingen te krijgen over hoe zij zouden moeten werken²¹⁰. Het gebruik van generatieve AI was bijzonder hoog onder managers (23 %) en professionals (28 %) en in financiële diensten (28 %). Het gebruik verschilde ook van lidstaat tot lidstaat. In België, Denemarken, Nederland, Zweden en Luxemburg maakt tussen 20 en 25 % van de werknemers reeds gebruik van dergelijke instrumenten, terwijl dat in Italië, Griekenland, Roemenië en Portugal slechts 5 % of minder is. Bovendien veranderen het gebruik van digitale monitoring op het werk en sturing door algoritmen van werkprocessen de manier waarop het werk wordt georganiseerd, gecoördineerd, gemonitord en beheerd²¹¹. Digitale monitoring komt het meest voor in Midden- en Oost-Europese landen, zoals Slovenië, Tsjechië, Polen, Roemenië, Bulgarije, Letland en ook Malta en Cyprus. Naast de twee meest voorkomende praktijken (registreren van werktijden en in- en uitgaande verplaatsingen) wordt in deze landen vaak ook gebruikgemaakt van internetmonitoring, CCTV, lokalisatie van oproepen en monitoring van de locatie van voertuigen. Over het algemeen was er echter een hoge mate van heterogeniteit in de prevalentie en de soorten digitale monitoring in de lidstaten. Met betrekking tot sturing door algoritmen blijkt uit enquêtegegevens dat de werktijden van 24 % van de werknemers in de EU automatisch worden toegewezen. De AI-verordening van de EU bevat een duidelijke reeks risicogebaseerde regels voor de ontwikkelaars en exploitanten van AI met betrekking tot specifieke toepassingen van AI, waarbij de veiligheid, de grondrechten en mensgerichte AI worden gewaarborgd en tegelijkertijd het gebruik van, de investeringen in en de innovatie op het gebied van AI in de hele EU worden versterkt²¹². Tegelijkertijd wordt in de AI-toepassingsstrategie²¹³, waarmee de invoering van AI in tien bedrijfstakken en de overheidssector van de EU wordt bevorderd, het belang van een verantwoord en nuttig gebruik van AI op de werkplek erkend.

²⁰⁹ Europese Commissie, [Special Eurobarometer 554 — Artificial Intelligence and the future of work](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2025.

²¹⁰ Eurofound, [Europese enquête naar de arbeidsomstandigheden 2024: eerste bevindingen](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, Luxemburg, 2025.

²¹¹ Gonzalez Vazquez, I., Fernandez Macias, E., Wright, S., en Villani, D., [Digital Monitoring, Algorithmic Management and the Platformisation of Work in Europe](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, Luxemburg, 2025. Digitale monitoring wordt gedefinieerd als de praktijk waarbij via digitale apparaten gegevens worden verzameld over het productieproces om verschillende aspecten van het werk en de werknemers zelf te monitoren. Sturing door algoritmen wordt gedefinieerd als het gebruik van datagestuurde technologieën, waaronder bijvoorbeeld AI, om bepaalde aspecten van het beheer en de coördinatie van het personeel ten minste gedeeltelijk te automatiseren, in combinatie met gegevensverzameling en toezicht op werknemers.

²¹² Zie [Verordening \(EU\) 2024/1689 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juni 2024 tot vaststelling van geharmoniseerde regels betreffende artificiële intelligentie](#).

²¹³ Europese Commissie [Mededeling over een AI-toepassingsstrategie](#), COM(2025) 723 van 8 oktober 2025.

De richtlijn platformwerk vergemakkelijkt de correcte identificatie van de arbeidsstatus van platformwerkers en bevordert transparantie, eerlijkheid, menselijk toezicht, veiligheid en verantwoordingsplicht bij algoritmisch beheer. In 2025 zullen naar verwachting 43 miljoen werknemers via een of meer digitale arbeidsplatformen in de Europese Unie werken²¹⁴. Platformwerk kan flexibiliteit en een primair of aanvullend inkomen bieden, het evenwicht tussen werk en privéleven verbeteren en tegelijkertijd de belemmeringen voor de toegang tot de arbeidsmarkt voor jongeren en kwetsbare groepen, zoals migranten en personen met een handicap, verminderen. Platformwerk gaat echter ook gepaard met onzekerheid, lage inkomsten, beperkte toegang tot sociale bescherming en uitdagingen in verband met ondoorzichtig algoritmisch beheer. Aangezien het meeste werk via digitale platformen online plaatsvindt, zijn grensoverschrijdende werkstromen bovendien moeilijk te traceren en in veel gevallen verborgen. De meeste mensen die in de EU via platformen werken, worden als zelfstandige beschouwd, hoewel naar schatting tot 5,5 miljoen mensen dat in werkelijkheid niet zijn. Ongeveer 55 % van de platformwerkers verdient minder dan het minimumloon²¹⁵. Om fatsoenlijke arbeidsomstandigheden bij platformwerk te waarborgen en tegelijkertijd de duurzame groei van digitale arbeidsplatformen in de EU te ondersteunen, is in oktober 2024 de richtlijn platformwerk vastgesteld²¹⁶. In de richtlijn worden kwesties aangepakt in verband met de verkeerde kwalificatie van de arbeidsstatus, algoritmisch beheer en transparantie met betrekking tot grensoverschrijdend werk, ter aanvulling van het bestaande *acquis* van de Unie²¹⁷. De lidstaten hebben tot december 2026 de tijd om de omzetting in nationaal recht te voltooien.

Digitale innovatie biedt mogelijkheden voor productievere en hoogwaardigere banen, maar kan ook leiden tot werkkintensivering en kan de mogelijkheden van “overall werken” veranderen in verwachtingen, waardoor de grenzen tussen werk en privéleven vervagen. Digitale technologieën hebben bijvoorbeeld de groei van telewerken mogelijk gemaakt. Vóór de COVID-19-pandemie was de prevalentie van telewerken vrij bescheiden: in 2019 werkte 11,3 % van de werknemers ten minste een deel van de tijd thuis. In 2024 deed ongeveer 20 % van de werknemers dit. Volgens een Eurofound-enquête uit 2025²¹⁸ zijn ook de voorkeuren voor telewerken veranderd. Meer dan 50 % van de respondenten gaf er in 2024 de voorkeur aan meerdere keren per week thuis te werken, terwijl 24 % de wens uitte om uitsluitend thuis te werken. Ondanks deze voorkeur nemen de kansen af, aangezien het aantal banen waarbij volledig op afstand wordt gewerkt, is gedaald van 24 % in 2022 tot 14 % in 2024. Technologische ontwikkelingen en daarmee verband houdende modellen voor telewerken en hybride werken kunnen ook van invloed zijn op arbeidstijdpatronen. Over het algemeen zijn werkroosters die afwijken van het normale aantal arbeidsuren bij voltijdarbeid, die negatieve gevolgen kunnen hebben voor de kwaliteit van banen, in de EU enigszins verbeterd. In 2024 maakte 6,6 % van alle werkenden lange werkdagen in hun hoofd baan, tegenover 7,1 % in 2023. Het percentage werknemers met atypische werktijden blijft echter hoog, namelijk 33,6 % van de totale werkgelegenheid, een gering daling met 0,3 procentpunt sinds 2021. Naar aanleiding van de

²¹⁴ Europese Raad, [EU-regels voor platformwerk](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, Luxemburg, 2025.

²¹⁵ Zie Europese Raad, [Platformwerkers in de EU in de schijnwerpers — Consilium](#).

²¹⁶ Europese Raad, [Platformwerkers: Raad neemt nieuwe regels voor betere arbeidsomstandigheden aan — Consilium](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, Luxemburg, 2024.

²¹⁷ De richtlijn zal de handhaving en traceerbaarheid van platformwerk verbeteren, ook in grensoverschrijdende situaties, door platformen te vragen het werk te declareren in het land waar het wordt uitgevoerd en bepaalde gegevens over de personen die via de platformen werken en hun arbeidsvoorwaarden ter beschikking te stellen van de nationale autoriteiten;

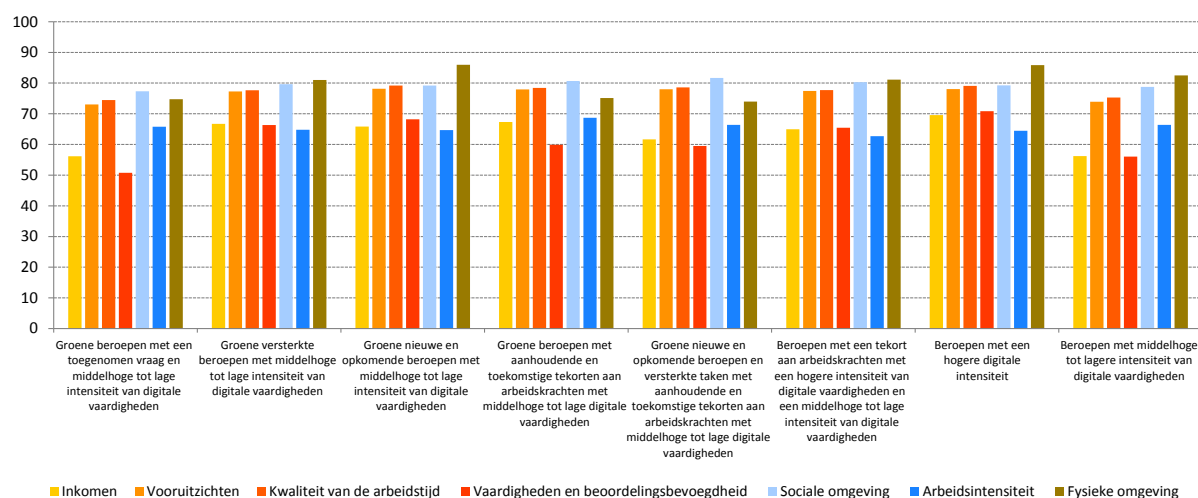
²¹⁸ Eurofound, [Quality of life in the EU in 2024: Results from the Living and Working in the EU e-survey](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, Luxemburg, 2025.

onafgeronde onderhandelingen van de Europese sectoroverschrijdende sociale partners over de actualisering van hun kaderovereenkomst inzake telewerken van 2022 en de resolutie van het Europees Parlement over het recht om offline te zijn van 2021²¹⁹, heeft de Europese Commissie een formele raadpleging van de sociale partners in twee fasen uitgevoerd over het recht om offline te zijn en telewerken. De tweede fase van de raadpleging is op 6 oktober 2025 afgesloten. De antwoorden van de Europese sociale partners zullen worden meegenomen in de follow-up van de resolutie door de Commissie.

Aangezien de arbeidsmarkten door de huidige digitale en groene transitie veranderen, verschillen de arbeidsvoorwaarden aanzienlijk tussen gerelateerde beroepen. “Toekomstgerichte beroepen” en “beroepen van belang” worden gedefinieerd als banen die relevant zijn voor twee of meer van de digitale, groene en demografische transformaties²²⁰. Zeven Eurofound-indicatoren voor de kwaliteit van banen, die de kwaliteit van banen op het niveau van de baan beoordelen, wijzen erop dat beroepen met een hogere intensiteit van digitale vaardigheden over het geheel genomen de hoogste kwaliteit van banen hebben (volgens de eigen definitie van Eurofound) — zie figuur 2.3.7²²¹. In vergelijking met de meeste andere beroepsgroepen scoren deze werknemers bijzonder hoog op het gebied van inkomen, arbeidsvooruitzichten, kwaliteit van de arbeidstijd, vaardigheden en beoordelingsbevoegdheid en fysieke omgeving. Mensen in deze beroepen meldden ook vaker dat zij onlangs aan een opleiding hebben deelgenomen. Anderzijds scoorden bepaalde toekomstgerichte groene beroepen, waaronder handenarbeid, over het algemeen het laagst voor de bovengenoemde indexcijfers.

Figuur 2.3.7: toekomstgerichte beroepen vertonen verschillen met betrekking tot de kwaliteit van banen volgens de definitie van Eurofound

Resultaten van de Europese enquête naar de arbeidsomstandigheden voor toekomstgerichte beroepen (% , 2024)

Opmerking: geselecteerde beroepen gepresenteerd, zie de oorspronkelijke publicatie voor meer informatie over beroepsgroepen.

Bron: Eurofound, eigen berekening op basis van de [Europese enquête naar de arbeidsomstandigheden 2024](#).

²¹⁹ Europees Parlement, [Resolutie van het Europees Parlement van 21 januari 2021 met aanbevelingen aan de Commissie betreffende het recht om offline te zijn](#), 2021.

²²⁰ De analyse hier is een gedeeltelijke actualisering van [Future-oriented occupations in the EU: main features, employment conditions, and job strain — European Commission](#) met gebruikmaking van de Eurofound-enquête naar de arbeidsomstandigheden 2024.

²²¹ Deze indexcijfers zijn gebaseerd op zeven dimensies die Eurofound gebruikt om de kwaliteit van banen op het niveau van de baan te beoordelen: fysieke en sociale omgeving, taken, organisatorische kenmerken, arbeidstijdregelingen, arbeidsvooruitzichten en intrinsieke kenmerken van de baan.

Zwartwerk en gezondheid en veiligheid op het werk blijven uitdagingen, met grote verschillen in capaciteit en middelen van de arbeidsinspecties tussen de lidstaten. Uit recente ramingen blijkt dat 9,7 % van de totale verrichte arbeid in de particuliere sector van de EU in 2019 niet is opgegeven²²². De aandacht is steeds meer verschoven van “eenvoudige” vormen van zwartwerk, zoals particuliere huishoudens die diensten bestellen zonder officiële factuur, naar complexere vormen, zoals zwartwerk door onderdanen van derde landen. De Europese Arbeidsautoriteit heeft in het kader van het platform tegen zwartwerk de uitwisseling tussen de lidstaten over deze onderwerpen vergemakkelijkt. De aanpak van zwartwerk is in toenemende mate afhankelijk van het gebruik van risicogebaseerde analyses, het gebruik van big data en AI. De indicatoren van de IAO voor arbeidsinspecties wijzen op aanzienlijke verschillen in capaciteit en middelen tussen de EU-landen om zwartwerk op te sporen en te bestrijden. In 2023 varieerde het aantal inspecteurs van de IAO per 10 000 werknemers van 0,23 in Ierland tot 3,08 in Luxemburg²²³. Arbeidsinspecties spelen ook een belangrijke rol bij het waarborgen van de veiligheid en gezondheid van werknemers op de werkvloer. In 2022 waren er 3 286 dodelijke arbeidsongevallen in de EU, een daling van 103 sterfgevallen ten opzichte van het jaar daarvoor, wat neerkomt op 1,66 dodelijke ongevallen per 100 000 werknemers. Bijna een kwart (22,9 %) van alle dodelijke arbeidsongevallen in de EU vond plaats in de bouwsector, wat wijst op specifieke uitdagingen in de sector in dit verband.

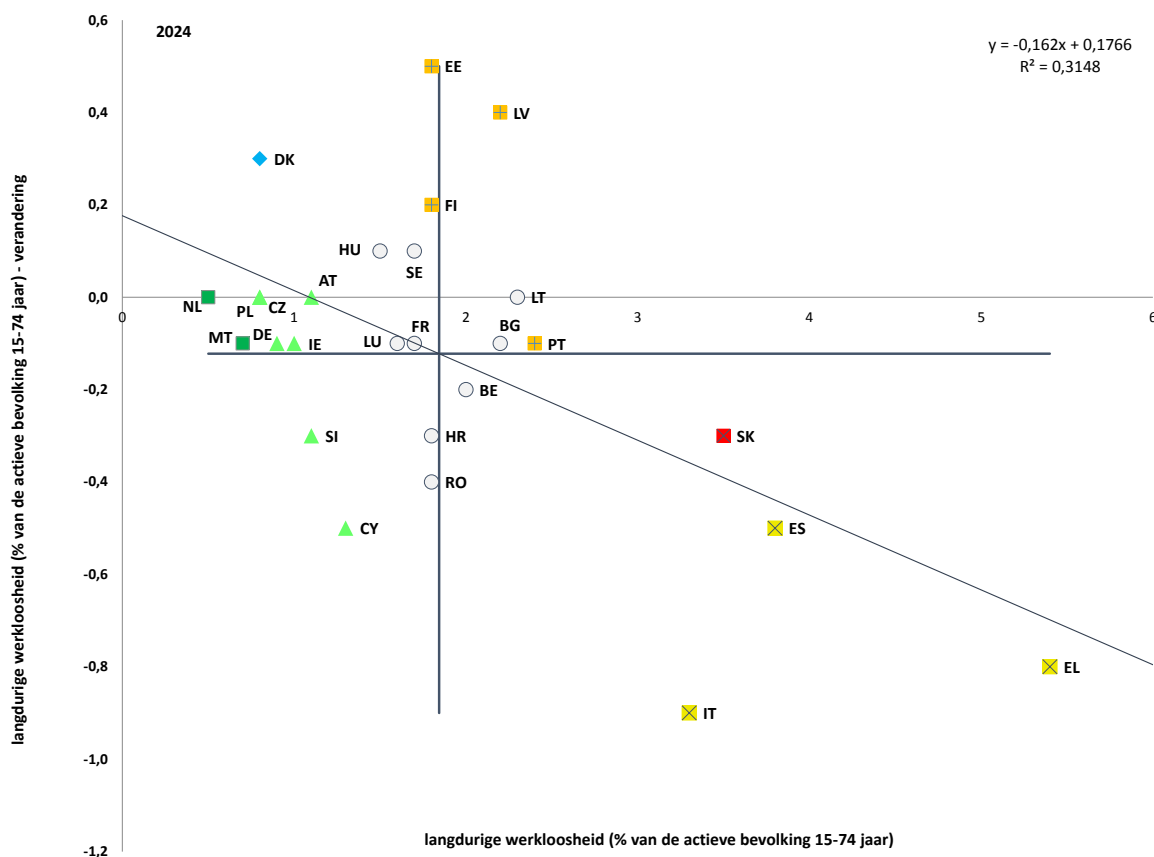
De langdurige werkloosheid in de EU is het sterkst gedaald in de lidstaten met de hoogste niveaus, met enige opwaartse convergentie in absolute termen. De langdurige werkloosheid in de EU is voor het derde opeenvolgende jaar gedaald tot 1,9 % in 2024, wat 0,2 procentpunt lager is dan in 2023. Met name daalde het percentage het sterkst in de lidstaten met bijzonder hoge niveaus, met de grootste verbeteringen in Italië, Griekenland en Spanje, die allemaal als “zwak, maar gaat vooruit” worden aangemerkt — zie figuur 2.3.8. Het percentage daalde ook licht in Slowakije (met 0,3 procentpunt) en het land bevond zich nog steeds in een “kritieke situatie” met een van de hoogste percentages langdurige werkloosheid in de EU, namelijk 3,5 %. Estland, Letland en Finland zagen stijgingen in 2024 en zijn nu “in de gaten te houden”, samen met Portugal, dat een relatief hoog percentage van 2,4 % heeft, met slechts een geringe verbetering. Anderzijds zijn Malta en Nederland de “beste presteerders”, met de laagste percentages. In een grote meerderheid van de lidstaten bedroeg de genderkloof in het percentage langdurige werkloosheid in 2024 minder dan 0,5 procentpunt, terwijl deze in Griekenland, Spanje en Letland aanzienlijk was.

²²² Schattingen van de reële omvang van de zwarte economie moeten voorzichtig worden behandeld. Zie Franic, J., [Extent of undeclared work in the European Union](#).

²²³ Zie [ILO – Data explorer](#).

Figuur 2.3.8: de langdurige werkloosheid is in de grote meerderheid van de lidstaten verder gedaald, met in het algemeen opwaartse convergentie

Percentage langdurige werkloosheid (15-74 jaar), niveau van 2024 en veranderingen ten opzichte van 2023 (%), kernindicator van het sociale scorebord

Opmerking: de assen zijn gecentreerd op het ongewogen EU-gemiddelde. De legenda is opgenomen in de bijlage. De definitie verschilt voor ES en FR. Onderbreking in de reeks voor BG.

Bron: Eurostat [tesem130], EU-AKE.

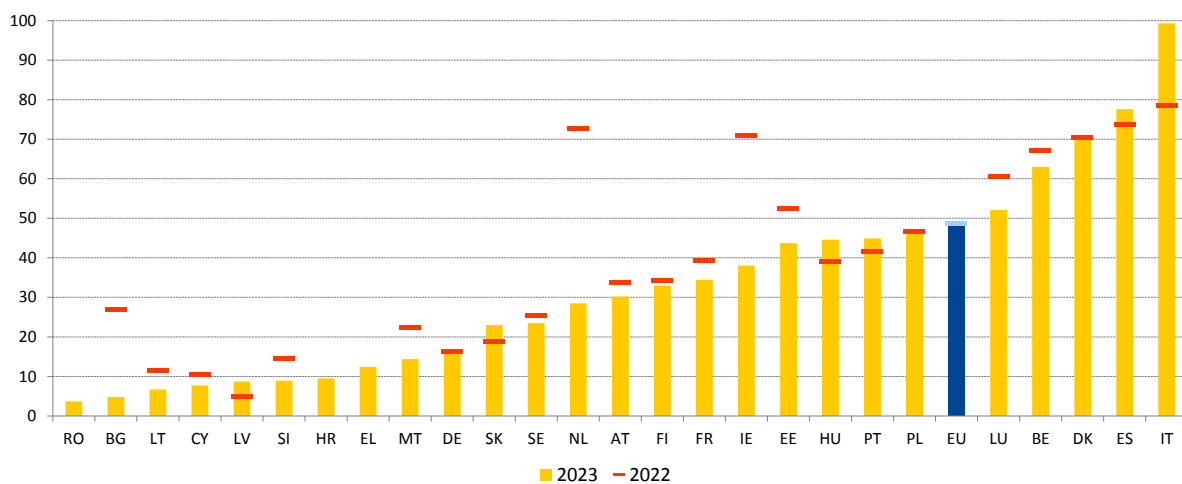
De langdurige werkloosheid verschilt van lidstaat tot lidstaat, maar nog meer van regio tot regio, en is bijzonder hoog in de ultraperifere gebieden. In vergelijking met het algemene percentage langdurige werkloosheid (15-74 jaar), dat al aanzienlijk verschilt van lidstaat tot lidstaat, worden op regionaal niveau aanzienlijk grotere verschillen waargenomen²²⁴. In 2024 werden de laagste percentages gemeld in de Nederlandse regio's Utrecht en Noord-Brabant en in de regio Praag en de regio Midden-Bohemen in Tsjechië (0,4 % in alle vier de regio's), terwijl de hoogste percentages werden geregistreerd in de Spaanse regio Ciudad de Melilla (16,3 %) en Ciudad de Ceuta (15,8 %) en in het Franse ultraperifere gebied Guadeloupe (11,4 %). In sommige lidstaten, zoals Denemarken en Nederland, zijn de regionale verschillen in de percentages langdurige werkloosheid gering (zie figuur 7 in bijlage 5). Anderzijds waren de verschillen tussen de regio's met de laagste en de hoogste percentages het meest uitgesproken in Italië, Frankrijk en Spanje, met verschillen van respectievelijk 9,2 procentpunt, 10,6 procentpunt en 14,8 procentpunt.

²²⁴ Er zijn geen gegevens beschikbaar voor de regio's Bremen, Mecklenburg-Vorpommern en Saarland in DE, Corsica en Mayotte in FR, de autonome regio's Azoren en Madeira in PT en Åland in FI.

De participatiegraad in het actieve arbeidsmarktbeleid wordt nog steeds gekenmerkt door grote verschillen binnen de EU. In 2023 bleef het aandeel werklozen dat bereid was om te werken en dat betrokken was bij actieve beleidsmaatregelen voor de arbeidsmarkt in de meeste lidstaten over het algemeen stabiel. In sommige lidstaten waren echter zowel aanzienlijke dalingen als stijgingen te zien — zie figuur 2.3.9. De meest recente gegevens wijzen op een bijzonder lage participatiegraad (minder dan 10 %) in Roemenië, Bulgarije, Litouwen, Cyprus, Letland, Kroatië en Slovenië. In Luxemburg en België lag de participatiegraad daarentegen boven de 50 %, en zelfs aanzienlijk hoger dan in Denemarken, Spanje en Italië. In sommige lidstaten waren opmerkelijke dalingen te zien. In Slovenië en Malta daalde de participatiegraad met ongeveer een derde. In Nederland is de arbeidsparticipatie meer dan gehalveerd en in Bulgarije nam slechts 4,8 % van de werklozen deel, tegenover bijna 27 % het voorgaande jaar.

Figuur 2.3.9: De participatiegraad in het actieve arbeidsmarktbeleid vertoont nog steeds grote verschillen tussen de landen.

Deelnemers aan regelmatige interventies in het kader van het arbeidsmarktbeleid (categorieën 2-7) per 100 werklozen die willen werken

Opmerking: tijdreeks niet beschikbaar voor CZ. Meest recente beschikbare gegevens voor RO (2020), HR (2021). Tijdreeks geraamd voor DK, NL en SE. Gegevens met geringe betrouwbaarheid voor EL en IT. Zeer hoge cijfers of cijfers boven 100 kunnen erop wijzen dat mensen zich meer dan eens registreren in de dataset voor actief arbeidsmarktbeleid.

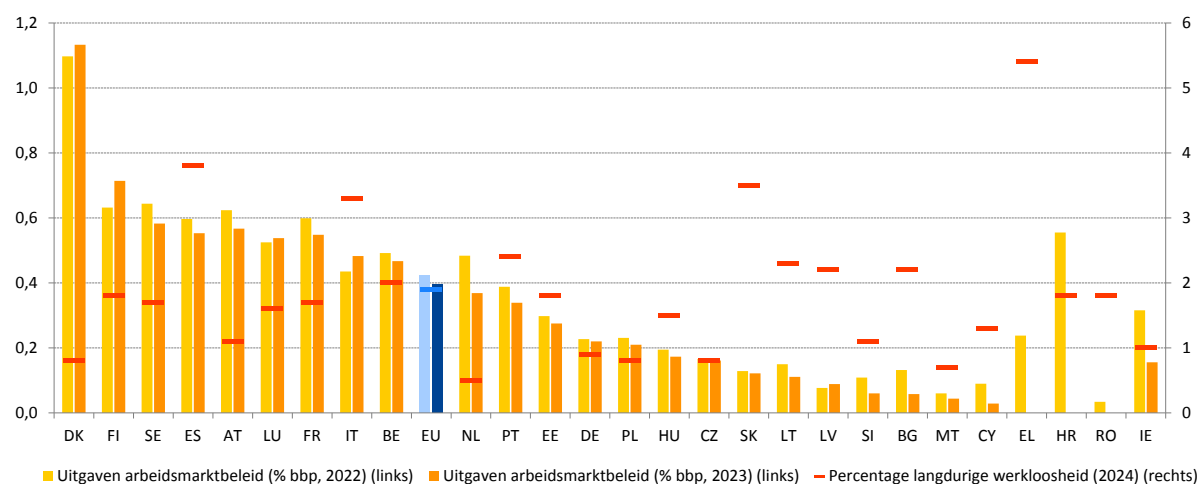
Bron: Databank voor arbeidsmarktbeleid [[Imp_ind_actsup](#)].

Zeven jaar na de goedkeuring van de aanbeveling van de Raad over langdurige werkloosheid is er in de hele EU nog steeds sprake van een aanzienlijke uitvoeringskloof. In het tweede kwartaal van 2025 registreerde de EU 4,2 miljoen langdurig werklozen (15-74 jaar, twaalf maanden of langer werkloos), een nieuw historisch dieptepunt. Het aandeel langdurig werklozen in de totale werkloosheid daalde van 48,6 % in 2016 tot 32,6 % in 2024. Een aanzienlijk aantal lidstaten (tien) heeft de eerste doelstelling van de aanbeveling echter nog niet verwezenlijkt, namelijk zorgen voor een herintegratieovereenkomst of een gelijkwaardige maatregel voor ten minste 90 % van de langdurig werklozen die gedurende ten minste 18 maanden als werkloos zijn geregistreerd. Er zijn nog steeds vijf lidstaten (België, Spanje, Cyprus, Portugal en Slowakije) waar twee derde of meer van de langdurig werklozen geen actieve herintegratieovereenkomst heeft. Van de lidstaten waarvoor gegevens beschikbaar zijn, eindigde in 2023 slechts 41 % van de perioden van werkloosheid van gebruikers van

herintegratieovereenkomsten op de arbeidsmarkt²²⁵, tegenover 43,6 % in 2022. Daarentegen was een meerderheid (63 %) van degenen die in 2022 met succes op de arbeidsmarkt zijn geplaatst, twaalf maanden later nog aan het werk, met een stijging van 2,3 procentpunt ten opzichte van 2021. Tegelijkertijd daalde het aandeel met succes geïntegreerde gebruikers van herintegratieovereenkomsten dat weer werkloos werd van 15,7 % in 2022 tot 14,4 % in 2023. De gegevens wijzen verder op de hogere succespercentages van individuele actieplannen met grondige beoordelingen in vergelijking met echte herintegratieovereenkomsten en met name met regelmatige individuele actieplannen.

Figuur 2.3.10: uitgaven voor actief arbeidsmarktbeleid verschillen sterk van lidstaat tot lidstaat

Percentage langdurige werkloosheid (% , 15-74), uitgaven voor actieve arbeidsmarktmaatregelen (categorieën 2-7, % van het bbp)

Opmerking: meest recente beschikbare gegevens voor de uitgaven voor arbeidsmarktbeleid voor RO (2020) en HR (2021). Geen gegevens over uitgaven voor arbeidsmarktbeleid beschikbaar voor 2023 voor EL, HR, RO en voor 2022 hebben de gegevens in IT betrekking op gegevens over 2020. Geraamde gegevens voor DE, NL en SE. Voorlopige gegevens over het arbeidsmarktbeleid voor de EU. Onderbreking in de gegevens over het arbeidsmarktbeleid voor FI in 2023. Voor het percentage langdurig werklozen verschilt de definitie voor ES en FR en onderbreking in de reeks voor BG in 2024.

Bron: databank voor arbeidsmarktbeleid [[Imp_expsumm](#)] en Eurostat [[une_ltu_a](#)], EU-AKE.

Een doeltreffend actief arbeidsmarktbeleid is belangrijk voor het bereiken van goede arbeidsmarkresultaten; de uitgaven voor dit beleid verschillen aanzienlijk van lidstaat tot lidstaat. Het percentage langdurige werkloosheid (15-74 jaar) is in de EU meer dan gehalveerd, van 5,4 % van de beroepsbevolking in 2014 tot 1,9 % in 2024, mede dankzij de verbetering van het vermogen van de lidstaten om mensen daadwerkelijk op de arbeidsmarkt te re-integreren. Er bestaan aanzienlijke verschillen tussen de EU-landen wat betreft de uitgaven voor een actief arbeidsmarktbeleid — zie figuur 2.3.10. Van de lidstaten die melding maakten van percentages langdurige werkloosheid rond of boven het EU-gemiddelde, besteedden alle landen behalve België, Italië en Spanje minder dan het EU-gemiddelde aan actieve arbeidsmarktmaatregelen. De laagste uitgavniveaus in 2023 werden waargenomen in Slovenië, Malta en Cyprus (met percentages langdurige werkloosheid onder het EU-gemiddelde), maar ook in Bulgarije en Letland (beide met percentages langdurige werkloosheid boven het EU-gemiddelde). Denemarken (met 1,1 %

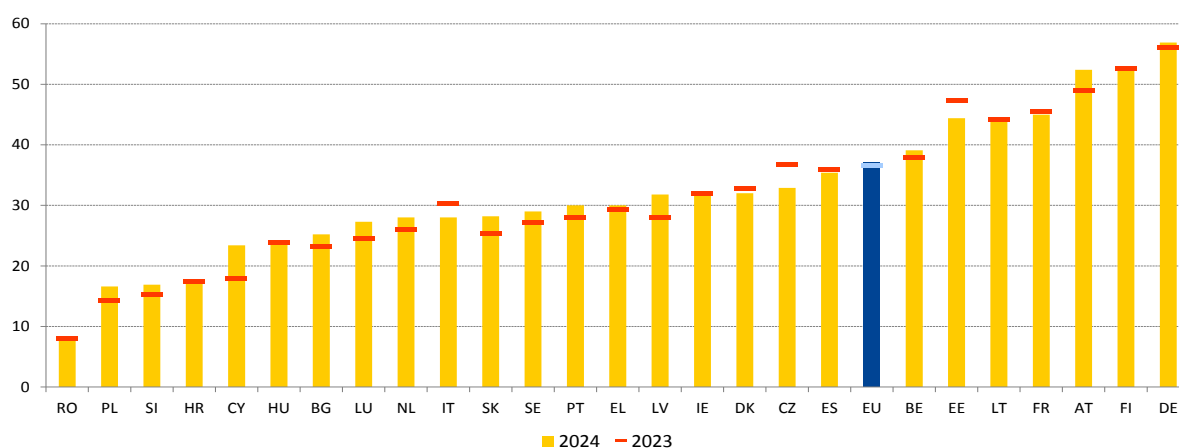
²²⁵ Bron: Europese Commissie, databank voor de monitoring van langdurig werklozen. Geen gegevens beschikbaar voor CZ, DE, EE, EL, FR, HU, LV, LU, NL, RO, FI.

van het bbp) en Finland, Zweden, Spanje en Oostenrijk (ongeveer 0,57 % van het bbp of meer) waren op hun beurt de landen die meer aan dit soort maatregelen hebben uitgegeven.

Als gevolg van de dalende langdurige werkloosheid in de EU is het aandeel langdurig werkloze werkzoekenden dat zich bij de openbare diensten voor arbeidsvoorziening (ODA's) heeft ingeschreven, gedaald. Het aandeel daalde tot 37,3 % in 2023, voor het eerst minder dan 40 % sinds de COVID-19-pandemie. Tegelijkertijd is ook de samenstelling van het cliëntenbestand van de ODA's aanzienlijk veranderd. Het aandeel vrouwen steeg van 47,0 % tot 51,3 % als gevolg van hun stijgende arbeidsparticipatie. Werkzoekenden ouder dan 55 jaar vertegenwoordigden 22,6 % van de ODA-klienten in 2023, een stijging ten opzichte van 13,1 % in 2010, terwijl het aandeel werkzoekenden jonger dan 30 jaar daalde van 28,5 % tot 21,9 %. Dit is deels het gevolg van de vergrijzing en deels van de toegenomen arbeidsparticipatie van 55-plussers. Het aandeel klanten met een tertiaire opleiding is gestegen van 12,9 % in 2010 tot 19,9 % in 2023²²⁶ als gevolg van de over het algemeen stijgende percentages tertiair onderwijs in de lidstaten.

Figuur 2.3.11: De dekkinggraad van werkloosheidsuitkeringen voor kortstondig werkzoekenden was in 2024 grotendeels stabiel, met verschillen tussen de lidstaten

Dekkingspercentages van de werkloosheidsuitkeringen voor kortstondig werklozen (korter dan twaalf maanden, 15-64 jaar, %)

Opmerking: gegevens voor 2023 en 2024 zijn niet beschikbaar voor MT. De definitie verschilt voor ES en FR. Onderbreking in de reeks voor BG in 2024 en DK in 2023. Gegevens met geringe betrouwbaarheid voor LU in 2023, SI in 2023 en 2024 en HR in 2024.

Bron: Eurostat [[lfsa_ugadra](#)], EU-AKE.

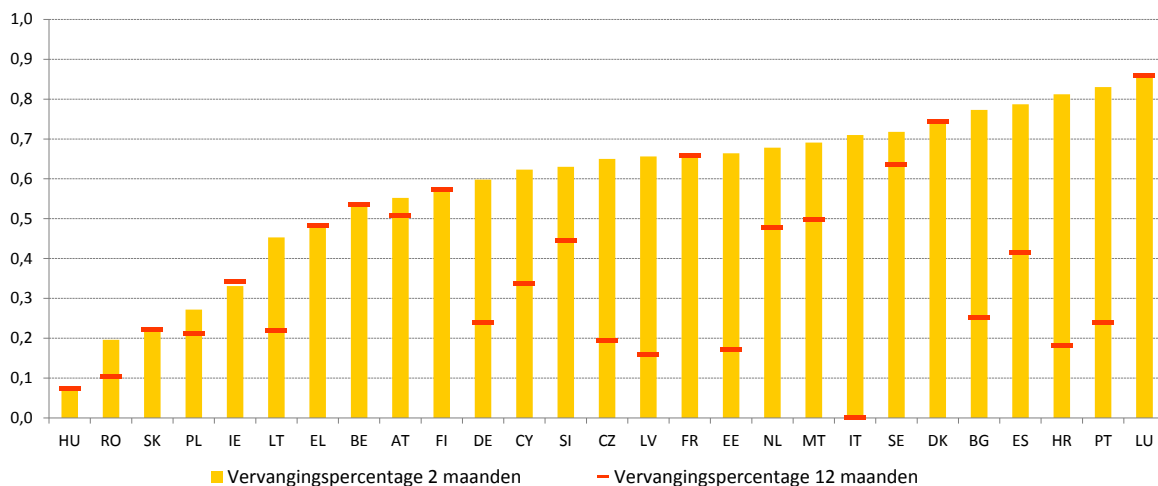
De dekkinggraad van werkloosheidsuitkeringen voor kortstondig werklozen was in 2024 grotendeels stabiel in de EU, maar met verschillende trends tussen de lidstaten Het aandeel kortstondig werklozen (15-64 jaar) dat een werkloosheidsuitkering ontving, bedroeg 37,1 % in de EU in 2024, grotendeels stabiel ten opzichte van 2023 (36,6 %). De grootste dalingen van de dekking waren te zien in Tsjechië, Estland en Italië — zie figuur 2.3.11. De dekking nam daarentegen toe in Luxemburg, Slowakije, Oostenrijk, Letland en Cyprus. In 2024 hadden Duitsland (56,9 %), Finland (52,9 %) en Oostenrijk (52,4%) de hoogste dekkinggraad, gevolgd door Frankrijk, Litouwen en Estland, met cijfers rond 45 %. Daarentegen werden de laagste dekkingpercentages — minder dan 20 % — waargenomen in Roemenië, Polen, Slovenië en Kroatië. Het aandeel kortstondig werklozen dat een werkloosheidsuitkering ontvangt, is doorgaans positief gecorreleerd met een hogere overgang naar werk.

²²⁶ Verzameling benchlearninggegevens van ODA's, verslag van het ODA-netwerk over de capaciteit van de ODA's in 2025 (verschijnt binnenkort). Gegevens aangepast voor de EU27.

De duur van de wachtermijn om in aanmerking te komen voor een werkloosheidsuitkering en de maximumduur ervan bleven in 2025 grotendeels ongewijzigd, maar met aanzienlijke verschillen tussen de lidstaten daarvoor en wat betreft de vervangingspercentages. De duur van de bijdragen die vereist is om recht te hebben op werkloosheidsuitkeringen verschilt aanzienlijk van lidstaat tot lidstaat, evenals de precieze regels voor het recht daarop. De duur van de wachtermijn varieert van 13 weken verzekeringsbijdragen in Italië, 39 weken in Kroatië en Ierland, 52 weken in verschillende andere landen, zoals België, Estland en Roemenië, tot 104 weken in Slowakije. Ook de maximale duur van werkloosheidsuitkeringen voor mensen met een arbeidsverleden van één jaar is grotendeels ongewijzigd gebleven. Sinds 2019 hebben slechts drie lidstaten de maximale duur gewijzigd. In 2020 heeft Letland de maximale duur teruggebracht van 39 tot 35 weken. In 2023 heeft Frankrijk de duur verlaagd van 104 tot ongeveer 78 weken (met enkele uitzonderingen, bijvoorbeeld voor oudere werknemers), met de mogelijkheid van nog eens 26 weken in geval van verslechterende economische omstandigheden. Sinds 2025 heeft Slowakije de maximale duur van werkloosheidsuitkeringen vastgesteld op zes maanden. De hoogte van het vervangende inkomen is vaak nauw verbonden met de duur van de werkloosheid. In 17 lidstaten komen werklozen met een arbeidsverleden van één jaar in aanmerking voor een werkloosheidsuitkering met een duur van maximaal zes maanden²²⁷. De nettovervangingspercentages voor laagbetaalde werknemers met een kort arbeidsverleden verschillen aanzienlijk tussen de lidstaten — figuur 2.3.12. In de tweede maand loopt het nettovervangingspercentage uiteen van 7,4 % van het vroegere (netto) loon in Hongarije tot 85,8 % in Luxemburg. In 2024 waren de nettovervangingspercentages in België, Denemarken, Finland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Luxemburg en Slowakije identiek op de tweede en de twaalfde maand van de werkloosheid.

Figuur 2.3.12: Er bestaan aanzienlijke verschillen in nettovervangingspercentages tussen de lidstaten, zowel in het beginstadium als in de meer gevorderde stadia van de werkloosheid

Nettovervangingspercentage van werkloosheidsuitkeringen op 67 % van het gemiddelde loon, bij de tweede en de twaalfde maand van werkloosheid (2024)

Opmerking: de indicator is berekend voor een twintigjarige alleenstaande zonder kinderen met een korte loopbaan (1 jaar). Hierin zijn verschillende inkomenscomponenten, werkloosheidsuitkeringen en andere uitkeringen (zoals sociale bijstand en huisvestingstoelagen) inbegrepen.

Bron: Europese Commissie, berekening op basis van het [belasting-/uitkeringsmodel van de OESO](#).

²²⁷ De analyse heeft betrekking op werkloosheidsuitkeringen die algemeen worden verstrekt aan personen die buiten hun toedoen werkloos zijn geworden, zonder rekening te houden met tijdelijke regelingen.

EU-migranten zijn over het algemeen goed geïntegreerd in de arbeidsmarkt van hun gastland, maar de mobiliteit lijkt af te nemen. Ongeveer 14 miljoen EU-burgers van alle leeftijden woonden in 2024 in een lidstaat waarvan zij niet het staatsburgerschap hadden. Dit weerspiegelt een jaarlijkse stijging van ongeveer 1,5 % in de afgelopen vijf jaar. 3,8 % van de EU-bevolking in de werkende leeftijd (20-64 jaar) bestond uit EU-migranten²²⁸. De gemiddelde duur van het verblijf van mobiele werknemers in het buitenland is de afgelopen tien jaar achtereenvolgens toegenomen. Deze verlenging van de duur vindt plaats in het kader van de succesvolle integratie van EU-migranten op de arbeidsmarkt. In 2023 hadden zij een arbeidsparticipatie van 78 % tegenover 76 % van de onderdanen. Daarvan waren er 1,8 miljoen grensarbeiders, een stijging van 3 % ten opzichte van 2022²²⁹.

De sociale dialoog biedt de arbeidsmarkten en economieën van de EU het aanpassingsvermogen dat nodig is om toekomstige uitdagingen het hoofd te bieden en tegelijkertijd het economisch concurrentievermogen en de sociale rechtvaardigheid te waarborgen. De regelingen en processen voor de sociale dialoog verschillen van lidstaat tot lidstaat wat betreft collectieve arbeidsverhoudingen, de rol van collectieve onderhandelingen bij het bepalen van de arbeidsomstandigheden, de capaciteit en het lidmaatschap van organisaties, alsook formele structuren voor de betrokkenheid van de sociale partners bij de beleidsvorming en -uitvoering. De stelsels voor collectieve onderhandelingen van de lidstaten verschillen voorts in de mate van centralisatie. In veel lidstaten staan de sociale dialoog en collectieve onderhandelingen echter steeds meer onder druk. Hoewel de organisatiegraad van de werkgevers relatief stabiel blijft, ook al is er in verschillende lidstaten sprake van een dalende trend, is die van de vakbonden gemiddeld in de gehele Unie gedaald²³⁰. Bovendien is de dekkingsgraad van collectieve onderhandelingen met 11 procentpunt gedaald, van ongeveer 77 % in 2005 tot 66 % in 2024, met bijzonder grote dalingen in Midden- en Oost-Europa. In een aantal lidstaten is er ruimte voor verbetering van het vermogen van de sociale partners om effectief deel te nemen aan de sociale dialoog en bij te dragen aan de beleidsvorming.

De betrokkenheid van de sociale partners verschilt aanzienlijk per beleidsterrein. Gegevens uit de PolicyWatch-databank van Eurofound werpen licht op de betrokkenheid van de sociale partners bij de beleidsvorming en laten aanzienlijke verschillen tussen beleidsterreinen zien — zie figuur 2.3.13. Tussen april 2020 en mei 2025 werd de grootste mate van betrokkenheid van de sociale partners gemeld met betrekking tot beleidsreacties in verband met COVID-19 en maatregelen in het kader van de digitale transformatie, waarbij respectievelijk 40 % en 39 % van de maatregelen met hen was overeengekomen of besproken. Voorts waren de sociale partners betrokken bij bijna een op de drie maatregelen in verband met de groene transitie (32 %) of de hoge kosten van levensonderhoud (29 %). Deze werden gevolgd door maatregelen in verband met de instrumenten voor herstructureringssteun (26 %) en de oorlog in Oekraïne (22 %). De laagste mate van betrokkenheid werd geregistreerd voor beleidsmaatregelen naar aanleiding van extreme weersomstandigheden (12 %). Daarnaast blijkt uit recente bevindingen van Eurofound²³¹ dat de tevredenheid over de betrokkenheid van de sociale partners bij het Europees Semester en

²²⁸ EU-migranten zijn EU-burgers die in een andere EU-lidstaat wonen dan het land waarvan zij onderdaan zijn.

²²⁹ Europese Commissie, [Annual report on intra EU-labour mobility 2024](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, Luxemburg, 2025.

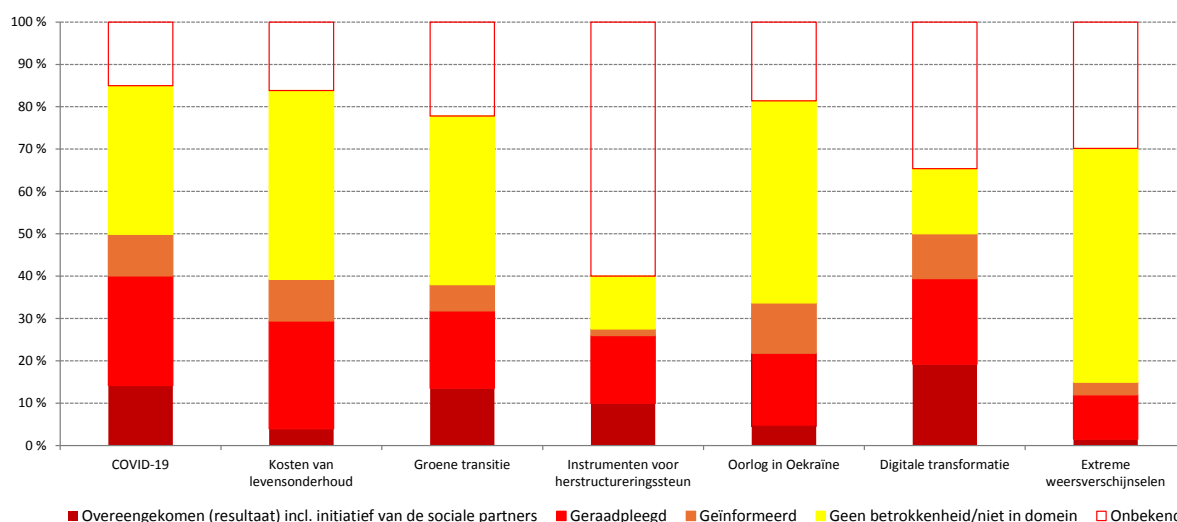
²³⁰ Zie OESO/AIAS [database on Institutional Characteristics of Trade Unions, Wage Setting, State Intervention and Social Pacts \(ICTWSS\)](#).

²³¹ Eurofound, [National-level social governance of the European Semester and the Recovery and Resilience Facility](#), reeks nationale sociale partners en beleidsvorming, Bureau voor publicaties van de Europese Unie, Luxemburg, 2025.

de ontwikkeling van de herstel- en veerkrachtplannen op nationaal niveau uiteenloopt. In enkele landen met een sterke traditie op het gebied van de sociale dialoog geven zij blijk van matige tevredenheid, maar in veel andere gevallen wordt de betrokkenheid van de sociale partners als een formaliteit beschouwd. Veel bevindingen wijzen op onvoldoende tijd voor de raadpleging en ontoereikende informatie.

Figuur 2.3.13: De betrokkenheid van de sociale partners verschilt aanzienlijk per beleidsterrein

Mate van betrokkenheid van de sociale partners bij de vormgeving van nationaal beleid per beleidscontext (%)

Opmerking: De grafiek bevat 3 375 beleidsmaatregelen (enige dubbeltelling wanneer beleidsmaatregelen betrekking hebben op meer dan één context), verzameld tussen april 2020 en mei 2025. Beleidsmaatregelen omvatten alleen wetgeving of andere wettelijke voorschriften en tripartiete overeenkomsten. De betrokkenheid van de sociale partners wordt weergegeven als het gemiddelde van de betrokkenheid van werkgevers en vakbonden in elke categorie. De verschillen in de mate van betrokkenheid van werkgevers en vakbonden zijn klein.

Bron: Eurofound, [databank EU PolicyWatch](#).

De Europese sociale partners en de Commissie zijn het eens geworden over een hernieuwde bereidheid om de sociale dialoog te versterken in een tijd van wereldwijde transformatie. In de Verdragen wordt de sleutelrol van de sociale dialoog in de sociale markteconomie van de EU ten volle erkend, die ook is verankerd in de Europese pijler van sociale rechten en de werkgelegenheidsrichtsnoeren, en worden de onafhankelijkheid van de sociale partners en de uiteenlopende aard van de nationale arbeidsverhoudingen volledig in acht genomen. Voortbouwend op de Verklaring van de sociale partners in Hertoginnedal van 2024²³² hebben de Commissie en de Europese sectoroverschrijdende sociale partners in maart 2025 een pact voor de Europese sociale dialoog²³³ ondertekend. In het pact worden maatregelen vastgesteld die de Commissie en de sociale partners moeten nemen om de juiste voorwaarden te scheppen en te stimuleren om het potentieel van de sociale dialoog op alle niveaus optimaal te benutten. Als zodanig heeft het pact tot doel een kader te bieden voor een sociale dialoog om te gedijen op alle niveaus, onder meer op nationaal en Europees, sectoroverschrijdend en sectoraal niveau. De aanbeveling van de Raad over de versterking van de sociale dialoog in de Europese Unie biedt de lidstaten voor het eerst richtsnoeren voor de wijze waarop de sociale dialoog het best kan worden bevorderd en collectieve onderhandelingen kunnen worden versterkt. De Commissie werkt onder meer samen met de

²³² [Tripartiete verklaring voor een bloeiende Europese sociale dialoog](#).

²³³ [Pact for European Social Dialogue](#).

sociale partners aan een routekaart voor hoogwaardige banen en heeft toegezegd hen ook te raadplegen over beleidsinitiatieven die niet onder het toepassingsgebied van de artikelen 153 en 154 VWEU vallen, maar voor hen van bijzonder belang zijn.

De betrokkenheid en raadpleging van maatschappelijke organisaties zijn van cruciaal belang voor de beleidsvorming en voor het aansturen van duurzame en inclusieve verandering. Op EU-niveau zijn maatschappelijke organisaties actief betrokken bij besprekingen over beleidsprioriteiten en -voorstellen, onder meer in het kader van het Europees Semester, en nemen zij in belangrijke mate deel aan de uitvoering van het beleid. Zij spelen een essentiële rol bij het verschaffen van waardevolle inzichten in huidige en opkomende uitdagingen aan beleidsmakers, het verstrekken van informatie aan zowel nationale als EU-beleidsinitiatieven op belangrijke gebieden en het beoordelen van de doeltreffendheid van beleid in de praktijk.

Pijlerkader 7: Goed opgezette hervormingen van de arbeidsmarkt, vaardigheden en sociale zaken en investeringen voor economische groei, concurrentievermogen en sociale cohesie

Hervormingen en investeringen op het gebied van werkgelegenheid, vaardigheden en sociale zaken kunnen zowel sociaal als economisch rendement opleveren, mits zij op doeltreffende en efficiënte wijze worden ontworpen, op basis van robuuste evaluatiemethoden. Goed ontworpen hervormingen en investeringen op het gebied van arbeidsmarkt-, vaardigheden- en sociaal beleid bevorderen opwaartse sociale convergentie, dragen bij tot de uitvoering van de beginselen van de Europese pijler van sociale rechten en tot de verwezenlijking van de kerndoelen van de EU voor 2030 inzake werkgelegenheid, vaardigheden en armoedebestrijding. Zij kunnen het innovatievermogen, de economische groei en het concurrentievermogen bevorderen door middel van hun effect op het menselijk kapitaal en de productiviteit, onder meer via beter geschoolde arbeidskrachten. Om de doeltreffendheid en efficiëntie van beleidsmaatregelen te maximaliseren, zijn hoogwaardige effectbeoordelingen en evaluaties van essentieel belang, die idealiter vóór, tijdens en na de beleidsuitvoering worden uitgevoerd. Voortbouwend op de werkzaamheden in het Comité voor de werkgelegenheid (EMCO), het Comité voor sociale bescherming (SPC) en de informele werkgroep sociale investeringen onder het Spaanse en het Belgische voorzitterschap, werden de lidstaten in de conclusies van de Raad van juni 2024 opgeroepen te overwegen hun capaciteit voor beleidsevaluatie te versterken en werd de Europese Commissie verzocht hen te ondersteunen. Het gaat hierbij onder meer om het oprichten van een kenniscentrum voor sociale investeringen om de werkzaamheden voort te zetten, het bevorderen van wederzijds leren en het verbeteren van de toegankelijkheid en tijdigheid van sociaal-economische gegevens²³⁴. Tegelijkertijd hechtte de Raad zijn goedkeuring aan vrijwillige leidende beginselen voor de EU-lidstaten voor het evalueren van de economische effecten van hervormingen en investeringen op het gebied van de arbeidsmarkt, vaardigheden en sociaal beleid²³⁵.

Investerings en hervormingen die het menselijk kapitaal doeltreffend versterken, kunnen een sterk economisch rendement hebben. Investerings in hoogwaardige en betaalbare voor- en vroegschoolse educatie en opvang kunnen bijvoorbeeld een aanzienlijk economisch rendement hebben, doordat zij een sterke basis bieden voor de scholing van

²³⁴ [Conclusies van de Raad over de rol van arbeidsmarkt-, vaardigheden- en sociaal beleid voor veerkrachtige economieën. Juni 2024.](#)

²³⁵ [Vrijwillige leidende beginselen voor de EU-lidstaten met het oog op de evaluatie van de economische effecten van hervormingen en investeringen op het gebied van de arbeidsmarkt, vaardigheden en sociaal beleid. Juni 2024.](#)

kinderen, en ouders, met name vrouwen, in staat stellen deel te nemen aan de arbeidsmarkt. Uit een recente studie blijkt dat het bereiken van de herziene Barcelona-doelstellingen van de EU voor de dekking van de kinderopvang zou kunnen leiden tot een aanzienlijke toename van de arbeidsparticipatie van moeders. De winst wordt geraamd op maximaal 48 % in landen met een lage participatiegraad²³⁶, met een positief effect op de bbp-groei²³⁷. Gebleken is dat investeringen in menselijk kapitaal, met inbegrip van bij- en omscholing, de productiviteit en de groei stimuleren. In dit licht komt de Commissie ook met een aanbeveling voor een aanbeveling van de Raad over menselijk kapitaal in de Europese Unie in het kader van dit najaarspakket van het Europees Semester. In een micro-economische analyse van Cedefop werd bijvoorbeeld geraamd dat een vermindering van het aandeel laaggeschoolde volwassenen van 23,5 % tot 7,4 % in een periode van tien jaar (met een geraamd scenario van ongewijzigd beleid van 14,7 %) het jaarlijkse bbp in de EU met meer dan 200 miljard EUR zou kunnen verhogen²³⁸. Ook kan een goed gestructureerd en efficiënt actief arbeidsmarktbeleid zowel economische als sociale voordelen opleveren, ook tot ver na de looptijd van de beleidsmaatregelen. Zo zullen interventies in het kader van actief arbeidsmarktbeleid die in de programmeringsperiode 2021-2027 uit het ESF+ worden gefinancierd, naar verwachting de werkgelegenheidsresultaten verbeteren in de twintig jaar na de oorspronkelijke investering, met een piek van + 0,11 % werkgelegenheid in 2027²³⁹. Tegelijkertijd kan een goed opgezet sociaal beleid de macro-economische stabilisatie in belangrijke mate ondersteunen door de sociale risico's en toekomstige sociale uitgaven in verband met de kosten van niet-handelen aanzienlijk te beperken.

Sommige lidstaten voeren al systematisch effectbeoordelingen en evaluaties uit om efficiënte en doeltreffende hervormingen en investeringen op het gebied van werkgelegenheid, vaardigheden en sociale zaken op te zetten die zijn afgestemd op de specifieke beleidsmaatregelen en de omstandigheden van het land. Zo biedt het Deense sociaal-economische investeringsmodel, of *Socioøkonomisk Investerings model (SØM)*, een kader voor kosten-batenanalyse dat een databank van doeltreffende praktijken omvat. Het berekent ook de directe kosten en potentiële resultaten van sociaal beleid op basis van door gebruikers geselecteerde beleidsinitiatieven en doelgroepen²⁴⁰. Daarnaast heeft het Deense openbare stelsel voor arbeidsvoorziening achtereenvolgens gegevens over verschillende aspecten van het actief arbeidsmarktbeleid verzameld door verschillende gerandomiseerde gecontroleerde onderzoeken uit te voeren. Het programma “0-3 Families” van Spanje is bedoeld om gezinnen met kinderen jonger dan drie jaar, met name gezinnen met een laag inkomen, te ondersteunen door de positie van ouders te versterken door middel van workshops om de voor- en vroegschoolse educatie te verbeteren. Een effectbeoordeling en een voortdurende evaluatie via gerandomiseerde gecontroleerde onderzoeken waarborgen de kwaliteit en doeltreffendheid van het programma, waarbij gegevens over deelname en resultaten verbeteringen aansturen. Dit wordt geschraagd door recente Spaanse wetgeving

²³⁶ Nazareni, M., Caraianni, P., Janta, B., *EU Labour Supply-Demand Microsimulation Model (EUROLAB): The impact of increasing formal childcare on mothers' labour supply*. Werkdocument van het JRC, 2022.

²³⁷ Darvas, Z., Welslau, L., Zettelmeyer, J., [Incorporating the impact of social investments and reforms in the European Union's new fiscal framework](#). Werkdocument van Bruegel, 2024.

²³⁸ Cedefop (2017). *Investing in skills pays off: The economic and social cost of low-skilled adults in the EU*. Bureau voor publicaties van de Europese Unie.

²³⁹ Zie Europese Commissie, [Employment and Social developments in Europe 2024](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2024.

²⁴⁰ Kvist, J. (2018). *Inclusive growth and social investments over the life course*. In C. Deeming, & P. Smyth (Eds.), [Reframing global social policy: Social investment for sustainable and inclusive growth](#) (blz. 213-228). Policy Press.

waarbij een duidelijke en alomvattende structuur wordt gecreëerd voor de wijze waarop evaluatie in al het overheidsbeleid moet worden aangepakt om de verantwoordingsplicht en transparantie te verbeteren²⁴¹. In 2019 lanceerde **Duitsland** de programma's "Deelname aan de arbeidsmarkt" en "Integratie van langdurig werklozen", waarbij loonsubsidies en coaching worden aangeboden aan werkgevers die langdurig werklozen in dienst nemen. Uit een evaluatie van 2024 door het Duitse Instituut voor Werkgelegenheidsonderzoek, waarin kwantitatieve en kwalitatieve methoden werden gecombineerd, bleek dat deze initiatieven doeltreffend zijn om sociale uitsluiting terug te dringen en de werkgelegenheid te stimuleren, aangezien 51 % van de deelnemers na 26 maanden overschakelt naar een reguliere baan en er vroege tekenen zijn van soortgelijke trends onder zeer langdurig werklozen²⁴². Uit een contrafeitelijk effectonderzoek door de Sloveense dienst voor arbeidsvoorziening, in samenwerking met de Europese Commissie en de OESO²⁴³, is gebleken dat in **Slovenië** recente opleidingsprogramma's voor werkzoekenden ervoor zorgden dat deelnemers vaker een baan hadden dan niet-deelnemers met vergelijkbare kenmerken, en dat hun inkomen toenam. Tegelijkertijd worden veel lidstaten nog steeds geconfronteerd met belemmeringen als het gaat om het institutionaliseren van een cultuur van regelmatige beleidsevaluaties. Deze omvatten met name onvoldoende administratieve en/of analytische capaciteit en beperkte toegang tot hoogwaardige en tijdige gegevens.

2.3.2 Maatregelen van de lidstaten

Sommige lidstaten hebben maatregelen genomen om de segmentatie van de arbeidsmarkt verder aan te pakken en misbruik van atypische arbeidsovereenkomsten te bestrijden. De **Maltese** wet inzake gelijk loon voor arbeid van gelijke waarde, die sinds januari 2025 van kracht is, vereist dat uitzendkrachten dezelfde loon- en arbeidsvoorwaarden (zoals salaris, verlof, overuren en rusttijden) genieten als werknemers van de inlenende ondernemingen die gelijkwaardige functies vervullen. In juli 2024 heeft **Luxemburg** de EU-wetgeving inzake transparante en voorspelbare arbeidsvoorwaarden omgezet. Dit verplicht werkgevers om gedetailleerde aanvullende informatie op te nemen in overeenkomsten, of kort na het begin van de overeenkomst. Voor arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd moet de proeftijd ten minste twee weken duren. Werknemers die na deze periode zes maanden in dienst zijn geweest, kunnen eenmaal per jaar verzoeken om een wijziging van hun arbeidsstatus — van tijdelijk naar vast of van deeltijd naar voltijd. In december 2024 heeft **Italië** de bestaande maximale belastingaftrek voor ondernemingen en zelfstandigen die in 2025 en 2026 werknemers met een vast contract in dienst nemen, verlengd. **Hongarije** heeft sinds juli 2025 de seizoensarbeid in de landbouw en het toerisme beperkt tot 120 dagen per jaar, ongeacht het aantal werkgevers, om misbruik te voorkomen. Vanaf januari 2026 kunnen werknemers in de landbouw deze periode met negentig dagen verlengen als hun werkgever tijdens de verlenging een 50 % hoger bijdragepercentage betaalt. De belastingdienst zal werkdagen digitaal monitoren om deze limieten te handhaven.

²⁴¹ Gobierno de España (2022), [Ley 27/2022, de 20 de diciembre, de institucionalización de la evaluación de políticas públicas en la Administración General del Estado](#) [Wet 27/2022 van 20 december tot institutionalisering van de evaluatie van het overheidsbeleid bij de algemene overheid].

²⁴² [Subsidised jobs for the long-term unemployed: An evaluation of the German Participation Opportunities Act - IAB-Forum](#)

²⁴³ OESO/Europese Commissie (2025), [Impact Evaluation of Wage Subsidies and Training for the Unemployed in Slovenia](#), Connecting People with Jobs, OECD Publishing, Parijs.

Verscheidene lidstaten hebben maatregelen genomen om de bescherming van werknemers te verbeteren. In april 2025 heeft **Spanje** het werknemersstatuut gewijzigd om de beëindiging van arbeidsovereenkomsten in geval van blijvende arbeidsongeschiktheid te regelen. In de hervorming wordt verduidelijkt dat de beëindiging alleen mag plaatsvinden wanneer een werknemer blijvend arbeidsongeschikt wordt verklaard en er geen redelijke voorzieningen kunnen worden getroffen, er geen geschikte en beschikbare functie bestaat, of de werknemer een naar behoren voorgestelde overplaatsing afwijst. Ook wordt bij de hervorming een verplicht raadplegingsproces met de werknemer geïntroduceerd dat moet plaatsvinden voordat een besluit wordt genomen, en wordt de verplichting van werkgevers versterkt om mogelijke overplaatsingen of aanpassingen te onderzoeken die beëindiging zouden kunnen voorkomen. In maart 2025 heeft **Luxemburg** een wijziging van zijn arbeidswetboek vastgesteld om de bescherming van werknemers te verbeteren door regels vast te stellen voor de beloning voor overwerk, toestemming en het bijhouden van registers. De uitgebreide actualisering zorgt voor een evenwicht tussen sterkere waarborgen voor werknemers met betrekking tot arbeidsomstandigheden, ziekteverlof en ontslag, en duidelijkere, vereenvoudigde nalevingsverplichtingen voor bedrijven. **Roemenië** heeft in maart 2025 een nieuw onlinesysteem voor de registratie van werknemers (REGES-ONLINE) ingevoerd. Het systeem stelt werknemers in staat om na te gaan of de voorwaarden waarover met werkgevers is onderhandeld, zoals salaris en roosters, nauwkeurig in hun overeenkomsten worden weerspiegeld, en om een kennisgeving te ontvangen indien een van deze voorwaarden zou veranderen.

Een aantal lidstaten heeft verdere vooruitgang geboekt bij het versterken van hun kaders voor gezondheid en veiligheid op het werk. In september 2024 heeft **Spanje** Koninklijk Besluit 893/2024 vastgesteld, waarin de bescherming van de gezondheid en veiligheid van huishoudelijk personeel en personeel in de thuiszorg wordt vastgesteld en hun rechten in overeenstemming worden gebracht met de algemene wetgeving inzake de preventie van arbeidsrisico's. Bij dit besluit wordt de toegang tot risicobeoordelingen, informatie, opleiding, beschermingsmiddelen en gezondheidsmonitoring gewaarborgd, en worden werkgevers verplicht om risicobeoordelingen uit te voeren, preventieve maatregelen te nemen en veilige arbeidsomstandigheden te waarborgen. In maart 2025 heeft **Luxemburg** nieuwe regels ingevoerd voor de bescherming van werknemers tegen de risico's van blootstelling aan carcinogene of mutagene agentia op het werk. Bij de bijbehorende groothertogelijke verordening wordt de bescherming op de werkplek tegen carcinogene, mutagene en reprotoxische agentia geactualiseerd. In maart 2025 heeft **Denemarken** wetgeving vastgesteld om de Deense arbeidsinspectie in staat te stellen om, in uitzonderlijke omstandigheden, aannemers op bouwplaatsen opdracht te geven hun activiteiten stop te zetten. Daarnaast voorziet de wet in hogere boetes voor bedrijven die schuldig zijn bevonden aan ernstige schendingen van de veiligheid en gezondheid op het werk. **Italië** heeft een fonds van 500 000 EUR per jaar opgericht, dat in 2026 van start gaat, voor de financiering van screening- en preventieprogramma's voor hart- en vaatziekten en oncologische ziekten, alsook voor de levering van volautomatische en halfautomatische defibrillatoren op de werkplek.

Verschillende lidstaten hebben maatregelen genomen om de regelgeving inzake nieuwe werkregelingen, zoals telewerken en flexibel werken, verder te verduidelijken. De nieuwe *Telearbeitsgesetz* (wet inzake telewerken) in **Oostenrijk**, die in januari 2025 in werking is getreden, breidt telewerk uit van de woning van werknemers tot gezinswoningen, gedeelde werkruimten, internetcafés en vakantiebestemmingen. Daarbij blijven belastingvoordelen behouden, zoals een jaarlijkse aftrek van 300 EUR voor ergonomisch meubilair en een belastingvrije som van 3 EUR/dag voor telewerkdagen, maar zijn

werkgevers verplicht om deze dagen uitdrukkelijk op loonstrookjes te vermelden. In februari 2025 heeft **Frankrijk** een wet goedgekeurd tot uitvoering van een overeenkomst over het belastingverdrag met Luxemburg, met als doel dubbele belasting en het ontgaan van belasting van grensoverschrijdende werknemers die op afstand werken, te voorkomen. De nieuwe overeenkomst biedt grensarbeiders die in Frankrijk wonen en in Luxemburg werken, de mogelijkheid om maximaal 34 dagen per jaar thuis te werken zonder Franse inkomstenbelasting te moeten betalen. In **Estland** maakt de arbeidsovereenkomstenwet, die in de tweede helft van 2025 is geactualiseerd, flexibelere arbeidstijdovereenkomsten mogelijk, met meer speelruimte voor werkgevers en werknemers om in onderlinge overeenstemming afstandswerken, flexibele werktijden of andere niet-traditionele regelingen vast te stellen. In november 2024 heeft **Frankrijk** ingestemd met de voortzetting van het experiment van werken op basis van timesharing voor de komende vier jaar. Met de wetgeving wordt getracht de doeltreffendheid van timesharing voor langdurig werklozen, mensen die het sociaal minimumloon ontvangen en personen met een handicap te verbeteren. De wetgeving heeft tot doel de inzetbaarheid van deze groepen te verbeteren door hen permanente deeltijdarbeidsovereenkomsten aan te bieden.

Sommige lidstaten zijn begonnen met het omzetten van de richtlijn platformwerk, die in december 2024 in werking is getreden. In juni 2025 heeft **Italië** een wet aangenomen waarin de stappen op weg naar de omzetting worden geschetst. Het gaat onder meer om het actualiseren van de definitie van “digitale arbeidsplatformen”, het vaststellen van procedures voor de beoordeling van arbeidsverhoudingen en het invoeren van beperkingen op de geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens. De stappen hebben ook tot doel de bescherming van de sociale zekerheid te versterken, transparante praktijken voor gegevensbeheer te vereisen en de gezondheids- en veiligheidsmaatregelen te verbeteren, waaronder beleid ter bestrijding van intimidatie en geweld. In **België** zal in januari 2026 een nieuwe wet in werking treden die de arbeidsongevallenverzekering verplicht stelt voor zelfstandig werkzame platformwerkers, om de bescherming van alle werknemers op elkaar af te stemmen.

Veel lidstaten nemen maatregelen om zwartwerk te bestrijden, onder meer door gebruik te maken van digitale instrumenten, zoals AI. In november 2024 heeft **Denemarken** een wet aangenomen om de wettelijke waarborgen tegen het gebruik van illegale arbeid te versterken. In **België** heeft de Vlaamse regering strengere regels ingevoerd om misbruik van de EU-detacheringsregels aan te pakken en het toezicht in risicosectoren te verbeteren. Hierdoor zijn alle partijen in een onderaannemingsketen aansprakelijk als een onderaannemer illegaal buitenlandse werknemers in dienst neemt. Deze hervorming verplicht bedrijven in sectoren met een hoog risico om na te gaan of hun onderaannemers zich aan de regels houden. In **Griekenland** bestrijdt de digitale werkkaart zwartwerk door de werkelijke werktijden te registreren en te zorgen voor een behoorlijk loon, waarbij misbruik van overuren en illegale veranderingen in het werk worden aangepakt. Het project had betrekking op 750 000 werknemers in sectoren zoals het bankwezen en de detailhandel, en met de uitbreiding tot voedsel en toerisme die in juni 2025 is gepland, zullen 1,5 miljoen werknemers worden bereikt. In **Spanje** maken de autoriteiten gebruik van op AI gebaseerde instrumenten om zwartwerk aan te pakken en hebben zij een gezamenlijke inspanning geleverd, waarbij de rijksbelastingdienst, de politie en de Guardia Civil alsook de socialezekerheidsadministratie waren betrokken. **Estland** test momenteel zijn visie op de realtime-economie, die is gericht op het automatiseren van de rapportage door bedrijven, het verminderen van de administratieve lasten en het verhogen van de productiviteit, en op een verschuiving van informele naar formele economische praktijken en het terugdringen van niet-opgegeven betalingen.

De lidstaten blijven langdurige werkloosheid bestrijden met specifieke beleidsmaatregelen. In **Slovenië** herzielt het ministerie van Arbeid, Gezinszaken, Sociale Zaken en Gelijke Kansen momenteel de richtsnoeren voor de uitvoering van actief arbeidsmarktbeleid 2021-2025 teneinde deze te actualiseren voor de periode 2026-2030 om de langdurige werkloosheid terug te dringen en ouderen en laaggeschoolden sneller te activeren. In januari 2025 heeft **Tsjechië** het proefproject “Integratiebaan” verlengd, met 240 deelnemers in 2025 en 400 in 2026. Om de langdurige werkloosheid terug te dringen, worden met het project loonsubsidies voor het aanwerven van kansarme groepen met specifieke behoeften gecombineerd met integratieactiviteiten ter ondersteuning van persoonlijke ontwikkeling. In **Oostenrijk** gaat in januari 2026 het werkgelegenheidspakket “Aktion 55 plus” voor oudere langdurig werklozen van start. De begroting voor het pakket zal worden verhoogd van 50 miljoen EUR in 2025 tot 100 miljoen EUR uiterlijk in 2027.

In sommige lidstaten zijn maatregelen genomen om werk te stimuleren en zelfstandige arbeid, ondernemerschap en de oprichting van sociale ondernemingen te ondersteunen. **Italië** heeft een gedeeltelijke vrijstelling van socialezekerheidsbijdragen voor 2025-2027 ingevoerd voor werkende en zelfstandig werkzame moeders van ten minste twee kinderen, met uitzondering van huishoudelijk personeel. Het voordeel geldt tot de leeftijd van tien jaar van het jongste kind en vanaf 2027 jaar tot de leeftijd van 18 jaar van het jongste kind voor moeders van drie of meer kinderen. Het is voorbehouden aan begunstigden met een belastbaar inkomen van maximaal 40 000 EUR per jaar en heeft een jaarlijks uitgavenplafond van 300 miljoen EUR. **Polen** werkt, in het kader van zijn herstel- en veerkrachtplan en ondersteund door het ESF+, momenteel aan een wijziging van de wet op de sociale economie, met als doel de sociale economie en sociaal ondernemerschap te bevorderen. Dit zou gebeuren door de juridische en financiële instrumenten te versterken om de werking van sociale ondernemingen te ontwikkelen en de coördinatie van het optreden van de overheid en de lokale overheden te verbeteren. In **Noord-Bulgarije** ondersteunt een maatregel die loopt van 2025 tot en met 2028 en wordt gefinancierd door het ESF+ ondernemerschap door bijstand te verlenen vanaf de ontwikkeling van een bedrijfsplan tot de uitvoering ervan. Door zelfstandige arbeid en ondernemersvaardigheden te bevorderen, wordt met de maatregel beoogd nieuwe banen te scheppen en zo armoede en sociale uitsluiting te helpen voorkomen.

Veel lidstaten geven steeds meer prioriteit aan maatregelen ter versterking van het stelsel van actief arbeidsmarktbeleid. In mei 2025 heeft de Waalse Regering in **België** in eerste lezing twee wetten goedgekeurd om de rol van de openbare diensten voor arbeidsvoorziening “Forem” te hervormen. Het “Forem” vereist een online cv en maakt profielen van werkzoekenden zichtbaar voor werkgevers zodra een functie is vastgesteld, wat helpt om vraag en aanbod op de arbeidsmarkt beter op elkaar af te stemmen. Werkzoekenden krijgen, op enkele uitzonderingen na (bv. werkzoekenden in opleiding), om de vier maanden individueel advies en gerichte aanbiedingen en staan maandelijks in contact met de openbare diensten voor arbeidsvoorziening. In april 2025 heeft **Griekenland** wijzigingen aangebracht in zijn digitale platform voor het beheer van werkgelegenheidsgegevens. Het nieuwe ERGANI 2-systeem is een update van de voorganger ervan, onder meer door werkgeversverklaringen volledig te digitaliseren, de administratieve lasten te verlichten door de procedures voor werkgevers te stroomlijnen, de instrumenten voor monitoring van de arbeidsmarkt te verbeteren en te zorgen voor een betrouwbaarder en transparanter werkgelegenheids- en verzekeringsregister. In december 2024 heeft **Spanje** de in aanmerking komende subsidies in het kader van de gemeenschappelijke programma’s voor activering van de werkgelegenheid uitgebreid door in bepaalde regio’s standplaatstoelagen en daarmee verband houdende socialezekerheidsbijdragen van werkgevers toe te voegen. De hervorming

versterkt ook het activeringsbeleid door een aantal werkgelegenheidsregelingen voor jongeren in het gemeenschappelijk kader op te nemen.

Veel lidstaten voeren grote hervormingen door in hun openbare diensten voor arbeidsvoorziening, waaronder institutionele veranderingen, het verhogen van de efficiëntie en de digitalisering van diensten. Roemenië moderniseert via een ESF+-steunprogramma van 183 miljoen EUR de openbare diensten voor arbeidsvoorziening (ODA's). Het programma heeft tot doel het aantal ODA-personeelsleden met 600 te verhogen, 1 840 ODA-werknemers op te leiden en gemoderniseerde diensten te verlenen aan 275 000 personen en 21 750 werkgevers. Met dit programma zal naar verwachting ook de zichtbaarheid van de ODA's worden verbeterd door middel van een communicatiecampagne en zullen de gebouwen van de ODA's worden gemoderniseerd. Het project heeft een looptijd van zestig maanden, van januari 2025 tot en met december 2029. In **Finland** is de verantwoordelijkheid voor het organiseren van de openbare diensten voor arbeidsvoorziening in januari 2025 overgedragen aan de gemeenten om de gelijke toegang tot diensten te verbeteren en werkzoekenden te helpen snel werk te vinden door de diensten voor arbeidsvoorziening en zakelijke diensten te verbeteren. In het kader van de overdracht werd een financieringsmodel gecreëerd voor gemeenten om hun activiteiten ter bevordering van de werkgelegenheid te ontwikkelen. Het directe werkgelegenheidseffect van de hervorming zal naar schatting 7 000 tot 10 000 mensen ten goede komen. In december 2024 heeft **Cyprus**, ondersteund door de herstel- en veerkrachtfaciliteit en het ESF+, een brede hervorming van zijn ODA's goedgekeurd. De lopende hervorming zal de invoering omvatten van platforms voor de digitalisering van de aanwervingsregelingen van het ministerie van Arbeid, alsook de ontwikkeling van een prestatiebeheersysteem en de invoering van een systeem voor vroegtijdige waarschuwing en tracering voor jongeren die geen onderwijs of opleiding volgen en geen werk hebben (NEET's). In januari 2025 heeft **Frankrijk** een decreet ingevoerd om de wet inzake volledige werkgelegenheid aan te passen aan zijn ultraperifere gebieden. Met de wijzigingen wordt de wet aangepast aan de institutionele specifieke kenmerken van de ultraperifere gebieden. Zij hebben betrekking op governance en kinderopvang en verlengen de termijn voor het sluiten van overeenkomsten tussen werklozen en werkgelegenheidsdiensten.

Verschillende lidstaten hebben hervormingen doorgevoerd om hun stelsels voor werkloosheidsuitkeringen af te stemmen op de huidige omstandigheden op de arbeidsmarkt. In januari 2025 heeft **Finland** de aanvullingen op de arbeidsmarktsubsidie en de basiswerkloosheidsuitkering afgeschaft die tijdens deelname aan acties ter bevordering van de werkgelegenheid werden betaald. In juni 2025 heeft **Tsjechië** wijzigingen aangebracht in zijn stelsel van werkloosheidsuitkeringen om de financiële steun en de sociale bescherming voor werkzoekenden te verbeteren. De steun in de beginfase van werkloosheid zal oplopen tot 80 % van het vroegere arbeidsinkomen van de betrokkene. Ook in juni 2025 heeft **Estland** zijn stelsel voor bescherming tegen werkloosheid hervormd door de procedures te vereenvoudigen en een universeel model voor uitkeringen tegen een basistarief in te voeren dat vanaf januari 2026 van kracht zal zijn. De hervorming vervangt het vroegere dualistische stelsel door één werkloosheidsverzekeringsstelsel. In juli 2025 heeft **België** een ingrijpende hervorming van zijn stelsel van werkloosheidsuitkeringen goedgekeurd, die in januari 2026 in werking zal treden. Met deze hervorming zal de totale duur van de uitkeringen worden beperkt tot twee jaar, na wijzigingen van de subsidiabiliteitscriteria, met enkele uitzonderingen. In oktober 2025 heeft **Litouwen** zijn wet op de sociale werkloosheidsverzekering gewijzigd om de minimumwerkloosheidsuitkering te verhogen van 241,5 EUR tot 350 EUR in 2025, de maximale duur van uitkeringen dicht bij de pensionering met vier maanden te verlengen en de algemene afstemming van uitkeringen te verbeteren, met name voor huishoudens met een laag inkomen. In oktober 2025 heeft **Zweden** een hervorming van zijn werkloosheidsverzekeringsstelsel doorgevoerd om de verstrekking van uitkeringen beter af te stemmen op het werkelijke inkomensverlies van de aanvrager.

Verschillende lidstaten hebben maatregelen genomen om buitenlands talent aan te trekken en de krappe arbeidsmarktomstandigheden te versoepelen. In mei 2025 heeft **Griekenland** de HELIOS+-regeling gelanceerd met steun uit het ESF+, die tot doel heeft de integratie van onderdanen van derde landen te ondersteunen via een holistische aanpak waarmee hun toegang tot onderwijs, de arbeidsmarkt en beroepsopleiding wordt geïntegreerd. **Kroatië** heeft door middel van wijzigingen van zijn vreemdelingenwet in maart 2025 de toegang voor gekwalificeerde werknemers (met name in de IT-sector) geliberaliseerd, het toezicht op werkgevers versterkt en de bescherming van de rechten van buitenlandse werknemers verbeterd. Bovendien heeft het land nieuwe maatregelen genomen om de terugkeer en re-integratie van Kroatische emigranten te ondersteunen. In 2025 heeft **Malta** zijn arbeidsmigratiebeleid hervormd met de nadruk op behoud, rechten en behoeften van de arbeidsmarkt. De maatregelen omvatten nieuwe subsidiabiliteitscriteria voor werkgevers, beperkingen op de aanwerving door bedrijven met hoge percentages beëindigde overeenkomsten (met uitzonderingen voor micro-ondernemingen) en betere trajecten voor onderdanen van derde landen om van werkgever te veranderen. Om het tekort aan arbeidskrachten te helpen verminderen en hooggekwalificeerde buitenlandse werknemers aan te trekken, heeft **Tsjechië** een regeringsbesluit vastgesteld waarbij aan burgers van tien niet-EU-landen vrije toegang tot de arbeidsmarkt wordt verleend. In oktober 2024 heeft **Duitsland** de “Skilled Labour Strategy India” aangenomen, die tot doel heeft gekwalificeerde werknemers uit India aan te trekken door de randvoorwaarden voor aanwerving, de afgifte van visa, taalcursussen, de erkenning van buitenlandse beroepskwalificaties en integratie te verbeteren.

Sommige lidstaten hebben actie ondernomen om de sociale dialoog en de rol van de sociale partners te versterken. In mei 2025 heeft **Roemenië** een ontwerpactieplan ingevoerd om collectieve onderhandelingen voor de periode 2025-2028 te bevorderen door het lidmaatschap van vakbonden en werkgeversorganisaties aan te moedigen, geïnformeerde deelname aan onderhandelingen te ondersteunen en overeenkomsten op sectoraal en nationaal niveau te vergemakkelijken. Het ontwerpactieplan heeft ook tot doel de sociale dialoog te versterken, afschrikkende sancties voor niet-naleving in te voeren en de institutionele capaciteit te vergroten door middel van technische bijstand, inspecties en een doeltreffendere uitvoering. In oktober 2024 heeft regering van **Hongarije** een decreet aangenomen tot vaststelling van een rechtskader voor een permanent overlegforum voor de particuliere sector (VKF). Het decreet heeft tot doel de instelling en de constante werking van de mechanismen voor de vaststelling van het minimumloon te waarborgen. In mei 2025 heeft **Polen** de verordening betreffende de representativiteit van werkgeversorganisaties gewijzigd. De nieuwe wet verbiedt dubbel lidmaatschap van dergelijke organisaties om de juiste berekening van hun representativiteit mogelijk te maken en zo dezelfde norm toe te passen als voor vakbonden.

2.4 Richtsnoer 8: gelijke kansen voor iedereen bevorderen, sociale inclusie stimuleren en armoede bestrijden

In dit deel wordt de uitvoering van werkgelegenheidsrichtsnoer 8 besproken. In dit richtsnoer wordt aanbevolen dat de lidstaten gelijke kansen voor iedereen bevorderen, de sociale inclusie stimuleren en de armoede bestrijden, overeenkomstig de beginselen 2 (inzake de gelijkheid van mannen en vrouwen), 3 (inzake gelijke kansen), 11 (inzake kinderopvang en hulp aan kinderen), 12 (inzake sociale bescherming), 14 (inzake minimuminkomen), 15 (inzake inkomen voor ouderen en pensioenen), 16 (inzake gezondheidszorg), 17 (inzake inclusie van personen met een handicap), 18 (inzake langdurige zorg), 19 (inzake huisvesting en ondersteuning voor daklozen) en 20 (inzake toegang tot essentiële diensten) van de pijler. Hoofdstuk 2.4.1 bevat een analyse van de belangrijkste indicatoren. Ten eerste worden het risico op armoede of sociale uitsluiting en

inkomensongelijkheid besproken. Daarna volgt een analyse van het minimuminkomen en de socialebeschermingsstelsels in het algemeen, en het effect ervan op armoedebestrijding. Sociale huisvesting en de betaalbaarheid van huisvesting worden ook geanalyseerd in het kader van richtsnoer 8. Punt 2.4.2 gaat over de beleidsmaatregelen van de lidstaten.

2.4.1 Belangrijke indicatoren

De groei van het reële bruto besteedbare inkomen van huishoudens (BBIH) per hoofd van de bevolking steeg in 2024 aanzienlijk op het niveau van de EU-27. Dit bedroeg 141,3 (niveau in 2008=100) in 2024, 2,5 punten hoger dan in 2023. De grootste stijging werd waargenomen in Malta, Roemenië en Polen, en kleinere, maar nog steeds aanzienlijke stijgingen in Kroatië, Portugal en Cyprus (zie figuur 2.4.1). Malta, Roemenië, Polen en Hongarije waren in 2024 “beste presteerders”, als gevolg van hoge niveaus (meer dan 160 % ten opzichte van 2008) en ook van grote stijgingen voor de eerste drie. Een aantal lidstaten noteerden lagere stijgingen, waarvan sommige op een gemiddeld niveau bleven, zoals Zweden, Denemarken, Tsjechië en Slovenië. Gezien hun prestaties in 2024 bleken Griekenland en Italië zich in “kritieke situaties” te bevinden als gevolg van aanhoudend lage niveaus, na lichte verbeteringen. In België, Finland en Luxemburg (waar de niveaus dicht bij het EU-gemiddelde lagen, maar na slechts relatief kleine verbeteringen), evenals in Cyprus, Oostenrijk, Spanje en Nederland (waar de niveaus onder het EU-gemiddelde lagen ondanks verbeteringen rond het gemiddelde), was de situatie in 2024 “om in de gaten te houden”.

Figuur 2.4.1: de groei van het bruto besteedbare inkomen van huishoudens (BBIH) per hoofd van de bevolking steeg voor de EU met grote verschillen tussen de lidstaten in 2024

Groei van het reëel bruto besteedbare inkomen van huishoudens (BBIH) per hoofd van de bevolking, niveaus van 2024 en veranderingen ten opzichte van het voorgaande jaar (2008=100, kernindicator van het sociaal scorebord)

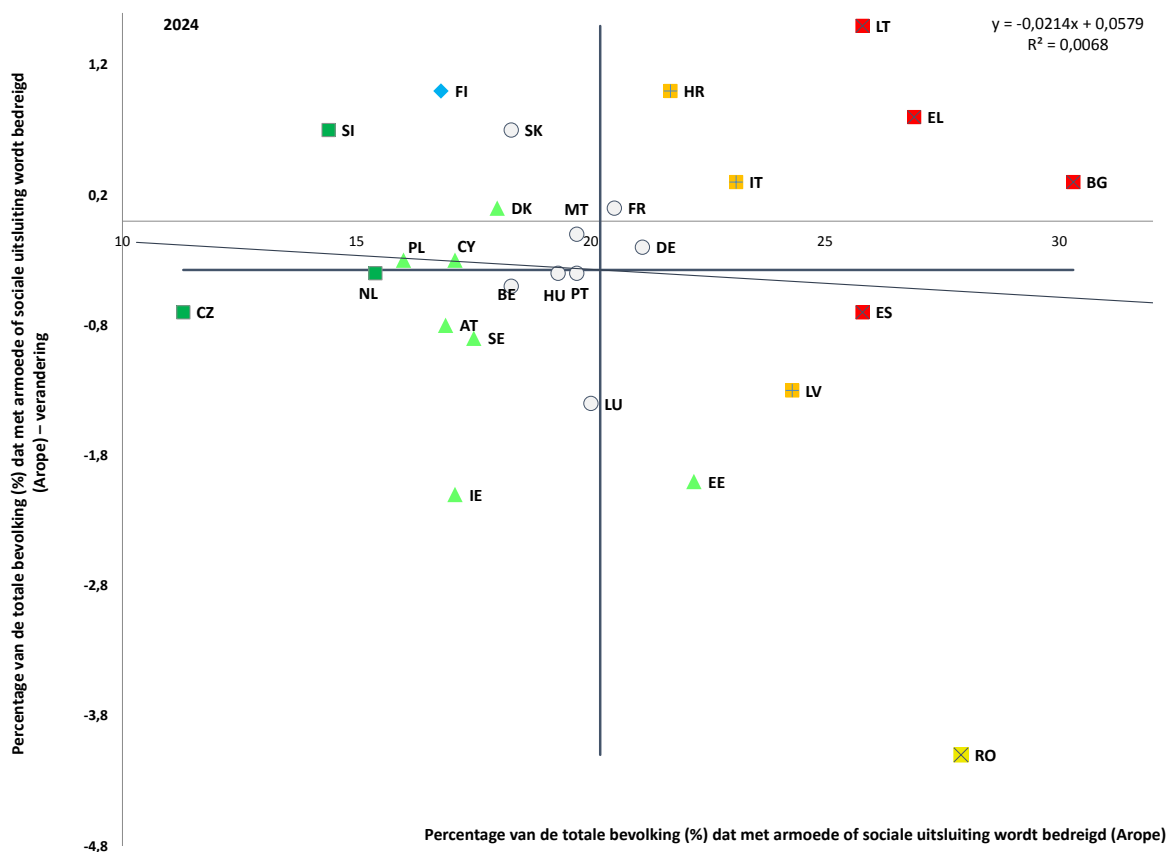
Opmerking: de assen zijn gecentreerd op het ongewogen EU-gemiddelde. De legenda is opgenomen in de bijlage. Geen gegevens beschikbaar voor BG.

Bron: Eurostat [[tepsr wc310](#)], Europese sectorrekeningen.

De EU zag in 2024 zeer bescheiden verbeteringen in de vermindering van het percentage mensen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd, zonder duidelijke tekenen van opwaartse convergentie. Het Arope-percentage daalde van 21,3 % in 2023 tot 21 %, met een verschil van bijna 2 procentpunt tussen mannen en vrouwen (20 % tegenover 21,9 %). De situatie in 2024 was “kritiek” in Bulgarije, Griekenland, Litouwen en Spanje, waar de relatief hoge niveaus (respectievelijk 30,3 %, 26,9 %, 25,8 % en 25,8 %) niet significant verbeterden (Spanje), licht stegen (Bulgarije en Griekenland) of zelfs aanzienlijk stegen (met 1,5 procentpunt in Litouwen) — zie figuur 2.4.2. Kroatië, Italië en Letland waren “in de gaten te houden”, hetzij vanwege het relatief hoge niveau (24,3 % in Letland), hetzij vanwege de stijging (+1 procentpunt en +0,3 procentpunt voor respectievelijk Kroatië en Italië). Tegelijkertijd verkeerde Roemenië in een “zwakke maar verbeterende” situatie, met een van de hoogste niveaus in de EU (27,9 %) na de grootste daling (–4,1 procentpunt), na aanhoudende inspanningen om armoede terug te dringen. Tsjechië, Slovenië en Nederland daarentegen waren “beste presteerders” (met Arope-percentages van respectievelijk 11,3 %, 14,4 % en 15,4 %). Ierland en Estland vertoonden grote dalingen (respectievelijk – 2,1 procentpunt en –2 procentpunt), ondanks reeds goede of gemiddelde niveaus. Er zijn geen duidelijke tekenen van opwaartse convergentie tussen de lidstaten.

Figuur 2.4.2: het percentage van de bevolking dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd daalde in 2024 slechts licht in de EU

Aandeel van de bevolking dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd, niveau van 2024 en verandering ten opzichte van het vorige jaar (% , kernindicator van het sociaal scorebord)

Opmerking: de assen zijn gecentreerd op het ongewogen EU-gemiddelde. De legenda is opgenomen in de bijlage. Onderbreking in de reeks voor HR en voorlopige gegevens voor LT.

Bron: Eurostat [[ilc_peps01n](#)], EU-SILC.

De regionale en stedelijke/landelijke verschillen in het risico op armoede of sociale uitsluiting in de EU zijn groot, in overeenstemming met wat in de lidstaten wordt waargenomen. De verschillen tussen de EU-regio's (NUTS 2) waren in 2024 groot, ook binnen de lidstaten, met name in Italië, Polen, Hongarije en Slowakije (zie figuur 8 in bijlage 5). De Arope-percentages varieerden van 59,5 % in Guayane, 48,8 % in Calabria en 44,5 % in Ciudad de Melilla tot 8,8 % in Jihozápad, 8,6 % in Bratislavsky kraj en 6,6 % in Provincia Autonoma di Bolzano/Bozen. In de ultraperifere gebieden lag het Arope-percentage boven het EU-gemiddelde, variërend van 59,5 % in Guyane tot 22,9 % in Madeira. Kleine steden en voorsteden registreerden iets lagere Arope-percentages in de EU dan steden en plattlandsgebieden (respectievelijk 20,3 %, 21,3 % en 21,3 %). De verschillen tussen de lidstaten waren echter groot. De Arope-percentages varieerden van 27,8 % in België tot 12,2 % in Polen met betrekking tot steden; van 32 % in Bulgarije tot 11,7 % in Tsjechië voor kleine steden en voorsteden; en van 41,7 % in Roemenië tot 8,6 % in Malta voor plattlandsgebieden. Terwijl de relatief hoge Arope-percentages in steden samengaan met de relatief lage percentages in plattlandsgebieden in het westelijke deel van de Unie, is het omgekeerde doorgaans het geval in een aantal mediterrane en Baltische landen en in het oostelijke deel van de Unie.

Er zijn meerdere oorzaken van armoederisico's. Zij zijn geworteld in ongelijke kansen, bijvoorbeeld als gevolg van territoriale en regionale verschillen²⁴⁴ of discriminatie²⁴⁵. Zij hebben betrekking op verschillen in de doeltreffendheid en efficiëntie van het actieve arbeidsmarktbeleid en het sociaizekerheids- en inclusiebeleid. De intergenerationele overdracht van achterstand²⁴⁶ weegt op kinderen. Actief inclusiebeleid, de opzet en doeltreffendheid van belasting- en uitkeringsstelsels en toegang tot ondersteunende diensten (waaronder onderwijs, gezondheidszorg, sociale en essentiële diensten) spelen een centrale rol bij de bestrijding en preventie van armoederisico's. Om de lidstaten daarbij te helpen, heeft de EU een breed scala aan initiatieven genomen die, mits naar behoren uitgevoerd, kunnen bijdragen tot armoedebestrijding²⁴⁷. Voortbouwend hierop zal de komende EU-strategie tegen armoede tot doel hebben mensen te helpen toegang te krijgen tot de essentiële bescherming en diensten die zij nodig hebben, en tegelijkertijd de onderliggende oorzaken van armoede aan te pakken. De overkoepelende doelstelling is te helpen armoede in de EU uiterlijk in 2050 uit te bannen.

²⁴⁴ Zie Europese Commissie, Durán Laguna, et al., [Ninth report on economic, social and territorial cohesion](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2024.

²⁴⁵ Uit de meest recente gegevens uit 2024 blijkt bijvoorbeeld dat 70 % van de Roma het risico op armoede liep, en dat er tussen 2016 en 2024 vooruitgang is geboekt. Zie: Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten, [Rights of Roma and Travellers in 13 European countries, 2024](#).

²⁴⁶ Zie UNICEF Innocenti – Global Office of Research and Foresight, [Innocenti Report Card 18: Child poverty in the midst of wealth](#), UNICEF Innocenti, Florence, december 2023.

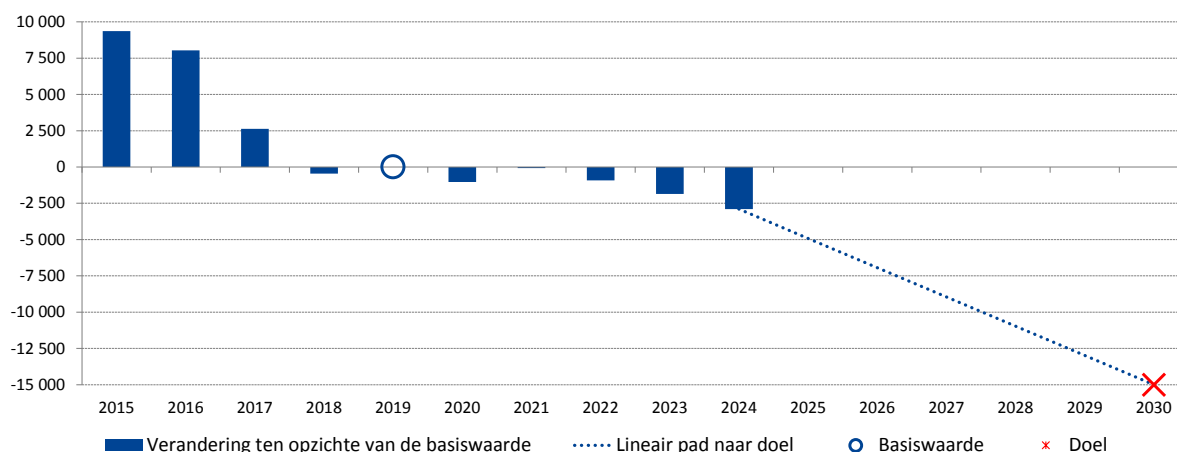
²⁴⁷ Deze initiatieven zijn onder meer de [Europese kindergarantie](#), Aanbeveling van de Raad (EU) 2021/1004 van 14 juni 2021; de [richtlijn betreffende toereikende minimumlonen in de Europese Unie](#), Richtlijn (EU) 2022/2041; de [aanbeveling van de Raad met betrekking tot de toegang tot sociale bescherming voor werknemers en zelfstandigen](#), Aanbeveling van de Raad (2019/C 387/01) van 8 november 2019; de [aanbeveling van de Raad over een toereikend minimuminkomen met het oog op actieve inclusie](#), Aanbeveling (EU) 2023/C 41/01 van de Raad van 30 januari 2023; het Europees platform voor de bestrijding van dakloosheid, [Verklaring van Lissabon over de bestrijding van dakloosheid](#) van 21 juni 2021; en de [de mededeling van de Commissie “De verdelingseffecten van het beleid van de lidstaten beter beoordelen”](#), COM(2022) 494.

Doelkader 3: Vorderingen in de richting van het doel voor armoedebestrijding voor 2030

De bevolking die met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd, is in 2024 verder gedaald, maar er is nog steeds onvoldoende vooruitgang geboekt om het kerndoel van de EU uiterlijk in 2030 te halen. Het aantal mensen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd (Arope) is in 2024 met 1,1 miljoen gedaald tot 93,3 %. Gecorrigeerd voor onderbrekingen in de reeksen in Duitsland en Frankrijk bedraagt de verlaging 2,9 miljoen ten opzichte van het referentiejaar 2019, waardoor er een kloof van 12,1 miljoen overblijft ten opzichte van het doel van 15 miljoen. Dit betekent dat een gemiddelde jaarlijkse vermindering met meer dan 2 miljoen nodig zou zijn om het doel uiterlijk in 2030 te halen (zie onderstaande figuur). Om het doel te halen, zullen de inspanningen in de rest van het decennium dus aanzienlijk moeten worden opgevoerd. Ook de kinderarmoede in de EU is in 2024 afgenomen, met ongeveer 0,4 miljoen minder kinderen (0-17 jaar) die met armoede of sociale uitsluiting worden bedreigd. Niettemin blijft het aantal 0,25 miljoen boven het basisniveau van 2019 en 5,25 miljoen boven de geaggregeerde nationale doelen voor de vermindering van kinderarmoede.

Het aantal personen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd is de afgelopen jaren afgenomen, maar er zijn nog onvoldoende vorderingen gemaakt om het EU-doel voor 2030 te halen

Verandering in het Arope-niveau van de EU-27 met betrekking tot het basisjaar 2019 en het daarmee samenhangende EU-kerndoel voor 2030 (totale bevolking, duizend personen)

Opmerking: Reeksen gecorrigeerd voor onderbreking in de reeks, als gevolg van onderliggende grote onderbrekingen in DE in 2020 (onderbreking met terugwerkende kracht gecorrigeerd naar 2019) en in FR in 2022 (in het EU-aggregaat worden cijfers voor “Europees France” gebruikt in plaats van voor “Frankrijk” om in overeenstemming te zijn met het cijfer voor 2019 voor Frankrijk).

Bron: Eurostat [[ilc_pecs01](#)] en berekeningen van DG EMPL.

De vorderingen op weg naar de nationale doelen voor armoedebestrijding verschillen nog steeds van lidstaat tot lidstaat. In 2024 is het aantal mensen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd in slechts 14 lidstaten gedaald, en sinds 2019 hebben slechts 16 lidstaten vooruitgang geboekt met het halen van hun doelen voor 2030 (zie onderstaande figuur)²⁴⁸. Zeven daarvan (Roemenië, Tsjechië, Letland, Nederland, Polen, België en Bulgarije) liggen grotendeels op schema, waarbij Roemenië in 2024 een aanzienlijke vermindering heeft bereikt (met 739 000). Zweden en Ierland werden de eerste twee landen

²⁴⁸ Zie ook het [jaarverslag 2025 van het Comité voor sociale bescherming](#) voor de monitoring van de EU- en nationale doelen inzake armoedevermindering, alsook voor een toelichting bij de onderbrekingen in de reeksen en de bijbehorende aanpassingen aan de gegevens.

die hun doelen in 2024 haalden, terwijl de grootste relatieve kloven²⁴⁹ blijven bestaan in Luxemburg, Slowakije, Slovenië, Denemarken, Finland en Frankrijk. Van de 21 landen die aanvullende doelen voor de vermindering van kinderarmoede hebben vastgesteld²⁵⁰, hebben er 13 in 2024 verbeteringen geregistreerd en hebben er 11 sinds 2019 vooruitgang geboekt, terwijl Ierland, Cyprus en Zweden hun doelen reeds hebben gehaald. Tsjechië, Duitsland, Spanje, Frankrijk, Luxemburg, Malta, Oostenrijk, Slovenië, Slowakije en Finland moeten echter nog vooruitgang boeken ten opzichte van 2019.

Slechts ongeveer de helft van de lidstaten heeft sinds 2019 vooruitgang geboekt, en slechts een derde ligt op schema of heeft zijn doelen overtroffen

Veranderingen in Arope-niveaus van 2019 tot 2024 en nationale doelen voor 2030 (totale bevolking, in duizenden personen)

Opmerking: onderbreking in de reeks in 2020 voor FR, IE, DK, LU, in 2021 voor LU, in 2022 voor FR, FI en LU in 2023 en 2024 voor HR. Voorlopige gegevens voor LT in 2024. DK en DE drukken hun nationale doelen inzake armoedevermindering uit als een vermindering van het aantal mensen dat deel uitmaakt van huishoudens waar (bijna) niemand een baan heeft (d.w.z. huishoudens met een zeer lage arbeidsintensiteit), die zich naar verwachting zal vertalen in dalingen van het aantal Arope-personen in de loop van het decennium. DE drukt zijn nationale doel uit in vergelijking met 2020 als referentiejaar. FR stelt zijn nationale doel voorop met betrekking tot continentaal Frankrijk, en de monitoring is afgestemd op dit geografische toepassingsgebied. HU drukt zijn nationale doel inzake armoedevermindering uit als een vermindering van het percentage materiële en sociale deprivatie van gezinnen met kinderen, die zich kan vertalen in een vermindering van Arope indien de huidige omstandigheden aanhouden. MT drukt zijn nationale doel inzake armoedebestrijding uit als een vermindering van het Arope-percentage in procentpunt (d.w.z. -3,1 procentpunt).

Bron: Eurostat [[ilc_pecs01](#)] en tabel inzake nationale doelen voor 2030 zoals in bijlage 1.

Ernstige materiële en sociale deprivatie nam licht af, terwijl de inkomensarmoede en het aandeel mensen dat leeft in huishoudens waar (bijna) niemand werkt in de EU in 2024 stabiel bleven. De zeer bescheiden verbetering van het Arope-percentage komt tot uiting in de componenten ervan. Tsjechië en Nederland hadden enkele van de laagste AROP-percentages (met betrekking tot de inkomensniveaus van 2023, respectievelijk 9,5 % en 12,1 %), na eerder dalingen — zie het bovenste vak van figuur 2.4.3. Daarentegen hadden Bulgarije, Letland en Litouwen enkele van de hoogste percentages (respectievelijk 21,7 %, 21,7 %, 21,7 %).

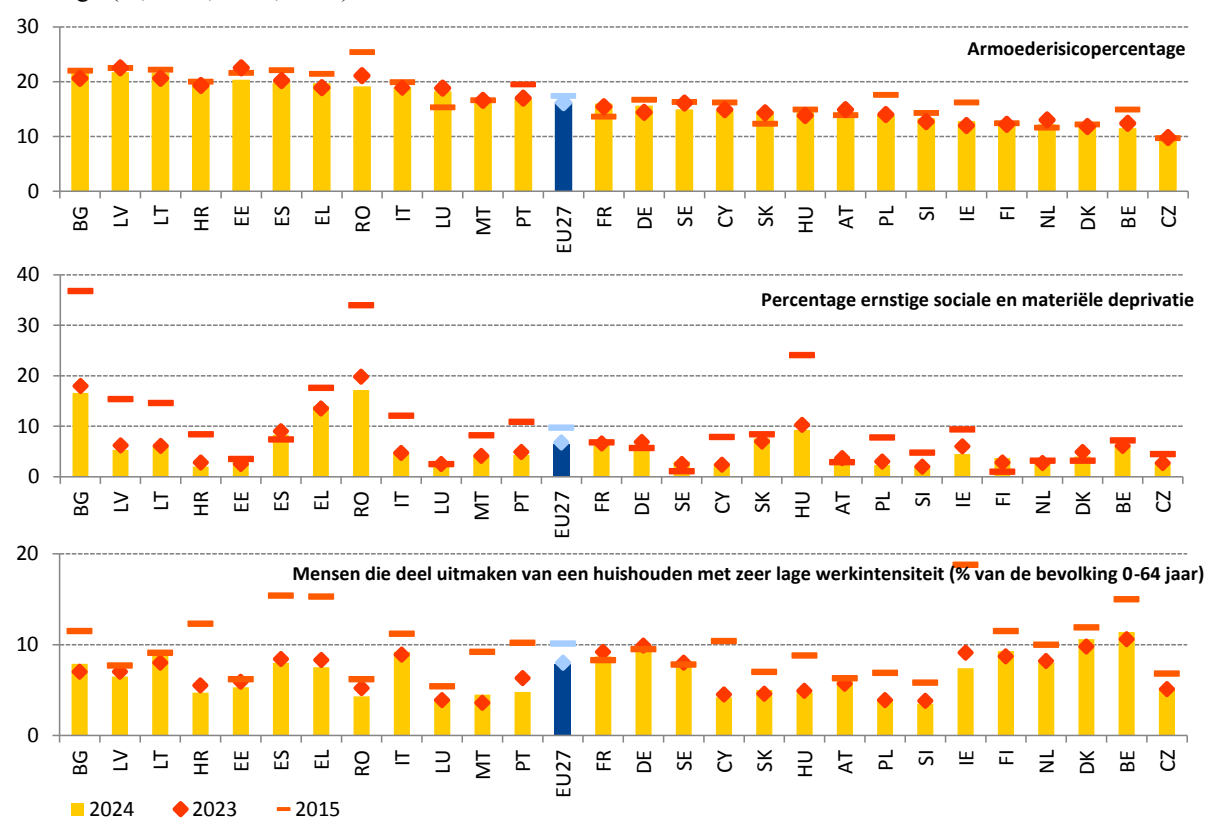
²⁴⁹ Voor de vergelijkbaarheid tussen de lidstaten worden de kloven niet gemeten in absolute termen, maar in procenten van de beoogde vermindering tussen 2019 en 2030. Bijvoorbeeld: $(10 [\text{doel}] - 4 [\text{vooruitgang tot dusver}]) / 10 [\text{doel}] = 60 \% [\text{kloof}]$.

²⁵⁰ België, Bulgarije, Tsjechië, Duitsland, Estland, Ierland, Griekenland, Spanje, Frankrijk, Kroatië, Cyprus, Luxemburg, Malta, Oostenrijk, Polen, Portugal, Roemenië, Slovenië, Slowakije, Finland en Zweden hebben doelen vastgesteld om de kinderarmoede terug te dringen. Zie het [jaarverslag 2025 van het Comité voor sociale bescherming](#) voor de monitoring van deze doelen.

21,6 % en 21,5 %), sommige na stijgingen. Roemenië zag een daling van 2,1 procentpunt, wat in hoge mate bijdroeg tot de daling van zijn Arope-percentage. Uit de flashramingen van Eurostat met betrekking tot de inkomens in 2024 blijkt dat de AROP-percentages naar verwachting ook in 2024 gemiddeld in de EU en in de meeste lidstaten stabiel zijn gebleven, terwijl zij in Finland, Portugal, Griekenland en Slovenië zijn gestegen en in Estland zijn gedaald²⁵¹. Het aandeel mensen dat in ernstige materiële en sociale deprivatie verkeert is in de EU in het algemeen licht gedaald — zie het middenvak van figuur 2.4.3. Het aandeel mensen dat deel uitmaakt van huishoudens waar (bijna) niemand werkt, bleef in 2024 stabiel (op basis van de activiteit in 2023) — zie het onderste vak van figuur 2.4.3.

Figuur 2.4.3: Ernstige materiële en sociale deprivatie nam licht af, terwijl het armoederisicopercentage en het aandeel mensen dat deel uitmaakt van huishoudens waar (bijna) niemand werkt stabiel bleven.

Componenten van de kernindicator van het percentage mensen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd (%; 2015, 2023, 2024)

Opmerking: de indicatoren zijn gerangschikt naar Arope-percentages in 2024. Onderbreking in de reeks voor HR voor het armoederisicopercentage. Voorlopige gegevens voor LT.

Bron: Eurostat [[tessi010](#)], [[tepsr_lm420](#)], [[tepsr_lm430](#)], EU-SILC.

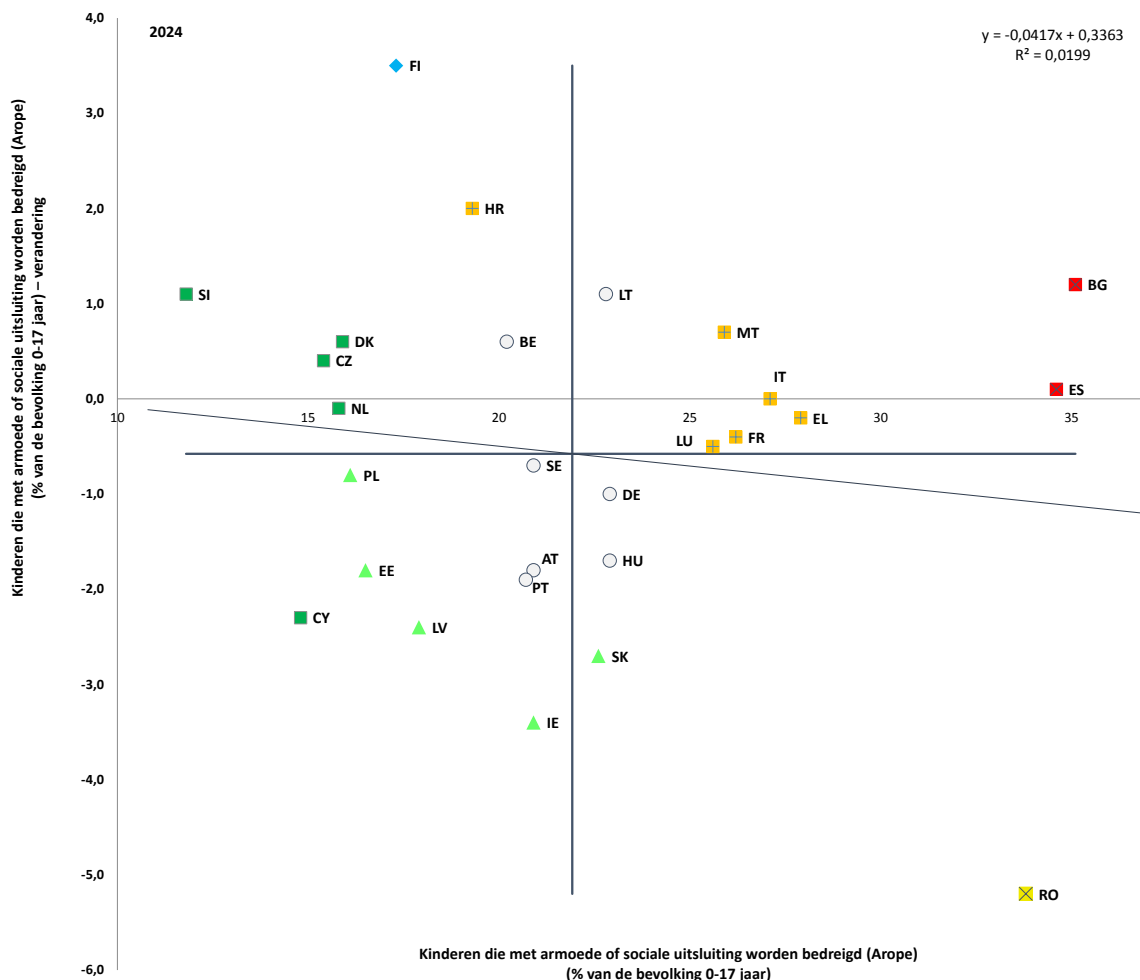
De kinderarmoede is licht afgenomen, maar blijft op een hoger niveau dan voor de bevolking als geheel, zonder duidelijke tekenen van opwaartse convergentie. Het aantal kinderen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd, is gedaald van 19,96 miljoen in 2023 tot 19,52 miljoen in 2024 en het aandeel daarvan van gemiddeld 24,9 % tot 24,2 % in de EU. Hoewel 2024 het tweede opeenvolgende jaar is waarin een daling in absolute cijfers wordt geregistreerd, is de incidentie van kinderarmoede nog steeds 3,2 procentpunt hoger dan voor de

²⁵¹ Alleen significante wijzigingen. Zie Eurostat, [Flash estimates of income inequalities and poverty indicators for 2024 \(FE 2024\), Experimental results](#). Versie 1 – Juni 2025.

totale bevolking. Slovenië, Cyprus, Tsjechië en Nederland behoren tot de “beste presteerders”, met Arope-percentages voor kinderen van minder dan 16 % en relatief kleine veranderingen ten opzichte van 2023, behalve voor Cyprus (-2,3 procentpunt) en Slovenië (+ 1,1 procentpunt). Bulgarije en Spanje bevinden zich daarentegen in “kritieke situaties”, met percentages van respectievelijk 35,1 % en 34,6 %. In tegenstelling tot de grotendeels ongewijzigde percentages in Spanje, steeg ook het cijfer voor Bulgarije, met 1,2 procentpunt. In de hele EU werden de grootste stijgingen opgetekend in Kroatië (+2 procentpunt) en Finland (+3,5 procentpunt), terwijl de grootste dalingen werden opgetekend in Ierland (3,4 procentpunt), Roemenië (5,2 procentpunt) en Slowakije (2,7 procentpunt). Er zijn geen duidelijke tekenen van opwaartse convergentie tussen de lidstaten te zien. Kinderen uit armoede en sociale uitsluiting halen is essentieel om hen te helpen hun potentieel optimaal te benutten en de cyclus van armoede van generatie op generatie te doorbreken. Voor de aanpak van dit probleem is het essentieel dat de Europese kindergarantie in alle lidstaten wordt uitgevoerd.

Figuur 2.4.4: het percentage kinderen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd daalde licht in de EU

Aandeel kinderen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd, niveau van 2024 en verandering ten opzichte van het vorige jaar (% , kernindicator van het sociaal scorebord)

Opmerkingen: de assen zijn gecentreerd op het ongewogen EU-gemiddelde. De legenda is opgenomen in de bijlage. Onderbreking in de reeks voor HR en voorlopige gegevens voor LT.

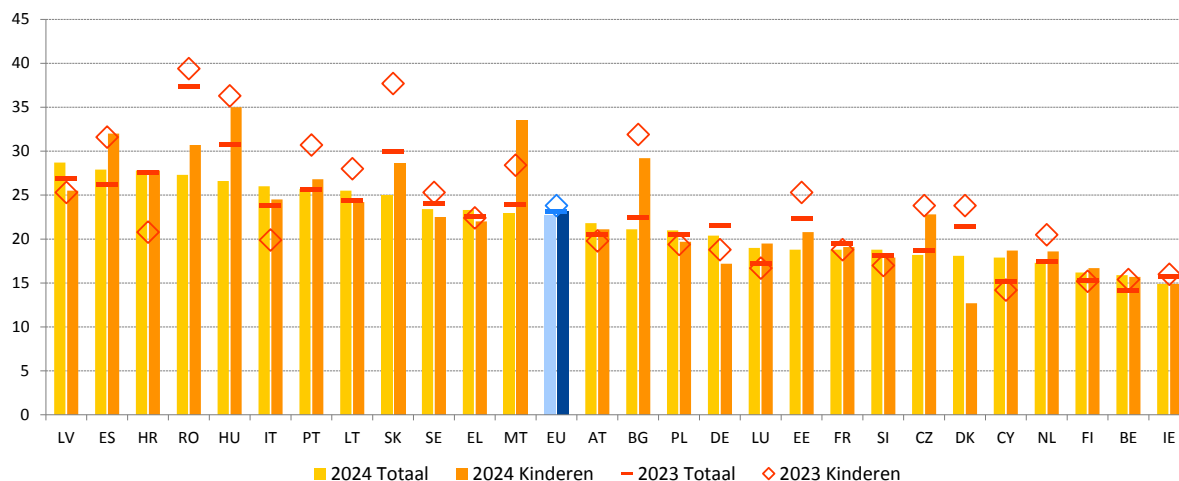
Bron: Eurostat [ilc_peps01n], EU-SILC.

De componenten van het risico op armoede of sociale uitsluiting voor kinderen bleven grotendeels stabiel in de EU, met als enige uitzondering ernstige materiële en sociale

deprivatie die afnam. Het armoederisicopercentage (AROP) is in 2024 gemiddeld licht gedaald in de EU, van 19,5 % in 2023 tot 19,3 % in 2024. De grootste stijgingen, met 2 procentpunt, werden geregistreerd in Kroatië, Litouwen, Malta en Finland, en de grootste dalingen, met 3 procentpunt, in Portugal, Roemenië en Slowakije. Net als in 2023 waren de AROP-percentages het hoogst in Spanje (29,2 %), Bulgarije (28,2 %) en Roemenië (26,2 %), en het laagst in Denemarken (10,1 %), Slovenië (10,7 %) en Finland (11,6 %). Volgens de flashramingen van Eurostat zal de incidentie van inkomensarmoede voor kinderen in 2024 gemiddeld met 0,4 procentpunt dalen in de EU. Met betrekking tot ernstige materiële en sociale deprivatie is het EU-percentages voor kinderen in 2024 licht gedaald tot 7,9 % in 2024, tegenover 8,4 % in 2023. Op nationaal niveau varieerde het van 1,2 % in Kroatië tot 21,2 % in Roemenië. Het steeg in Nederland en Finland met 2 procentpunt en daalde in dezelfde mate in Duitsland, Griekenland, Letland, Litouwen en Hongarije. Tot slot bleef het aandeel kinderen in huishoudens waar (bijna) niemand werkt stabiel op 7,4 % in 2024 (tegenover 7,5 % in 2023) in de EU en in de meeste lidstaten, behalve in Bulgarije (+2,1 procentpunt), Finland (+2,3 procentpunt) en Portugal (-2,6 procentpunt).

Figuur 2.4.5: De ernst van de armoede in de EU is licht afgenomen, maar was vaak groter voor kinderen dan voor de totale bevolking

De relatieve armoederisicokloof (%), totale bevolking en kinderen (0-17)

Opmerking: Onderbreking in de reeks voor HR en voorlopige gegevens voor LT in 2024.

Bron: Eurostat [[jilc_li11](#)], EU-SILC.

De ernst van de armoede nam licht af voor de totale bevolking in de EU, maar bleef hoger voor mensen in huishoudens waar (bijna) niemand werkt en voor kinderen²⁵².

Voor de totale bevolking daalde hij met 0,4 procentpunt tot 22,7 % in 2024 (met betrekking tot de inkomens van 2023) ten opzichte van het voorgaande jaar — zie figuur 2.4.5. De ernst van de armoede was het grootst in Letland, Spanje en Kroatië, na stijgingen met respectievelijk 1,8, 1,7 en 0,2 procentpunt. De stijgingen waren het grootst in Cyprus (+2,7 procentpunt), Letland en Luxemburg (+1,8 procentpunt voor beide landen). Op EU-niveau was de ernst van de armoede onder 18- tot 64-jarigen in huishoudens waar (bijna)

²⁵² Deze indicator, ook bekend als de relatieve mediane armoederisicokloof, wordt berekend als het verschil tussen het mediane gestandaardiseerde besteedbare inkomen van personen onder de armoederisicodrempel en de armoederisicodrempel, uitgedrukt als percentage van de armoederisicodrempel. Deze drempel is vastgesteld op 60 % van het nationale mediane gestandaardiseerde besteedbare inkomen van alle mensen in een land en niet voor de EU als geheel.

niemand werkt aanzienlijk groter dan voor de totale bevolking, namelijk 35,5 % in 2024²⁵³. Voor kinderen daalde hij tot 23,2 % in 2024, 0,6 procentpunt lager dan in 2023, maar was hij nog steeds hoger dan voor de totale bevolking. De grootste stijgingen (meer dan 5 procentpunt) werden geregistreerd in Italië en Malta alsook Kroatië (na een onderbreking in de reeks), terwijl de grootste dalingen (meer dan 9 procentpunt) werden geregistreerd in Denemarken en Slowakije.

Personen met een handicap lopen nog steeds een hoger risico op armoede of sociale uitsluiting dan de rest van de bevolking. In 2024 bedroeg hun Arope-percentage 28,7 % in de EU (na drie jaar ongewijzigd te zijn gebleven), wat 10,8 procentpunt hoger is dan voor de rest van de bevolking. Met 36,2 % is dit percentage nog hoger en vertoont het een stijgende trend voor personen met een ernstige handicap. In vijf landen bedroeg de kloof ten opzichte van personen zonder handicap in 2024 meer dan 20 procentpunt²⁵⁴. Personen met een handicap in de werkende leeftijd lopen een groter risico op armoede of sociale uitsluiting (34,5 %) dan andere leeftijdsgroepen, en dat geldt ook voor vrouwen ten opzichte van mannen (29,4 % tegenover 27,8 %). Steun bij de toegang tot inclusief (inclusieve) onderwijs, opleiding en werkgelegenheid voor personen met een handicap en het verlenen van persoonlijke bijstand en ondersteunende diensten zijn van essentieel belang om de kloof in het risico op armoede of sociale uitsluiting voor personen met een handicap te verkleinen.

Ondanks een verdere lichte daling, bleef het risico op armoede of sociale uitsluiting voor mensen die buiten de EU zijn geboren veel hoger dan voor mensen die in de EU zijn geboren. Het Arope-percentage voor mensen die buiten de EU zijn geboren, was in alle lidstaten hoger dan dat van autochtonen en bedroeg gemiddeld meer dan het dubbele, namelijk 38,2 % tegenover 18 %. De kloof was het grootst in Roemenië, Oostenrijk, Spanje, België en Zweden (allemaal meer dan 23 procentpunt)²⁵⁵. Deze kloven weerspiegelen grotendeels de kansarme werkgelegenheidssituatie van deze groep (zie pijlerkader 5 in punt 2.2.1).

Een aanzienlijk aantal Roma in de EU wordt nog steeds meer met armoede of sociale uitsluiting bedreigd. Volgens de laatste onderzoeksgegevens werd gemiddeld 70 % van de Roma in de onderzochte landen met armoede bedreigd 2024²⁵⁶ en is er tussen 2016 en 2024 vooruitgang geboekt. Gemiddeld maakte 77 % van de Romakinderen (jonger dan 18 jaar) deel uit van huishoudens met een armoederisico. Ook had een groter aandeel van de Roma (37 %) te kampen met ernstige materiële deprivatie in vergelijking met de algemene bevolking, met name de jongere en oudere cohorten. In het strategische kader van de EU voor gelijkheid, inclusie en participatie van de Roma 2020-2030, worden de lidstaten opgeroepen de armoedekloof tussen de Roma en de algemene bevolking, waaronder kinderen, met ten minste de helft te verkleinen en ervoor te zorgen dat de meerderheid van de Roma uiterlijk in

²⁵³ Eurostat [[ilc_li12](#)]. Zie figuur 2.4.11 voor het armoedecijfer van mensen in huishoudens waar (bijna) niemand werkt.

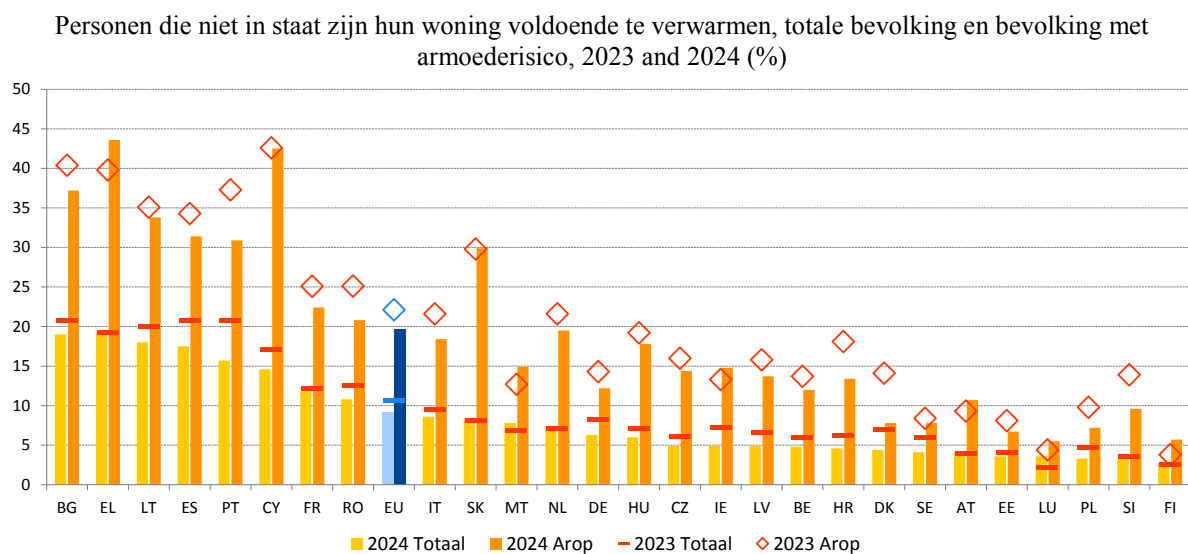
²⁵⁴ Er werden grote kloven waargenomen in Litouwen, Kroatië, Letland, Estland en Hongarije, die samen met Bulgarije en Roemenië hoge percentages vertoonden.

²⁵⁵ Eurostat-indicator [[ilc_peps06n](#)], waarbij mensen die buiten de EU zijn geboren, worden vergeleken met mensen die in het rapporterende land zijn geboren; personen van 18 jaar of ouder. Gegevens met een geringe betrouwbaarheid voor Roemenië.

²⁵⁶ Zie: Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten, [Rights of Roma and Travellers in 13 European countries, 2024](#). De respectieve waarde bedroeg 80 % in zowel 2016 als 2021/2019, met inbegrip van verschillende landen — zie figuur 4 op bladzijde 30 van het desbetreffende verslag. De onderzochte landen in 2024 waren: BG, CZ, EL, ES, FR, HU, IE, IT, PT, RO.

2030 aan armoede ontsnapt²⁵⁷. Met de aanbeveling van de Raad inzake gelijkheid, inclusie en participatie van de Roma hebben de lidstaten zich ertoe verbonden het extreem hoge armoederisicopercentage en de materiële en sociale deprivatie van de Roma te bestrijden²⁵⁸. In de beoordeling van de vernieuwde nationale strategische kaders voor de Roma worden de lidstaten opgeroepen de vastgestelde verbeterpunten aan te pakken en hun kaders te vernieuwen en te wijzigen, onder meer om ze ambitieuzer te maken²⁵⁹. In de conclusies van de Raad over maatregelen om gelijke toegang voor Roma tot adequate en gedesegregeerde huisvesting te waarborgen, en om gesegregeerde woongebieden aan te pakken²⁶⁰, wordt de lidstaten verzocht alle hiervoor beschikbare middelen in kaart te brengen en te gebruiken.

Figuur 2.4.6 Het onvermogen om de woning voldoende te verwarmen is in 2024 in de EU afgenomen ten opzichte van het voorgaande jaar, met aanzienlijke verschillen tussen de lidstaten

Opmerkingen: Voorlopige gegevens voor LT in 2024 en onderbreking in de reeks voor LT in 2023.
Bron: Eurostat [[ilc_mdcs01](#)], EU-SILC.

Een belangrijke indicator van energiearmoede — het onvermogen om de woning voldoende te verwarmen — is in 2024 in de EU voor het eerst sinds 2021 gedaald, maar blijft aanzienlijk hoger voor mensen die met armoede of sociale uitsluiting worden bedreigd. Het percentage mensen dat niet in staat is hun woning voldoende te verwarmen, daalde in 2024 tot 9,2 % in de Unie, tegenover 10,6 % het voorgaande jaar. De daling in 2024 is de eerste na twee opeenvolgende jaren van stijgingen. Zij weerspiegelt de dalende detailhandelsprijzen voor gas en elektriciteit, alsook een mix van energie-efficiëntiemaatregelen die in de EU-landen worden uitgevoerd en andere ondersteunende maatregelen. Het niveau van 2024 blijft echter ruim boven de waarde van 2021 van 6,9 %. Bovendien worden ouderen, alleenstaande ouders en vrouwen meer blootgesteld aan energiearmoede. De verschillen tussen de lidstaten namen in 2024 ook enigszins af, maar variëren nog steeds van 2,7 % in Finland tot 19,0 % in Bulgarije. De hier geanalyseerde indicator voor energiearmoede is in 2024 in de meeste lidstaten gedaald, en het sterkst in

²⁵⁷ Zie: [The new EU Roma strategic framework for equality, inclusion and participation \(full package\)](#).

²⁵⁸ Zie: [PB C 93 van 19.3.2021, blz. 1](#).

²⁵⁹ Zie voor de beoordeling: [COM/2023/7 final](#) in het [volledige pakket](#).

²⁶⁰ [Conclusies van de Raad over maatregelen om gelijke toegang voor Roma tot adequate en gedesegregeerde huisvesting te waarborgen, en om gesegregeerde nederzettingen aan te pakken](#).

Portugal (5,1 procentpunt), Spanje (3,3 procentpunt), Denemarken en Cyprus (beide 2,5 procentpunt). Er werden daarentegen kleine stijgingen waargenomen in Luxemburg (+1,5 procentpunt), Malta (+1,0 procentpunt), Slowakije (+0,2 procentpunt), Oostenrijk en Finland (+0,1 procentpunt), terwijl de situatie in Nederland stabiel was. Voor mensen die met armoede worden bedreigd, is de energiearmoede veel hoger: gemiddeld is 19,7 % van hen in de EU niet in staat hun woning voldoende te verwarmen, tegenover 7,1 % van de rest van de bevolking. Mensen die met armoede worden bedreigd, worden geconfronteerd met het hoogste percentage energiearmoede in Griekenland (43,6 %) en het laagste percentage in Luxemburg (5,5 %). Wanneer een andere indicator van energiearmoede in aanmerking wordt genomen, namelijk de betalingsachterstand op rekeningen voor nutsvoorzieningen van huishoudens, blijkt uit de gegevens dat de hoogte van de betalingsachterstanden sinds 2022 op hetzelfde niveau is gebleven²⁶¹. Aangezien de temperaturen wereldwijd blijven stijgen, hebben steeds meer mensen in Europa bovendien moeite om hun huizen voldoende koel te houden. In 2023 gaf 26 % van de huishoudens in de EU aan niet in staat te zijn hun woning in de zomer comfortabel koel te houden. Dit cijfer stijgt tot bijna 35 % van de laagste inkomensgroep en uit de eerste bevindingen blijkt dat mensen die in de winter al met energiearmoede te kampen hebben, waarschijnlijk ook worstelen in de zomer²⁶².

De vervoersarmoede verschilt aanzienlijk van lidstaat tot lidstaat. Vervoersarmoede heeft betrekking op de drie dimensies betaalbaarheid, toegankelijkheid en beschikbaarheid²⁶³, alsook de horizontale dimensie van toereikendheid. De betaalbaarheid van particulier vervoer, gemeten aan de hand van het aandeel mensen dat zich geen eigen auto kan veroorloven, bleef in de EU stabiel op 5,6 % in 2023 en 2024, na een gestage daling in de periode 2015-2021 van 7,9 % tot 5,7 %²⁶⁴. Het varieert aanzienlijk van lidstaat tot lidstaat, van 1,8 % in Malta tot 15,6 % in Roemenië. De beschikbaarheid van openbaar vervoer blijft een uitdaging, met name in plattelandsgebieden. Tegen deze achtergrond blijven auto's de belangrijkste vorm van personenvervoer in de EU, goed voor 83,1 % van de passagierskilometers in 2023²⁶⁵.

²⁶¹ Eurostat indicator [\[ilc_mdcs07\]](#) EU-SILC.

²⁶² Gebaseerd op een binnenkort te verschijnen JRC-verslag Koukoufikis, G. et al., *Addressing Residential Cooling Demand and Summer Energy Poverty in the EU - Towards a Cooler Future*, Bureau voor publicaties van de Europese Unie, Luxemburg, JRC143288. De indicator voor de beoordeling van energiearmoede in de zomer in de EU is afgeleid van een ad-hocmodule van de EU-SILC-enquête die in 2023 is verzameld. Daar meet de indicator met code HC070 “het onvermogen van een huishouden om zijn woning in de zomer comfortabel koel te houden als gevolg van ontoereikende koelsystemen of slechte warmte-isolatie”.

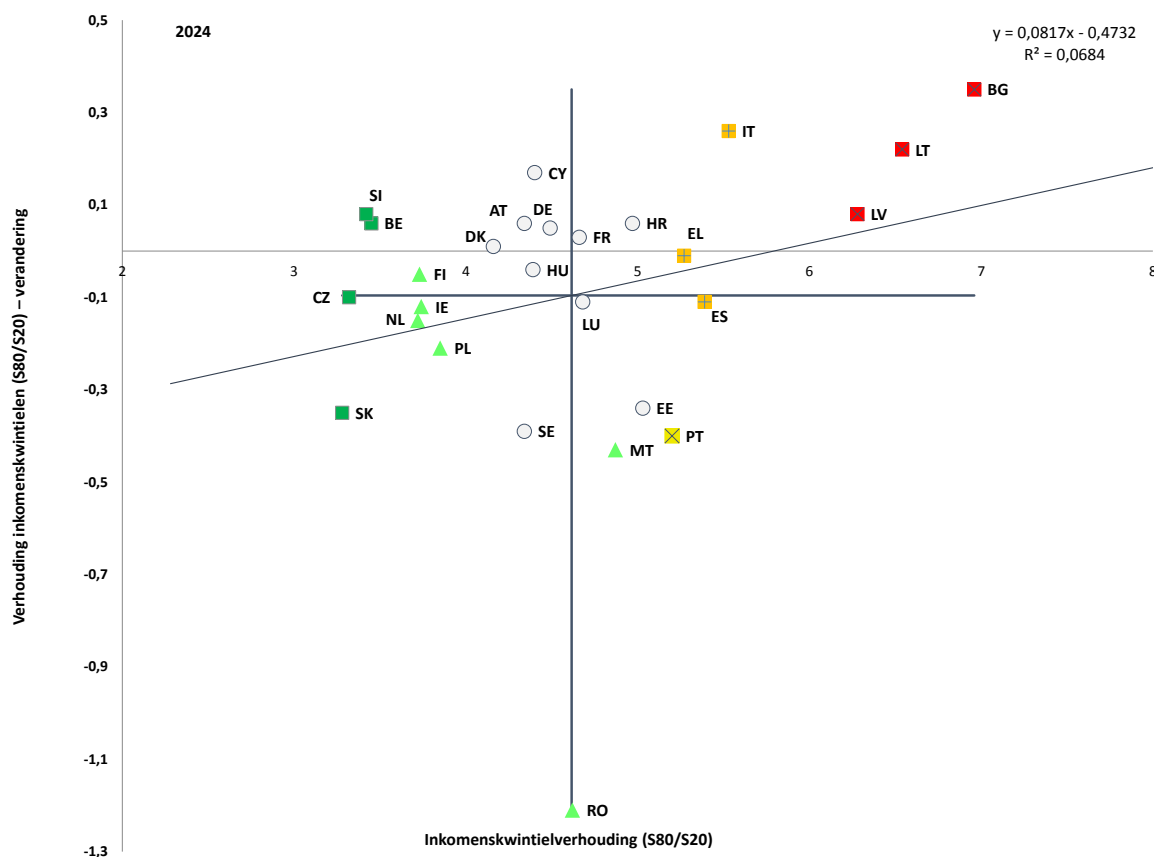
²⁶³ Vervoersarmoede wordt in de verordening inzake het Sociaal Klimaatfonds gedefinieerd als het onvermogen of de moeilijkheden van personen en huishoudens om de kosten van particulier of openbaar vervoer te dragen, of hun gebrek aan of beperkte toegang tot vervoer dat nodig is voor hun toegang tot essentiële sociaal-economische diensten en activiteiten, rekening houdend met de nationale en ruimtelijke context — zie [Verordening \(EU\) 2023/955 van het Europees Parlement en de Raad van 10 mei 2023 tot oprichting van een sociaal klimaatfonds](#). Vanwege dit multidimensionale karakter en de beperkte gegevens kan geen unieke trend voor alle dimensies worden vastgesteld en worden momenteel indicatoren op EU-niveau ontwikkeld voor alle drie de dimensies. Zie [Transport poverty: definitions, indicators, determinants, and mitigation strategies - Final Report. Europese Commissie, november 2024](#).

²⁶⁴ Eurostat Indicator [\[ilc_mddu05\]](#). Het is de enige indicator voor vervoersarmoede met jaarlijkse actualiseringen op EU-niveau.

²⁶⁵ Zie de Eurostat Indicator [\[tran_hv_psm0d\]](#).

Figuur 2.4.7: De inkomensongelijkheid in de EU is in 2024 gemiddeld weer licht afgenomen, maar met enkele tekenen van divergentie tussen de lidstaten

Verhouding inkomenskwintielen (S80/S20), niveaus van 2024 en veranderingen ten opzichte van het voorgaande jaar (kernindicator van het sociaal scorebord)

Opmerking: de assen zijn gecentreerd op het ongewogen EU-gemiddelde. De legenda is opgenomen in de bijlage. Onderbreking in de reeks voor HR, voorlopige gegevens voor LT.

Bron: Eurostat [tessi180], EU-SILC.

De inkomensongelijkheid in de EU is in 2024 weer licht afgenomen, maar met tekenen van divergentie, voornamelijk als gevolg van lidstaten met hoge ongelijkheidsniveaus.

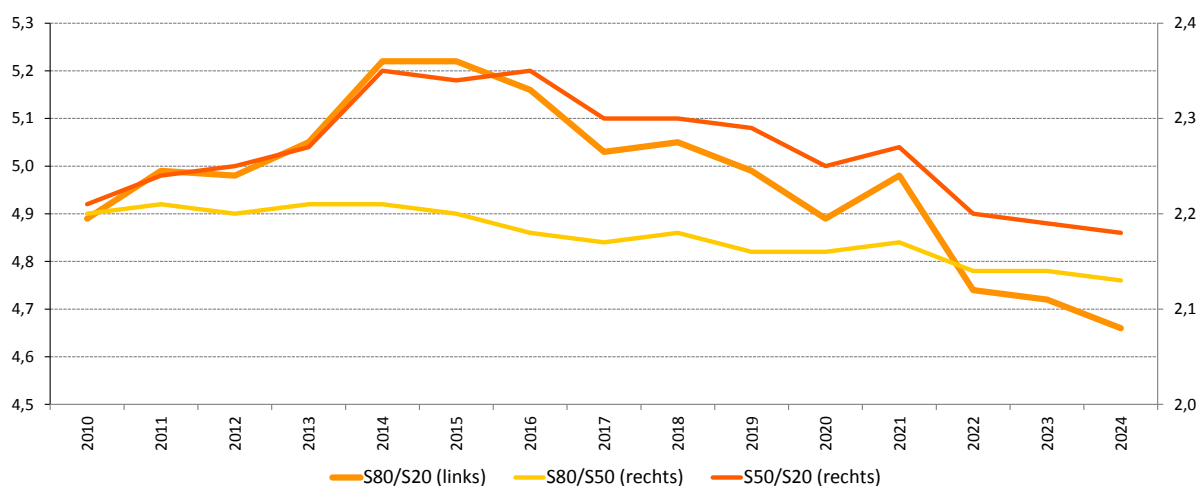
De inkomensongelijkheid, gemeten aan de hand van de inkomenskwintielverhouding (S80/S20), is in de EU licht afgenomen, van 4,72 in 2023 tot 4,66 in 2024 (met betrekking tot inkomens in respectievelijk 2022 en 2023). De verschillen tussen de lidstaten zijn echter groot. Er werden “kritieke situaties” geregistreerd in Bulgarije, Litouwen en Letland, waar de inkomensongelijkheid tot de hoogste in de Unie behoorde en die in 2024 nog verder steeg — zie figuur 2.4.7. Drie landen die worden gekenmerkt door een relatief hoge inkomensongelijkheid (na een stijging voor Italië en dalingen voor Griekenland en Spanje) zijn “in de gaten te houden”. De daling van de inkomensongelijkheid was veruit de grootste in Roemenië (–1,2), met een niveau dat nu in overeenstemming is met het EU-gemiddelde. De “beste presteerders” in 2024 waren België, Slovenië, Tsjechië en Slowakije. Over het algemeen worden in de EU uiteenlopende trends waargenomen. Enerzijds vonden in sommige lidstaten met hoge niveaus van ongelijkheid verdere verslechtering plaats. Anderzijds registreerden sommige lidstaten met lage niveaus verdere dalingen. Dit wijst op divergentie tussen de lidstaten. Inkomensongelijkheid vertoont ook heterogeniteit tussen de regio’s van de EU. De ongelijkheid is ook relatief duidelijk in landen als Italië, Roemenië, Hongarije en België (zie figuur 4 in bijlage 5). Volgens de flashramingen van Eurostat zal de

inkomensongelijkheid voor het inkomensjaar 2024 in alle landen naar verwachting een stabiele trend vertonen²⁶⁶.

Op langere termijn is de inkomensongelijkheid de afgelopen tien jaar afgenomen, zij het met schommelingen. Tijdens de jaren 2010 nam de inkomensongelijkheid in de EU, gemeten aan de hand van de inkomenskwintielverhouding (S80/S20) sterk toe met de dubbele recessie, om daarna te dalen tot het niveau van voor de economische en financiële crisis, met een verdere daling in de afgelopen jaren — zie figuur 2.4.8. De inkomensongelijkheid aan de onderkant van de inkomensverdeling (d.w.z. gemeten aan de hand van de verhouding S50/S20) was in 2024 weer vrijwel terug op het niveau van vóór de financiële crisis, terwijl zij licht onder eerdere niveaus aan de bovenkant van de inkomensverdeling bleef (S80/S50). Hieruit blijkt het effect van snelle en doeltreffende beleidsreacties in de EU in de afgelopen jaren, met name wanneer de algemene stabiliteit na de COVID-19-pandemie en de gestegen kosten van levensonderhoud in 2020-2023 worden vergeleken met de sterke stijging in het begin van de jaren 2010. Beoordelingen van de verdelingseffecten²⁶⁷ van hervormingen en investeringen blijven bijzonder belangrijk om rekening te houden met de effecten ervan op de inkomensongelijkheid en om, ook in het licht hiervan, het beleidsontwerp op te baseren.

Figuur 2.4.8: De inkomensongelijkheid in de EU schommelde de afgelopen 15 jaar, maar nam in de meeste lidstaten af na 2015

Kwintielenverhoudingen S80/S20, S80/S50 en S50/S20, (2010-2024, inkomensjaren 2009-2023)

Opmerking: Geraamde gegevens voor kwintielverhouding S80/S20 in 2014-2018.

Bron: Eurostat [[tessi180](#)], [[ilc_di11d](#)], [[ilc_di11e](#)], EU-SILC.

De uitgaven voor socialezekerheidsuitkeringen zijn in 2024 in alle lidstaten in reële termen gestegen, maar er blijven grote verschillen bestaan tussen landen en branches. Het aandeel in het bbp steeg in de EU van 26,7 % in 2023 tot 27,3 % in 2024; het bleef echter ruim onder de piek van ongeveer 30 % die tijdens de COVID-19-crisis werd bereikt²⁶⁸. De convergentie tussen de lidstaten die de afgelopen tien jaar is waargenomen, vertraagde enigszins als gevolg van een gematigde stijging van het aandeel in het bbp in bijna alle

²⁶⁶ Zie Eurostat, [Flash estimates of income inequalities and poverty indicators for 2024 \(FE 2024\). Experimental results](#). Versie 1 – Juni 2025.

²⁶⁷ Zie de mededeling van de Commissie [De verdelingseffecten van het beleid van de lidstaten beter beoordelen](#) (COM(2022) 494 final).

²⁶⁸ Eurostat, uitgaven voor socialezekerheidsuitkeringen (*spr exp func*, geëxtraheerd op 28/10/2025). De gegevens voor 2024 zijn ramingen met betrekking tot alle lidstaten. Voorlopige gegevens voor Estland.

lidstaten²⁶⁹. Als gevolg daarvan bleven de verschillen tussen de lidstaten groot, met zes landen met een aandeel van meer dan 28 % en nog eens zes landen met een aandeel van minder dan 18 %²⁷⁰. De uitgaven voor socialezekerheidsuitkeringen in de EU stegen in 2024 nominaal met 6,9 % en in reële termen met 3,8 %, wat de sterkste stijging is in de afgelopen tien jaar, behalve in 2020, toen de COVID-19-crisis massale steun vereiste. De veranderingen in reële termen waren in alle lidstaten positief, variërend van een stijging van meer dan 10 % in vier lidstaten tot ongeveer 1 % in drie lidstaten²⁷¹. Op EU-niveau was er in 2024 voor bijna alle functies sprake van groei in reële termen, die het grootst was voor werkloosheidsuitkeringen (+6,4 %) en gezins-/kinderbijslagen (+4,6 %), gevolgd door ziekte-uitkeringen en gezondheidszorg (+4,1 %) en ouderdoms- en nabestaandenuitkeringen (+4,0 %). Uitkeringen in verband met sociale uitsluiting waren de enige functie die in reële termen een daling registreerde (-7,3 %).

Uitgaven voor ouderdoms- en nabestaandenpensioenen bleven nog steeds bijna de helft uitmaken van alle uitgaven voor bijstandsuitkeringen in de EU. Dit aandeel bedroeg 47,0 %, gevolgd door toelagen in verband met gezondheidszorg en ziekte (29,7 %), gezin/kinderen (8,7 %), handicap (7,0 %), werkloosheid (4,0 %) en huisvesting (1,4 %), waarvan het aandeel stabiel was ten opzichte van vorig jaar. Het aandeel van de uitgaven voor uitkeringen tegen sociale uitsluiting daalde van 2,5 % in 2023 tot 2,2 % in 2024.

Ondanks de verbeteringen van de afgelopen jaren, is de minimale inkomenssteun in bijna alle lidstaten over het algemeen niet voldoende om mensen uit de armoede te halen. Minimuminkomensregelingen fungeren als een sociaal vangnet dat als laatste redmiddel dient²⁷². Voor een eenpersoonshuishouden was het steunniveau het meest genereus in Nederland, waar het bijna de armoederisicodrempel bereikt (van 60 % van het mediane equivalente besteedbare inkomen). Het was het laagst in Italië, Hongarije en Roemenië, waar het rond of onder 10 % van het mediane inkomen ligt — zie figuur 2.4.9²⁷³. In vergelijking met 2023 is de toereikendheid van de steun verbeterd in Portugal (+18 procentpunt), Bulgarije (+10 procentpunt), Roemenië (+4 procentpunt) en Slowakije (+2 procentpunt), terwijl deze in andere landen is gedaald. Voor huishoudens bestaande uit twee volwassenen en twee kinderen is de toereikendheid van de steun doorgaans vergelijkbaar met of hoger dan voor een eenpersoonshuishouden, voornamelijk als gevolg van een prominenter rol van gezinstoelagen. Het niveau van de steun voor dit type huishouden is nog steeds alleen in Litouwen voldoende om deze huishoudens uit de armoede te halen²⁷⁴. Tot slot is in alle lidstaten het netto-inkomen van iemand die voltijds werkt tegen het minimumloon (of tegen een overeenkomstig laag loon in landen zonder wettelijk minimumloon) systematisch hoger dan de inkomenssteun die hij of zij via sociale bijstand ontvangt wanneer hij of zij niet werkt.

²⁶⁹ Tussen 2023 en 2024 daalde het aandeel uitgaven voor socialezekerheidsuitkeringen als percentage van het bbp alleen in DK en EL, terwijl het in SE stabiel was en in alle 24 andere lidstaten toenam.

²⁷⁰ Het gaat hierbij respectievelijk om FI, FR, AT, DE, BE en IT en EE, RO, LT, HU, MT en IE.

²⁷¹ Het gaat hierbij respectievelijk om EE, HR, PL en SK en HU, EL en SE.

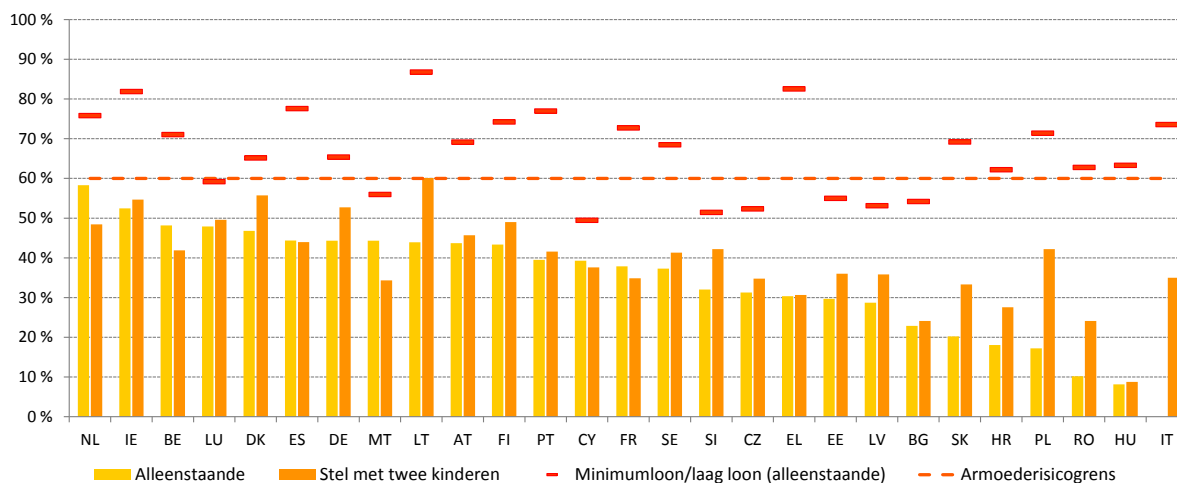
²⁷² [Aanbeveling van de Raad over een toereikend minimuminkomen met het oog op actieve inclusie \(2023/C 41/01\)](#).

²⁷³ De toereikendheid van de steun kan worden beoordeeld door het besteedbare inkomen van huishoudens die uitsluitend afhankelijk zijn van een minimuminkomen (en geen inkomen uit werk hebben) te vergelijken met de armoederisicodrempel (AROP). Naast de uitkeringen voor een minimuminkomen kunnen huishoudens in aanmerking komen voor huisvestingstoelagen en gezinsbijslagen.

²⁷⁴ In vergelijking met 2023 werden voor huishoudens bestaande uit twee volwassenen en twee kinderen jonger dan 14 jaar verbeteringen in de toereikendheid waargenomen in Slowakije (+6 procentpunt), Bulgarije (+6 procentpunt), Portugal (+4 procentpunt), Roemenië (+2 procentpunt), Nederland (+1 procentpunt) en Polen (+1 procentpunt), terwijl in de andere landen dalingen werden waargenomen.

Figuur 2.4.9: De toereikendheid van de inkomenssteun voor werkloze huishoudens die een minimuminkomen ontvangen, blijft relatief laag

Het netto gestandaardiseerde besteedbare inkomen van huishoudens (alleenstaande, en twee volwassenen met twee kinderen jonger dan 14 jaar) die sociale bijstand ontvangen, als percentage van het mediane equivalente besteedbare inkomen, 2024 (%)

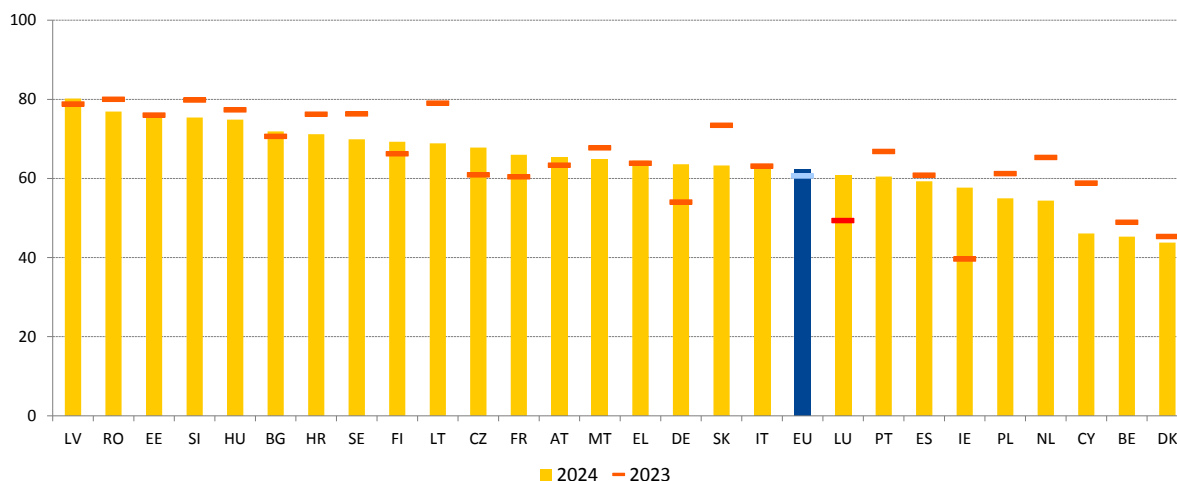

Opmerking: volwassen leden van het huishouden die geen werk hebben en geen werkloosheidsuitkering ontvangen. Netto-inkomen inclusief sociale bijstand, gezinsbijslagen en huisvestingstoelagen, na aftrek van belastingen en socialezekerheidsbijdragen. Netto-inkomen van een alleenstaande die voltijds werkt tegen het wettelijk minimumloon (of tegen 50 % van het gemiddelde loon voor de landen die geen wettelijk minimumloon hebben: DK, IT, AT, FI en SE).

Bron: Eigen berekeningen gebaseerd op output van het [belasting-/uitkeringsmodel van de OESO](#), versie 2.6.3, en Eurostat [[ilc_di03](#)], EU-SILC.

Figuur 2.4.10: de armoedepercentages blijven hoog onder huishoudens waar (bijna) niemand werkt

Armoederisicopercentage van personen die deel uitmaken van huishoudens waar (bijna) niemand werkt (%)

Opmerking: Onderbreking in de reeks in 2024 en 2023 voor HR. Voorlopige gegevens in 2024 voor LT. Huishoudens waar (bijna) niemand werkt [met een zeer lage werkintensiteit] zijn huishoudens waarin de leden in de werkende leeftijd in het voorgaande jaar een werktijd hebben gewerkt die gelijk aan of minder is dan 20 % van hun totale potentiële werktijd.

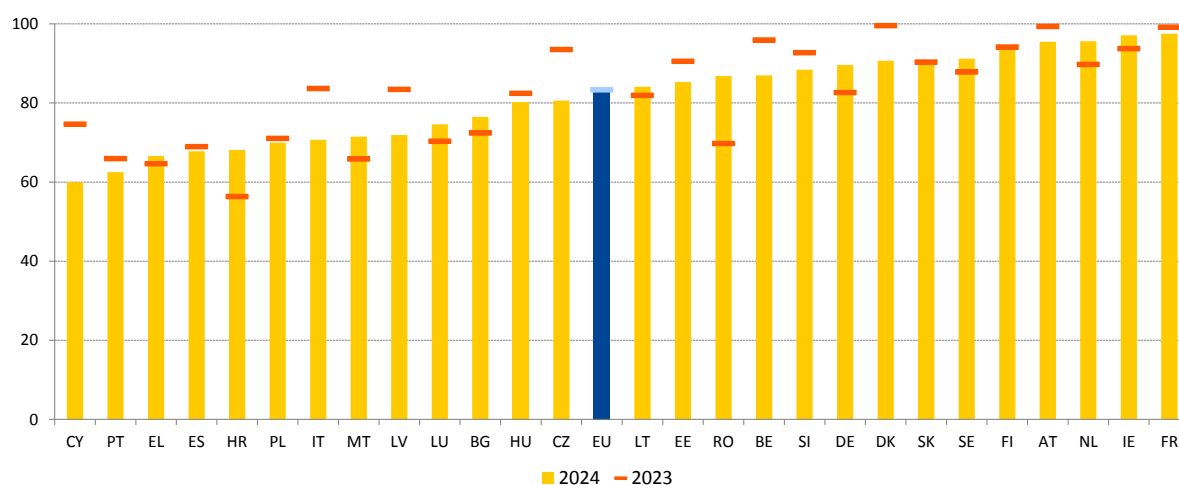
Bron: Eurostat [[ilc_li06](#)], EU SILC.

Werkloosheid blijft een belangrijke oorzaak van armoederisico's, terwijl sociale uitkeringen in de EU gemiddeld niet alle huishoudens bereiken die deze uitkeringen nodig hadden. In 2024 liep 62,4 % van de mensen in huishoudens waar (bijna) niemand werkt (d.w.z. die 20 % of minder van hun totale potentiële arbeidstijd werkten) in 2024 het risico op armoede

— zie figuur 2.4.10. Dit aandeel is gestegen (+1,8 procentpunt) ten opzichte van het voorgaande jaar, met nog steeds grote verschillen tussen de lidstaten. Het armoederisicopercentage van huishoudens waar (bijna) niemand werkt, varieerde van 80,2 % in Letland (+ 1,4 procentpunt ten opzichte van 2023) tot 43,8 % in Denemarken (–1,5 procentpunt ten opzichte van 2023). Tegelijkertijd bleef het aandeel van mensen die met armoede worden bedreigd en deel uitmaken van huishoudens waar (bijna) niemand werkt en die sociale uitkeringen ontvingen in 2024 stabiel op 83,1 % in de EU (tegenover 83,3 % het jaar daarvoor) — zie figuur 2.4.11²⁷⁵. Er bestaan op dit punt grote verschillen tussen de lidstaten, waarbij dit percentage varieert van (bijna) 100 % in Ierland en Frankrijk tot 60 % in Cyprus.

Figuur 2.4.11: Het percentage mensen dat met armoede wordt bedreigd en in een huishouden leeft waar (bijna) niemand werkt en die sociale uitkeringen ontvangen, verschilt sterk van lidstaat tot lidstaat

Percentage uitkeringsgerechtigden voor personen van 18-64 jaar die met armoede worden bedreigd en deel uitmaken van een huishouden waar (bijna) niemand werkt (%)

Opmerking: Voorlopige gegevens in 2024 voor LT.

Bron: Eurostat [[ilc li70](#)], EU SILC.

Het effect van sociale overdrachten (met uitzondering van pensioenen) op de armoedevermindering is in 2024 licht afgenomen in de EU, met sterke dalingen in enkele lidstaten. Het daalde (met 0,5 procentpunt) tot 34,2 % in de Unie, in overeenstemming met de krimp van de reële uitgaven in 2023. De daling was grotendeels het gevolg van sterke dalingen in Duitsland, Ierland, Litouwen en Frankrijk — zie figuur 2.4.12²⁷⁶. In 2024 (in verhouding tot de inkomens van 2023) werden “kritieke situaties” geregistreerd in Griekenland, Letland, Kroatië en Portugal, die allemaal een zeer laag effect van sociale overdrachten op de armoedevermindering hadden (tussen 16,6 % en 22,4 %). Zeven lidstaten waren “in de gaten te houden”. Daarvan registreerden Duitsland, Litouwen, Hongarije en Luxemburg een afname van het effect, terwijl Spanje en Malta verbeterden, maar hadden al deze landen samen met Bulgarije (en met uitzondering van Duitsland) relatief lage niveaus van doeltreffendheid. Daarentegen waren België, Denemarken en Finland “beste presteerders” (met armoedeverlagende effecten van meer dan 45 %). De verschillen in het effect van sociale overdrachten op armoedevermindering waren ook groot tussen regio’s, ook binnen landen, met name in België, Duitsland, Zweden, Italië, Hongarije, Slowakije en Polen (zie figuur 9 in bijlage 5), en ook voor ultraperifere gebieden.

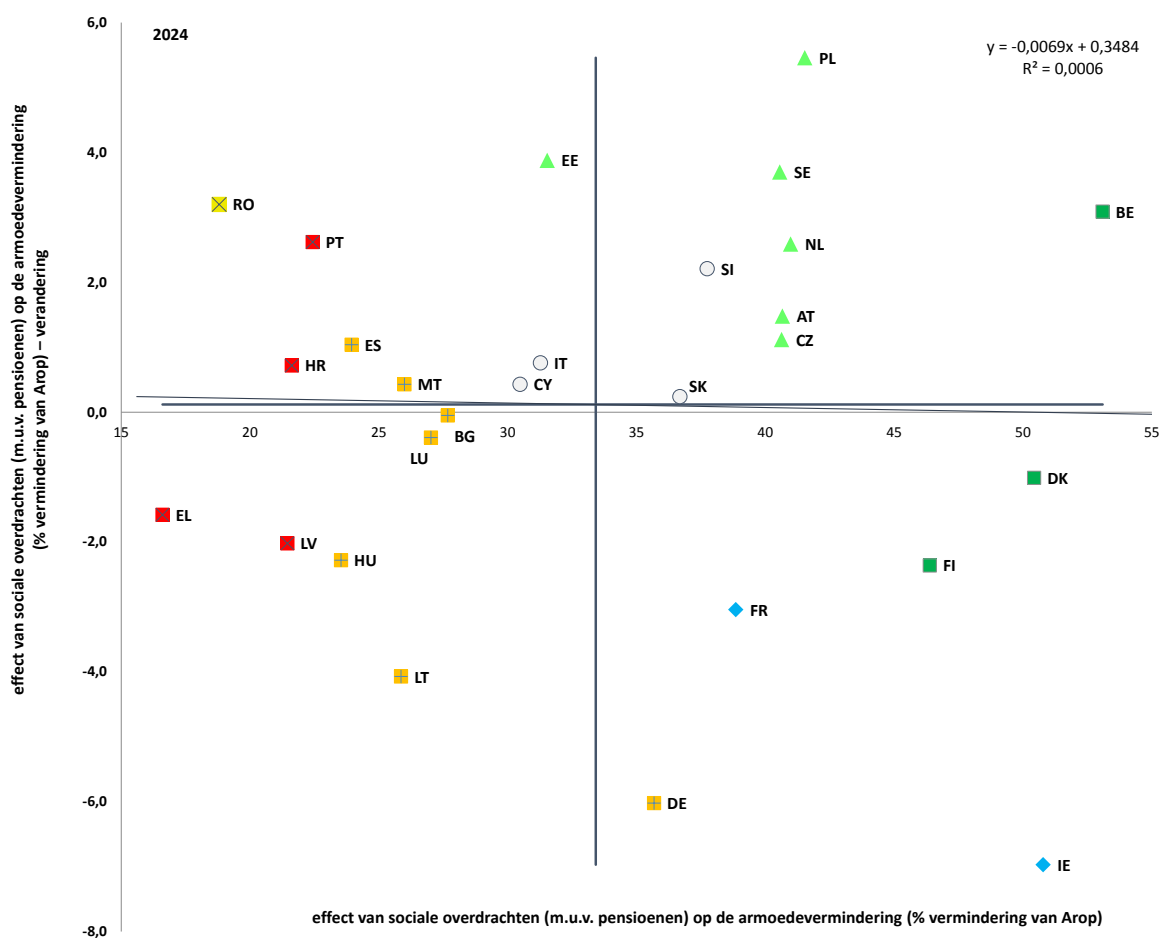
²⁷⁵ Dit omvat alle soorten sociale uitkeringen en niet alleen minimuminkomensregelingen.

²⁷⁶ De waarde is nog steeds hoger dan vóór de COVID-19-pandemie.

Vrouwen zagen in de EU gemiddeld een iets kleiner armoedeverlagend effect van overdrachten dan mannen (33,7 % tegenover 34,6 %). Het effect van sociale overdrachten op het risico op armoede voor kinderen bleef in 2024 in de EU grotendeels ongewijzigd (41,4 % in 2023 tegenover 41,9 % in 2024). Het daalde in 15 lidstaten (tot -11,1 procentpunt in Litouwen, -5,5 procentpunt in Duitsland en -4,8 procentpunt in Luxemburg) en steeg in de overige lidstaten (tot 12,3 procentpunt in Hongarije, 8,7 procentpunt in Polen en 7,7 procentpunt in Estland)²⁷⁷.

Figuur 2.4.12: Voor het effect van sociale overdrachten (met uitzondering van pensioenen) op de armoedevermindering waren in sommige lidstaten sterke dalingen te zien

Effect van sociale overdrachten (m.u.v. pensioenen) op armoedevermindering, niveaus van 2024 en verandering ten opzichte van het voorgaande jaar (%), kernindicator van het sociaal scorebord

Opmerking: de assen zijn gecentreerd op het ongewogen EU-gemiddelde. De legenda is opgenomen in de bijlage. Onderbreking in de reeks voor HR. Voorlopige gegevens voor LT.

Bron: Eurostat [tespm050], EU-SILC.

De sociale situatie van mensen met atypische vormen van werk blijft minder gunstig dan die van andere werknemers, hoewel socialezekerheidsuitkeringen hun

²⁷⁷ Dit is gebaseerd op het [benchmarkingkader voor kinderopvang en ondersteuning van kinderen](#) dat door de subgroep indicatoren van het Comité voor sociale bescherming is vastgesteld. De indicator kan worden berekend aan de hand van het Arop-percentage voor kinderen na en vóór overdrachten (met uitzondering van de pensioenen). Sociale overdrachten in natura, waaronder gratis onderwijs en opvang voor jonge kinderen, onderwijs, en gezondheidszorg, worden in deze analyse buiten beschouwing gelaten.

armoederisico waarschijnlijk zullen verminderen. Het effect van sociale overdrachten op de armoedevermindering in 2024 (met betrekking tot de inkomens van 2023) in de EU was aanzienlijk groter voor werknemers met atypische vormen van werk dan voor de gemiddelde werknemer (11,8 %)²⁷⁸. Het bedroeg 22,8 % voor werknemers met een tijdelijke overeenkomst en 22,9 % voor deeltijdwerkers. Het effect bedroeg 26,6 % voor zelfstandigen. Toch bleef de inkomensarmoede in de meeste lidstaten groter voor hen. In de EU als geheel bedroeg het armoederisicopercentage (AROP) 13,4 % voor tijdelijke werknemers, tegenover 5,2 % voor werknemers met een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd. Dit percentage bedroeg 13,8 % voor deeltijdwerkers (tegenover 7,1 % voor voltijdwerkers) en 20,9 % voor zelfstandigen (tegenover 6,3 % voor alle werknemers)²⁷⁹. De inkomensarmoede onder werknemers met een tijdelijke overeenkomst was hoger dan 15 % in acht lidstaten²⁸⁰ en zelfs meer dan 25 % in drie van die lidstaten (Bulgarije, Denemarken en Cyprus). Onder zelfstandigen lag het armoedecijfer in 2024 in zes lidstaten ongeveer 5 procentpunt of meer hoger dan het EU-gemiddelde²⁸¹, met bijna 30 % in Polen en Estland, en zelfs 52,3 % in Roemenië. Mensen met atypische vormen van werk hadden ook te maken met hogere percentages sociale en materiële deprivatie (13,8 % op EU-niveau in 2024 voor tijdelijke werknemers tegenover 7,6 % voor vaste werknemers en 11,1 % voor deeltijdwerkers tegenover 7,4 % voor voltijdwerkers).

De dekking van sociale uitkeringen in geld verschilt sterk tussen de lidstaat, tussen categorieën werknemers en per arbeidsstatus. Het percentage mensen in de werkende leeftijd (16-64 jaar) dat vóór sociale overdrachten met armoede werd bedreigd en in 2024 sociale uitkeringen in geld ontving in de EU²⁸² (met betrekking tot de inkomens in 2023), lag dicht bij het niveau van vóór de COVID-19-pandemie, na een daling in de afgelopen jaren. Het was hoger bij werknemers met een tijdelijke overeenkomst (38,3 %) dan bij werknemers met een overeenkomst voor onbepaalde tijd (23,3 %) en bij deeltijdwerkers (30,1 %) dan bij voltijdwerkers (23,7 %). Deze patronen doen zich in de meeste lidstaten voor. In vijf lidstaten (Cyprus, Slovenië, Zweden, Portugal en Hongarije) ontvingen werknemers met een tijdelijke overeenkomst echter minder vaak uitkeringen dan werknemers met een overeenkomst voor onbepaalde tijd. In zeven lidstaten (Slovenië, Letland, Litouwen, Italië, Portugal, Luxemburg en Bulgarije) ontvingen deeltijdwerkers minder vaak een uitkering dan voltijdwerkers. In drie landen (Griekenland, Polen en Roemenië) ontving minder dan 10 % van de mensen die een baan hadden en vóór sociale overdrachten met armoede werden bedreigd, in 2024 een sociale uitkering in geld. Zelfstandigen die vóór sociale overdrachten met armoede werden bedreigd, ontvingen het minst vaak sociale uitkeringen in geld, met een dekkingsgraad van 11,5 % in 2024 in de EU. In 2024 bleef dit aandeel in zeven lidstaten onder de 5 %²⁸³. Iets meer dan de

²⁷⁸ Speciale extractie door Eurostat uit EU-SILC op basis van de voornaamste uitsplitsingen van de kernindicator inzake geschiktheid in het monitoringkader voor toegang tot sociale bescherming. Zie: Toegang tot sociale bescherming voor werknemers en zelfstandigen. Actualisering van het monitoringkader — 2025 (verschijnt binnenkort).

²⁷⁹ Het percentage materiële en sociale deprivatie is echter lager voor zelfstandigen dan voor werknemers (respectievelijk 6,9 % en 8,1 % in de EU in 2024).

²⁸⁰ Dit zijn BG, DK, CY, SE, HU, IT, MT en AT.

²⁸¹ Dit zijn RO, PL, PT, LV, EE en ES. Zie Eurostat [[ilc li04](#)], EU-SILC.

²⁸² Speciale extractie door Eurostat van de indicator voor het percentage ontvangers voor “doeltreffende toegang” in het monitoringkader inzake de toegang tot sociale bescherming: Toegang tot sociale bescherming voor werknemers en zelfstandigen. Actualisering van het monitoringkader — 2025 (verschijnt binnenkort). Doelgroep zijn personen die vóór de sociale overdrachten met armoede worden bedreigd. De indicator heeft betrekking op sociale uitkeringen in geld die op individueel niveau worden ontvangen, met uitzondering van pensioenen.

²⁸³ Dit zijn PT, SI, PL, NL, CZ, RO en EL.

helpt (52,8 %) van de werklozen die met armoede worden bedreigd, ontving in 2024 gemiddeld een sociale uitkering in de EU. Vijf lidstaten (België, Denemarken, Finland, Duitsland en Oostenrijk) haalden een dekkinggraad van meer dan 80 %, terwijl dit aandeel in vier andere lidstaten (Polen, Griekenland, Slowakije en Nederland) met ongeveer 12-13 % veel lager was. De afgelopen twee jaar is het armoederisicopercentage voor werklozen met bijna 3 procentpunt gestegen, van 46,1 % in 2022 tot 48,9 % in 2024.

Over het algemeen blijft de toegang tot adequate sociale bescherming uiteenlopen tussen de lidstaten, ondanks enkele verbeteringen in de afgelopen jaren²⁸⁴. Met betrekking tot de formele dekking²⁸⁵ bleven er in het voorjaar van 2025 in 18 lidstaten²⁸⁶ lacunes bestaan voor ten minste één groep atypische werknemers in ten minste één tak van sociale bescherming. De takken die het meest te lijden hebben onder een gebrek aan toegang zijn: werkloosheid (17 lidstaten), gevolgd door ziekte-uitkeringen (13 lidstaten) en moederschaps-/vaderschapsuitkeringen (eveneens 13 lidstaten). Groepen die te maken hebben met een gebrek aan dekking zijn stagiairs, werknemers met atypische arbeidsovereenkomsten, zoals overeenkomsten naar burgerlijk recht, kortlopende tijdelijke arbeidsovereenkomsten (bv. dagloners), werknemers die minder verdienen dan de inkomensdrempel die vereist is voor dekking, seizoenarbeiders en huishoudelijk personeel. Bovendien was in elf lidstaten²⁸⁷ de toegang tot ten minste één tak van sociale bescherming voor ten minste één groep atypische werknemers vrijwillig. Zelfstandigen hadden in 19 lidstaten²⁸⁸ te maken met formele lacunes in de dekking in één of meer takken van sociale bescherming, meestal met betrekking tot werkloosheidsuitkeringen (19 lidstaten) en uitkeringen voor arbeidsongevallen en beroepsziekten (14 lidstaten). In de meeste gevallen betroffen deze lacunes alle zelfstandigen, terwijl zij in ongeveer een derde van de lidstaten specifiek waren voor bepaalde groepen, zoals landbouwers, ambachtslieden of vrije beroepen. Bovendien was de dekking voor zelfstandigen in 15 lidstaten vrijwillig, meestal voor ziekte- en moederschapsuitkeringen, gevolgd door uitkeringen bij arbeidsongevallen en beroepsziekten. Uit de beschikbare nationale ramingen blijkt dat zelfstandigen in zeer uiteenlopende mate gebruikmaken van vrijwillige regelingen.

De huizenprijzen zijn de afgelopen tien jaar harder gestegen dan de inkomensgroei, waardoor de betaalbaarheid onder druk is komen te staan. Stijgingen van de huizenprijzen zijn niet inherent zorgwekkend als zij in overeenstemming zijn met de financiële capaciteit van huishoudens om zich een woning te veroorloven. De afgelopen tien jaar zijn de huizenprijzen in de EU echter gemiddeld ongeveer 10 % sneller gestegen dan het inkomen, waardoor de betaalbaarheid afneemt — hoewel met grote verschillen van land tot land²⁸⁹. De verhouding tussen de huizenprijs en het inkomen is tussen 2014 en 2024 met 20 % of meer gestegen in Portugal, Nederland, Hongarije, Luxemburg, Ierland, Tsjechië en Oostenrijk. Aangezien de rente aan het einde van deze periode steeg, is de betaalbaarheid van

²⁸⁴ Zie het verslag van de Commissie over de uitvoering van de aanbeveling van de Raad met betrekking tot de toegang tot sociale bescherming voor werknemers en zelfstandigen, COM(2023) 43 final en het monitoringkader, goedgekeurd in 2020, en de komende actualisering (2025).

²⁸⁵ Formele dekking van een groep betekent dat de leden van de betreffende groep volgens de bestaande wetgeving of de collectieve arbeidsovereenkomst het recht hebben om in een specifieke tak van sociale bescherming (zoals ouderdom, ziekte, werkloosheid, moederschap) deel te nemen aan een regeling voor sociale bescherming.

²⁸⁶ AT, BG, CZ, DE, EL, ES, FR, HR, HU, IT, LV, NL, PL, PT, RO, SE, SI, SK

²⁸⁷ AT, CZ, DE, DK, HU, LU, NL, PL, RO, SI, SK.

²⁸⁸ AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, FR, IE, IT, LT, LV, NL, PL, PT, RO, SI, SK.

²⁸⁹ Zie Cousin G., Frayne C., Dias Martins V. en B. Vasicek, [Housing in the European Union: Market Developments, Underlying Drivers, and Policies](#), European Economy Discussion Paper 228/oktober 2025.

huisvesting in de meeste landen verder afgenomen voor degenen die een lening nodig hebben om een woning te kopen. Kleine en inefficiënte huurmarkten in veel lidstaten bieden geen haalbaar alternatief voor kopen, met hoge huurkosten in veel hoofdsteden en een afname van de voorraad sociale huurwoningen in de afgelopen decennia. Terwijl de huren voor bestaande contracten aanzienlijk trager zijn gestegen dan de huizenprijzen, zijn de huren voor nieuwe contracten gestegen. De situatie verschilt per inkomensgroep en leeftijdsgroep, waarbij mensen met een lager inkomen en jongeren het zwaarst worden getroffen. Op EU-niveau bedroeg het aandeel van de totale huisvestingskosten in het besteedbare inkomen van huishoudens gemiddeld namelijk 19,2 %, maar bereikte dit 36,9 % voor mensen die met armoede worden bedreigd²⁹⁰. Jongeren hebben daarentegen vaker te maken met hogere huurprijzen wanneer zij voor het eerst huren, verdienen een lager inkomen en zijn minder kredietwaardig.

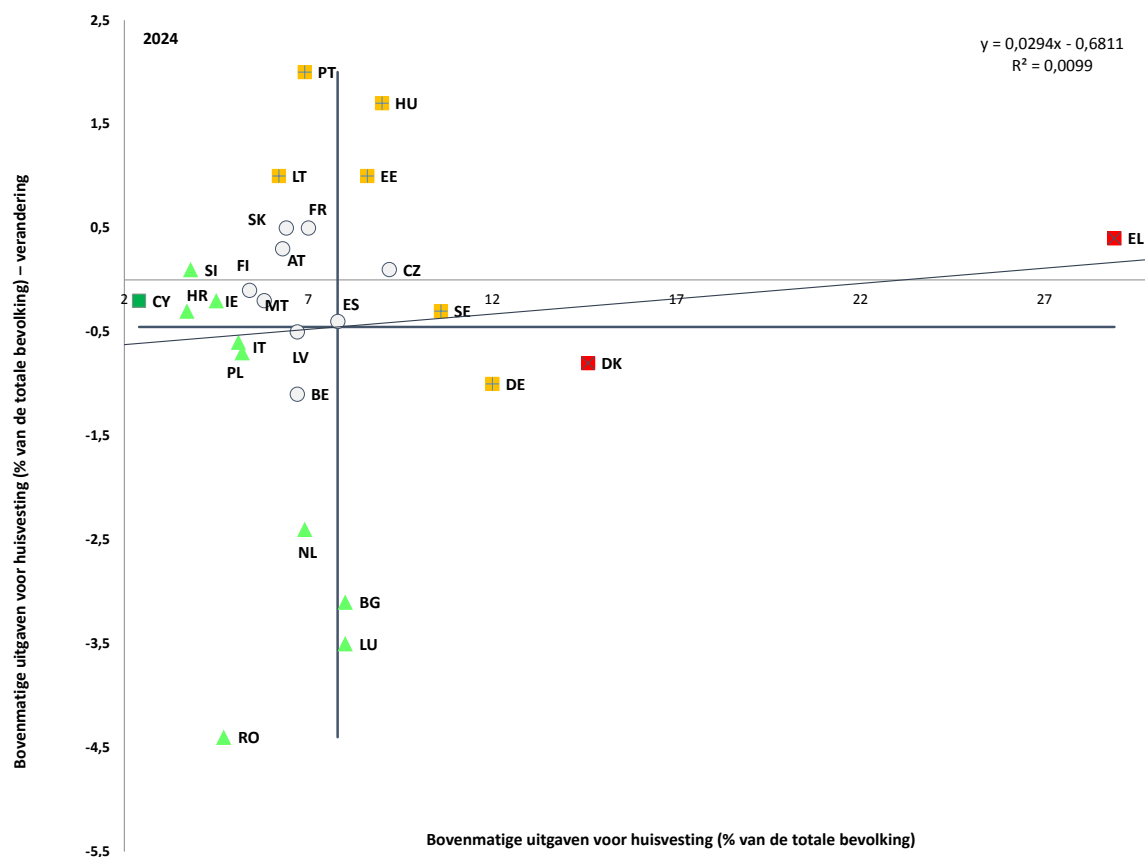
Het percentage mensen dat te maken heeft met bovenmatige uitgaven voor huisvesting nam in 2024 enigszins af in de EU, maar bleef aanzienlijk hoger voor mensen die in armoede leven en vertoonde aanzienlijke verschillen tussen de lidstaten. In 2024 nam het percentage van de bevolking dat te maken heeft met bovenmatige uitgaven voor huisvesting af van 8,8 % in 2023 tot 8,2 %, maar er zijn grote verschillen — zie figuur 2.4.13²⁹¹. Griekenland registreerde het hoogste percentage bovenmatige uitgaven voor huisvesting in de EU (28,9 %, na een stijging met 0,4 procentpunt) en bevond zich in een “kritieke situatie”, samen met Denemarken (14,6 % na een daling met 0,8 procentpunt). Zes lidstaten zijn “in de gaten te houden” vanwege een niveau dat na een daling nog steeds relatief hoog is (Duitsland en Zweden) of vanwege enkele van de grootste jaarlijkse stijgingen, zij het op lagere niveaus (Portugal, Hongarije, Estland en Litouwen). Anderzijds was Cyprus de “beste presteerder” (2,4 %). Kroatië (3,7 %) en Slovenië (3,8 %) waren “beter dan gemiddeld”, samen met onder meer enkele andere landen die grote jaarlijkse dalingen vertoonden (Roemenië, Luxemburg, Bulgarije en Nederland). Het percentage bovenmatige uitgaven voor huisvesting voor mensen die met armoede worden bedreigd, is in 2024 met 2,1 procentpunt gedaald, meer dan voor de algemene bevolking. Het bleef echter aanzienlijk hoger, namelijk 31,1 % tegenover 3,8 % voor de rest van de bevolking. Personen met een handicap krijgen ook onevenredig meer te maken met bovenmatige uitgaven voor huisvestingskosten in vergelijking met personen zonder handicap (10,4 % tegenover 7,8 %). De hoogste percentages bovenmatige uitgaven voor huisvesting voor de bevolking die met armoede wordt bedreigd, waren in 2024 in Griekenland (88,9 %, een stijging met 2,6 procentpunt) en Denemarken (65,6 %, een daling met 6,7 procentpunt), terwijl de laagste percentages werden geregistreerd in Cyprus (9,2 %), Roemenië (16,3 %) en Kroatië (16,8 %). In 2024 woonde 9,8 % van de EU-bevolking in steden in een huishouden dat te maken had met bovenmatige uitgaven voor huisvesting, tegenover 6,3 % in plattlandsgebieden. De bovenmatige uitgaven voor huisvesting waren in alle lidstaten hoger in steden dan in plattlandsgebieden, behalve in Roemenië, Bulgarije, Litouwen en Kroatië. Ook zijn de totale bovenmatige uitgaven voor huisvesting in de EU hoger voor huurders op de particuliere huurmarkt (19,2 %) dan voor huurders met verlaagde of gratis huur (10 %). Dit is 5 % voor eigenaren met een uitstaande hypotheek of lening.

²⁹⁰ Eurostat-indicator [[ilc_mdcd01](#)], EU-SILC.

²⁹¹ Zie bijlage 2 voor de definitie van de indicator.

Figuur 2.4.13: het aandeel van de bevolking dat te maken heeft met bovenmatige uitgaven voor huisvesting verschilt aanzienlijk van lidstaat tot lidstaat

Aandeel personen dat deel uitmaakt van een huishouden met bovenmatige uitgaven voor huisvesting, 2024 en verandering ten opzichte van het vorige jaar (% , kernindicator van het sociaal scorebord)

Opmerking: de assen zijn gecentreerd op het ongewogen EU-gemiddelde. De legenda is opgenomen in de bijlage. Voorlopige gegevens voor LT.

Bron: Eurostat [tespm140], EU-SILC.

Overbevolking en ontoereikende huisvesting treffen nog steeds een aanzienlijk deel van de huishoudens in de EU, en er zijn grote verschillen tussen de lidstaten wat betreft het aanbod van sociale huisvesting. In 2024 woonde 16,9 % van de mensen in de EU in overbevolkte huishoudens, grotendeels stabiel ten opzichte van 2023²⁹². Er werden percentages overbevolkte woningen van meer dan 30 % geregistreerd in Roemenië (40,7 %), Letland (39,3 %), Bulgarije (33,8 %), Polen (33,7 %) en Kroatië (31,7 %). De laagste percentages overbevolkte woningen (minder dan 6 %) werden daarentegen waargenomen in Cyprus (2,4 %), Malta (4,4 %), Nederland (4,6 %) en Ierland (5 %). Bovendien had in 2023 15,6 % van de bevolking in de EU te maken met woningnood, gedefinieerd als woningen met een lekkend dak, vochtige muren, vloeren of funderingen of rot in raamkozijnen of vloeren²⁹³. Sociale huisvesting bestaat niet in alle EU-lidstaten. Bovendien variëren de definities en aanbieders, alsook de subsidiabiliteits- en toewijzingsmechanismen (inkomensgerelateerde drempels zijn niettemin het meest voorkomende criterium). Gegevens over de omvang van het socialewoningenbestand wijzen op grote verschillen tussen de lidstaten. In veel van deze landen was er de afgelopen tien jaar ook sprake van een lichte

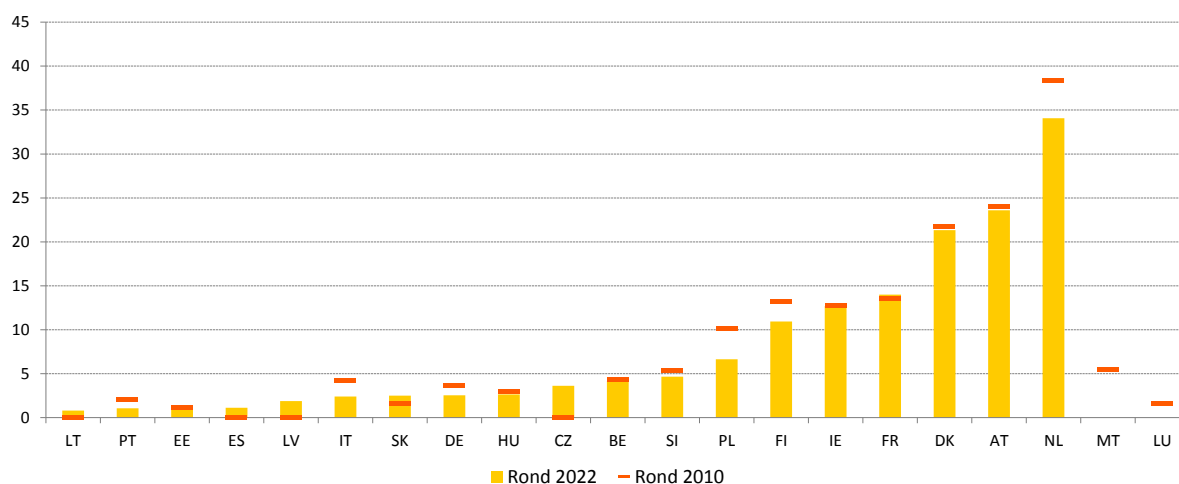
²⁹² Eurostat-indicator [ilc_lvho05a], EU-SILC.

²⁹³ Eurostat-indicator [ilc_mdho01], EU-SILC.

daling — zie figuur 2.4.14. Hogere bouw-, grond- en financieringskosten worden vaak gemeld als uitdagingen in verband met de verstrekking van sociale huisvesting²⁹⁴. Het aantal volwassenen met een handicap dat in speciale woonvoorzieningen woont, bleef in de EU als geheel toenemen, waarbij onder meer het gebrek aan toegankelijke huisvestingsoplossingen hun proces van de-institutionalisering belemmerde.

Figuur 2.4.14 Er zijn grote verschillen tussen de lidstaten wat betreft het aandeel sociale huisvesting in het totale woningbestand

Sociale huurwoningen,% van het totale woningbestand in geselecteerde jaren (2010, 2022)

Opmerking: “rond 2022” verwijst naar de jaren 2016-2022 en “rond 2010” naar de jaren 2010-2013.

Bron: OESO (2024), OECD Affordable Housing Database - indicator [PH4.2](#). Sociale-huurwoningenbestand.

Dakloosheid is een steeds grotere maatschappelijke uitdaging voor alle lidstaten. Hoewel verschillen in definities en methoden voor gegevensverzameling de vergelijking en kwantificering van dakloosheid tussen landen op EU-niveau belemmeren, is in de meeste lidstaten een stijgende trend waarneembaar, zelfs in de lidstaten met dalende trends in de afgelopen jaren. In 2024 registreerde Finland 3 806 daklozen, een stijging van 11 % op jaarbasis, voor het eerst in tien jaar. Evenzo telde Denemarken in 2024 5 989 daklozen, een stijging van 3 % ten opzichte van 2022 en een stijging van 20 % ten opzichte van 2009²⁹⁵.

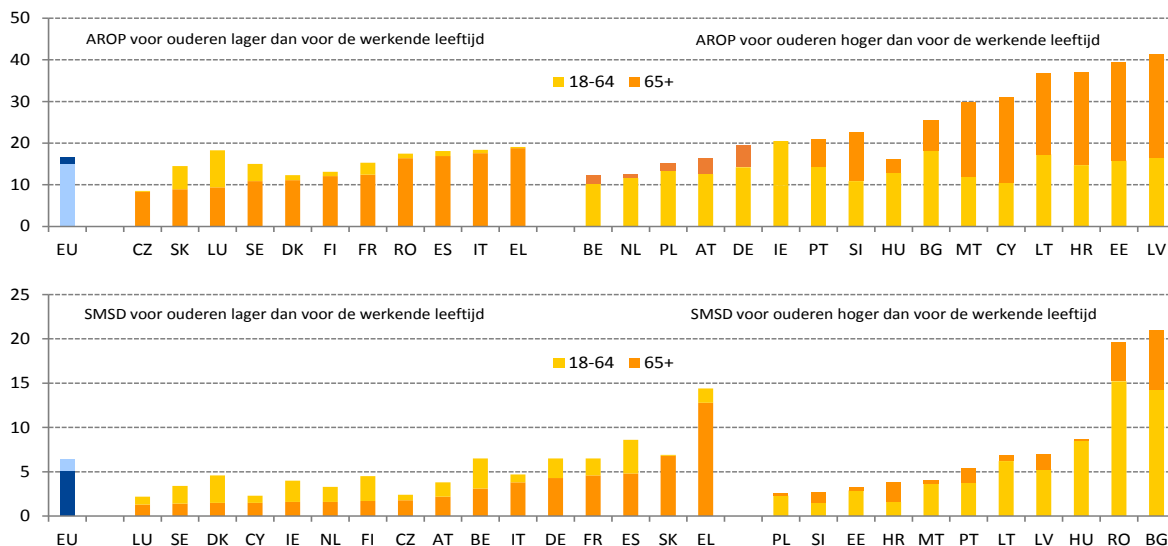
Het aandeel ouderen (65+) dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd, is in 2024 blijven afnemen op EU-niveau. De daling tot 19,2 %, ten opzichte van 19,7 % in 2023, was voornamelijk het gevolg van een verbetering van het Arope-percentage voor vrouwen (dat niettemin aanzienlijk hoger bleef dan voor mannen, met respectievelijk 21,5 % en 16,3 %). De situatie verschilde ook sterk van lidstaat tot lidstaat, met Arope-percentages voor ouderen die varieerden van 9,5 % in Tsjechië tot 42,9 % in Letland. Tegelijkertijd stagneerde de inkomensongelijkheid voor 65-plussers (zoals gemeten door de inkomenskwintielverhouding, S80/S20) in 2024 op 4,11, in tegenstelling tot de dalende trend voor de bevolking in de werkende leeftijd. Niettemin bleef de inkomensongelijkheid lager dan voor de totale bevolking (4,66), wat ook het herverdelingseffect van pensioen- en belastingstelsels weerspiegelt.

²⁹⁴ Zie OESO, [Social Housing: A Key Part of Past and Future Housing Policy](#), OECD Publishing, 2020, Parijs.

²⁹⁵ Zie: Fondation pour le Logement des Défavorisés – FEANTSA: [Tenth overview of housing exclusion in Europe – 2025](#), 2025.

Figuur 2.4.15 65-plussers lopen een hoger armoederisico dan de bevolking in de werkende leeftijd, maar worden in het algemeen minder vaak geconfronteerd met ernstige materiële en sociale deprivatie

Armoederisicopercentages (bovenste vak) en percentages ernstige materiële en sociale deprivatie (onderste vak), per leeftijdsgroep (%), 2024

Opmerking: De staven van elke serie zijn over elkaar heen geplaatst: links is de staaf 18-64 hoger en gedeeltelijk zichtbaar achter de volledig zichtbare staaf 65+; rechts is de staaf 65+ hoger en gedeeltelijk zichtbaar achter de volledig zichtbare staaf 18-64.

Bron: Eurostat [[ilc_li02](#)] and [[ilc_md11](#)], EU-SILC.

De daling van het Arope-percentage voor ouderen in de EU houdt verband met een daling van zowel hun inkomensarmoede als hun percentage ernstige materiële of sociale deprivatie. Het armoederisicopercentage (AROP) voor 65-plussers is in 2024 gedaald van 17,3 % in 2022 tot 16,6 % in 2024 (met betrekking tot de inkomens in 2023). Niettemin bleef het AROP-percentage voor 65-plussers in de EU gemiddeld iets hoger dan voor personen jonger dan 65 jaar. De situatie verschilde van lidstaat tot lidstaat, met AROP-percentages tussen 8,3 % en 41,4 % — zie figuur 2.4.15. Terwijl in verschillende landen 65-plussers minder waren blootgesteld aan inkomensarmoede dan de bevolking in de werkende leeftijd, was in andere landen het armoederisico op oudere leeftijd zelfs tot twee keer zo hoog. Het percentage ernstige materiële en sociale deprivatie voor ouderen in de EU is in 2024 gedaald tot 5,1 %, na een stagnatie van ongeveer 5,5 % sinds 2020. Het varieerde tussen de lidstaten van ongeveer 1 % tot meer dan 20 %. In tegenstelling tot het AROP-percentage was het percentage ernstige materiële en sociale deprivatie voor ouderen in de EU en in de meeste lidstaten gemiddeld iets lager dan voor de bevolking in de werkende leeftijd (6,4 %).

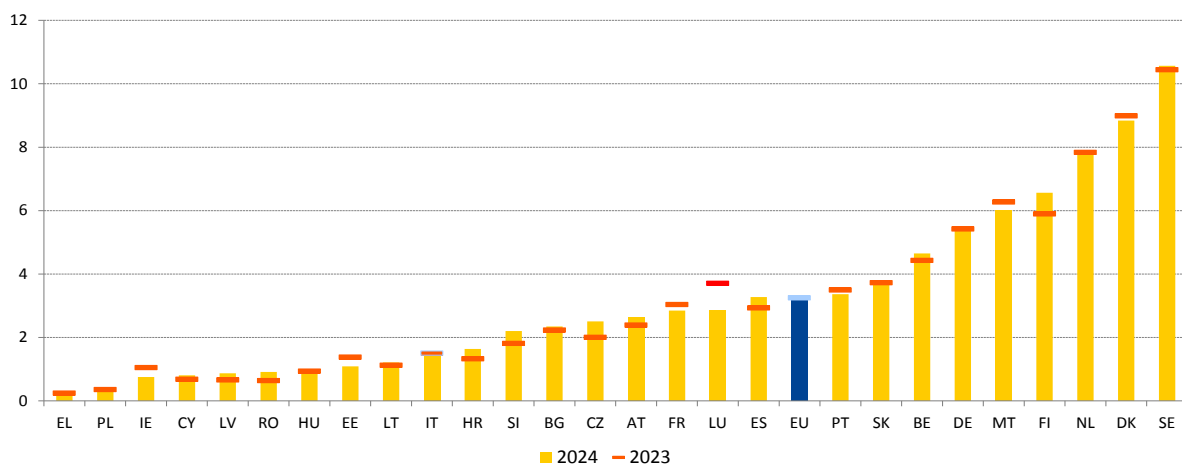
Het geaggregeerde vervangingspercentage voor pensioenen bleef in 2024 stabiel op EU-niveau. Deze maatstaf, die de pensioenuitkeringen van mensen in de leeftijdsgroep 65-74 vergelijkt met het arbeidsinkomen van mensen in de leeftijdsgroep 50-59, bedroeg 0,6 in de EU in 2024 (ten opzichte van 0,59 in 2023 en 0,58 in de voorgaande jaren). De maatstaf varieerde van 0,35 in Kroatië tot 0,84 in Griekenland. De verhouding was in de EU iets lager voor vrouwen dan voor mannen, respectievelijk 0,58 en 0,62. Dit betekent dat vrouwen, wier arbeidsinkomen om te beginnen gemiddeld lager is, er in inkomen nog meer op achteruit gaan dan mannen wanneer zij met pensioen gaan.

Structurele uitdagingen in verband met de beschikbaarheid, betaalbaarheid en kwaliteit van langdurige zorg zullen naar verwachting groter worden in het licht van de vergrijzing. Het aantal mensen in de EU dat mogelijk langdurige zorg nodig zal hebben, zal

naar verwachting toenemen van 31,2 miljoen in 2022 tot 33,2 miljoen in 2030 en 37,8 miljoen in 2050²⁹⁶. Beperkte toegang tot formele diensten leidt tot onvervulde behoeften of buitensporige lasten voor mantelzorgers, die meestal vrouwen zijn. In 2019 maakte 46,6 % van de 65-plussers met ernstige moeilijkheden bij de persoonlijke verzorging of huishoudelijke activiteiten in de EU melding van onvervulde behoeften aan hulp. Dit was veel sterker uitgesproken bij mensen in het laagste inkomenskwintiel (51,2 %) ten opzichte van personen in het hoogste inkomenskwintiel (39,9 %)²⁹⁷. Er is al melding gemaakt van een gebrek aan betaalbaarheid en beschikbaarheid, ook als gevolg van tekorten aan arbeidskrachten, waaruit blijkt dat er ruimte is om de verlening van langdurige zorg verder te versterken, des te meer in het licht van de verwachte demografische ontwikkelingen.

Figuur 2.4.16 Het percentage werknemers in de langdurige zorg per 100 personen van 65 jaar en ouder vertoont marginale verbeteringen in de hele EU, met grote verschillen tussen de lidstaten

Werknemers in de langdurige zorg per 100 personen van 65+, 2024

Opmerking: werknemers in de langdurige zorg worden geselecteerd door de sectorcodes (NACE) 87.1, 87.3, 88.1 en beroepencodes (ISCO) 2221, 2264, 2266, 2634, 2635, 3221, 3255, 5321, 5322 over elkaar te leggen.
Bron: Berekening van DG EMPL op basis van een speciale extractie van Eurostat, EU-AKE 2024.

Ondanks het banenscheppend potentieel van de sector langdurige zorg vergroten tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden (ook als gevolg van de geringe aantrekkelijkheid van de sector) de uitdagingen in verband met de toegang en hebben zij negatieve gevolgen voor de kwaliteit van de verleende diensten. In 2024 waren 3,2 miljoen werknemers, voornamelijk verzorgend personeel (65 %) en verpleegkundigen (29 %), werkzaam in de sector langdurige zorg in de EU, wat neerkomt op ongeveer 1,6 % van de beroepsbevolking²⁹⁸. Vrouwen vertegenwoordigen 87 % van de werknemers in de langdurige zorg, terwijl zij ook meer informele zorgtaken op zich nemen. De sector heeft een groot banenscheppend potentieel, waarbij gezondheidsgerelateerde beroepen (bv. gezondheidswerkers, verzorgend personeel) naar verwachting zullen worden uitgebreid in overeenstemming met de demografische trends²⁹⁹.

²⁹⁶ Volgens de prognoses van het basisscenario. Zie Europese Commissie, [2024 Ageing Report — Economic and budgetary projections for the EU Member States \(2022-2070\)](#), Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2024.

²⁹⁷ Eurostat indicator [\[hlth_ehis_tadlh\]](#) and [\[hlth_ehis_tadlhi\]](#). EHIS-ronde 3.2019.

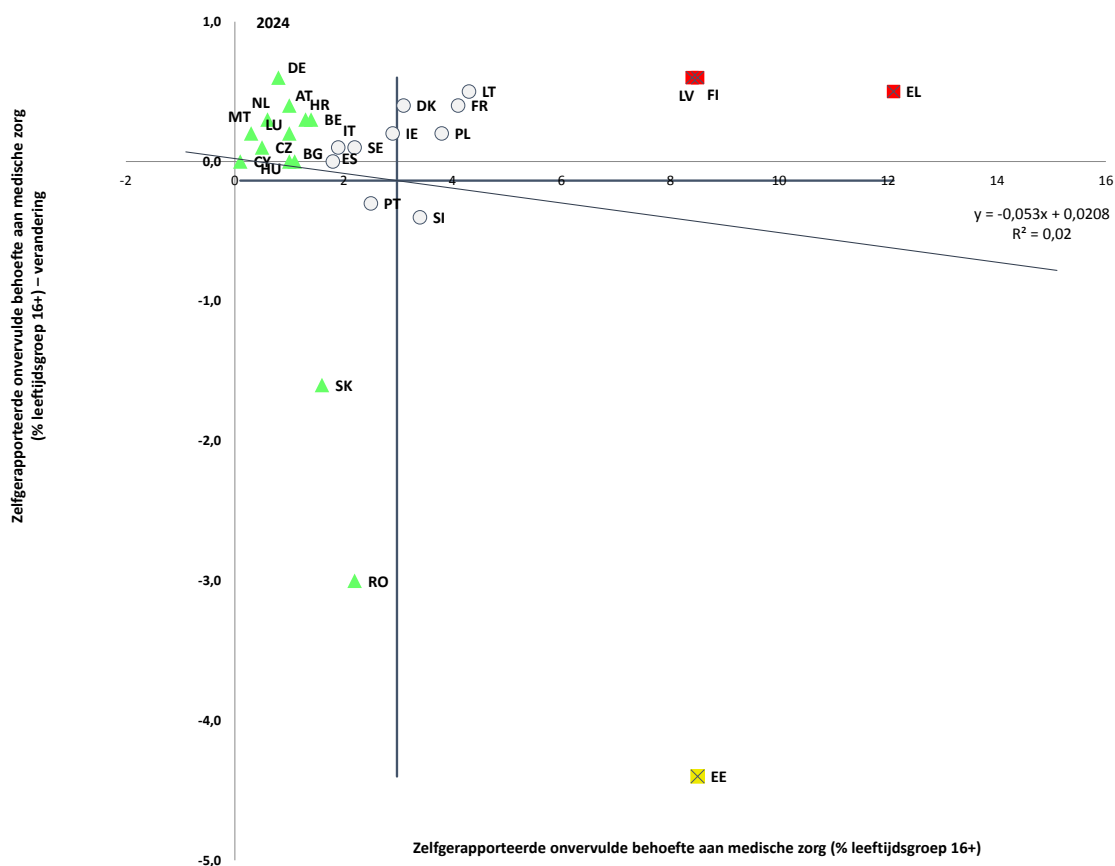
²⁹⁸ Bron: Europese Commissie (DG EMPL), berekening op basis van een speciale extractie van Eurostat, EU-AKE 2024. De omvang van de sector langdurige zorg kan niettemin groter zijn, aangezien in deze sector veel zwartwerk voorkomt.

²⁹⁹ Zie: [Cedefop skills forecast 2035: the twin transition and the demographic challenge drive demand for high-level skills](#).

Niettemin waren er in 2024 in de EU gemiddeld 3,3 werknemers in de langdurige zorg per 100 personen van 65 jaar en ouder, wat een zeer kleine verbetering is ten opzichte van 2023. Er waren echter grote verschillen tussen de lidstaten, variërend van 0,3 in Griekenland tot 10,4 in Zweden — zie figuur 2.4.16. Tekorten aan vaardigheden en arbeidskrachten zijn ook te wijten aan de geringe aantrekkelijkheid van de sector, die wordt veroorzaakt door moeilijke arbeidsomstandigheden, onder meer op het gebied van gezondheid en veiligheid, en relatief lage lonen. De lonen van werknemers in de langdurige zorg bedragen ongeveer 89 % van het gemiddelde bruto-uurloon en ongeveer 65 % in Bulgarije, Italië en Estland³⁰⁰. Er wordt ook melding gemaakt van onvoldoende trajecten voor loopbaanontwikkeling en toegang tot bijscholingsmogelijkheden. Huishoudelijk personeel en inwonende zorgverleners, vaak mobiele werknemers uit de EU of uit derde landen, kunnen worden geconfronteerd met bijzonder moeilijke arbeidsomstandigheden in de sector langdurige zorg, onder meer wat de toegang tot sociale bescherming betreft.

Figuur 2.4.17: De prevalentie van onvervulde behoeften aan medische zorg was grotendeels stabiel op EU-niveau en nam in de meeste lidstaten licht toe, met slechts enkele aanzienlijke dalingen

Zelfgerapporteerde onvervulde behoefte aan medische zorg, niveaus van 2024 en veranderingen ten opzichte van het voorgaande jaar (% , kernindicator van het sociaal scorebord)

Opmerking: Zelfgerapporteerde onvervulde behoefte aan medische zorg vanwege financiële redenen, lange wachtlijsten of afstand worden in aanmerking genomen. De assen zijn gecentreerd op het ongewogen EU-gemiddelde. De legenda is opgenomen in de bijlage. Voorlopige gegevens voor LT.

Bron: Eurostat [[tespm110](#)], EU-SILC.

³⁰⁰ Europese Commissie (DG EMPL), berekening op basis van een speciale extractie van Eurostat, loonstructurenenquête, 2022.

Het percentage mensen dat onvervulde behoeften aan medische zorg meldde, bleef in 2024 gemiddeld stabiel in de EU. Het percentage bedroeg 2,5 % in de EU, wat slechts 0,1 procentpunt hoger is dan in 2023. Van de lidstaten met de hoogste waarden (meer dan 8 %), en die dus in “kritieke situaties” verkeren, bleven Griekenland, Finland en Letland dicht bij de waarde van het voorgaande jaar na gematigde stijgingen (0,6 procentpunt), die niettemin tot de grootste in de EU behoorden (zie figuur 2.4.17). Tegelijkertijd waren de dalingen het grootst in Estland, Roemenië en Slowakije. Ondanks de aanzienlijke verbetering van dit jaar bleef het percentage onvervulde medische behoeften in Estland hoog (“zwak, maar gaat vooruit”), terwijl Roemenië en Slowakije “beter dan gemiddeld” werden. De laagste cijfers werden opgetekend in Cyprus, Malta, Tsjechië, Nederland, Duitsland, Oostenrijk, Luxemburg en Hongarije, allemaal minder dan 1 %, waarvan sommige echter na enkele grotere stijgingen. Ook werden regionale verschillen in onvervulde behoeften aan medische zorg geregistreerd, met de grootste verschillen in Italië en Roemenië (zie figuur 10 in bijlage 5). Ook werd in plattelandsgebieden gemiddeld vaker melding gemaakt van onvervulde behoeften dan in kleine steden en voorsteden (respectievelijk 2,8 % tegenover 2,1 % in de EU), met grote verschillen tussen de lidstaten. De rapportage van onvervulde behoeften was doorgaans ongeveer 60 % hoger binnen de armste 20 % van de bevolking, met name in sommige landen (bv. 4,9 % tegenover 2,2 % in Roemenië, 4,8 % tegenover 2,5 % in Portugal, 4 % tegenover 2,2 % in Zweden en 14,4 % tegenover 8,4 % in Letland).

2.4.2 Maatregelen van de lidstaten

Verschillende lidstaten hebben hervormingen doorgevoerd om de toereikendheid van hun minimuminkomensregelingen te verbeteren, in overeenstemming met de aanbeveling van de Raad van 2023³⁰¹. Om de toereikendheid te verbeteren, heeft **Spanje** in januari 2025 een koninklijk besluit vastgesteld waarbij de minimuminkomen met 9 % werd verhoogd. **Kroatië** heeft de wet op de sociale bijstand gewijzigd om het basisbedrag voor huishoudens met kinderen met ten minste 25 % te verhogen. Ook in **Letland**, **Litouwen** en **Luxemburg** vonden verhogingen plaats. Om de toereikendheid te verbeteren, ontwikkelen sommige lidstaten, zoals **Estland**, een methode om de hoogte van het minimuminkomen vast te stellen, terwijl **Letland** de referentiewaarde voor zijn drempel voor het gegarandeerde minimuminkomen heeft verhoogd van 20 % tot 22 % van het mediane inkomen.

Om de dekking van minimuminkomensregelingen te verbeteren, heeft een aantal lidstaten maatregelen genomen om het gebruik ervan te vergemakkelijken en administratieve belemmeringen te verminderen. In **Estland** zijn wijzigingen van de wet op de sociale bijstand gepland om de aanvraagprocedure te vereenvoudigen door gegevens uit nationale registers op te vragen en een gestandaardiseerde aanpak in het hele land toe te passen. In **Luxemburg** moet in een nieuw nationaal armoedebestrijdingsplan, dat eind 2025 moet worden goedgekeurd, onder meer de oprichting van één loket voor sociale uitkeringen en daarmee verband houdende vragen worden aangekondigd, teneinde het gebruik ervan te verbeteren. **Roemenië** heeft in januari 2024 het programma VMI (minimuminclusie-inkomen) gelanceerd om de dekking te vergroten en de toereikendheid van de steun te verbeteren, en tegelijkertijd de toegang van de begunstigen tot diensten voor arbeidsvoorziening te verbeteren. **Kroatië** heeft in maart 2025 verschillende wijzigingen goedgekeurd om de dekking, toereikendheid en doelgerichtheid van sociale uitkeringen te verbeteren, met bijzondere aandacht voor mensen die kampen met aanhoudende armoede.

³⁰¹ Zie: [Aanbeveling van de Raad van 30 januari 2023 over een toereikend minimuminkomen met het oog op actieve inclusie](#).

In overeenstemming met de actieve inclusiebenadering worden inspanningen verricht om de integratie op de arbeidsmarkt te vergemakkelijken, ook voor begunstigden van een minimuminkomen. In **Portugal** zal een arbeidsstimuleringsregeling het mogelijk maken om inkomen uit werk en sociale steun te combineren. Verscheidene lidstaten hebben ook inspanningen geleverd om de activeringsmaatregelen voor begunstigden van een minimuminkomen te verbeteren. In **Roemenië** is in het kader van zijn herstel- en veerkrachtplan een nieuw op inclusie gericht programma voor het minimuminkomen uitgevoerd, waarin is bepaald dat uiterlijk aan het einde van het tweede kwartaal van 2025 ten minste 60 % van de begunstigden ten minste één arbeidsmarktactiveringsmaatregel zou ontvangen.

De lidstaten zijn initiatieven blijven uitvoeren om de toegang tot sociale diensten en de betaalbaarheid van energie- en vervoersdiensten te verbeteren, met name voor kwetsbare groepen. **Spanje** heeft 198,7 miljoen EUR uitgetrokken voor de versterking van regionale en lokale diensten ten behoeve van kinderen en gezinnen in nood. In **Roemenië** werd het programma voor geïntegreerde gemeenschapsdiensten gelanceerd in 2 000 plattelandsgemeenschappen, met de oprichting van geïntegreerde teams en de opleiding van werknemers bij de sociale diensten, met als doel uitgebreide diensten te verlenen aan ten minste 450 000 kwetsbare personen, met steun van het ESF+. **Luxemburg** heeft zijn steun voor huishoudens met een laag inkomen verhoogd door de energietoeslag in 2025 te verdrievoudigen en de (gedeeltelijke) subsidiabiliteit uit te breiden tot mensen die tot 30 % boven de inkomensdrempel verdienen. **Nederland** heeft in 2025 een tijdelijke steunregeling met een budget van 60 miljoen EUR ingevoerd om huishoudens met een laag inkomen te helpen hun energierekening te betalen. **Portugal** heeft de toegang tot het openbaar vervoer verruimd door gratis vervoersbewijzen aan te bieden aan iedereen jonger dan 23 jaar, ongeacht hun inschrijvingsstatus aan onderwijsinstellingen.

In 2024-2025 waren de door sommige lidstaten genomen maatregelen erop gericht de toegang tot sociale bescherming voor werknemers en zelfstandigen te verbeteren, in overeenstemming met de aanbeveling van de Raad van 2019³⁰², met name voor werkloosheidsuitkeringen. **Frankrijk** heeft de toegang verbeterd voor werknemers met een onderbroken arbeidsverleden, met name seizoenarbeiders en voormalige gevangenen, terwijl **Italië** de vereisten voor toegang tot de onderbrekingsvergoeding voor werknemers in de kunstsector heeft versoepeld. De hervorming van **Estland** in 2026 in de richting van een universele basisuitkering zal naar verwachting de toegang voor werknemers met een onregelmatige of projectgebaseerde baan verbeteren door de wachttijd te verkorten (tot acht maanden werk binnen drie jaar). **Polen** bereidt een wet voor om de opneming (vanaf medio 2026) van professionele kunstenaars in het socialezekerheidsstelsel te ondersteunen, terwijl met de hervorming van 2025 de verlaging (20 %) van de basisuitkering voor werkzoekenden met een bijdrageperiode van minder dan vijf jaar bijdrageperiode is afgeschaft.

De lidstaten richtten zich op het verbeteren van de sociale bescherming voor zelfstandigen en atypische vormen van werk. Met ingang van 2025 heeft **Cyprus** het ouderschapsverlof en uitkeringen in verband met ongevallen en beroepsziekten tot die groepen uitgebreid. **Malta** heeft betaald vaderschapsverlof toegekend aan zelfstandig werkzame vaders. In **België** zullen digitale platforms vanaf 2026 hun zelfstandige werkzame personeel moeten verzekeren tegen arbeidsongevallen. De bestaande regelingen voor zelfstandigen zijn verbeterd of zullen naar verwachting worden verbeterd door **Kroatië** voor

³⁰² Zie: [Aanbeveling van de Raad van 8 november 2019 met betrekking tot de toegang tot sociale bescherming voor werknemers en zelfstandigen](#).

ziekte-uitkeringen en door **Italië** voor ziekte-uitkeringen en ouderschapsverlof. **Nederland** bereidt een nieuwe wet voor om een verplichte basisinvaliditeitsverzekering voor alle zelfstandigen in te voeren. Met ingang van 2025 wijzigt **Tsjechië** met de herziening van arbeidsovereenkomsten (“DPP”) de verzekeringsdrempels en worden deze uitgebreid tot ziekte, pensioen en sommige verlofrechten, terwijl **Bulgarije** de compensatieperioden voor tijdelijke arbeidsongeschiktheid als gevolg van arbeidsongevallen of beroepsziekten voor werknemers in de landbouw met een kort dienstverband heeft verlengd. **Spanje** heeft de vermenigvuldigingscoëfficiënt voor “vaste seizoenarbeiders” weer ingevoerd om de berekeningen van uitkeringen aan te passen en de toegang tot arbeidsongeschiktheidspensioenen en ouderdomspensioenen te verbeteren, en heeft arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd op productiegronden aangepast aan de landbouw- en agrovoedingssector. **Kroatië** heeft de moederschaps-, ouderschaps- en vaderschapsuitkeringen uitgebreid door de vergoedingen te verhogen, de vereisten te versoepelen en de dekking uit te breiden tot zelfstandigen, deeltijdwerkers en andere uitgesloten werknemers.

Een aantal lidstaten is doorgestaan met het verbeteren van de transparantie en vereenvoudiging van de socialebeschermingsstelsels, onder meer via digitale instrumenten. Zo heeft **Spanje** in september 2024 een nieuwe mobiele applicatie voor het verstrekken van actuele informatie gelanceerd en in januari 2025 een nieuwe website met telematische toegang voor procedures, informatie en diensten over pensioenen en uitkeringen. **Slowakije** heeft medio 2024 de online transparantie verder uitgebreid door het elektronisch dossier van zijn verzekerden uit te breiden met realtimegegevens over ziekte- en moederschapsuitkeringen (naast pensioenen en bijdragen). **Tsjechië** heeft medio 2025 ook vereenvoudigingsmaatregelen genomen om de pensioenbetalingsprocessen voor begunstigden in het buitenland te stroomlijnen. **Duitsland** heeft zijn door de herstel- en veerkrachtfaciliteit ondersteunde Digitale Rentenübersicht in 2024-2025 verder ontwikkeld door de aansluitingen voor aanbieders uit te breiden en de onlinetoegang tot uitgebreide pensioeninformatie te verbeteren.

Verskillende hervormingen waren erop gericht de financiële lasten voor ouders te verlichten en kinderarmoede aan te pakken door middel van uitkeringen in geld. Met steun van het ESF+ zal **Bulgarije** een inventarisatie maken van kinderen die in extreme armoede leven. Verschillende andere landen hebben de kinderbijslag (bv. **Cyprus**, **Malta**) of de kinderopvangtoeslag (bv. **Letland**, voor kinderen met een handicap) verhoogd. In 2024 lanceerde **Spanje** een door het ESF+ gefinancierd programma voor de distributie van kaarten/vouchers en de periodieke aanvulling ervan, uitgevoerd door het Spaanse Rode Kruis, ter ondersteuning van gezinnen met kinderen ten laste waarvan het inkomen onder de armoedegrens ligt. **Ierland** heeft een “Newborn Baby Grant” ingevoerd, die voorziet in een eenmalige betaling van 280 EUR, bovenop de eerste maand van de kinderbijslag, aan ouders van kinderen die op of na 1 januari 2025 zijn geboren. In 2024 verhoogde **Malta** zijn geboortebonus tot 500 EUR voor het eerste kind en tot 1 000 EUR voor elk extra kind in het huishouden. Naast geboortetoelagen zijn er nog andere verbeteringen in **Frankrijk**, zoals een wetsontwerp dat tot doel heeft de gezinstoelagen uit te breiden tot ouders vanaf de geboorte van hun eerste kind, in plaats van alleen vanaf het tweede kind, en zo eenoudergezinnen te ondersteunen die een hoog risico op armoede lopen. **Ierland** heeft ook de dekking van zijn uitkering voor werkende gezinsleden, die werknemers met een laag loon met kinderen ondersteunt, verruimd door de inkomensgrens met middelentoets uit te breiden. Daarnaast heeft **Finland** hervormingen voorgesteld om de wet inzake kinderbijslag te wijzigen en te versterken als inkomensbron voor in aanmerking komende huishoudens met kinderen.

Er zijn verschillende hervormingen doorgevoerd om de toegang van kinderen tot belangrijke goederen en diensten te verbeteren, in overeenstemming met de Europese kindergarantie. Portugal voert bijvoorbeeld een programma uit waarmee gratis voorschools onderwijs wordt geboden aan 5 000 kinderen, waarbij de nadruk ligt op gebieden met beperkte opties op het gebied van openbare en solidariteitsnetwerken. In het kader van dit initiatief worden contracten gesloten met particuliere, coöperatieve en sociale onderwijsinstellingen om 200 nieuwe voorschoolse voorzieningen te openen, met aanzienlijke investeringen tussen 2025 en 2028. Cyprus is met steun van de herstel- en veerkrachtfaciliteit een hervorming gestart om gratis verplicht kleuteronderwijs uit te breiden voor kinderen van vier jaar en ouder. Letland heeft de kinderopvangtoeslag voor kinderen met een handicap verhoogd van 313 EUR tot 413 EUR per maand om gezinnen extra financiële steun te verlenen om de zorgkosten te dekken. Polen heeft kwaliteitsnormen voor kinderopvangfaciliteiten vastgesteld. Naast voor- en vroegschoolse educatie en opvang heeft Cyprus in het kader van een door het ESF+ medegefinancierd initiatief ontbijt voor kwetsbare leerlingen op openbare scholen ingevoerd. In Roemenië lanceerde de regering het programma “Healthy Meal”, met steun van het ESF+, dat leerlingen op kwetsbare scholen een dagelijks warme maaltijd of voedselpakket biedt, wat bijdraagt tot hun welzijn. Het is ook bezig met het opzetten van een netwerk van 150 kinderdagverblijven om te voorkomen dat kinderen van hun gezin worden gescheiden door te voorzien in specifieke activiteiten voor zowel kinderen als ouders, met steun uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit.

De lidstaten hebben maatregelen genomen om de arbeidskansen van personen met een handicap en de toegankelijkheid van diensten te verbeteren. Bulgarije heeft de financiering voor actieve arbeidsmarktbeleidsmaatregelen versterkt, met inbegrip van gesubsidieerde werkgelegenheid en opleidingsmogelijkheden voor personen met een handicap. Griekenland bevordert de aanwerving van personen met een handicap in lokale overheidsorganisaties. Roemenië heeft in plattelandsgemeenschappen op de plaatselijke gemeenschappen gebaseerde, geïntegreerde diensten ontwikkeld om de toegang tot gezondheidszorg, onderwijs en sociale diensten te verbeteren. Met een soortgelijk doel heeft Spanje maatregelen genomen om de toegang tot belangrijke ondersteunende diensten, zoals persoonlijke bijstand, thuiszorg en zorgverlening op afstand, te verbeteren. Sommige lidstaten zijn blijven investeren in residentiële diensten voor personen met een handicap, hetzij om de capaciteit ervan te vergroten, zoals in Malta en Spanje, hetzij om de kwaliteit ervan te verbeteren, zoals in Roemenië. Spanje en Estland nemen maatregelen om de toegankelijkheid van ondersteunende technologieën, waaronder digitale oplossingen, te verbeteren.

Verschillende lidstaten hebben geïntegreerde nationale langetermijnstrategieën ontwikkeld en vastgesteld om dakloosheid aan te pakken. Duitsland heeft in april 2024 voor het eerst een nationaal actieplan ter bestrijding van dakloosheid gelanceerd, dat nationale richtsnoeren bevat voor een gecoördineerd optreden van de federale regering, de deelstaten en de gemeenten. Portugal heeft zijn meerjarenstrategie voor de integratie van daklozen geactualiseerd, dat een geïntegreerd waarschuwingssysteem bevat voor risicosituaties, gepersonaliseerde interventies met casemanagers op lokaal niveau en een toename van “huisvesting eerst”-oplossingen en gedeelde appartementen. Slovenië is voornemens voor het eerst een strategie vast te stellen om dakloosheid te voorkomen en te beëindigen, een definitie daarvan te geven en de nadruk te leggen op adequate, stabiele, toegankelijke en veilige huisvesting voor iedereen.

Pensioenen en actief ouder worden, blijven hoog op de hervormingsagenda van de lidstaten staan, waarbij de meeste maatregelen zijn gericht op het ondersteunen van een langer beroepsleven en het uitstellen van de pensionering. In Ierland zal de Employment

Bill 2025 ervoor zorgen dat mensen ervoor kunnen kiezen om na de pensioengerechtigde leeftijd te blijven werken, tenzij de werkgever een legitieme en evenredige rechtvaardiging kan geven om pensionering af te dwingen. In **Malta** zullen mensen die voldoende socialezekerheidsbijdragen hebben gecumuleerd om met pensioen te gaan, een hogere aanvulling op hun pensioen ontvangen voor elk extra jaar dat zij in dienst blijven tot de leeftijd van 65 jaar. In **België** kunnen zelfstandigen vanaf oktober 2025 verdere pensioenrechten opbouwen als zij na de pensioengerechtigde leeftijd blijven werken en socialezekerheidsbijdragen blijven betalen. **Luxemburg** zal van zijn kant de cumulatieregels voor werknemers en zelfstandigen gelijkstellen wanneer vervroegde ouderdoms- of invaliditeitspensioenen worden gecombineerd met beroepsactiviteiten. **Litouwen** heeft aanvullende stimulansen om te werken ingevoerd voor ouderen en personen met een handicap, door de betaling van sociale bijstand voor ouderdoms- en invaliditeitspensioenen uit te breiden tot werknemers die tot deze groepen behoren. **Italië** heeft stimulansen om te blijven werken ingevoerd voor mensen die voldoen aan de voorwaarden om in aanmerking te komen voor bepaalde regelingen voor vervroegde uittreding. De wettelijke pensioenleeftijd is verhoogd in **Tsjechië** en **Denemarken**. In **Griekenland** is een brede agenda over actief ouder worden en demografie voorgesteld, terwijl **Bulgarije** de uitvoering van zijn strategie voor actief ouder worden heeft voortgezet en **Cyprus** er voor het eerst een heeft ontwikkeld. Vervroegde uittreding voor mensen in risicovolle beroepen werd in **Tsjechië** uitgebreid, terwijl in **Nederland** de regeling voor vervroegde uittreding met belastingvrijstellingen voor fysiek veeleisende banen doelgerichter is gemaakt en werd verlengd tot 2029.

Verschillende landen hebben maatregelen genomen om de toereikendheid van de pensioenen te verbeteren en mensen met een laag pensioen te ondersteunen. In **Malta** zijn daartoe maatregelen genomen, waaronder een kleine verhoging voor alle ouderdomspensioenen in 2025, een geleidelijke verhoging van de weduwnaarspensioenen, een hogere toelage voor senioren van 75-79 jaar en verbeterde belastingvrijstellingen voor gepensioneerden van 61 jaar en ouder. Ook werd de bonus voor de kosten van levensonderhoud aangepast. In **Italië** is voor 2025 en 2026 besloten tot een tijdelijke verhoging van de minimumpensioenen en zijn sociale toeslagen ingevoerd voor gepensioneerden in kansarme omstandigheden, terwijl **Portugal** een buitengewone pensioentoeslag heeft ingevoerd voor mensen met een laag pensioen. In **Letland** is het minimumouderdomspensioen verhoogd en worden de wettelijke aanvullingen op het ouderdoms- en invaliditeitspensioen geleidelijk heringevoerd. **Litouwen** heeft alle ouderdoms-, invaliditeits- en nabestaandenpensioenen geïndexeerd, terwijl **Roemenië** in 2025 het onlangs ingevoerde mechanisme van indexering van sociale uitkeringen heeft opgeschort voor mensen met een minimum- en een laag pensioen, die in plaats daarvan eenmalige financiële steun ontvingen. **Denemarken** verhoogde het aanvullende pensioen door middel van een passagiersbelasting op vliegreizen. Andere lidstaten hebben maatregelen genomen om invaliditeitsuitkeringen (**Estland, Frankrijk, Cyprus, Roemenië, Spanje, Slovenië**) en de financiële steun aan verzorgers (**Malta, Slowakije, Roemenië**) te verhogen en de toereikendheid ervan te verbeteren.

In sommige landen zijn maatregelen genomen om de toereikendheid van de pensioenen te ondersteunen en tegelijkertijd bij te dragen tot het waarborgen van de houdbaarheid van de pensioenen, ook in verband met de ontwikkeling van pensioenstelsels met meerdere pijlers. In **Italië** kunnen personen nu vrijwillig een aanvullend pensioenbijdragepercentage betalen bovenop het standaardpercentage. **Letland** heeft 1 % van de door de overheid gefinancierde pensioenbijdragepercentages overgedragen van het staatspensioenfonds van de tweede pijler naar het omslagstelsel van de eerste pijler. **Ierland** heeft een systeem voor automatische inschrijving voor pensioensparen ingevoerd, dat op

1 januari 2026 van start zal gaan. **Malta** heeft soortgelijke maatregelen inzake automatische inschrijving aangekondigd, de bijdrageperiode verlengd en, om de diversificatie van het pensioeninkomen te bevorderen, onderwijsinitiatieven ingevoerd en de belastingvoordelen versterkt om het gebruik van pensioenregelingen van de derde pijler aan te moedigen. In **Kroatië** worden brede pensioenhervormingen doorgevoerd om zowel de toereikendheid als de houdbaarheid van de pensioenen te waarborgen, terwijl een herziening van het pensioenstelsel wordt uitgevoerd in **Bulgarije** en in **Malta** is gepland.

De lidstaten hebben maatregelen ingevoerd om de dekking van de gezondheidszorg te versterken en de billijke toegang tot en de kwaliteit van de zorg te verbeteren. De begroting van 2025 voor het nationale ziekteverzekeringsfonds van **Bulgarije** werd met 16 % verhoogd, onder meer voor maatregelen om de dekking van onderzoeken op het gebied van kanker uit te breiden en apotheken in minder goed bediende gebieden te ondersteunen. **Denemarken** voert in 2025 zijn grootste hervorming in twintig jaar uit om de wachttijden te verkorten, de keuze voor patiënten uit te breiden en de toegang tot zorg te verbeteren. Met ingang van januari 2025 verhoogt **Estland** de eigen bijdragen om de financiering te stimuleren en consolideert het sinds december 2024 tegelijkertijd de ziekenhuizen in het kader van zijn herstel- en veerkrachtplan, om de efficiëntie te verbeteren en onvervulde medische behoeften te verminderen. **Duitsland** heeft in november 2024 een hervorming doorgevoerd om de ziekenhuissector te herstructureren en een nieuw vergoedingssysteem in te voeren om onnodige medische procedures te verminderen. Met ingang van januari 2025 heeft **Letland** de lijst van geneesmiddelen die voor vergoeding in aanmerking komen uitgebreid, de hoogte van de openbare vergoeding voor geneesmiddelen verhoogd, prijsplafonds voor fabrikanten vastgesteld en de eigen bijdrage voor oorspronkelijke recepten beperkt. Met het herstel- en veerkrachtplan van **Polen** wordt het nationale cardiologische netwerk ondersteund om de cardiologische zorg in het hele land te verbeteren met een wet die in juni 2025 is vastgesteld.

Er zijn ook stappen gezet om de eerstelijnszorg te versterken, de integratie van diensten te verbeteren en de digitalisering te bevorderen, met inbegrip van steun voor gegevensuitwisseling. Begin 2025 heeft **Ierland** zijn gezondheidsstelsel geherstructureerd met zes nieuwe gezondheidsregio's in het kader van de hervorming Sláintecare om geïntegreerde zorg te stimuleren, de besluitvorming te decentraliseren en te voorzien in een op de bevolking gebaseerde aanpak van de planning van diensten. Sinds 2025 werkt **Luxemburg** aan de oprichting van geïntegreerde zorgnetwerken voor diabetes en morbide obesitas, waarin aanbieders van eerstelijns- en gespecialiseerde zorg worden samengebracht. In september 2024 kondigde **Portugal** de oprichting aan van nieuwe "gezinsgezondheidsseenheden model C", die worden beheerd door particuliere zorgaanbieders, maar zijn geïntegreerd in de nationale gezondheidsdienst om de toegang tot eerstelijnsgezondheidszorg uit te breiden. In september 2024 heeft **Slovenië** een strategie voor eerstelijnsgezondheidszorg voor de periode 2024-2031 goedgekeurd. **Griekenland** beoogt in het kader van zijn herstel- en veerkrachtplan om met de hervormingswet van november 2024 de eerstelijnsgezondheidszorg te versterken door artsen meer mogelijkheden te bieden om in aanmerking te komen om "persoonlijke artsen" te worden en specialisaties in de algemene/familiale of interne geneeskunde te stimuleren. **Kroatië** voert in het kader van zijn herstel- en veerkrachtplan een hervorming van de digitale gezondheidszorg uit via een nationaal IT-platform om oncologie-instellingen met elkaar te verbinden. Het herstel- en veerkrachtplan van **Hongarije** voor 2025 is gericht op het bevorderen van de digitalisering van de gezondheidszorg en het versterken van de eerstelijnszorg, onder meer door de ontwikkeling van huisartsengemeenschappen en een beter beheer van chronische ziekten. In november 2024 heeft **Roemenië** zijn nationale strategie voor digitale gezondheid 2024-2030

gepubliceerd, die is gericht op het verbeteren van digitale governance, vaardigheden, infrastructuur en innovatie op het gebied van de digitalisering van de gezondheidszorg. Deze toezeggingen zijn in zijn herstel- en veerkrachtplan opgenomen.

De lidstaten hebben ook maatregelen genomen om het tekort aan gezondheidswerkers aan te pakken, onder meer door de personeelsbinding te verbeteren. Oostenrijk heeft met steun van de herstel- en veerkrachtfaciliteit eind 2024 150 gemeenschapsverpleegkundigen ingezet. In juni 2025 heeft **Frankrijk** de rol van verpleegkundigen uitgebreid door hen toe te staan vergoede preventieve consulten te leiden. **Letland** heeft in het kader van zijn herstel- en veerkrachtplan een strategie voor gezondheidswerkers voor de periode 2025-2029 goedgekeurd die is gericht op betere arbeidsomstandigheden en nieuwe rollen. **Malta** heeft in het kader van zijn herstel- en veerkrachtplan een instrument voor de planning van gezondheidswerkers ontwikkeld ter ondersteuning van personele middelen, budgettering en aanwerving.

Maatregelen ter verbetering van de volksgezondheid waren ook gericht op preventie en gezondheidsbevordering, met inbegrip van geestelijke gezondheid en hart- en vaatziekten. In december 2024 heeft **Tsjechië** een nationaal cardiovasculair plan voor 2025-2035 ingevoerd, waarmee nieuwe screening- en preventieprogramma's werden gelanceerd die volledig door verzekeringen worden gedekt. Met steun van de herstel- en veerkrachtfaciliteit bevordert **Finland** maatregelen voor preventie en vroegtijdige opsporing door middel van regionale geïntegreerde multisectorale servicemodellen voor 22 welzijnsregio's. Met het herstel- en veerkrachtplan van **Slowakije** worden systemische verbeteringen van de geestelijke gezondheid bevorderd, onder meer via de opleiding van personeel.

De lidstaten hebben verschillende maatregelen genomen om de stelsels voor langdurige zorg aan te passen en te verbeteren in reactie op demografische veranderingen en maatschappelijke behoeften. Sommige van deze inspanningen zijn gericht op het verbeteren van de toereikendheid en beschikbaarheid van diensten door middel van betere integratie, nieuwe zorgmodellen en het gebruik van ICT. Vlaanderen (**België**) heeft een vierjarig project "ToekomstZorg" opgestart om intersectorale langdurige zorg te ontwikkelen. **Bulgarije** is met steun uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit zijn sociale diensten aan het moderniseren en uitbreiden met plannen om uiterlijk in juni 2026 speciale woonvoorzieningen te renoveren en nieuwe te creëren, in overeenstemming met de kwaliteitsnormen van de verordening betreffende de kwaliteit van sociale diensten van 2022. De hervorming van de sector langdurige zorg in **Denemarken** (van juli 2025) heeft tot doel de steun voor zelfstandig wonen te vergroten door middel van preventieve maatregelen en diensten die worden verleend op basis van individuele behoeften. De strategie voor langdurige zorg van **Griekenland** (van juli 2024) heeft tot doel een doeltreffend socialebeschermingsstelsel voor langdurige zorg tot stand te brengen, waarbij strategische doelstellingen en een alomvattend governanceplan worden voorgesteld. **Spanje** is in het kader van zijn herstel- en veerkrachtplan zijn zorgmodel aan het transformeren, waarbij de nadruk ligt op de-institutionalisering en gemeenschapsgebaseerde zorg, ondersteund door investeringen in telezorgdiensten en residentiële voorzieningen. **Kroatië** werkt met steun uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit en het ESF+ aan een geïntegreerd systeem voor langdurige zorg en is voornemens energieneutrale centra op te zetten om geïntegreerde zorg voor ouderen te waarborgen en tegelijkertijd de thuiszorg en gemeenschapsgebaseerde zorgdiensten uit te breiden. **Litouwen** is een nieuw model voor langdurige zorg aan het ontwikkelen, met als doel de thuis- en gemeenschapsgebaseerde langdurige zorg te verbeteren. **Hongarije** heeft een nieuw partnerschapsforum opgezet om toezicht te houden op zijn strategie voor langdurige zorg. **Polen** is zijn rechtskader aan het herzien om langdurige zorg en informele

zorg te definiëren, en voert daarbij een “seniorenvoucher” in om de financiering te verhogen en een kwaliteitsborgingssysteem voor langdurige zorg vast te stellen. **Oostenrijk** actualiseert de maatregelen voor de hervorming van de zorg om mantelzorgers te ontlasten en het aanbod en de efficiëntie van het personeelsbestand te verbeteren. **Portugal** heeft het statuut van mantelzorgers gewijzigd om de aanvraagprocedures te vergemakkelijken en de toegang voor mantelzorgers uit te breiden tot niet-familieleden. In **Slovenië** moeten tijdelijke maatregelen ervoor zorgen dat het personeelsbestand en de arbeidsomstandigheden in de zorgdiensten vanaf juli 2024 worden verbeterd. Door de wijziging van de wet op de sociale diensten in **Slowakije** worden de toelagen voor zorgverleners gestandaardiseerd, waardoor personen met een ernstige handicap aanzienlijk worden geholpen. **Finland** heeft zijn verhouding personeel/patiënten voor ouderenzorg verlaagd om de flexibiliteit en duurzaamheid van langdurige zorg te waarborgen in een context van stijgende vraag, kostendruk en aanhoudende tekorten aan arbeidskrachten. Sommige lidstaten zijn blijven investeren in het vergroten van de capaciteit (bv. **Malta, Spanje**) of het verbeteren van de kwaliteit (bv. **Roemenië**) van residentiële zorgvoorzieningen voor personen met een handicap en ouderen met een handicap.

HOOFDSTUK 3. EERSTE ANALYSE VAN HET KADER VOOR SOCIALE CONVERGENTIE

In de eerste analyse per land worden de arbeidsmarkt, vaardigheden en sociale ontwikkelingen in elke lidstaat onderzocht om potentiële risico's voor opwaartse sociale convergentie in kaart te brengen die verdere analyse in een tweede fase rechtvaardigen. Deze landspecifieke analyse is gebaseerd op de beginselen van het kader voor sociale convergentie en is in overeenstemming met artikel 148 VWEU. Ze komt ook tegemoet aan artikel 3, lid 3, punt b), van Verordening (EU) 2024/1263 betreffende de doeltreffende coördinatie van het economisch beleid en betreffende het multilaterale begrotingstoezicht. Hierin wordt gesteld dat het jaarlijkse toezicht van de Commissie op de uitvoering van de werkgelegenheidsrichtsnoeren, in het kader van het Europees Semester, de vooruitgang bij de uitvoering van de beginselen van de Europese pijler van sociale rechten en de kerndoelen daarvan omvat, via het sociaal scorebord en een kader dat risico's voor sociale convergentie opspoor³⁰³. De eerste analyse van het kader is gebaseerd op de kernindicatoren van het sociaal scorebord en hierin worden de *potentiële risico's* voor opwaartse sociale convergentie vastgesteld (zie het methodologische kader aan het einde van deze afdeling voor nadere gegevens, alsook de bijlagen 6 en 2). Om het bestaan van *daadwerkelijke uitdagingen* voor opwaartse sociale convergentie en de belangrijkste factoren achter die uitdagingen vast te stellen, zal in het voorjaar van 2026 een tweede fase van de analyse volgen. Die tweede fase zal gebaseerd zijn op een bredere reeks kwantitatieve en kwalitatieve gegevens en hierin zal rekening worden gehouden met de maatregelen die de lidstaten hebben genomen of van plan zijn te nemen om de uitdagingen het hoofd te bieden. Afdeling 3.1 hieronder bevat de horizontale bevindingen uit de eerste analyse van het kader voor sociale convergentie. Afdeling 3.2 bevat de analyse per land, waarbij wordt aangegeven welke landen in een tweede fase diepgaander moeten worden geanalyseerd.

3.1 Belangrijkste horizontale bevindingen

In 2024 was er sprake van een opwaartse convergentie van de arbeidsparticipatie en bevond het werkloosheidspercentage in de EU zich op een historisch laag niveau, in combinatie met een lichte afname van het risico op armoede en in een context van bescheiden economische groei. Wat betreft de arbeidsmarkt, vaardigheden en sociale ontwikkelingen was er echter sprake van een aantal risico's voor opwaartse convergentie³⁰⁴. De toepassing van de verkeerslichtmethode van het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid op de kernindicatoren van het sociaal scorebord helpt om uitdagingen aan te wijzen die van bijzonder belang zijn voor de uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten (zie respectievelijk de bijlagen 6 en 2). Door de signalen van de indicatoren van het sociaal scorebord per land samen te voegen, kan een algemene evaluatie

³⁰³ Bovendien wordt in overweging 8 van de verordening verduidelijkt: “In het kader van haar geïntegreerde analyse van de ontwikkelingen op sociaal en werkgelegenheidsgebied in het kader van het Europees Semester beoordeelt de Commissie de risico's voor opwaartse sociale convergentie in de lidstaten en monitort zij de vooruitgang bij de uitvoering van de beginselen van de Europese pijler van sociale rechten op basis van het sociaal scorebord en de beginselen van het kader voor sociale convergentie”.

³⁰⁴ De EU ligt op schema om haar centrale werkgelegenheidsdoelstelling van 78 % voor 2030 te halen, met een resterende kloof van slechts 2,2 procentpunt. Er moeten echter meer inspanningen worden verricht om de EU-doelstellingen voor 2030 inzake volwasseneneducatie en armoedevermindering te verwezenlijken. De deelname aan volwasseneneducatie bedroeg in 2022 slechts 39,5 % tegenover een streefcijfer van 60 %, terwijl de op armoedevermindering gerichte inspanningen tegen 2024 slechts een afname van 2,9 miljoen mensen hadden opgeleverd, tegenover een streefcijfer van 15 miljoen.

worden gemaakt van de potentiële risico's voor de opwaartse sociale convergentie waarmee de EU en haar lidstaten worden geconfronteerd. Hieronder volgt een samenvatting van de belangrijkste horizontale bevindingen (zie ook tabel 3.1.1 en figuur 3.1.1).

- **Hoewel de opwaartse convergentie aanhield waar het arbeidsparticipatie en langdurige werkloosheid betreft, zijn de arbeidsmarkresultaten voor jongeren en personen met een handicap gestagneerd of licht gedaald.** De arbeidsparticipatie is in bijna alle (21) lidstaten gestegen, maar in een trager tempo dan in voorgaande jaren. De stijging was hoger in landen met een lagere arbeidsparticipatie, wat duidt op opwaartse convergentie. Tegelijkertijd liet het werkloosheidspercentage uiteenlopende ontwikkelingen zien. In 2024 bevond het EU-percentage zich op een historisch laag niveau, maar uit de indicator bleek enige divergentie tussen de lidstaten, wat zich uitte in een relatief hoog aantal (acht) “kritieke” en “in de gaten te houden” situaties. Tegelijkertijd bestaan er in veel lidstaten nog altijd aanzienlijke regionale en territoriale verschillen. Over het geheel genomen waren de ontwikkelingen betreffende langdurige werkloosheid positiever, en was er in de EU in 2024 sprake van opwaartse convergentie. De meeste lidstaten waren in staat enige vooruitgang te boeken bij de arbeidsmarktintegratie van vrouwen, met echter slechts bescheiden tekenen van convergentie, en acht lidstaten bevonden zich in dit kader nog altijd in “kritieke” of “in de gaten te houden” situaties. Vooral voor jongeren stagneerde de vooruitgang, met in 2024 slechts een marginale verbetering van het percentage jongeren dat geen werk heeft en geen onderwijs of opleiding volgt (NEET's), en zonder duidelijke tekenen van opwaartse convergentie. Tot slot is de arbeidsparticipatiekloof tussen personen met en zonder handicap op EU-niveau aanzienlijk toegenomen en bestaan er grote en steeds groter wordende verschillen tussen de lidstaten, waarbij acht landen zich in “kritieke” of “in de gaten te houden” situaties bevinden.
- **De trage en onevenwichtige vooruitgang betreffende onderwijs en vaardigheden beperkt het potentieel van de ontwikkeling van menselijk kapitaal en kan een risico vormen voor het concurrentievermogen en de sociale en territoriale cohesie, tenzij de beleidsinspanningen aanzienlijk worden opgevoerd.** Uit de enquête volwasseneneducatie is gebleken dat de deelname aan volwasseneneducatie in de EU tussen 2016 en 2022 enigszins is gestegen, maar dat deze deelname per lidstaat verschilde, waarbij de stijgingen het hoogst waren in de beter presterende landen. Ook de gegevens uit de EU-arbeidskrachtenenquête wijzen op een algemene toename van de participatiegraad tussen 2022 en 2024³⁰⁵. Hetzelfde geldt voor het aandeel volwassenen dat in de periode 2021-2023 over ten minste digitale basisvaardigheden beschikte. Een relatief hoog aantal lidstaten (respectievelijk negen en tien) bevond zich in het kader van deze twee indicatoren in “kritieke” en “in de gaten te houden” situaties. Hieruit blijkt dat er sprake is van aanzienlijke uitdagingen met betrekking tot de groene en de digitale transitie en dat het zaak is het concurrentievermogen van de EU te versterken. Tegelijkertijd zijn er in 2024 lichte verbeteringen in de EU gemeld met betrekking tot het aandeel voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding (ELET) en de deelname aan voor- en vroegschoolse educatie en opvang (ECEC). Het gemiddelde van deze twee indicatoren verhult echter de zeer grote verschillen tussen de lidstaten, in de zin dat zich in 2024 meer “kritieke” en “in de gaten te houden” situaties voordeden (van negen naar tien lidstaten in beide

³⁰⁵ Zie Eurostat [[trng_lfs_17](#)], EU LFS.

gevallen), zonder tekenen van opwaartse convergentie. Daarnaast vormden de lage en afnemende niveaus van basisvaardigheden een ernstig probleem in de hele EU. Uit dit alles blijkt dat er behoefte is aan aanzienlijke beleidsinspanningen op dit beleidsterrein, in overeenstemming met het initiatief voor een vaardigheidsunie.

- **Hoewel er over het geheel genomen op EU-niveau sprake was van een verbetering met betrekking tot de risico's op armoede of sociale uitsluiting en inkomensongelijkheid, blijven er verschillen bestaan en duiden vrijwel alle sociale indicatoren op een gebrek aan opwaartse convergentie in de lidstaten.** Het aandeel mensen in de EU dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd (Arope) voor de totale bevolking en voor kinderen is in 2024 licht gedaald. De resultaten verschilden echter aanzienlijk per lidstaat, zonder duidelijke tekenen van convergentie te vertonen. Wat betreft het percentage kinderen dat met armoede wordt bedreigd, is het aantal landen dat zich in een “in de gaten te houden” of “kritieke” situatie bevindt in 2024 gestegen tot acht. De verschillen in Arope-percentages hebben deels betrekking op de aanzienlijke verschillen in het effect van sociale overdrachten (met uitzondering van pensioenen) op de armoedevermindering. Deze indicator liet in 2024 een lichte achteruitgang in de EU zien met het hoogste aantal “kritieke” en “in de gaten te houden” situaties (elf) en een gebrek aan duidelijke opwaartse convergentie. De inkomensongelijkheid (gemeten aan de hand van de S80/S20-indicator, oftewel de inkomenskwietsverhouding) is afgenomen en ging in 2024 samen met een aanzienlijk lager aantal “kritieke” of “in de gaten te houden” situaties. In de landen met de hoogste ongelijkheidsniveaus is de situatie echter nog verder verslechterd, terwijl de goede presteerders vooruitgang boekten, met grotere divergentie tot gevolg. Daarnaast was er sprake van aanzienlijke regionale verschillen, onder meer in de vorm van hoge percentages armoede en sociale uitsluiting in de ultraperifere gebieden van de EU. Het reële bruto besteedbare inkomen van huishoudens per hoofd van de bevolking is in 2024 aanzienlijk gestegen. Hoewel deze verbetering in alle landen te zien was, vonden de grootste stijgingen plaats in de lidstaten die reeds goed presteerden, een gegeven dat op divergentie duidt, en was er sprake van negen “kritieke” of “in de gaten te houden” situaties. Wat betreft de zelfgerapporteerde onvervulde behoefte aan medische zorg werd een lichte achteruitgang vastgesteld, met over het geheel genomen zeer beperkte convergentie in 2024. Wat betreft de bovenmatige uitgaven voor huisvesting was echter sprake van enige opwaartse convergentie nu in bijna twee derde van de lidstaten verbeteringen werden waargenomen.

In de eerste analyse per land wordt van negen lidstaten vastgesteld dat een diepgaandere tweede analyse vereist is in het licht van de uitdagingen die blijken uit de kernindicatoren van het sociaal scorebord, wat duidt op potentiële risico's voor opwaartse sociale convergentie. Deze risico's worden beoordeeld aan de hand van de methode van het kader voor sociale convergentie, waarin rekening wordt gehouden met het niveau en de jaarlijkse verandering van elke kernindicator van het sociaal scorebord ten opzichte van het EU-gemiddelde, zoals uiteengezet in de bijbehorende belangrijkste bevindingen van EMCO-SPC en het onderliggende verslag van de werkgroep (zie het kader aan het eind van deze afdeling). De lidstaten in kwestie zijn Bulgarije, Griekenland, Spanje, Italië, Litouwen, Luxemburg, Roemenië, Letland en Finland. De eerste zeven van deze lidstaten bevonden zich het voorgaande jaar ook in de tweede fase (hoewel er, zoals toegelicht in dit hoofdstuk, in een aantal van deze lidstaten verbeteringen werden

vastgesteld), terwijl dit voor Letland en Finland dit jaar voor het eerst het geval is³⁰⁶. Kroatië, Estland en Hongarije bevonden zich vorig jaar in de tweede fase, maar dit jaar niet³⁰⁷. Voor bovengenoemde negen landen werden potentiële risico's voor opwaartse sociale convergentie vastgesteld in verband met problematische situaties op een groot aantal beleidsterreinen, terwijl voor Letland, Litouwen, Luxemburg en Finland ook verslechtingen in de loop der tijd een belangrijke rol speelden op een kleiner aantal beleidsterreinen. De indicatoren die wijzen op potentiële risico's voor opwaartse sociale convergentie voor het merendeel van de bovengenoemde landen hebben betrekking op inkomensongelijkheid, het Arope-percentage voor de totale bevolking en het effect van sociale overdrachten (met uitzondering van pensioenen) op de armoedevermindering, gevolgd door het aandeel voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding, het aandeel NEET-jongeren, de arbeidsparticipatie, het reële bruto besteedbare inkomen van huishoudens per hoofd van de bevolking, het aandeel van de bevolking met ten minste digitale basisvaardigheden en het Arope-percentage voor kinderen. Voor deze negen lidstaten zullen de diensten van de Commissie in het voorjaar van 2026 een diepgaandere tweede analyse uitvoeren.

³⁰⁶ Voor Letland is dit toe te schrijven aan de toename van het aandeel NEET-jongeren, alsook aan de stijging van het werkloosheidspercentage en het percentage langdurige werkloosheid. Daarnaast heeft het te maken met een laag en afnemend effect van sociale overdrachten (met uitzondering van pensioenen) op de armoedevermindering en een sterke verslechting van de deelname van kinderen jonger dan drie jaar aan formele kinderopvang. Finland is voornamelijk geïdentificeerd voor de tweede fase van de analyse wegens de relatieve verslechting betreffende het werkloosheidspercentage en het percentage langdurige werkloosheid.

³⁰⁷ Estland, Hongarije en Kroatië, die zich vorig jaar ook in de tweede fase van de analyse bevonden, worden daar dit jaar niet in meegenomen. Estland bevindt zich niet in de tweede fase gezien de opgetekende verbeteringen met betrekking tot inkomensongelijkheid, het besteedbare inkomen van huishoudens, het Arope-percentage, het effect van sociale overdrachten op de armoedevermindering en de on vervulde behoeften aan medische zorg. Hongarije bevindt zich evenmin in de tweede fase van de analyse aangezien uit de meest recente gegevens blijkt dat er sprake is van verbeteringen met betrekking tot voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding, het Arope-percentage (voor de totale bevolking en voor kinderen), de arbeidsparticipatiekloof tussen personen met en zonder handicap en het percentage langdurige werkloosheid. Voor Kroatië was er in 2024 sprake van een onderbreking in de tijdreeks voor alle sociale indicatoren op basis van EU-SILC, waardoor veranderingen niet op zinnige wijze kunnen worden geïnterpreteerd. De structurele onderbreking ligt met name ten grondslag aan de “in de gaten te houden” situatie voor Arope voor zowel de totale bevolking als voor kinderen.

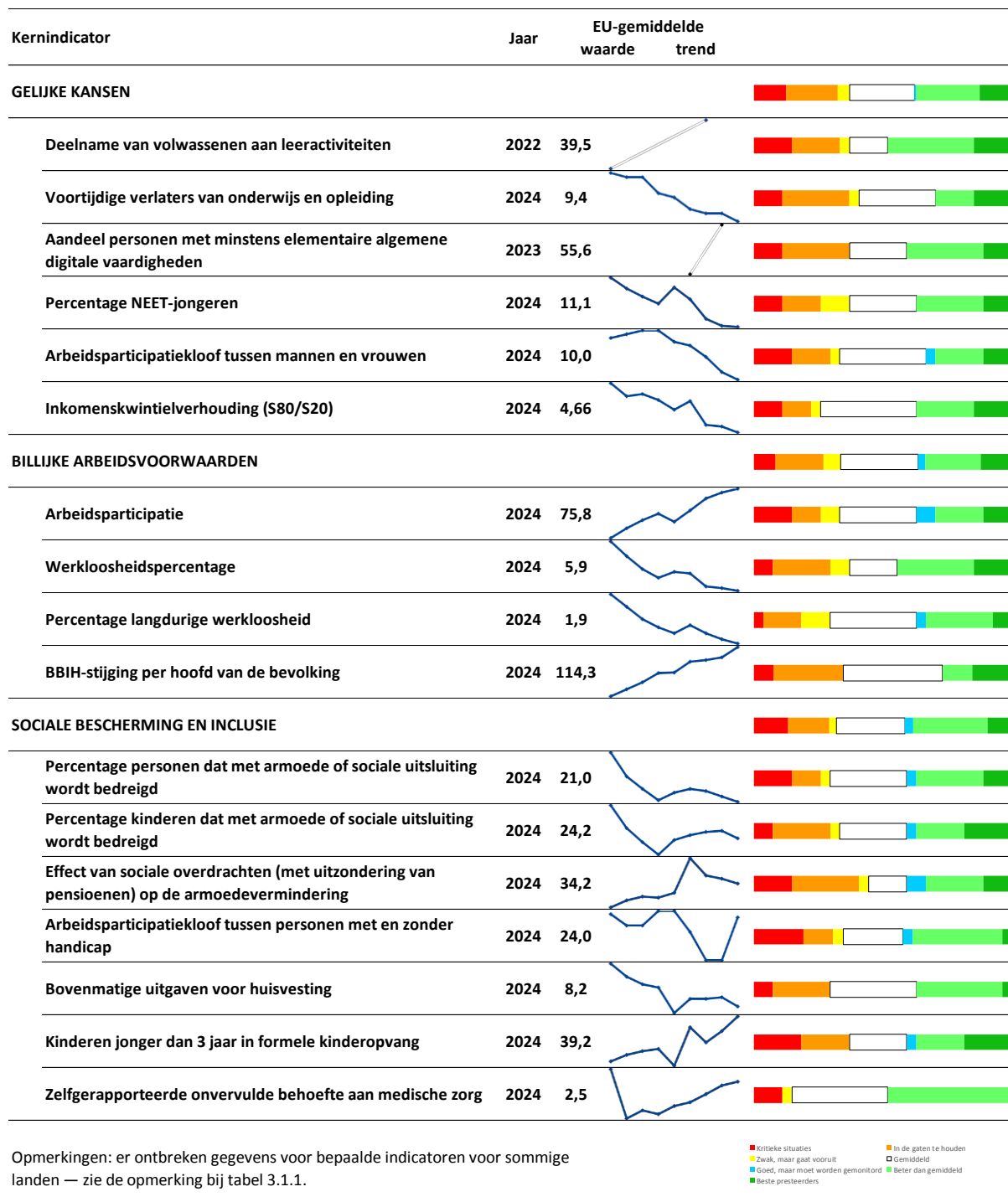
Tabel 3.1.1: Sociaal scorebord: overzicht van uitdagingen in de lidstaten per kernindicator

		Beste presteerders	Beter dan gemiddeld	Goed, maar moet worden gemonitord	Gemiddeld	Zwak, maar gaat vooruit	In de gaten te houden	Kritieke situaties	
Gelijke kansen	Deelname van volwassenen aan leeractiviteiten (gedurende de laatste 12 maanden, met uitzondering van begeleide opleiding op de werkplek, %, 25-64 jaar)	2022	DE, HU, NL, SE	AT, DK, EE, FI, FR, IE, LU, MT, SK		BE, ES, LV, PT	RO	CY, HR, IT, LT, SI	BG, CZ, EL, PL
	Voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding (% van de bevolking 18-24 jaar)	2024	EL, HR, IE, PL	BG, CZ, PT, SI		AT, BE, FI, FR, LV, MT, NL, SE	HU	CY, DK, EE, IT, LT, LU, SK	DE, ES, RO
	Aandeel personen met minstens elementaire algemene digitale vaardigheden (% van de bevolking 16-74 jaar)	2023	FI, IE, NL	AT, BE, CZ, DK, EE, ES, HU, SE		DE, EL, FR, LT, MT, PT		CY, HR, IT, LU, LV, SI, SK	BG, PL, RO
	NEET-jongeren (% van de totale bevolking 15-29 jaar)	2024	MT, NL, SE	CZ, DE, DK, HR, IE, PT, SI		AT, BE, ES, FI, HU, PL, SK	BG, CY, EL	EE, FR, LU, LV	IT, LT, RO
	Arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen (procentpunt)	2024	EE, LT, LV	HR, HU, LU, PT, SE	FI	AT, BE, BG, DE, ES, FR, IE, NL, SI	CZ	CY, DK, PL, SK	EL, IT, MT, RO
	Inkomenskwintielverhouding (S80/S20)	2024	BE, CZ, SI, SK	FI, IE, MT, NL, PL, RO		AT, CY, DE, DK, EE, FR, HR, HU, LU, SE	PT	EL, ES, IT	BG, LT, LV
Bijlijke arbeidsvoorwaarden	Arbeidsparticipatie (% van de bevolking 20-64 jaar)	2024	CZ, MT, NL	CY, DE, DK, HU, IE	EE, SE	AT, BG, LT, LV, PL, PT, SI, SK	EL, HR	FI, FR, LU	BE, ES, IT, RO
	Werkloosheidspercentage (% van de beroepsbevolking 15-74 jaar)	2024	CZ, DE, MT, PL	BG, CY, HR, HU, IE, IT, NL, SI		AT, BE, PT, RO, SK	EL, ES	DK, EE, FR, LT, LU, LV	FI, SE
	Langdurige werkloosheid (% van de beroepsbevolking 15-74 jaar)	2024	MT, NL	AT, CY, CZ, DE, IE, PL, SI	DK	BE, BG, FR, HR, HU, LT, LU, RO, SE	EL, ES, IT	EE, FI, LV, PT	SK
	BBIH-stijging per hoofd van de bevolking (2008=100)	2024	HU, MT, PL, RO	HR, LT, PT		CZ, DE, DK, EE, FR, IE, LV, SE, SI, SK		AT, BE, CY, ES, FI, LU, NL	EL, IT
Sociale bescherming en inclusie	Percentage personen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd (% van de totale bevolking)	2024	CZ, NL, SI	AT, CY, DK, EE, IE, PL, SE	FI	BE, DE, FR, HU, LU, MT, PT, SK	RO	HR, IT, LV	BG, EL, ES, LT
	Percentage kinderen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd (% van de bevolking 0-17 jaar)	2024	CY, CZ, DK, NL, SI	EE, IE, LV, PL, SK	FI	AT, BE, DE, HU, LT, PT, SE	RO	EL, FR, HR, IT, LU, MT	BG, ES
	Effect van sociale overdrachten (met uitzondering van pensioenen) op de armoedevermindering (% vermindering van Arope)	2024	BE, DK, FI	AT, CZ, EE, NL, PL, SE	FR, IE	CY, IT, SI, SK	RO	BG, DE, ES, HU, LT, LU, MT	EL, HR, LV, PT
	Arbeidsparticipatiekloof tussen personen met en zonder handicap (procentpunt)	2024	SI	AT, CZ, DE, EE, FI, FR, LV, NL, SE	PT	CY, DK, EL, HU, MT, SK	BG	BE, ES, IT	HR, IE, LT, PL, RO
	Bovenmatige uitgaven voor huisvesting (% van de totale bevolking)	2024	CY	BG, HR, IE, IT, LU, NL, PL, RO, SI		AT, BE, CZ, ES, FI, FR, LV, MT, SK		DE, EE, HU, LT, PT, SE	DK, EL
	Kinderen jonger dan 3 jaar in formele kinderopvang (% van de bevolking jonger dan 3 jaar)	2024	FR, NL, PT, SE, SI	BE, ES, FI, LT, LU	DK	AT, CY, EE, EL, HR, IT		BG, DE, IE, LV, MT	CZ, HU, PL, RO, SK
	Zelfgerapporteerde onvervulde behoefte aan medische zorg (% leeftijdsgroep 16+)	2024		AT, BE, BG, CY, CZ, DE, HR, HU, LU, MT, NL, RO, SK		DK, ES, FR, IE, IT, LT, PL, PT, SE, SI	EE		EL, FI, LV

Opmerking: actualisering van 30 oktober 2025. De voorlaatste waarde voor de indicator inzake deelname van volwassenen aan leeractiviteiten heeft betrekking op 2016 en de categorisering is gebaseerd op de verandering van dat moment tot 2022. Aangezien om de twee jaar gegevens worden verzameld voor de indicator inzake het aandeel personen met ten minste elementaire algemene digitale vaardigheden is de categorisering gebaseerd op de verandering van 2021 tot 2023. Er zijn geen gegevens over de BBIH-stijging per hoofd van de bevolking beschikbaar voor Bulgarije. Er zijn geen gegevens over de arbeidsparticipatiekloof tussen personen met en zonder handicap beschikbaar voor Luxemburg. Onderbrekingen in reeksen en andere markeringen worden vermeld in de bijlagen 3 en 4.

Figuur 3.1.1: overzicht van werkgelegenheid, vaardigheden en sociale trends en uitdagingen aan de hand van de kernindicatoren van het sociaal scorebord

EU-gemiddelde, trends en verdeling van lidstaten met een specifieke categorisering in het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid over alle lidstaten voor elke kernindicator, ook geaggregeerd voor de drie hoofdstukken van de pijler

Kader 3.1.1: Methodologische aanpak voor het identificeren van potentiële risico's voor opwaartse sociale convergentie in de eerste analyse per land inzake sociale convergentie

De analyse is gebaseerd op bestaande instrumenten die de afgelopen jaren samen met de lidstaten zijn ontwikkeld, met name op basis van het sociaal scorebord en de zogenaamde verkeerslichtmethode van het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid³⁰⁸. De eerste analyse per land is gebaseerd op de volledige reeks kernindicatoren van het sociaal scorebord. Elk van de indicatoren wordt onderzocht op basis van de methode van het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid, die de relatieve positie van de lidstaten bepaalt, die wordt uitgedrukt in standaardafwijkingen van het gemiddelde van zowel het absolute niveau van de indicatorwaarden als de verandering daarvan ten opzichte van het jaar daarvoor (zie bijlage 4 voor technische details). De resultaten worden samengevat in een van de zeven mogelijke categorieën voor elke indicator voor het land in kwestie (“beste presteerder”, “beter dan gemiddeld”, “goed, maar moet worden gemonitord”, “gemiddeld”, “zwak, maar gaat vooruit”, “in de gaten te houden” en “kritieke situatie”). Dit komt overeen met de kleurenschaal, van groen naar rood.

Elk van de kernindicatoren van het sociaal scorebord wordt beoordeeld om vast te stellen of ze tot potentiële risico's voor opwaartse sociale convergentie leiden, en dus of in een tweede fase verdere analyse nodig is. De kwalificatie “kritieke situatie” verwijst naar lidstaten die op een specifieke indicator veel slechter scoren dan het EU-gemiddelde en waar de situatie verslechtert of onvoldoende verbetert ten opzichte van het jaar daarvoor. Een situatie wordt aangemerkt als “in de gaten te houden” in twee gevallen: a) wanneer de lidstaat op een specifieke indicator slechter scoort dan het EU-gemiddelde en de situatie in het land achteruitgaat of onvoldoende snel verbetert, en b) wanneer de score uitgedrukt in niveaus overeenstemt met het EU-gemiddelde, maar de situatie veel sneller achteruitgaat dan gemiddeld in de EU het geval is. Verdere analyse in een tweede fase wordt gerechtvaardigd geacht voor lidstaten die voor zes of meer kernindicatoren van het sociaal scorebord een rode (“kritieke situatie”) of oranje (“in de gaten te houden”) markering hebben gekregen in de meest recente editie van het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid. Een extra reden om aan te nemen dat de situatie verder moet worden geanalyseerd, doet zich ook voor wanneer een rode of oranje indicator (zoals hierboven uitgelegd) twee keer *na elkaar* een verslechtering vertoont in de categorisering ervan in het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid. Een voorbeeld hiervan is een verandering van “gemiddeld” naar “zwak maar gaat vooruit” in de editie van het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid voor 2025, gevolgd door een verdere verslechtering naar “kritieke situatie” in de editie van het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid voor 2026. Dit zou worden meegeteld als een extra “markering” in de richting van de minimumdrempel van in totaal zes markeringen. Als voor een land in de editie van het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid voor 2026 bijvoorbeeld vijf kernindicatoren van het sociaal scorebord zijn aangemerkt als rood of oranje, en een daarvan twee opeenvolgende verslechteringen vertoont in de edities van het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid voor 2025 en 2026, worden voor dat land in de editie van het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid voor 2026 in totaal zes markeringen gerekend (vijf rode/oranje markeringen voor de indicatoren in de editie van 2026, plus één markering voor achteruitgang in twee opeenvolgende jaren). Daarom zou ook in een tweede fase verdere analyse nodig zijn. Elke onderbreking in de reeks en problemen in

³⁰⁸ Zie [de belangrijkste bevindingen van EMCO-SPC](#) op basis van het [verslag van de EMCO-SPC-werkgroep over de invoering van een kader voor sociale convergentie in het Europees Semester](#).

verband met de kwaliteit en interpretatie van de gegevens worden in aanmerking genomen bij de evaluatie van het totale aantal markeringen in de richting van de drempel.

De kernindicatoren van het sociaal scorebord en de evaluatie ervan zijn gebaseerd op de meest recente op de afsluitingsdatum beschikbare gegevens³⁰⁹. Als relevante gegevens voor het beoordelen van de categorisering in het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid ontbreken voor een bepaald land, wordt de overeenkomstige categorisering uit de vorige editie van het verslag (indien beschikbaar) gebruikt om de ontbrekende informatie aan te vullen. Als de indicator ontbrekende waarden heeft voor de laatste *en* de vorige editie van het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid, worden de categorisering in dat verslag niet meegeteld voor de indicatieve drempel van zes markeringen voor de analyse in de tweede fase.

³⁰⁹ De afsluitingsdatum voor het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid 2026 is 29 oktober 2025. Onderbrekingen in tijdreeksen en andere statistische markeringen worden vermeld in bijlage 3 bij het verslag. Onderbrekingen worden ook in de landenfiches vermeld voor zover zij betrekking hebben op categorisering in het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid die worden meegeteld voor de drempel betreffende de analyse in de tweede fase.

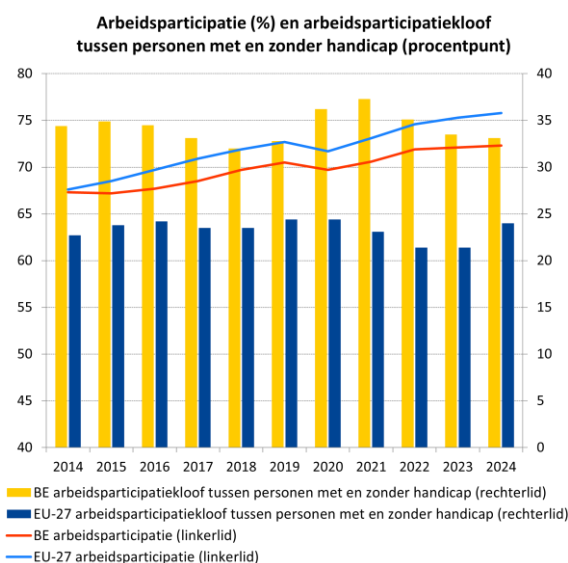
3.2 Landspecifieke eerste analyse

België

In 2024 bleef er sprake van uitdagingen met betrekking tot de arbeidsparticipatie, met aanhoudende grote tekorten aan arbeidskrachten. In een context van een reële bbp-groei van 1,1 % nam de arbeidsparticipatie in 2024 licht toe (met 0,2 procentpunt) tot 72,3 %, een cijfer dat onder het EU-gemiddelde van 75,8 % ligt en wederom duidt op een “kritieke situatie”. Dit is grotendeels te wijten aan het feit dat de activiteitsgraad in België (70,8 %) lager is dan het EU-gemiddelde (75,3 %). Daarnaast was er nog altijd sprake van grote regionale verschillen. Verder was er sprake van een verdere achterstand voor bepaalde groepen, zoals laaggeschoolden (20-64 jaar, 47,5 %), buiten de EU geboren personen (20-64 jaar, 59,4 %) en ouderen (55-64 jaar, 59,4 %). Met 33,1 procentpunt lag de arbeidsparticipatiekloof tussen personen met en zonder handicap nog steeds ruim boven het EU-gemiddelde (24,0 procentpunt) en is dit nu in een “in de gaten te houden” situatie. Anderzijds scoorde België “gemiddeld” wat betreft de arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen, alsook wat betreft het werkloosheidspercentage en het percentage langdurige werkloosheid (van respectievelijk 5,7 % en 2,0 %). Tot slot is het bruto besteedbare inkomen van huishoudens (BBIH) per hoofd van de bevolking (2008=100) in 2024 gestegen (tot 107,1 ten opzichte van 106,5 in 2023), maar bevindt het zich nog steeds niet op gelijke hoogte met het EU-gemiddelde en blijft dit “in de gaten te houden”.

België presteert veelal gemiddeld op het gebied van onderwijs en vaardigheden. Het percentage volwassenen dat deelneemt aan leeractiviteiten was in 2022 met 34,9 % “gemiddeld” (tegenover 39,5 % op EU-niveau), na een daling sinds 2016. Het percentage jongeren (15-29 jaar) dat geen werk heeft en geen onderwijs of opleiding volgt (NEET's) en het aandeel voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding, namen toe. Met 9,9 % en 7,0 % liggen deze percentages echter nog steeds ruim onder de respectieve EU-gemiddelden (van 11,1 % en 9,4 %), hoewel sprake is van enkele regionale verschillen. Wat betreft het percentage volwassenen dat over ten minste digitale basisvaardigheden beschikt (59,4 % in 2023), presteert België “beter dan gemiddeld”. Het percentage kinderen in formele kinderopvang bedroeg in 2024 52,3 % (maar er was sprake van een aanzienlijk lager percentage van 20,1 % voor kinderen die met armoede of sociale uitsluiting worden bedreigd), na een daling met 3,9 procentpunt ten opzichte van 2023.

Het sociaal beleid heeft de risico's op armoede en sociale uitsluiting en inkomensongelijkheid helpen beperken. Met betrekking tot het effect van sociale overdrachten (met uitzondering van pensioenen) op de armoedevermindering (53,1 % tegenover 34,2 % op EU-niveau), en inkomensongelijkheid, gemeten aan de hand van de inkomenskwintielverhouding (3,45 % tegenover 4,66 % op EU-niveau), behoort België tot de “beste presteerders”. Zowel het Arope-percentage voor de totale bevolking (18,3 %) als voor kinderen (20,2 %), was in 2024 “gemiddeld”, hoewel het laatstgenoemde percentage voor het

Opmerking: onderbreking in de tijdreeks voor arbeidsparticipatie (BE) in 2017.

Bron: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], EU LFS en [[tepsr_sp200](#)], EU-SILC

eerst sinds 2017 is gestegen (met 0,6 procentpunt). De zelfgerapporteerde onervulde behoefte aan medische zorg was met 1,4 % in 2024 “beter dan gemiddeld”, terwijl de bovenmatige uitgaven voor huisvesting met 6,7 % (tegenover 8,2 % op EU-niveau) als “gemiddeld” werden aangemerkt.

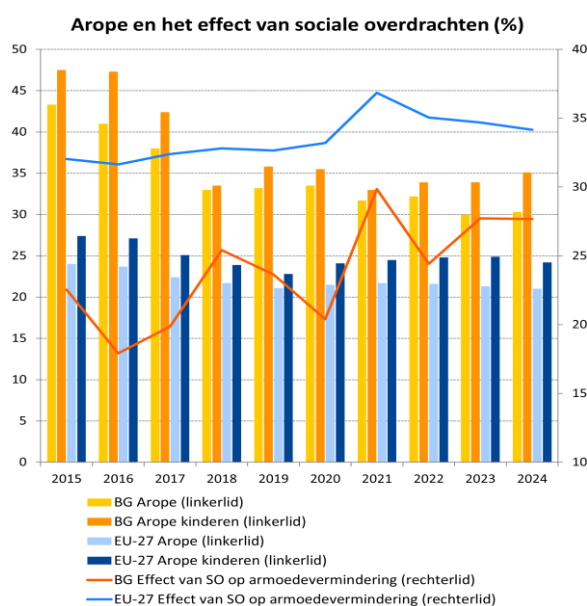
In het licht van de bevindingen uit de bovenstaande eerste analyse, en met name van drie indicatoren die als “kritiek” of “in de gaten te houden” worden aangemerkt, **lijkt België niet te worden geconfronteerd met potentiële risico’s voor opwaartse sociale convergentie en behoeft het dus geen verdere analyse in een tweede fase** (zie kader 3.1.1).

Bulgarije

Bulgarije staat voor aanzienlijke uitdagingen op sociaal gebied. Het percentage mensen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd (Arope), zorgt voor een “kritieke situatie” aangezien dit een van de hoogste percentages in de EU betreft (in 2024 30,3 % tegenover 21,0 %), met een recente stijging na een aanzienlijke daling vorig jaar (destijds “zwak, maar gaat vooruit”). Meer in het bijzonder bedroeg het Arope-percentage voor kinderen in 2024 35,1 %, ruim boven het EU-gemiddelde van 24,2 %, wat eveneens neerkomt op een “kritieke situatie”. Personen met een handicap (43,8 %), ouderen (36,6 %), mensen die in plattelandsgebieden wonen (40,8 %) en Roma liepen meer risico op armoede of sociale uitsluiting dan anderen³¹⁰. Over het geheel genomen hebben sociale overdrachten (exclusief pensioenen) de armoede in Bulgarije alsnog enigszins teruggedrongen (27,7 % tegenover 34,2 % op EU-niveau), waarmee het een situatie is om “in de gaten te houden” (tegenover “zwak, maar gaat vooruit” vorig jaar). Daarnaast behoort de inkomensongelijkheid, gemeten aan de hand van de inkomenskwintielverhouding, tot de hoogste in de EU (6,96 tegenover 4,66) na een van de hoogste stijgingen ten opzichte van het voorgaande jaar, en ook hier gaat het om een “kritieke situatie”.

Het land heeft te kampen met uitdagingen in verband met de ontwikkeling van vaardigheden. De deelname aan voor- en vroegschoolse educatie en opvang van kinderen jonger dan drie jaar nam ten opzichte van vorig jaar met 3,8 procentpunt toe, maar bleef in 2024 alsnog ruim onder het EU-gemiddelde (21,2 % tegenover 39,2 %), en is een situatie om “in de gaten te houden”. Dit zorgt voor uitdagingen op het gebied van leervooruitzichten, ook op latere leeftijd. Meer dan de helft van de 15-jarigen beschikt niet over basisvaardigheden (53,6 % voor wiskunde, PISA 2022). De deelname van volwassenen aan leeractiviteiten bedroeg in 2022 9,5 % (tegenover 39,5 % op EU-niveau), oftewel een van de laagste niveaus in de EU na een daling sinds 2016, wat neerkomt op een “kritieke situatie”. Hetzelfde geldt voor het aandeel volwassenen dat over ten minste digitale basisvaardigheden beschikt, namelijk 35,5 % tegenover 55,6 % op EU-niveau in 2023, ondanks een stijging sinds 2021. Verbeteringen in de ontwikkeling van vaardigheden zouden de productiviteit ten goede kunnen komen en de groene en de digitale transitie kunnen ondersteunen.

De arbeidsmarkt bleef over het geheel genomen goed presteren, hoewel er voor sommige kwetsbare groepen nog altijd ruimte voor verbetering is. Als gevolg van een robuuste economische groei in 2024 bereikte de arbeidsparticipatie een historisch hoog niveau van 76,8 %, oftewel boven het EU-gemiddelde (75,8 %), terwijl het werkloosheidspercentage bleef dalen tot 4,2 % (tegenover 5,9 % op EU-niveau). Het

Opmerking: onderbreking in de Arope-tijdreeks (BG) in 2016 en het effect (BG) in 2016 en 2022.

Bron: Eurostat [[ilc_peps01n](#)], [[tespm050](#)], EU-SILC.

³¹⁰ Zie: Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten, [Rights of Roma and Travellers in 13 European countries, 2024](#).

percentage langdurige werkloosheid vertoonde slechts een lichte verbetering met een daling van 0,1 procentpunt tot 2,2 % tussen 2023 en 2024, en ligt boven het EU-gemiddelde van 1,9 %. Het percentage jongeren dat geen werk heeft en geen onderwijs of opleiding volgt (NEET's) volgde de dalende EU-trend en wordt met 12,7 % in 2024 (1,6 procentpunt boven het EU-gemiddelde) als “zwak, maar gaat vooruit” aangemerkt. Hoewel de arbeidsparticipatiekloof tussen personen met en zonder handicap tot 35,4 procentpunt afnam en nu als “zwak, maar gaat vooruit” wordt aangemerkt, ligt de kloof nog steeds ruim boven het EU-gemiddelde (24,0 procentpunt).

In het licht van de bevindingen uit de bovenstaande eerste analyse, en met name van zeven indicatoren die als “kritiek” of “in de gaten te houden” worden aangemerkt, **wordt Bulgarije geïdentificeerd als een land met potentiële risico's voor opwaartse sociale convergentie die in een tweede fase nader moeten worden geanalyseerd** (zie kader 3.1.1).

Tsjechië

De over het algemeen positieve arbeidsmarkresultaten gaan gepaard met uitdagingen voor bepaalde bevolkingsgroepen.

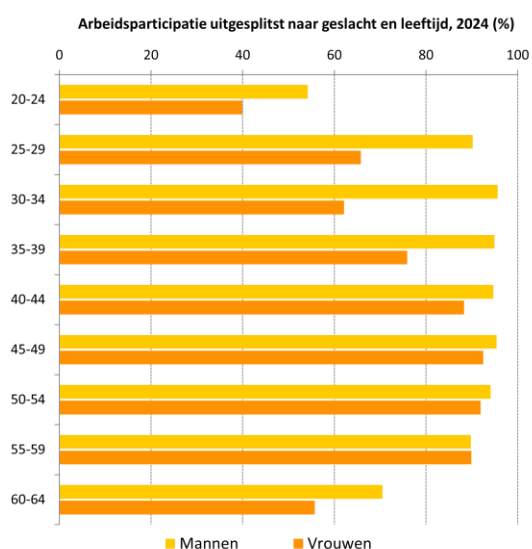
In 2024 behoorde Tsjechië wederom tot de “beste presteerders” in de EU met een almaar toenemende en hoge arbeidsparticipatie (82,3 %) en een laag en stabiel werkloosheidspercentage (2,6 %), dit tegen een achtergrond van een herstel van de economische groei. De prestaties op het gebied van langdurige werkloosheid waren met 0,8 % in 2024 “beter dan gemiddeld”. Hetzelfde gold voor het percentage jongeren (15-29 jaar) dat geen werk heeft en geen onderwijs of opleiding volgt (NEET's) dat (met 1,5 procentpunt) in 2024 aanzienlijk is gedaald tot 8,6 %. De arbeidsparticipatiekloof tussen personen met en zonder handicap is verkleind tot 21,7 procentpunt,

oftewel onder het EU-gemiddelde van 24,0 procentpunt. Ook de arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen is in 2024 verkleind (met 1,3 procentpunt) en kwam uit op 12,6 procentpunt, maar lag daarmee alsnog boven het EU-gemiddelde van 10,0 procentpunt en werd als “zwak, maar gaat vooruit” aangemerkt. De participatiegraad van kinderen jonger dan drie jaar aan formele kinderopvang bevond zich in 2024 met slechts 7,3 %, oftewel ruim onder het EU-gemiddelde van 39,2 %, echter nog altijd in een “kritieke situatie”. Dit is het gevolg van gebrekkige capaciteit op het gebied van voorzieningen voor voor- en vroegschoolse educatie en opvang, met mogelijke gevolgen voor de leervooruitzichten van kinderen op lange termijn en voor de arbeidsparticipatie van vrouwen. Tot slot kan een hogere arbeidsparticipatie van ondervertegenwoordigde groepen, waaronder vrouwen, verdreven Oekraïense burgers en Roma, de tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden helpen terugdringen.

De prestaties van Tsjechië op het gebied van vaardigheden zijn goed, maar de deelname van volwassenen aan leeractiviteiten blijft achter. Het aandeel voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding is in 2024 gedaald tot 5,4 % (tegenover 9,4 % op EU-niveau), en was daarmee “beter dan gemiddeld”. Hetzelfde gold voor het aandeel volwassenen met ten minste digitale basisvaardigheden van 69,1% in 2023 (tegenover 55,6 % op EU-niveau). De deelname van volwassenen aan leeractiviteiten bevindt zich echter in een “kritieke situatie”, met slechts 21,2 % in 2022, tegenover een EU-gemiddelde van 39,5 %.

Het land vertoonde positieve sociale resultaten. In 2024 bedroeg het percentage mensen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd (Arope) voor de totale bevolking 11,3 % en 15,4 % voor kinderen (tegenover respectievelijk 21,0 % en 24,2 % op EU-niveau), waarmee het land tot de “beste presteerders” behoorde. Het bruto besteedbare inkomen van huishoudens (BBIH) per hoofd van de bevolking (2008=100) nam in 2024 licht toe en bedroeg 125,2 tegenover 123,6 in 2023 (tegenover 114,3 op EU-niveau) en wordt als “gemiddeld” aangemerkt. Ook de bovenmatige uitgaven voor huisvesting waren in 2024 “gemiddeld” met 9,2 %. Tot slot deed Tsjechië het nog altijd “beter dan gemiddeld” wat betreft de zelfgerapporteerde onvervulde behoeften aan medische zorg.

In het licht van de bevindingen uit de bovenstaande eerste analyse, en met name van twee indicatoren die als “kritiek” worden aangemerkt, **lijkt Tsjechië niet te worden geconfronteerd met potentiële risico's voor opwaartse sociale convergentie en behoeft het dus geen verdere analyse in een tweede fase** (zie kader 3.1.1).

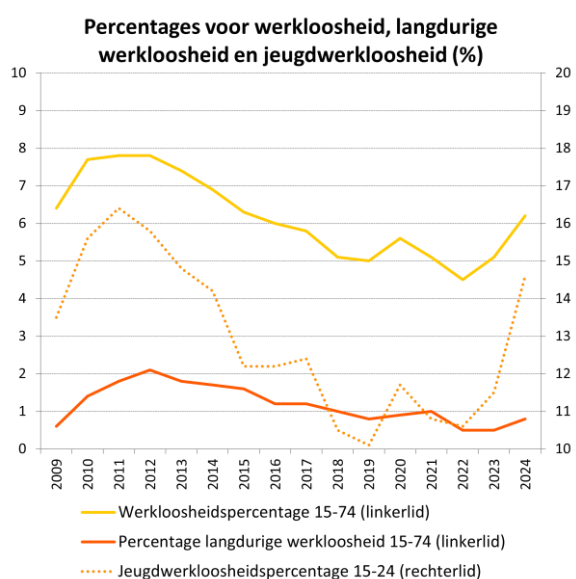
Bron: Eurostat [[lfsa_organ](#)], EU LFS.

Denemarken

Over het geheel genomen is er sprake van een hoge arbeidsparticipatie, maar de uitdagingen met betrekking tot werkloosheid zijn toegenomen. De sterke werkgelegenheids groei hield aan met een arbeidsparticipatie van 80,2 % in 2024 (+0,4 procentpunt in vergelijking met 2023) als gevolg van een robuuste economische groei (3,5 %) en een toenemend arbeidsaanbod. Tegelijkertijd nam het werkloosheidspercentage voor de eerste keer in een decennium aanzienlijk toe met 1,1 procentpunt tot 6,2 %, oftewel boven het EU-gemiddelde (5,9 %), en was daarmee een “in de gaten te houden” situatie. De langetermijncomponent behoorde weliswaar tot de laagste in de EU (0,8 % in 2024), maar nam alsnog toe (tegenover 0,5 % vorig jaar) en is nu “goed maar moet worden gemonitord”. Hoewel de druk op de arbeidsmarkt lijkt af te nemen, heeft het land nog altijd te kampen met tekorten aan arbeidskrachten, met name in de ICT-sector, de gezondheidszorg en de bouw, dit in combinatie met aanhoudende regionale verschillen³¹¹. De situatie van jongeren (15-29 jaar) die geen werk hebben en geen onderwijs of opleiding volgen was in 2024 nog altijd “beter dan gemiddeld” na een daling met 0,6 procentpunt tot 8,0 %, maar de jeugdwerkloosheid (15-24 jaar) nam sterk toe, van 11,5 % in 2023 tot 14,6 % in 2024. Tegelijkertijd werd de arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen voor het tweede jaar op rij groter, tegenover een afname op EU-niveau. Met 6,5 procentpunt is dit minder dan het EU-gemiddelde van 10,0 procentpunt, maar is dit alsnog een situatie om “in de gaten te houden”. De arbeidsparticipatiekloof tussen personen met en zonder handicap is met 5,7 procentpunt groter geworden, wat dicht bij het EU-gemiddelde lag dat ook was toegenomen (met 2,6 procentpunt)³¹².

Over het geheel genomen presteert Denemarken goed op het gebied van vaardigheden, maar jongeren hebben nog altijd met uitdagingen te kampen. Zowel de deelname van volwassenen aan leeractiviteiten, met 47,1 % in 2022 (tegenover 39,5 % op EU-niveau), als het aandeel volwassenen met ten minste digitale basisvaardigheden, met 69,6 % in 2023 (tegenover 55,6 % op EU-niveau), is hoog. Tegelijkertijd bedroeg het percentage voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding in 2024 nog altijd 10,4 % (tegenover 9,4 % op EU-niveau) en is dit een situatie om “in de gaten te houden”, mede in het licht van tekorten aan geschoolde arbeidskrachten. Hoewel het percentage kinderen jonger dan drie jaar in formele kinderopvang in Denemarken met 62,9 % tot de hoogste in de EU behoorde, wordt dit na een daling van 7,0 procentpunt als “goed, maar moet worden gemonitord” aangemerkt.

De sociale resultaten zijn over het geheel genomen heel goed, maar de huisvestingskosten blijven drukken op kwetsbare groepen. De situatie met betrekking tot het risico op armoede of sociale uitsluiting (Arope) voor de totale bevolking wordt over het

Opmerking: onderbreking in de reeksen in 2016, 2017 en 2023.

Bron: Eurostat [[une_rt_a](#)], [[une_ltu_a](#)], EU LFS.

³¹¹ [Deens Agentschap voor de arbeidsmarkt en aanwervingen \(maat 2025\), Recruitment Survey Report.](#)

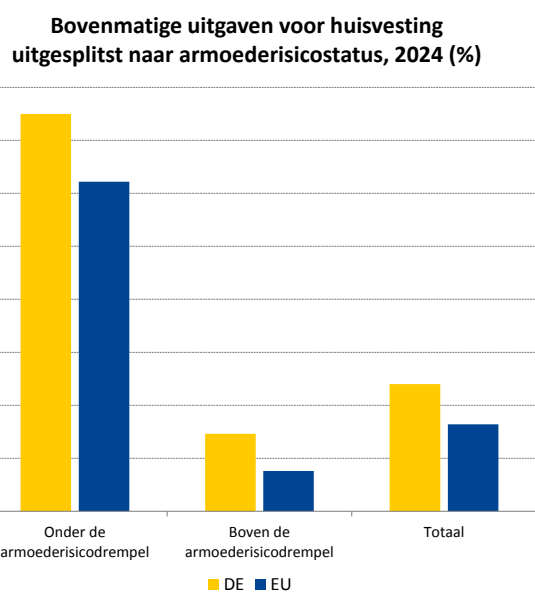
³¹² In 2024 was er sprake van een onderbreking in de tijdreeks.

geheel genomen als “beter dan gemiddeld” aangemerkt, en Denemarken is een “beste presteerder” wat betreft het effect van sociale overdrachten (met uitzondering van pensioenen) op de armoedevermindering en op het Arope-percentages voor kinderen. Met 14,6 % (tegenover 8,2% op EU-niveau) behoort het aandeel huishoudens met bovenmatige uitgaven voor huisvesting echter tot de hoogste in de EU en betreft dit een “kritieke situatie”. Dit is het gevolg van het beperkte aanbod aan betaalbare huisvesting in de grotere steden waar het percentage 22,7 % bedroeg (tegenover 8,6 % in plattelandsgebieden).

In het licht van de bevindingen uit de bovenstaande eerste analyse, en met name van vier indicatoren die als “kritiek” of “in de gaten te houden” worden aangemerkt, **lijkt Denemarken niet te worden geconfronteerd met potentiële risico’s voor opwaartse sociale convergentie en behoeft het dus geen verdere analyse in een tweede fase** (zie kader 3.1.1).

Duitsland

Het effect van sociale overdrachten op de armoedevermindering is afgenomen en de betaalbaarheid van huisvesting blijft, ondanks een verbetering, uitdagingen opleveren. Het effect van sociale overdrachten (met uitzondering van pensioenen) op de armoedevermindering is sterk afgenomen, van 41,7 % in 2023 tot 35,7 % in 2024. Dit ligt weliswaar boven het EU-gemiddelde van 34,2 %, maar is alsnog een ontwikkeling om “in de gaten te houden”. In 2024 bedroeg het percentage mensen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd (Arope) 21,1 %, oftewel een lichte daling ten opzichte van 21,3 % in 2023 (tegenover 21,0 % op EU-niveau). Ook het Arope-percentage voor kinderen daalde. Wat beide indicatoren betreft blijven de percentages in Duitsland “gemiddeld”. In 2024 had 12,0 % van de bevolking (tegenover 8,2 % op EU-niveau), ondanks een daling (met 1 procentpunt) ten opzichte van het voorgaande jaar, te kampen met huisvestingskosten van meer dan 40 % van hun totale inkomen, waarmee dit een situatie om “in de gaten te houden” is. Bepaalde mensen, waaronder ouderen (65+) en mensen in het laagste inkomenskwintiel, werden in het bijzonder getroffen, met percentages van respectievelijk 15,3 % en 33,3 % (tegenover 8,8 % en 27,8 % op EU-niveau).

Bron: Eurostat [[tessi163](#)], EU-SILC.

Wat betreft onderwijs en vaardigheden presteert Duitsland goed op het gebied van volwasseneneducatie, terwijl de situatie van voortijdige schoolverlaters nog altijd een uitdaging vormt. Het percentage voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding behoorde in 2024 met 12,9 % tot de hoogste percentages³¹³ (tegenover 9,4 % op EU-niveau), wat duidt op een “kritieke situatie”. Dit vereist extra aandacht, ook gezien de verslechtering van de basisvaardigheden van jongeren sinds 2012 (PISA 2022). Anderzijds werd het aandeel van de volwassen bevolking met ten minste digitale basisvaardigheden met 52,2 % in 2023 als “gemiddeld” aangemerkt, waarbij zich tussen bevolkingsgroepen grote verschillen voordeden. De deelname van volwassenen aan leeractiviteiten was in 2022 met 53,7 % hoog, waarmee Duitsland tot de “beste presteerders” in de EU behoorde.

Over het geheel genomen bleef de arbeidsmarkt robuust, maar is er nog altijd sprake van tekorten aan arbeidskrachten en zijn vrouwen onvoldoende geïntegreerd in de arbeidsmarkt. Ondanks de economische krimp is de arbeidsparticipatie in 2024 verder toegenomen tot 81,3 % (“beter dan gemiddeld”), terwijl het werkloosheidspercentage en het percentage langdurige werkloosheid zeer laag bleven (respectievelijk 3,4 % en 0,9 %), dit tegen een achtergrond van tekorten aan arbeidskrachten. Duitsland presteerde “beter dan gemiddeld” wat betreft het percentage jongeren dat geen werk heeft en geen onderwijs of opleiding volgt (NEET’s) (8,7 % tegenover 11,1 % op EU-niveau). Hoewel de arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen in 2024 met 7,1 procentpunt “gemiddeld”

³¹³ In 2024 was er sprake van een onderbreking in de tijdreeks.

was, werd de genderkloof op het gebied van deeltijdwerk groter en behoorde deze kloof tot een van de grootste in de EU (37,2 procentpunt tegenover 20,1 procentpunt). Dit is mede het gevolg van de inrichting van het belastingstelsel dat weinig prikkels biedt om het aantal arbeidsuren te verhogen, met name voor laagbetaalde werknemers en tweede verdiemers. Het percentage kinderen jonger dan drie jaar in formele kinderopvang lag met 25,1 % in 2024 ruim onder het EU-gemiddelde (39,2 % op EU-niveau), en is een situatie om “in de gaten te houden”. Dit kan ook leiden tot belemmeringen met betrekking tot de arbeidsparticipatie van personen met zorgtaken.

In het licht van de bevindingen uit de bovenstaande eerste analyse, en met name van vier indicatoren die als “kritiek” of “in de gaten te houden” worden aangemerkt, **lijkt Duitsland niet te worden geconfronteerd met potentiële risico’s voor opwaartse sociale convergentie en heeft het dus geen verdere analyse in een tweede fase** (zie kader 3.1.1).

Estland

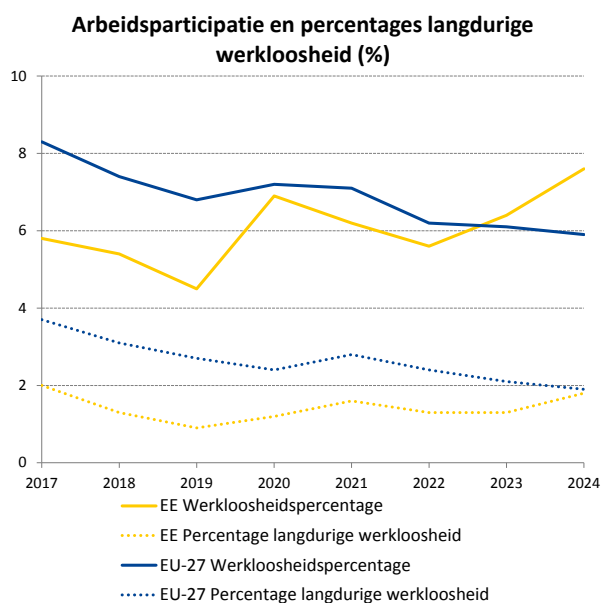
In 2024 stagneerde de economie van Estland, met negatieve gevolgen voor de arbeidsmarkt.

Het werkloosheidspercentage nam in 2024 wederom toe, en wel met 1,2 procentpunt tot 7,6 %, dit tegen een achtergrond van een dalend EU-gemiddelde (van 5,9 % in hetzelfde jaar). Daarmee wordt deze indicator nog steeds als “in de gaten te houden” aangemerkt. Daarnaast was er sprake van een aanzienlijk hoger werkloosheidspercentage onder jongeren (15-24 jaar) van 19,1 % (tegenover 14,9 % op EU-niveau), en was dit percentage bijna twee keer zo hoog als in het noordoosten van het land (13,5 % tegenover tussen 6,2 % en 7,5 % in andere regio’s). Ook de langdurige werkloosheid nam toe, van 1,3 % in 2023 tot 1,8 % in 2024, dit

tegenover een daling van 2,1 % tot 1,9 % op EU-niveau, en is nu een situatie om “in de gaten te houden”. De arbeidsparticipatie nam licht af van 82,1 % tot 81,8 %, maar bleef alsnog ruim boven het EU-gemiddelde van 75,8 %, en is nu “goed, maar moet worden gemonitord”. Tegelijkertijd heeft het land een van de kleinste arbeidsparticipatiekloven tussen mannen en vrouwen in de EU en behoort het in de afgelopen drie jaar consequent tot de “beste presteerders”. Het bruto besteedbare inkomen van huishoudens (BBIH) per hoofd van de bevolking (2008=100) was in 2024 131,0 en daarmee “gemiddeld”.

Op het gebied van onderwijs en vaardigheden is het land goed blijven presteren wat betreft volwasseneneducatie en digitale vaardigheden, terwijl zich op andere terreinen verslechteringen voordeden. De deelname van volwassenen aan leeractiviteiten bleef hoog en hetzelfde gold voor het aandeel volwassenen met ten minste digitale basisvaardigheden, en beide indicatoren werden nog steeds als “beter dan gemiddeld” aangemerkt. Het aandeel voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding is in 2024 desalniettemin met 1,3 procentpunt tot 11,0 % toegenomen (waarmee het hoogste niveau sinds 2019 is bereikt), ondanks de positieve ontwikkeling in het voorgaande jaar, en is nu een situatie om “in de gaten te houden”. Het percentage jongeren dat geen werk heeft en geen onderwijs of opleiding volgt (NEET’s) is met 1,4 procentpunt aanzienlijk gestegen tot 11,0 % (tegenover 11,1 % op EU-niveau), en is nu ook om “in de gaten te houden”.

Op het gebied van sociale bescherming en inclusie heeft Estland een aantal positieve ontwikkelingen doorgemaakt. Het percentage mensen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd (Arope) is in 2024 met 2,0 procentpunt gedaald tot 22,2 %, terwijl het effect van sociale overdrachten (met uitzondering van pensioenen) op de armoedevermindering is gestegen van 27,7 % in 2023 tot 31,5 % in 2024. Beide indicatoren wijzen op een verbetering van de situatie en zijn nu “beter dan gemiddeld”, waar zij vorig jaar nog om “in de gaten te houden” waren. De inkomensongelijkheid, gemeten aan de hand van de inkomenskwintielverhouding, bevindt zich met 5,03 weer op het niveau van 2021 (tegenover 4,66 op EU-niveau). Ondanks de vooruitgang ligt het aandeel mensen ouder dan 65 jaar dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd met 40,0 % nog altijd boven het EU-gemiddelde (van 19,2 % op EU-niveau). De zelfgerapporteerde onvervulde behoefte aan

Bron: Eurostat [[une r t a](#)], [[une ltu a](#)] EU LFS.

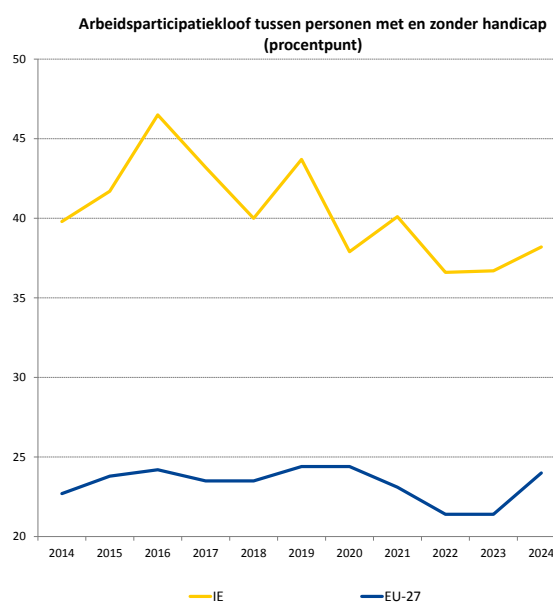
medische zorg daalde in 2024 met 4,4 procentpunt tot 8,5 %, maar bleef alsnog ruim boven het EU-gemiddelde van 2,5 %. Als gevolg hiervan veranderde de indicator van “kritieke situatie” vorig jaar, naar “zwak, maar gaat vooruit”. Een negatieve ontwikkeling is dat de bovenmatige uitgaven voor huisvesting sinds 2021 bijna zijn verdubbeld tot 8,6 %, en daarmee wederom om “in de gaten te houden” zijn.

In het licht van de bevindingen uit de bovenstaande eerste analyse, en met name van vijf indicatoren die als “in de gaten te houden” worden aangemerkt, **lijkt Estland niet te worden geconfronteerd met potentiële risico’s voor opwaartse sociale convergentie en heeft het dus geen verdere analyse in een tweede fase** (zie het kader in afdeling 3.1).

Ierland

De arbeidsparticipatie bleef in 2024 stijgen, maar kansarme groepen stonden nog steeds voor uitdagingen. De arbeidsparticipatie bereikte met 79,8 % wederom een recordhoogte, met name als gevolg van het feit dat de netto-immigratie zich heeft vertaald in een hogere arbeidsparticipatie, dit tegen een achtergrond van een zich herstellende robuuste economische groei. Ook de hogere participatiegraad, met name onder vrouwen, heeft hiertoe bijgedragen, waarbij de arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen tot 9,3 procentpunt daalde (“gemiddeld”). Een groot aantal vrouwen neemt echter nog altijd niet deel aan de arbeidsmarkt vanwege hun zorgtaken. De arbeidsparticipatiekloof tussen personen met en zonder handicap behoorde nog altijd tot de grootste in de EU (met 38,2 procentpunt tegenover 24,0 procentpunt op EU-niveau), en bevond zich met een stijging van 1,5 procentpunt in 2024 in een “kritieke situatie”. Het versterken van de inzetbaarheid van ondervertegenwoordigde groepen, zoals mensen met een handicap, alleenstaande ouders, laaggeschoolden, minderheden van Roma en Travellers, kan de toegang tot de arbeidsmarkt helpen bevorderen en tegemoetkomen aan de bestaande en toekomstige tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden.

De arbeidsparticipatie bereikte met 79,8 % wederom een recordhoogte, met name als gevolg van het feit dat de netto-immigratie zich heeft vertaald in een hogere arbeidsparticipatie, dit tegen een achtergrond van een zich herstellende robuuste economische groei. Ook de hogere participatiegraad, met name onder vrouwen, heeft hiertoe bijgedragen, waarbij de arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen tot 9,3 procentpunt daalde (“gemiddeld”). Een groot aantal vrouwen neemt echter nog altijd niet deel aan de arbeidsmarkt vanwege hun zorgtaken. De arbeidsparticipatiekloof tussen personen met en zonder handicap behoorde nog altijd tot de grootste in de EU (met 38,2 procentpunt tegenover 24,0 procentpunt op EU-niveau), en bevond zich met een stijging van 1,5 procentpunt in 2024 in een “kritieke situatie”. Het versterken van de inzetbaarheid van ondervertegenwoordigde groepen, zoals mensen met een handicap, alleenstaande ouders, laaggeschoolden, minderheden van Roma en Travellers, kan de toegang tot de arbeidsmarkt helpen bevorderen en tegemoetkomen aan de bestaande en toekomstige tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden.

Opmerking: onderbreking in de tijdreeks voor IE in 2019.

Bron: Eurostat [[tepsr_sp200](#)], EU-SILC

De percentages personen die met armoede of sociale uitsluiting worden bedreigd zijn gedaald, hoewel sommige groepen met grotere risico's te kampen hebben. Het risico op armoede of sociale uitsluiting voor de totale bevolking en voor kinderen is aanzienlijk gedaald (met respectievelijk 2,1 procentpunt en 3,4 procentpunt), en wordt nu als “beter dan gemiddeld” aangemerkt. Kansarme groepen, met name alleenstaande ouders, Travellers en personen met een handicap, liepen echter aanzienlijk meer risico. Het effect van sociale overdrachten (met uitzondering van pensioenen) op de armoedevermindering is in 2024 aanzienlijk afgenomen (met 7,0 procentpunt), maar wordt nu met 50,8 % (ruim boven het EU-gemiddelde van 34,2 %) als “goed, maar moet worden gemonitord” aangemerkt. De deelname van kinderen jonger dan drie jaar aan formele kinderopvang is in 2024 gestegen tot 24,4 %. Aangezien dit alsnog ruim onder het EU-gemiddelde van 39,2 % ligt, blijft dit een situatie om “in de gaten te houden”. Ondanks aanzienlijke investeringen en verbeteringen is er nog altijd sprake van een aantal financiële en niet-financiële belemmeringen, naast regionale verschillen. Wat betreft de bovenmatige uitgaven voor huisvesting presteert Ierland “beter dan gemiddeld”. De betaalbaarheid van huisvesting neemt echter af nu het aanbod nog altijd ver onder de almaar toenemende vraag ligt. Er zijn lange wachtlijsten voor sociale huisvesting en de dakloosheid neemt in hoog tempo toe, met de scherpste stijging onder kinderen en eenoudergezinnen in het eerste en twee kwartaal van 2025³¹⁴.

³¹⁴ Zie: [Election 2024 Spotlight — Housing](#) en [Homeless Quarterly Progress Report Q2 2025](#).

Ierland presteert goed op het gebied van onderwijs en vaardigheden. Na een van de grootste dalingen in de EU behoorde het percentage voortijdige schoolverlaters in 2024 met 2,8 % tot de laagste percentages, waarmee Ierland een van de “beste presteerders” was. Volgens de PISA-resultaten van 2022 behoorden de Ierse 15-jarigen wat betreft basisvaardigheden (lezen, wiskunde en natuurwetenschappen) tot de beste presteerders in de EU. Ierse volwassenen presteerden in 2023 op een vergelijkbaar niveau wat betreft digitale basisvaardigheden. Daarnaast namen zij in 2022 in vergelijking met het EU-gemiddelde vaker deel aan volwasseneneducatie (48,3 % tegenover 39,5 % op EU-niveau).

In het licht van de bevindingen uit de bovenstaande eerste analyse, en met name van twee indicatoren die als “kritiek” of “in de gaten te houden” worden aangemerkt, **lijkt Ierland niet te worden geconfronteerd met potentiële risico’s voor opwaartse sociale convergentie en behoeft het dus geen verdere analyse in een tweede fase** (zie kader 3.1.1).

Griekenland

Griekenland heeft nog altijd te maken met aanzienlijke uitdagingen op het gebied van sociale bescherming en inclusie. Het effect van sociale overdrachten (met uitzondering van pensioenen) op de armoedevermindering is in 2024 met 1,6 procentpunt afgenomen tot 16,6 %, ruim onder het EU-gemiddelde van 34,2 %. Het percentage mensen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd (Arope) is tegelijkertijd gestegen tot 26,9 %, boven het EU-gemiddelde van 21,0 %, waarmee een eind is gekomen aan een tien jaar lang aanhoudende daling. Beide indicatoren wijzen op een “kritieke situatie”. Met 27,9 % was ook het Arope-percentage voor kinderen hoog (tegenover 24,2 % op EU-niveau) en is dit nog steeds een situatie om “in de gaten te houden”. Na stijgingen duiden zowel het aandeel huishoudens met bovenmatige uitgaven voor huisvesting (een stijging tot 28,9 % in 2024, een van de hoogste niveaus in de EU, tegenover 8,2 % gemiddeld), als de zelfgerapporteerde onvervulde behoefte aan medische zorg (een stijging tot 12,1 % tegenover 2,5 % op EU-niveau) op een “kritieke situatie”. De ongelijkheid, gemeten aan de hand van de inkomenskwintielverhouding, lag ook in 2024 op 5,27, oftewel boven het EU-gemiddelde (4,66), en was daarmee nog steeds een situatie om “in de gaten te houden”.

De Griekse arbeidsmarkt presteert beter, maar kampt nog altijd met uitdagingen, met name voor vrouwen en jongeren. In 2024 steeg de arbeidsparticipatie met 1,9 procentpunt als gevolg van de nog steeds robuuste economische groei. Zelfs na deze aanzienlijke stijging had echter slechts 69,3 % van de bevolking in de werkende leeftijd (20-64 jaar) een baan (tegenover 75,8 % op EU-niveau), waarmee het niveau als “zwak, maar gaat vooruit” werd aangemerkt. Dit was ook het geval voor het aandeel jongeren dat geen werk heeft en geen onderwijs of opleiding volgt (NEET's), dat in 2024 met 1,7 procentpunt daalde tot 14,2%, maar nog steeds ruim boven het EU-gemiddelde (11,1 %) ligt. Tegelijkertijd was de arbeidsparticipatie van vrouwen in 2024 met 59,9 % (na een stijging met 2,3 procentpunt) nog steeds een van de laagste in de EU, en was de arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen een van de grootste in de EU (18,8 procentpunt tegenover 10 procentpunt gemiddeld), waarmee dit een “kritieke situatie” betreft. Bovendien bleef het bruto besteedbare inkomen van huishoudens (BBIH) per hoofd van de bevolking (2008=100) met 84,1 in 2024 een van de laagste, ondanks een stijging met 2 procentpunt ten opzichte van 2023 (tegenover een EU-gemiddelde van 114,3), waarmee het een “kritieke situatie” betreft. Positief is dat de arbeidsparticipatiekloof tussen personen met en zonder handicap “gemiddeld” bleef.

De ontwikkeling van vaardigheden stagneert en drukt op de inzetbaarheid en het concurrentievermogen. De deelname van volwassenen aan leeractiviteiten gedurende de

Opmerking: onderbreking in de tijdreeks betreffende effecten (EL) in 2022.

Bron: Eurostat [[ilc_peps01n](#)], [[tespm050](#)], EU-SILC.

laatste twaalf maanden behoorde met 15,1 % in 2022 tot een van de laagste niveaus in de EU, wat neerkomt op een “kritieke situatie”. Tegelijkertijd beschikte in 2023 52,4 % van de volwassenen (tegenover 55,6 % op EU-niveau) over ten minste digitale basisvaardigheden, wat “gemiddeld” is. Het percentage 15-jarigen dat wat betreft basisvaardigheden ondermaats presteert, behoorde tot de hoogste in de EU, na een van de scherpste dalingen. Daarentegen daalde het percentage voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding in 2024 met 0,7 procentpunt verder tot 3,0 % (tegenover 9,4 % op EU-niveau), waarmee Griekenland nog altijd tot de “beste presteerders” op dit gebied behoorde.

In het licht van de bevindingen uit de bovenstaande eerste analyse, en met name van negen indicatoren die als “kritiek” of “in de gaten te houden” worden aangemerkt, **wordt Griekenland geïdentificeerd als een land met potentiële risico’s voor opwaartse sociale convergentie die in een tweede fase nader moeten worden geanalyseerd** (zie kader 3.1.1).

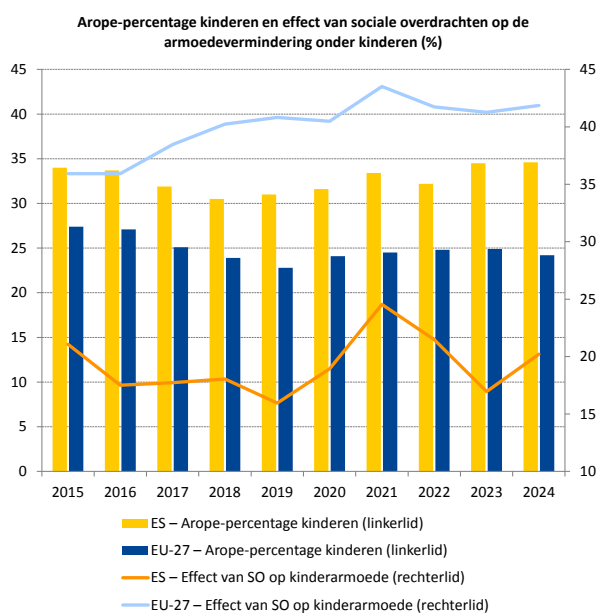
Spanje

Spanje heeft te maken met uitdagingen op het gebied van sociale bescherming en inclusie.

In 2024 is het percentage mensen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd (Arope) voor de totale bevolking tot 25,8 % afgenomen, terwijl het Arope-percentage voor kinderen enigszins verder is gestegen tot 34,6 %. Beide percentages lagen ruim boven de respectieve EU-gemiddelden (21,0 % en 24,2 %) en duiden nog altijd op een “kritieke situatie”. Het effect van sociale overdrachten (met uitzondering van pensioenen) op de armoedevermindering is in 2024 (met 1 procentpunt) toegenomen tot 23,9 %, maar was alsnog laag (tegenover een EU-gemiddelde van 34,2 %), en werd daarmee als om “in de gaten te houden” aangemerkt. Dit is deels het gevolg van lacunes in de dekking, onder meer met betrekking tot de minimuminkomensregeling en de toeslagen voor kinderen. Met name voor kinderen geldt dat de sociale afdrachten het risico op armoede met slechts 20,2 % hebben doen afnemen, ruim onder het EU-gemiddelde van 41,9 %. De inkomensongelijkheid, gemeten aan de hand van de inkomenskwintielverhouding, nam enigszins af maar bleef alsnog hoog (5,39 tegenover 4,66 op EU-niveau) en was om “in de gaten te houden”. Ook het bruto besteedbare inkomen van huishoudens (BBIH) per hoofd van de bevolking (2008=100) betrof in 2024 een situatie om “in de gaten te houden” aangezien dit inkomen zich na een stijging nog steeds op een laag niveau bevond. Deze uitdagingen werden verder vergroot als gevolg van regionale verschillen en hoge armoede onder werkenden.

De arbeidsmarkt trok verder aan maar heeft nog steeds met uitdagingen te kampen. De arbeidsparticipatie nam in 2024 (met 0,9 procentpunt) verder toe tot 71,4 % (tegenover 75,8 % op EU-niveau) als gevolg van een robuuste economische groei en een toegenomen arbeidsparticipatie in de gezondheidszorg, het onderwijs, de horeca, de ICT-sector en de beroepssectoren. Gezien het grote verschil met het EU-gemiddelde wordt dit echter als een “kritieke situatie” aangemerkt. Tegelijkertijd werden het werkloosheidspercentage (11,4 % tegenover een EU-gemiddelde van 5,9 %) en de langetermijncomponent ervan (3,8 % tegenover 1,9 % op EU-niveau) als “zwak, maar gaat vooruit” aangemerkt gezien de nog altijd hoge niveaus, ondanks grote dalingen (met respectievelijk 0,8 en 0,5 procentpunt). Het aandeel jongeren dat geen werk heeft en geen onderwijs of opleiding volgt (NEET's) was nog steeds groot (12,0 % in 2024 tegenover 11,1 % op EU-niveau), maar wordt nu als “gemiddeld” aangemerkt als gevolg van de aanhoudende verbetering. De arbeidsparticipatiekloof tussen mensen met en zonder handicap is om “in de gaten te houden” na een sterke stijging van 13,8 procentpunt tot 23,4 procentpunt in 2024.

Spanje staat voor aanhoudende uitdagingen in verband met voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding, maar presteert goed op het gebied van digitale vaardigheden. Het aandeel voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding is in 2024 gedaald tot 13,0 %

Opmerking: het effect van sociale overdrachten op armoedevermindering onder kinderen wordt berekend aan de hand van Arope-percentages voor en na overdrachten. Onderbreking in de Arope-tijdreeks (ES) in 2022.

Bron: Eurostat [[ilc li10](#)], [[ilc li02](#)], [[ilc peps01n](#)], EU-SILC.

(tegenover 9,4 % op EU-niveau), maar bleef hoog en in een “kritieke situatie”. De percentages liggen vooral hoog voor mannen (15,8 % tegenover 10,0 % voor vrouwen) en voor personen die buiten het land zijn geboren (25,5 % tegenover 10,3 %), alsook in het zuiden en oosten van Spanje. Over het geheel genomen was de deelname van volwassenen aan leeractiviteiten in 2022 “gemiddeld” (met 34,1 % tegenover 39,5 % op EU-niveau). De ondermaatse prestaties op het gebied van basisvaardigheden lagen onder het EU-gemiddelde, maar er was sprake van aanzienlijke regionale verschillen. Spanje presteerde ook “beter dan gemiddeld” op het gebied van digitale vaardigheden en deelname aan voor- en voerschoolse educatie, met een relatief hoog percentage kinderen jonger dan drie jaar in formele kinderopvang.

In het licht van de bevindingen uit de bovenstaande eerste analyse, en met name van acht indicatoren die als “kritiek” of “in de gaten te houden” worden aangemerkt, **wordt Spanje geïdentificeerd als een land met potentiële risico’s voor opwaartse sociale convergentie die in een tweede fase nader moeten worden geanalyseerd** (zie kader 3.1.1).

Frankrijk

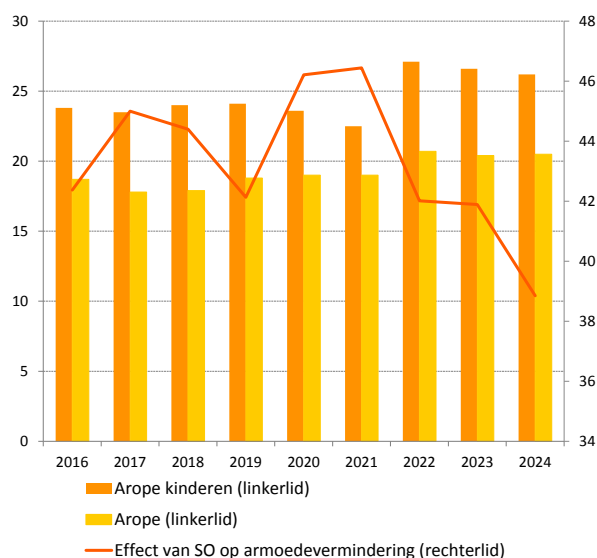
Er is nog altijd sprake van armoederisico's. Het percentage mensen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd (Arope) bleef in 2024 met 20,5 % grotendeels stabiel (20,4 % in 2023) en was “gemiddeld”. Het Arope-percentage voor kinderen lag echter nog altijd boven het EU-gemiddelde (26,2 % tegenover 24,2 % in 2024) en was om “in de gaten te houden”. Het effect van sociale overdrachten (met uitzondering van pensioenen) op de armoedevermindering is sneller afgenomen dan op EU-niveau sinds 2021 en is sinds 2023 met 3 procentpunt gedaald (tegenover 0,5 procentpunt op EU-niveau). Als gevolg hiervan is de situatie nu “goed, maar moet worden gemonitord”, ook al ligt het percentage met 38,9 % nog steeds boven het EU-gemiddelde (van 34,2 %). De ongelijkheid, gemeten aan de hand van de inkomenskwintielverhouding, is

“gemiddeld”, na sinds 2018 te zijn toegenomen. De ultraperifere gebieden doen het op alle gebieden van sociale bescherming en inclusie aanzienlijk slechter dan continentaal Frankrijk.

De arbeidsmarkt presteerde in 2024 relatief goed, maar heeft met een aantal uitdagingen te kampen. In een context van een reële bbp-groei van 1,2 % nam de arbeidsparticipatie in 2024 toe tot 75,1 % (tegenover 75,8 % op EU-niveau), terwijl het werkloosheidspercentage met 7,4 % (tegenover 5,9 % op EU-niveau) nog altijd boven het EU-gemiddelde lag, waarbij de ultraperifere gebieden aanzienlijk slechter presteerden. Beide indicatoren worden nog altijd als “in de gaten te houden” aangemerkt³¹⁵. De jeugdwerkloosheid nam toe (met 1,5 procentpunt tot 18,7 %), en het percentage jongeren dat geen werk heeft en geen onderwijs of opleiding volgt (NEET's) kwam uit op 12,5 % (tegenover 11,1 % op EU-niveau), een situatie die nog steeds “in de gaten te houden” is. Hoewel de langdurige werkloosheid over het algemeen als “gemiddeld” werd aangemerkt, hadden bepaalde kwetsbare groepen, met name ouderen, personen die buiten de EU zijn geboren en mensen met een laag opleidingsniveau, nog altijd te maken met grotere belemmeringen bij de toegang tot de arbeidsmarkt. De arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen is in 2024 (met 0,4 procentpunt tot 5,9 procentpunt) groter geworden en is nu “gemiddeld”. De arbeidsparticipatiekloof tussen personen met en zonder handicap is sinds 2020 kleiner geworden, maar is in 2024 enigszins toegenomen tot 22,4 procentpunt (tegenover 24,0 procentpunt op EU-niveau), en is nog steeds “beter dan gemiddeld”.

Wat betreft de ontwikkeling van vaardigheden presteert Frankrijk over het geheel genomen redelijk goed. Het aandeel volwassenen met ten minste digitale basisvaardigheden (59,7 % in 2023) en het aandeel voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding (7,7 % in 2024) waren “gemiddeld”. De deelname van volwassenen aan opleidingen was “beter dan

Arope en het effect van sociale overdrachten (%)

Opmerking: onderbreking in de tijdreeksen in 2020 en 2022.

Bron: Eurostat [[ilc_peps01n](#)], [[tespm050](#)], EU-SILC.

³¹⁵ De definitie van de Franse arbeidsmarktindicatoren verschilt van de gebruikelijke definities die sinds 2021 zijn gehanteerd (zie [Eurostat](#)).

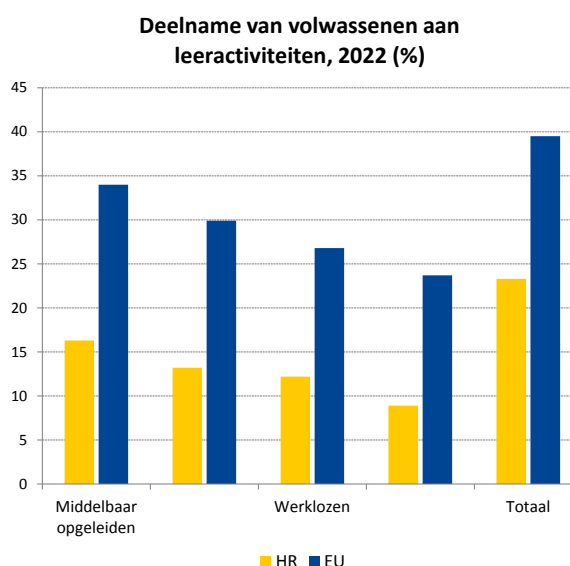
gemiddeld” (49,2 % in 2022). Wat betreft het percentage kinderen jonger dan drie jaar in formele kinderopvang was Frankrijk met 59,3 % — oftewel ruim boven het EU-gemiddelde van 39,2 % — een “beste presteerder”, maar de deelnamekloof tussen kinderen die met armoede of sociale uitsluiting worden bedreigd en kinderen voor wie dat niet geldt, bedroeg in 2024 41,5 procentpunt (tegenover 20,3 procentpunt op EU-niveau). Daarnaast wordt het onderwijsstelsel gekenmerkt door een aanzienlijk percentage slecht presterende leerlingen en grote ongelijkheden. Er is nog altijd sprake van een tekort aan geschoolde arbeidskrachten en dit kan gevolgen hebben voor het concurrentievermogen.

In het licht van de bevindingen uit de bovenstaande eerste analyse, en met name van vier indicatoren die als “in de gaten te houden” worden aangemerkt, **lijkt Frankrijk niet te worden geconfronteerd met potentiële risico’s voor opwaartse sociale convergentie en behoeft het dus geen verdere analyse in een tweede fase** (zie kader 3.1.1).

Kroatië

Kroatië staat voor een aantal uitdagingen op het gebied van sociale bescherming en inclusie. Ondanks recente verbeteringen (ten opzichte van 20,35 % in 2022) behoorde het effect van sociale overdrachten (met uitzondering van pensioenen) op de armoedevermindering in de EU in 2024 nog steeds tot de laagste in de EU (21,6 % tegenover 34,2 %), wat voor het derde jaar op rij duidde op een “kritieke situatie”. Tegelijkertijd lag het percentage mensen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd (Arope) in 2024 1,0 procentpunt hoger en is dit (met 21,7 % tegenover 21,0 % op EU-niveau) een situatie om “in de gaten te houden”, ook al is wegens de structurele onderbreking in 2024 voorzichtigheid geboden bij het interpreteren van de verandering. Evenzo, maar met hetzelfde voorbehoud, lag het Arope-percentage voor kinderen in 2024 2,0 procentpunt hoger en was daarmee een situatie om “in de gaten te houden”, hoewel dit percentage nog altijd lager lag dan het EU-gemiddelde (19,3 % tegenover 24,2 %). De ongelijkheid, gemeten aan de hand van de inkomenskwintielverhouding, nam nog altijd toe maar in een trager tempo, en is “gemiddeld”. De situatie met betrekking tot de bovenmatige uitgaven voor huisvesting en de zelfgerapporteerde onvervulde behoeften aan medische zorg is “beter dan gemiddeld”.

Het land kent ruimte voor verbetering op het gebied van een leven lang leren. De deelname van kinderen jonger dan drie jaar aan formele kinderopvang bleef in 2024 toenemen tot 30,2 % (tegenover 29,6 % in 2023). Hoewel het land een “beste presteerder” bleef wat betreft het aandeel voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding, was er sprake van een aanzienlijk aandeel slecht presterende leerlingen, met name op het gebied van wiskunde. Slechts 23,3 % van de Kroatische volwassenen nam in 2022 deel aan onderwijs (tegenover 39,5 % op EU-niveau), dit na een daling ten opzichte van 26,9 % in 2016. Dit is een situatie om “in de gaten te houden”. Hoewel het percentage volwassenen met ten minste digitale basisvaardigheden in 2023 59,0 % bedroeg (tegenover 55,6 % op EU-niveau), is dit een situatie om “in de gaten te houden” vanwege een aanzienlijke daling (van -4,4 procentpunt) sinds 2021.

Opmerking: gegevens met lage betrouwbaarheid voor werklozen en personen buiten de arbeidsmarkt (HR).

Bron: Eurostat [[special extraction from AES](#)]

De arbeidsmarkt maakt een opwaartse ontwikkeling door, maar personen met een handicap kampen nog altijd met uitdagingen. De arbeidsparticipatie is sinds 2021 toegenomen, maar lag in 2024 nog steeds onder het EU-gemiddelde (73,6 % tegenover 75,8 %), in een situatie die als “zwak, maar gaat vooruit” wordt aangemerkt (na een “kritieke situatie” in voorgaande jaren). Tegelijkertijd bleven de werkloosheid en de langdurige werkloosheid, ondersteund door een nog altijd relatief sterke economische groei, verder afnemen tot respectievelijk 5,0 % en 1,8 %. Hoewel de arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen en het percentage jongeren dat geen werk heeft en geen onderwijs of opleiding volgt (NEET’s) in 2024 als “beter dan gemiddeld” werden aangemerkt, hadden personen met een handicap nog altijd te kampen met aanzienlijke belemmeringen. De arbeidsparticipatiekloof tussen personen met en zonder handicap (van 41,0 procentpunt tegenover 24,0 procentpunt op EU-niveau) duidde na een verdere toename op een “kritieke

situatie”. Het bruto besteedbare inkomen van huishoudens (BBIH) per hoofd van de bevolking (2008=100) was in 2024 met 138,1 “beter dan gemiddeld”.

In het licht van de bevindingen uit de bovenstaande eerste analyse, en met name van zes indicatoren die als “kritiek” of “in de gaten te houden” worden aangemerkt, waarvan drie gepaard gaan met statistische uitdagingen³¹⁶, **lijkt Kroatië niet te worden geconfronteerd met potentiële risico’s voor opwaartse sociale convergentie en behoeft het dus geen verdere analyse in een tweede fase** (zie kader 3.1.1).

³¹⁶ Een onderbreking in de tijdreeks in 2024 voor alle indicatoren op dit gebied, op basis van EU-SILC, maakt het onmogelijk veranderingen te interpreteren. De structurele onderbreking ligt met name ten grondslag aan de “in de gaten te houden” situatie voor Arope voor de totale bevolking en voor kinderen, waardoor een juiste economische interpretatie niet mogelijk is.

Italië

Ondanks een aantal aanhoudende verbeteringen heeft de Italiaanse arbeidsmarkt nog altijd te kampen met aanzienlijke uitdagingen. De

arbeidsparticipatie is in 2024 verder toegenomen tot 67,1%. Dit percentage behoort echter nog steeds tot de laagste in de EU en vormt een “kritieke situatie”. Zowel in het zuiden als op de eilanden was sprake van een sterke werkgelegenheidsgroei, maar het verschil met de niveaus in het noordwesten bleef met meer dan 21 procentpunt aanzienlijk.

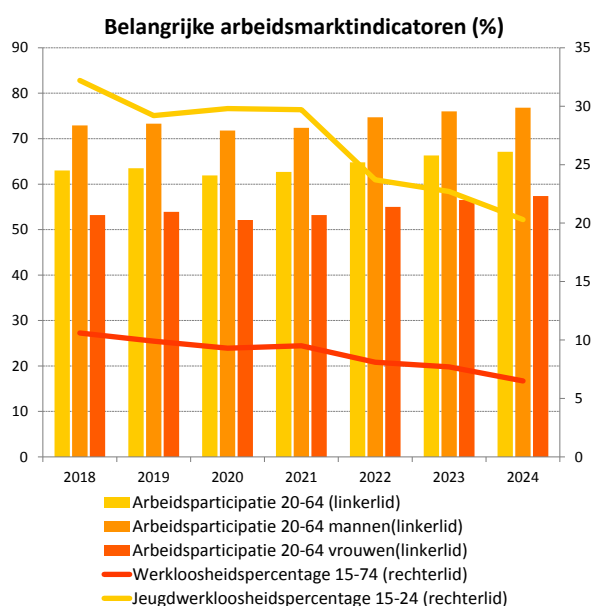
In een context van verbeteringen op EU-niveau was de arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen nog altijd een van de grootste (met 19,4 procentpunt tegenover 10,0 procentpunt op EU-niveau), en is daarmee een “kritieke situatie”. Daarnaast is de arbeidsparticipatiekloof

tussen personen met en zonder handicap van 25,1 procentpunt, oftewel boven het EU-gemiddelde van 24 procentpunt, een situatie om “in de gaten te houden”³¹⁷. Positief is dat het werkloosheidspercentage tot 6,5 % is gedaald (tegenover 5,9 % op EU-niveau), met een reële bbp-groei van 0,7 %, en daarmee een van de grootste verbeteringen ooit is en als “beter dan gemiddeld” wordt aangemerkt (tegenover “in de gaten te houden” vorig jaar). Ook het percentage langdurige werkloosheid is gedaald, en wel tot 3,3 %, en wordt nu als “zwak, maar gaat vooruit” aangemerkt (na een “kritieke situatie” vorig jaar). Tot slot bevindt het bruto besteedbare inkomen van huishoudens (BBIH) per hoofd van de bevolking (2008=100) zich nog steeds in een “kritieke situatie” (met 96,0 in 2024 tegenover 114,3 op EU-niveau) als gevolg van de structureel lage lonen, die ook in verband staan met een lage productiviteit en een lage arbeidsintensiteit.

Er is nog altijd sprake van uitdagingen betreffende de ontwikkeling van vaardigheden.

Ondanks een daling met 0,9 procentpunt sinds 2023 behoort het percentage jongeren dat geen werk heeft en geen onderwijs of opleiding volgt (NEET's) (15,2 %) nog altijd tot de hoogste in de EU, en wordt als “kritieke situatie” aangemerkt. Hoewel het aandeel voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding verder is afgenomen, gaat het alsnog om een hoog niveau en is de situatie nu om “in de gaten te houden”. Daarnaast was er sprake van een hoog aantal personen dat ondermaats presteert op het gebied van basisvaardigheden (29,3 % voor wiskunde, PISA 2022). Zowel het percentage volwassenen dat deelneemt aan leeractiviteiten (29,0 % in 2022) als het percentage volwassenen met ten minste digitale basisvaardigheden (45,8 % in 2023) is laag en is een situatie om “in de gaten te houden”.

Na een neerwaartse trend sinds 2021 is het risico op armoede in 2024 toegenomen. Het percentage mensen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd (Arope) is voor de totale bevolking gestegen tot 23,1 % (tegenover 22,8 % in 2023) en bleef met 27,1 % voor

Opmerking: onderbreking in de reeks in 2018.

Bron: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], [[une_rt_a](#)], EU LFS.

³¹⁷ Er was echter sprake van een onderbreking in de reeks in 2024.

kinderen stabiel (tegenover respectievelijk 21 % en 24,2 % op EU-niveau). Beide situaties zijn om “in de gaten te houden” en zijn het gevolg van een toenemend aandeel huishoudens waar bijna niemand werkt, terwijl het effect van sociale overdrachten (met uitzondering van pensioenen) op de armoedevermindering “gemiddeld” is. Ook de inkomensongelijkheid, gemeten aan de hand van de inkomenskwintielverhouding, neemt toe en is een situatie om “in de gaten te houden” (met 5,53 tegenover 4,66 op EU-niveau). Positief is dat het percentage kinderen jonger dan drie jaar in formele kinderopvang met 4,9 procentpunt is gestegen tot 39,4 % (tegenover 39,2 % op EU-niveau). Ook het percentage mensen dat melding maakt van onvervulde behoeften aan medische zorg en het percentage huishoudens met bovenmatige uitgaven voor huisvesting, zijn laag.

In het licht van de bevindingen uit de bovenstaande eerste analyse, en met name van elf indicatoren die als “kritiek” of “in de gaten te houden” worden aangemerkt, **wordt Italië geïdentificeerd als een land met potentiële risico’s voor opwaartse sociale convergentie die in een tweede fase nader moeten worden geanalyseerd** (zie kader 3.1.1).

Cyprus

De ontwikkeling van vaardigheden gaat achteruit en vormt nog altijd een probleem.

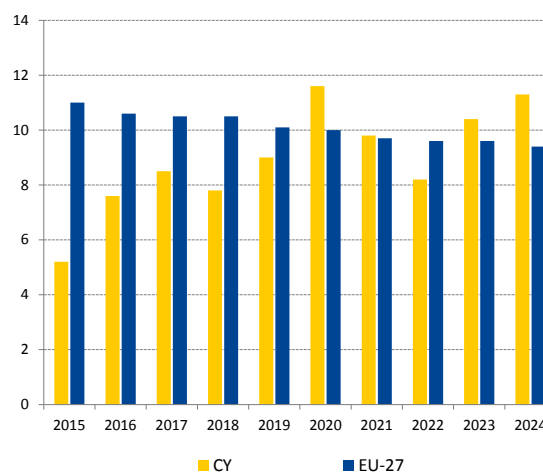
Het aandeel voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding steeg verder van 10,4 % in 2023 tot 11,3 % in 2024, en blijft een situatie om “in de gaten te houden”. Meer dan de helft van de 15-jarigen (53,2 % voor wiskunde, PISA 2022) beschikt niet over basisvaardigheden, een situatie die duidt op een van de scherpste dalingen in de EU sinds 2018. De digitale geletterdheid is na een daling bijzonder laag, nu slechts 49,5 % van de volwassenen in 2023 over ten minste digitale basisvaardigheden beschikte (tegenover 55,6 % op EU-niveau), en is daarmee een situatie om “in de gaten te houden”. Waar in 2024 28,2 % van de arbeidskrachten met een hogeronderwijsdiploma werkzaam was in beroepen waarvoor dat opleidingsniveau niet

vereist was, behoorde het percentage studenten dat zich had ingeschreven voor STEM-vakken als aandeel van het totaal aantal studenten in het tertiair onderwijs (ISCED 5-8) met 14,9 % tot de laagste percentages in 2023 (tegenover 26,9 % op EU-niveau). Ook het percentage volwassenen dat gedurende de laatste twaalf maanden deelnam aan leeractiviteiten, was laag. In 2022 ging het om 28,3 % (tegenover 39,5 % op EU-niveau), na een sterke daling ten opzichte van 44,8 % in 2016, waarmee sprake is van een situatie om “in de gaten te houden”. Anderzijds bedroeg het percentage kinderen jonger dan drie jaar in formele kinderopvang in 2024 na een verdere stijging 40,1 % (tegenover 39,2 % op EU-niveau), waarmee de situatie als “gemiddeld” wordt aangemerkt.

De arbeidsmarkt presteert over het algemeen goed, maar sommige bevolkingsgroepen staan nog altijd voor uitdagingen. Als gevolg van de robuuste economische groei is de arbeidsparticipatie in 2024 verder gestegen tot 79,8 % (tegenover 75,8 % op EU-niveau) en zijn het werkloosheidspercentage en de langetermijncomponent ervan gedaald tot respectievelijk 4,9 % en 1,3 % (waarbij alle percentages “beter dan gemiddeld” zijn). Als gevolg van een stijging met 1,0 procentpunt ten opzichte van 2023 is de arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen (met 10,0 procentpunt) nu een situatie om “in de gaten te houden”. De arbeidsparticipatiekloof tussen personen met en zonder handicap bleef “gemiddeld”. Hoewel de jeugdwerkloosheid onder het EU-gemiddelde lag (met 13,0 % tegenover 14,9 % op EU-niveau), bleef het percentage jongeren dat geen werk heeft en geen onderwijs of opleiding volgt (NEET's) met 12,9 % (tegenover 11,1 % op EU-niveau) hoog, en wordt dit nu als “zwak, maar gaat vooruit” aangemerkt na een daling met 1,0 procentpunt. Tot slot blijft het bruto beschikbaar inkomen van huishoudens (BBIH) per hoofd van de bevolking (2008=100) met 107,7 laag, zelfs na een verbetering ten opzichte van 102,7 in 2023, en is dit nog steeds een situatie om “in de gaten te houden”.

Cyprus gaf blijk van goede sociale resultaten. Het risico op armoede en sociale uitsluiting bedroeg in 2024 17,1 % voor de totale bevolking en 14,8 % voor kinderen (tegenover respectievelijk 21,0 % en 24,2 % op EU-niveau), en werd daarmee als respectievelijk “beter dan gemiddeld” en “beste presteerder” aangemerkt. Dit weerspiegelt onder meer het stabiele effect van sociale overdrachten (met uitzondering van pensioenen) op de

Voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding(%)

Opmerking: onderbreking in de-tijdreeks in 2021.
Bron: Eurostat [edat_lfse_14], EU LFS.

armoedevermindering, dat “gemiddeld” is (30,5 % tegenover 34,2 % op EU-niveau) en de lage bovenmatige uitgaven voor huisvesting van 2,4 %, op welk gebied Cyprus ook een “beste presteerder” is. De zelfgerapporteerde onvervulde behoefte aan medische zorg behoort met 0,1 % tot de laagste in de EU en is “beter dan gemiddeld”.

In het licht van de bevindingen uit de bovenstaande eerste analyse, en met name van vijf indicatoren die als “in de gaten te houden” worden aangemerkt, **lijkt Cyprus niet te worden geconfronteerd met potentiële risico’s voor opwaartse sociale convergentie en heeft het dus geen verdere analyse in een tweede fase** (zie kader 3.1.1).

Letland

De uitdagingen op sociaal gebied houden nog altijd aan.

In de context van een stagnatie van het bbp bleven de inkomensongelijkheid en risico's op armoede in Letland in 2024 hoog. De inkomenskwintielverhouding behoort met 6,28 tot de hoogste in de EU (tegenover een EU-gemiddelde van 4,66), wat duidt op een "kritieke situatie". Tegen deze achtergrond maakte het effect van sociale overdrachten (met uitzondering van pensioenen) op de armoedevermindering in 2024 een verdere daling door (met 2 procentpunt) tot 21,5 % (tegenover 34,2 % op EU-niveau). Na twee opeenvolgende verslechtingen wordt dit nu als een "kritieke situatie" aangemerkt. Hoewel het percentage mensen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd (Arope) in 2024 is afgenomen van 25,6 % tot 24,3 % (met een sterke daling tot 17,9 % voor kinderen), bevindt het totale percentage zich nog altijd ruim boven het EU-gemiddelde van 21,0 %.

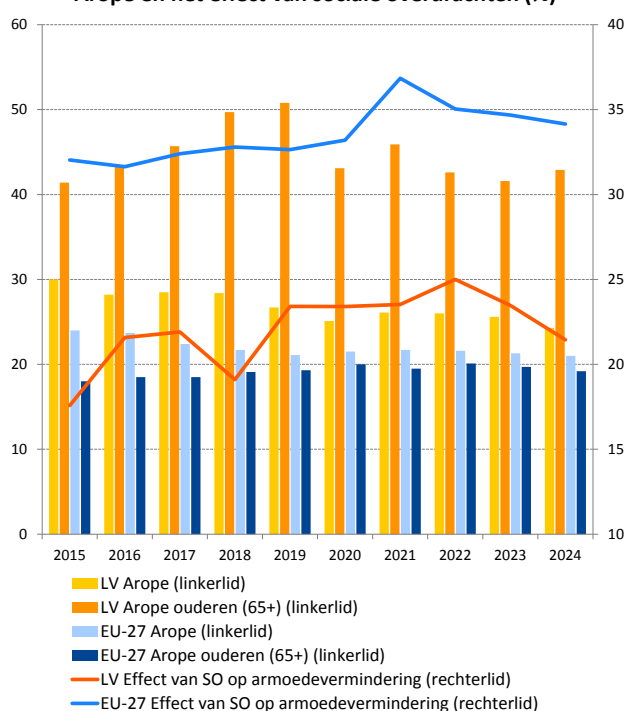
Dit is een situatie om "in de gaten te houden". Meer in het bijzonder was het Arope-percentage voor ouderen (65+) reeds hoog en steeg dit in 2024 nog verder tot 42,9 % (ten opzichte van 41,6 % in het voorgaande jaar), mede in verband met de geringe toereikendheid van de pensioenen. De hoge armoedecijfers onder ouderen houden nauw verband met de slechte gezondheidsresultaten en de daaraan verwante uitgaven voor gezondheidszorg. Het Arope-percentage voor personen met een handicap is verder gestegen van 38,5 % tot 39,4 % en bevindt zich ruim boven het EU-gemiddelde van 28,7 %. De zelfgerapporteerde onvervulde behoefte aan medische zorg is in 2024 tot 8,4 % gestegen (ten opzichte van 7,8 % in 2023) tegenover 2,5 % op EU-niveau, en bevindt zich nog steeds in een "kritieke situatie".

Wat betreft de arbeidsmarkresultaten was er in 2024 sprake van enige achteruitgang.

Na het herstel van de arbeidsmarkt na de COVID-19-crisis was er in 2024 sprake van een vertraging van de werkgelegenheids groei tegen een achtergrond van stagnatie. Hoewel de arbeidsparticipatie (met 77,4 %) "gemiddeld" was, namen het werkloosheidspercentage en het percentage langdurige werkloosheid toe tot respectievelijk 6,9 % en 2,2 % (tegenover 5,9 % en 1,9 % op EU-niveau). Het percentage jongeren dat geen werk heeft en geen onderwijs of opleiding volgt (NEET's) nam met 0,7 procentpunt toe tot 10,7 % (tegenover 11,1 % op EU-niveau). Alle drie de indicatoren waren in 2024 om "in de gaten te houden". Positief is dat Letland een van de kleinste arbeidsparticipatiekloven tussen mannen en vrouwen in de EU heeft en daarmee een "beste presteerder" is. Daarnaast blijft ook de arbeidsparticipatiekloof tussen personen met en zonder handicap "beter dan gemiddeld", ondanks een recente toename.

De prestaties op het gebied van onderwijs en vaardigheden blijven "gemiddeld", maar laten enkele verslechtingen zien. De deelname van volwassenen aan leeractiviteiten (gedurende de laatste twaalf maanden) bedroeg 34,1 % (tegenover 39,5 % op EU-niveau).

Arope en het effect van sociale overdrachten (%)

Opmerking: onderbreking in de tijdreeks betreffende effecten (LV) in 2022.

Bron: Eurostat [[ilc_peps01n](#)], [[tespm050](#)], EU-SILC.

Daarnaast bedroeg het percentage volwassenen met ten minste digitale basisvaardigheden in 2023 45,3 % (onder het EU-gemiddelde van 55,6 %) en was dit in het licht van het verwezenlijken van de digitale transitie nog steeds een situatie om “in de gaten te houden”. Anderzijds maakte het percentage kinderen jonger dan drie jaar in formele kinderopvang een van de grootste dalingen in de EU door, met een aandeel van 24,9 % tot gevolg (tegenover 39,2 % op EU-niveau), en is dit nu een situatie om “in de gaten te houden”. Hoewel voortijdig schoolverlaten niet op grote schaal voorkomt en 15-jarigen over het algemeen goed presteren op het gebied van basisvaardigheden, presteren scholen in steden aanzienlijk beter dan scholen in plattelandsgebieden. Het percentage universitaire studenten in STEM-programma's is laag (25,1 % tegenover 26,9 % op EU-niveau), met name onder vrouwen.

In het licht van de bevindingen uit de bovenstaande eerste analyse, en met name van negen indicatoren die als “kritiek” of “in de gaten te houden” worden aangemerkt, waaronder één indicator die in de loop der tijd is verslechterd, **wordt Letland geïdentificeerd als een land met potentiële risico's voor opwaartse sociale convergentie die in een tweede fase nader moeten worden geanalyseerd** (zie kader 3.1.1).

Litouwen

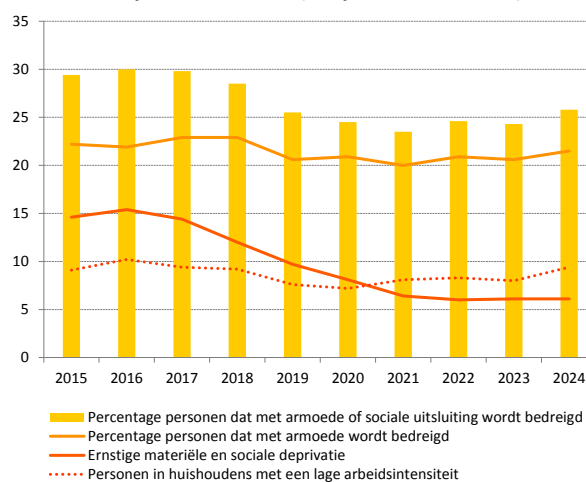
De situatie op het gebied van sociale inclusie en bescherming is in 2024 verslechterd.

Het percentage mensen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd (Arope) is in 2024 (met 1,5 procentpunt) gestegen tot 25,8 %³¹⁸ (tegenover 21,0 % op EU-niveau), en vormt daarmee een van de hoogst opgetekende waarden en jaarlijkse stijgingen, en bevindt zich in een “kritieke situatie”. Met name mensen in plattlandsgebieden en kwetsbare groepen, waaronder werklozen, ouderen en personen met een handicap, waren kwetsbaar. Personen met een handicap hadden te kampen met een van de hoogste Arope-percentages in de EU (in 2024 45,8 % tegenover 28,7 % op EU-niveau). Onder kinderen bleef het Arope-percentage echter “gemiddeld”. Het effect van sociale overdrachten (met uitzondering van

pensioenen) op de armoedevermindering is afgenomen van 29,9 % in 2023 tot 25,9 % in 2024 (een van de grootste dalingen), tegenover 34,2 % op EU-niveau. Hieruit blijkt de geringe toereikendheid en dekking van de sociale uitkeringen; dit is nu een situatie om “in de gaten te houden”. Daarnaast behoorde de ongelijkheid, gemeten aan de hand van de inkomenskwintielverhouding, in 2024 tot de hoogste in de EU (6,54 tegenover 4,66), oftewel een van de hoogste stijgingen, en is daarmee wederom een “kritieke situatie”. Tot slot liggen de bovenmatige uitgaven voor huisvesting nog altijd onder het EU-gemiddelde van 8,2 %, maar zijn deze uitgaven voor het tweede jaar op rij in 2024 aanzienlijk gestegen tot 6,2 %, en is ook dit nu een situatie om “in de gaten te houden”.

Litouwen heeft te kampen met toenemende uitdagingen in verband met de ontwikkeling van vaardigheden. Het percentage jongeren dat geen werk heeft en geen onderwijs of opleiding volgt (NEET's) werd in 2024 als “kritieke situatie” aangemerkt na een aanzienlijke stijging (+1,2 procentpunt tot 14,7 %, tegenover 11,1 % op EU-niveau). Tegelijkertijd nam het aandeel voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding in 2024 met 2 procentpunt toe tot 8,4 % (tegenover 9,4 % op EU-niveau), een situatie die als om “in de gaten te houden” wordt aangemerkt. Beide indicatoren hebben voor het tweede jaar op rij een achteruitgang laten zien. Voorts was er sprake van een hoog aantal personen dat ondermaats presteert op het gebied van basisvaardigheden (27,8% voor wiskunde, PISA 2022). Daarnaast werd de deelname van volwassenen aan leeractiviteiten gedurende de laatste twaalf maanden als om “in de gaten te houden” aangemerkt, aangezien dit percentage ruim onder het EU-gemiddelde ligt (27,4 % tegenover 39,5 % in 2022). Positief is dat het percentage kinderen jonger dan drie jaar in formele kinderopvang in 2024 tot 36,9 % is gestegen (tegenover 39,2 % op EU-niveau).

Percentage personen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd en de componenten ervan (Arope, SMSD, LWI; %)

Opmerking: voorlopige gegevens in 2024.

Bron: Eurostat [[ilc_peps01n](#)], [[tepsr_lm430](#)], [[ilc_li02](#)], [[tespm030](#)], EU-SILC.

³¹⁸ De Eurostat-gegevens voor 2024 voor alle sociale indicatoren voor Litouwen, zijn voorlopige gegevens.

De situatie op de arbeidsmarkt in Litouwen heeft zich in 2024 deels hersteld. De arbeidsparticipatie is in 2024 met 0,7 procentpunt gestegen tot 79,2 % (tegenover 75,8 % op EU-niveau), dit in een context van robuuste economische groei. Het werkloosheidspercentage is echter verder gestegen tot 7,1 % (tegenover 6,9 % in 2023), oftewel 1,2 procentpunt boven het EU-gemiddelde, en blijft een situatie om “in de gaten te houden”. Het percentage langdurige werkloosheid bleef voor het derde jaar op rij stabiel (met 2,3 %), slechts 0,4 procentpunt boven het EU-gemiddelde. Op basis van de kernindicator van het sociaal scorebord is de arbeidsparticipatiekloof tussen personen met en zonder handicap vergroot, en wel van 32,4 procentpunt in 2023 tot 39,9 procentpunt in 2024 (tegenover 24,0 procentpunt op EU-niveau), wat duidt op een “kritieke situatie”.

In het licht van de bevindingen uit de bovenstaande eerste analyse, en met name van negen indicatoren die als “kritiek” of “in de gaten te houden” worden aangemerkt, waaronder twee indicatoren die in de loop der tijd zijn verslechterd, **wordt Litouwen geïdentificeerd als een land met potentiële risico's voor opwaartse sociale convergentie die in een tweede fase nader moeten worden geanalyseerd** (zie kader 3.1.1).

Luxemburg

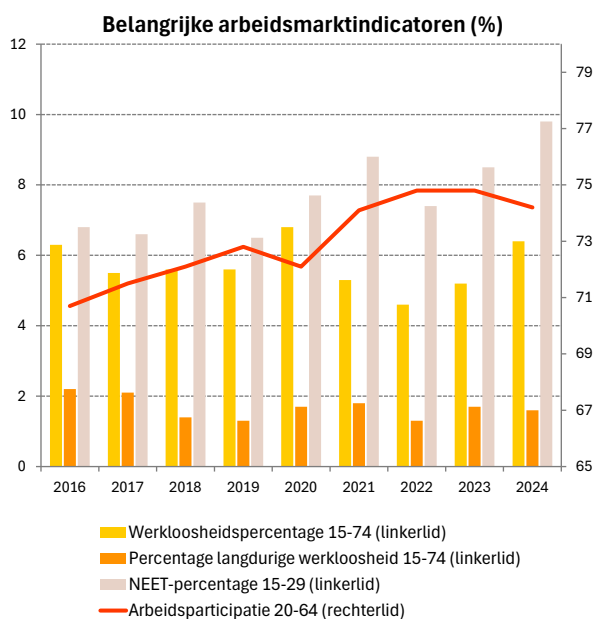
Recente trends wijzen op uitdagingen met betrekking tot de arbeidsmarktprestaties.

In 2024 is de arbeidsparticipatie in een context van bescheiden economische groei en aanhoudende discrepanties tussen gevraagde en aangeboden vaardigheden, licht gedaald tot 74,2 %, wat duidt op een verdere loskoppeling van de algemene opwaartse trend in de EU (75,8 % in 2024). Dit is nu een situatie om “in de gaten te houden”. Het werkloosheidspercentage is in 2024 weer gestegen, en wel tot 6,4 % (tegenover 5,9 % op EU-niveau), na een van de grootste stijgingen (met 1,2 procentpunt), en was nog steeds een situatie om “in de gaten te houden”. Anderzijds is het percentage langdurige werkloosheid gedaald (met 0,1 procentpunt) tot 1,6 % en is nu “gemiddeld”. Het bruto

beschikbaar inkomen van huishoudens (BBIH) per hoofd van de bevolking (2008=100) bedroeg 113,1 (tegenover 114,3 op EU-niveau), een lichte stijging ten opzichte van 112,1 in 2023, en ook dit is een situatie om “in de gaten te houden”. Bovendien steeg het percentage jongeren dat geen werk heeft en geen onderwijs of opleiding volgt (NEET's) in 2024 (met 1,3 procentpunt) voor het tweede jaar op rij aanzienlijk tot 9,8%, en is nu om “in de gaten te houden”. Anderzijds presteerde het land “beter dan gemiddeld” wat betreft de arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen.

Luxemburg presteert over het algemeen goed op het gebied van onderwijs en vaardigheden, maar heeft op enkele andere gebieden te kampen met achteruitgang. Met 45,2% in 2022 was er sprake van een hoog percentage volwassenen dat gedurende de laatste twaalf maanden deelnam aan leeractiviteiten, ruim boven het EU-gemiddelde van 39,5 %. Hoewel een hoog percentage van de volwassen bevolking (60,1 %) over ten minste digitale basisvaardigheden beschikt (tegenover 55,6 % op EU-niveau), is deze situatie om “in de gaten te houden” gezien de sterke achteruitgang (met 3,6 procentpunt) die uit de gegevens voor 2023 blijkt. Dit is ook het geval voor het aandeel voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding, dat in 2024 met 1 procentpunt is gestegen tot 7,8 %³¹⁹ (onder het EU-gemiddelde van 9,4 %). Tot slot was het aandeel kinderen jonger dan drie jaar in formele kinderopvang “beter dan gemiddeld”.

De sociale situatie in Luxemburg heeft zich in 2024 gestabiliseerd, hoewel er nog altijd sprake is van uitdagingen. Het percentage mensen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd (Arope) is aanzienlijk gedaald (van 21,4 % in 2023 tot 20,0 % in 2024, tegenover 21 % op EU-niveau), en is nu “gemiddeld”. Dit was met name het gevolg van een daling van het Arope-percentage van 18,8 % tot 18,1 %, in combinatie met een kleine daling (met 0,2 procentpunt) van de ernstige materiële en sociale deprivatie naarmate de inflatie

Bron: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], [[une_rt_a](#)], [[une_ltu_a](#)], [[lfsi_neet_a](#)], EU LFS.

³¹⁹ De waarden voor 2023-2024 voor voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding zijn echter gemarkeerd als “gegevens met lage betrouwbaarheid”.

afnam. Het Arope-percentage voor kinderen lag echter nog altijd boven het EU-gemiddelde (25,6 % in 2024 tegenover 24,2 % op EU-niveau) en is om “in de gaten te houden”. Dit is deels het gevolg van het beperkte effect van sociale overdrachten (met uitzondering van pensioenen) op de armoedevermindering, dat in 2024 is afgenomen tot 27,0 % (tegenover 34,2 % op EU-niveau); dit blijft een situatie om “in de gaten te houden”. Het aandeel huishoudens met bovenmatige uitgaven voor huisvesting was in 2024 “beter dan gemiddeld” na een daling van 11,5 % tot 8,0 % (tegenover 8,2 % op EU-niveau). Deze verbetering kwam met name huurders ten goede, deels vanwege een ruimere en gunstigere huursubsidie.

In het licht van de bevindingen uit de bovenstaande eerste analyse, en met name van acht indicatoren die als “in de gaten te houden” worden aangemerkt, waaronder één indicator die in de loop der tijd is verslechterd, **wordt Luxemburg geïdentificeerd als een land met potentiële risico's voor opwaartse sociale convergentie die in een tweede fase nader moeten worden geanalyseerd** (zie kader 3.1.1).

Hongarije

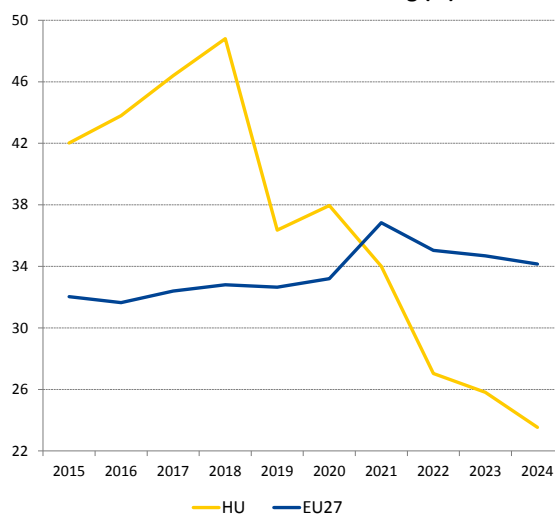
Hongarije heeft een aantal verbeteringen op het gebied van armoede en sociale uitsluiting doorgemaakt, maar heeft nog altijd te kampen met sociale uitdagingen.

Het percentage personen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd (Arope) voor zowel de totale bevolking als voor kinderen is in 2024 verbeterd en is veranderd van een situatie om “in de gaten te houden” in “gemiddeld”, dit na een daling van respectievelijk 19,3 % en 22,9 %³²⁰. De ernstige materiële en sociale deprivatie ligt echter nog altijd hoog (met 9,3 % tegenover 6,4 % op EU-niveau) en de inkomensarmoede (na sociale overdrachten) is blijven toenemen, met name voor jongvolwassenen. In combinatie met een stabiel aandeel inkomensarmoede vóór overdrachten heeft dit een afnemend effect van sociale overdrachten (met

uitzondering van pensioenen) op de armoedevermindering tot gevolg gehad (van 23,5 % tegenover 34,2 % op EU-niveau). Dit is een situatie om “in de gaten te houden”. De inkomensongelijkheid bleef “gemiddeld”. Wat betreft bovenmatige uitgaven voor huisvesting was er sprake van een van de hoogste stijgingen (1,7 procentpunt), van 7,3 % tot 9 % in 2024 (tegenover 8,2 % op EU-niveau), en is dit nu een situatie om “in gaten te houden”.

Hongarije presteert over het geheel genomen goed wat betreft de ontwikkeling van vaardigheden van volwassenen, maar heeft te kampen met een aantal uitdagingen, met name met betrekking tot de deelname aan kinderopvang, voortijdig schoolverlaten en ongelijkheden in het onderwijs. Na een aanzienlijke stijging in 2023 is de deelname van kinderen jonger dan drie jaar aan formele kinderopvang afgenomen van 20,5 % in 2023 tot 16,6 % in 2024, waarmee het een van de laagste percentages in de EU is (tegenover een gemiddelde van 39,2 %), en dit nu als “kritieke situatie” wordt aangemerkt. Het percentage voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding is verbeterd (met 1,3 procentpunt tot 10,3 % in 2024, tegenover 9,4 % op EU-niveau), waarmee de situatie is verschoven van “kritiek” naar “zwak, maar gaat vooruit”. Dit ligt voor Roma, personen met een handicap en personen die op het platteland wonen, alsnog boven het gemiddelde. Daarnaast is er sprake van een hoog aantal personen dat ondermaats presteert (29,5 % voor wiskunde, PISA 2022) en speelt sociaaleconomische achtergrond een belangrijke rol bij de prestaties van leerlingen op het gebied van basisvaardigheden³²¹. Hongarije presteert “beter dan gemiddeld” op het gebied van digitale vaardigheden en is een “beste presteerder” op het gebied van volwasseneneducatie. Tegelijkertijd presteren laaggeschoolden, werklozen en mensen ouder dan 55 jaar in vergelijking met de totale bevolking aanzienlijk slechter waar het volwasseneneducatie betreft.

Effect van sociale overdrachten op de armoedevermindering (%)

Opmerking: onderbreking in de tijdreeks (HU) in 2022.

Bron: Eurostat [tespm050], EU-SILC.

³²⁰ De EU-SILC-gegevens en daaraan verwante indicatoren zijn door Hongarije herzien voor de periode 2019-2024, zie de bijbehorende [opmerking](#).

³²¹ OESO, PISA [2022](#).

De arbeidsmarkt blijft over het algemeen goed presteren. De arbeidsparticipatie (81,1 % tegenover 75,8 % op EU-niveau) en het werkloosheidspercentage (4,5 % tegenover 5,9 % op EU-niveau) waren nog steeds “beter dan gemiddeld”, hoewel in 2024 de arbeidsparticipatie (15-64 jaar) van laaggeschoolden (38,5 %) ruim onder het landgemiddelde lag, en dit in 2023 ook voor Roma het geval was (47,3 %). Het percentage jongeren dat geen werk heeft en geen onderwijs op opleiding volgt (NEET's) bleef “gemiddeld”. De jeugdwerkloosheid nam echter aanzienlijk toe in de twee voorgaande jaren, in combinatie met een sterke vertraging van de economie, van 10,6 % in 2022 tot 15,2 % in 2024 (tegenover 14,9 % op EU-niveau).

In het licht van de bevindingen uit de bovenstaande eerste analyse, en met name van drie indicatoren die als “kritiek” of “in de gaten te houden” worden aangemerkt, **lijkt Hongarije niet te worden geconfronteerd met potentiële risico's voor opwaartse sociale convergentie en behoeft het dus geen verdere analyse in een tweede fase** (zie kader 3.1.1).

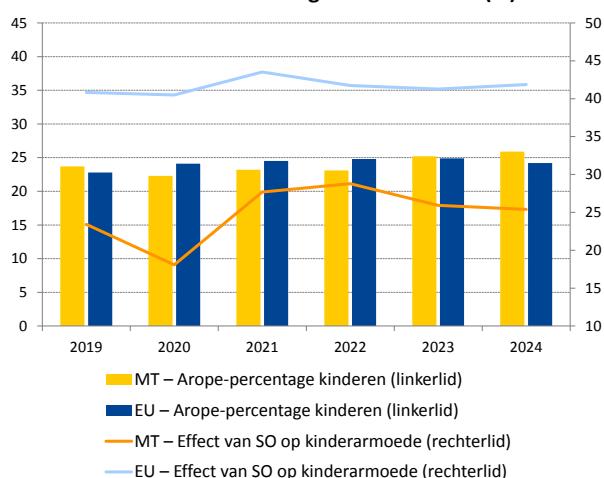
Malta

Wat betreft de sociale resultaten zijn de prestaties van Malta gemengd, en hebben kinderen met steeds meer uitdagingen te kampen. Het risico op armoede of sociale uitsluiting (Arope) bleef in 2024 met 19,7 % (tegenover 21,0 % op EU-niveau) “gemiddeld”, mede als gevolg van de

stijging van het reële bruto besteedbare inkomen van huishoudens (BBIH) per hoofd van de bevolking (2008=100) (171,7 tegenover 114,3 op EU-niveau in 2024), waarmee Malta een “beste presteerder” is. Het Arope-percentage voor kinderen bleef echter toenemen tot 25,9 % (tegenover 24,2 % op EU-niveau). Daarnaast nam het percentage kinderen jonger dan drie jaar in formele kinderopvang in de EU in 2024 aanzienlijk af (-6,9 procentpunt), maar bleef dit percentage alsnog boven het EU-gemiddelde (met 44,1 % tegenover 39,2 %). Beide indicatoren zijn nu om “in de gaten te houden”. Parallel hieraan bleef het effect van sociale overdrachten (met uitzondering van pensioenen) op de armoedevermindering met 26,0 % laag (tegenover 34,2 % op EU-niveau), en komt dit ook neer op een situatie om “in de gaten te houden”. Meer in het bijzonder is het effect ietwat lager voor kinderen (25,4 %) in vergelijking met de totale bevolking (26 %), en geldt het tegenovergestelde op EU-niveau (respectievelijk 41,9 % tegenover 34,2 %). De inkomensongelijkheid, gemeten aan de hand van de inkomenskwiintielverhouding, is gedaald van 5,30 in 2023 tot 4,87 in 2024 (tegenover 4,66 op EU-niveau), en presteerde daarmee “beter dan gemiddeld”. De bovenmatige uitgaven voor huisvesting zijn licht afgenomen tot 5,8 % en waren “gemiddeld”. Slechts 0,3 % van de bevolking had te kampen met onvervulde behoeften aan medische zorg (tegenover 2,5 % op EU-niveau), een van de laagste percentages in de EU.

Op het gebied van onderwijs en vaardigheden wordt vooruitgang geboekt, maar er doen zich nog altijd een aantal uitdagingen voor. Na een verdere daling is het aandeel voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding afgenomen tot 9,6 % in 2024 (tegenover 9,4 % op EU-niveau) en is dit nu “gemiddeld”. Er was desalniettemin sprake van een bijzonder hoog aantal personen dat ondermaats presteert op het gebied van basisvaardigheden (32,6 % voor wiskunde, PISA 2022). Daarnaast doen belemmeringen bij de toegang tot STEM-vakken zich al in het middelbaar onderwijs voor waar weinig leerlingen voor belangrijke wetenschappelijke vakken kiezen. Het percentage jongeren dat geen werk heeft en geen onderwijs of opleiding volgt (NEET's) nam in 2024 verder af tot 7,2 % (onder het EU-gemiddelde van 11,1 %), waarmee het land “beste presteerder” werd. Tegelijkertijd was de deelname van volwassenen aan leeractiviteiten gedurende de laatste twaalf maanden met 39,9 % in 2022 “beter dan gemiddeld”, en lag deze deelname met 65,9 % onder hoogopgeleiden nog hoger. Op vergelijkbare wijze beschikte 63,0 % van de volwassenen in 2023 over ten minste digitale basisvaardigheden (tegenover 55,6 % op EU-niveau), wat als

Arope-percentage kinderen en effect van sociale overdrachten op de armoedevermindering onder kinderen (%)

Opmerking: het effect van sociale overdrachten op de armoedevermindering onder kinderen wordt berekend aan de hand van Arope-percentages voor en na overdrachten. Onderbreking in de Arope-tijdreeks (MT) in 2022.

Bron: Eurostat [[ilc_peps_01n](#)], [[ilc_li10](#)], [[ilc_li02](#)] EU SILC.

“gemiddeld” werd aangemerkt, waarbij er grote verschillen tussen bevolkingsgroepen werden opgetekend.

Ook in een sterke arbeidsmarkt blijft de arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen groot. In 2024 had Malta, tegen een achtergrond van sterke economische groei, een van de hoogste arbeidsparticipatiepercentages in de EU (83,0 %) en een laag werkloosheidspercentage (3,1 %), met inbegrip van de langetermijncomponent ervan (0,7 %), en was het land op alle drie de gebieden een “beste presteerder”. De arbeidsparticipatiekloof tussen personen met en zonder handicap nam af tot 25,3 procentpunt (tegenover 24,0 procentpunt op EU-niveau). Hoewel ook de arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen afnam tot 13,4 procentpunt, bleef de kloof 3,4 procentpunt groter dan het EU-gemiddelde en behoorde daarmee tot de grootste in de EU, waarmee dit nog steeds een “kritieke situatie” betrof.

In het licht van de bevindingen uit de bovenstaande eerste analyse, en met name van vier indicatoren die als “kritiek” of “in de gaten te houden” worden aangemerkt, **lijkt Malta niet te worden geconfronteerd met potentiële risico’s voor opwaartse sociale convergentie en behoeft het dus geen verdere analyse in een tweede fase** (zie kader 3.1.1).

Nederland

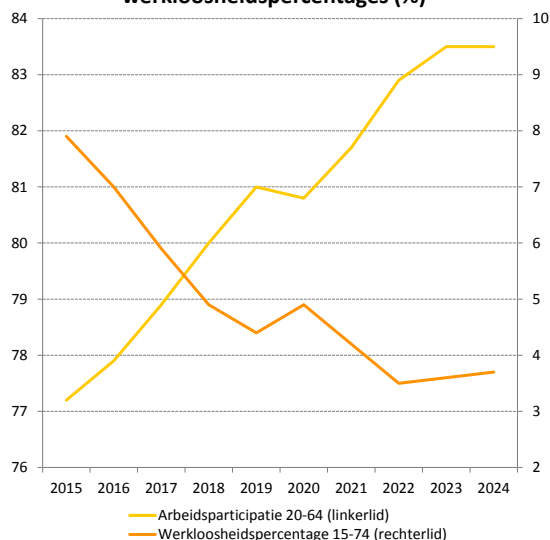
De arbeidsmarkt presteert nog steeds relatief goed. Tegen de achtergrond van een zich herstellende economische groei bleef de arbeidsparticipatie in 2024 met 83,5 % ongewijzigd, en betrof dit een van de hoogste percentages in de EU. De werkloosheid bleef laag, ondanks een lichte stijging tot 3,7 %. Het percentage jongeren dat geen werk heeft en geen onderwijs of opleiding volgt, behoorde nog steeds tot de laagste in de EU, ondanks een verdere stijging (met 0,2 procentpunt tot 4,9 %). De arbeidsparticipatiekloof tussen personen met en zonder handicap is wederom kleiner geworden, en wel tot 20,9 procentpunt. Nederland is op al deze gebieden “beter dan gemiddeld” of “beste presteerder”. Het risico van een sterk gesegmenteerde arbeidsmarkt blijft echter een belangrijke structurele uitdaging.

Hoewel de arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen in 2024 7,6 procentpunt bedroeg (tegenover 10,0 procentpunt op EU-niveau, “gemiddeld”), was deeltijdwerk een wijdverbreid fenomeen, met name onder vrouwen. Dit heeft geleid tot een van de grootste kloven tussen mannen en vrouwen op het gebied van deeltijdwerk in de EU (41,9 procentpunt tegenover een gemiddelde van 20,1 procentpunt) en tot een aanzienlijke pensioenkloof tussen mannen en vrouwen (36,3 % tegenover 24,5 % op EU-niveau). Tot slot blijkt uit de gegevens voor 2024 dat het bruto besteedbare inkomen van huishoudens (BBIH) per hoofd van de bevolking (2008=100) geen gelijke tred heeft gehouden met het EU-gemiddelde (respectievelijk 112,4 en 114,3) en “in de gaten te houden” blijft.

Nederland blijft over het geheel genomen sterke prestaties leveren op het gebied van de ontwikkeling van vaardigheden. In 2022 nam 56,1 % van de volwassen deel aan leeractiviteiten, en in 2023 beschikte 82,7 % van hen over ten minste digitale basisvaardigheden, waarmee beide percentages tot de hoogste in de EU behoorden. Als gevolg van een stijging met 0,8 procentpunt is het percentage voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding nu “gemiddeld” (7,0 % in 2024). De achteruitgang betreffende algemene basisvaardigheden van studenten en de toegenomen onderprestaties, met name onder kansarme studenten, vraagt om toezicht op de situatie. Doeltreffende begeleiding voor bij- en omscholing van mensen in een ongunstige arbeidsmarktsituatie (zoals laaggeschoolden, mensen met flexibele of tijdelijke contracten, mensen met een migratieachtergrond en personen met een handicap) blijft belangrijk.

De sociale situatie in Nederland is over het geheel genomen goed. Het percentage mensen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd (Arope) voor de totale bevolking en voor kinderen bleef stabiel en behoorde tot de laagste in de EU (met respectievelijk 15,4 % en 15,8 %). Er blijven echter uitdagingen bestaan voor specifieke groepen, zoals mensen met een handicap of mensen met een migratieachtergrond, met name kinderen. De bovenmatige uitgaven voor huisvesting zijn met 2,4 procentpunt afgenomen en bedroegen in 2024 6,9 % (tegenover 8,2 % op EU-niveau), en dit aspect wordt nu als “beter dan gemiddeld” aangemerkt.

Arbeidsparticipatie en werkloosheidspercentages (%)

Bron: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], [[une_rt_a](#)], EU LFS.

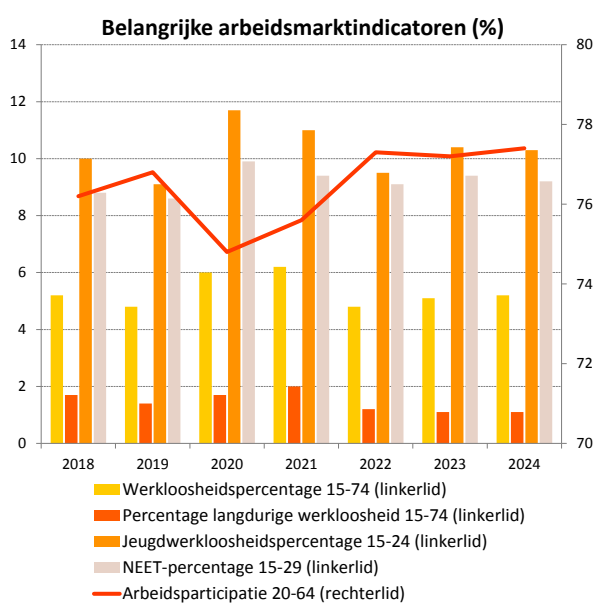
In het licht van de bevindingen uit de bovenstaande eerste analyse, en met name van één indicator die als “in de gaten te houden” wordt aangemerkt, **lijkt Nederland niet te worden geconfronteerd met potentiële risico’s voor opwaartse sociale convergentie en heeft het dus geen verdere analyse in een tweede fase** (zie kader 3.1.1).

Oostenrijk

Ondanks een drie jaar durende recessie is de arbeidsmarkt van Oostenrijk nog altijd relatief sterk. Voor vrijwel alle arbeidsmarktindicatoren van het sociaal scorebord zijn de prestaties “gemiddeld” of “beter dan gemiddeld”. Na een lichte daling in het voorgaande jaar nam de arbeidsparticipatie in 2024 met 0,2 procentpunt toe tot 77,4 % (tegenover 75,8 % op EU-niveau), terwijl het werkloosheidspercentage met 5,2 % onder het EU-gemiddelde (5,9 %) bleef en hetzelfde gold voor de langetermijncomponent ervan (1,1 %). Ook het percentage jongeren dat geen werk heeft en geen onderwijs of opleiding volgt (NEET's) lag met 9,2 % onder het EU-gemiddelde (11,1 %). De arbeidsparticipatie van vrouwen was hoog (73,9 %) en bleef stijgen, met een kleiner wordende arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen tot gevolg (6,9 procentpunt tegenover 10 procentpunt op EU-niveau). Deze ontwikkeling wordt ondersteund door recente beleidsmaatregelen die hebben geleid tot een aanzienlijk hoger percentage (een stijging van 6,1 procentpunt) kinderen jonger dan drie jaar in formele kinderopvang, namelijk 30,2 % (tegenover 39,2 % op EU-niveau). Tegelijkertijd was er in het land sprake van een van de grootste en almaar groter wordende kloven tussen mannen en vrouwen op het gebied van deeltijdwerk, dat in 2024 38,9 procentpunt bedroeg. Tot slot was het bruto besteedbare inkomen van huishoudens (BBIH) per hoofd van de bevolking (2008=100) met 102,8 in 2024 nog steeds laag, en is dit een situatie om “in de gaten te houden”.

Op het gebied van vaardigheden blijft het land over het geheel genomen goed presteren. Het percentage volwassenen met ten minste digitale basisvaardigheden is hoog (64,7 % in 2023) en het percentage volwassenen dat deelnam aan onderwijs lag ruim boven het EU-gemiddelde (52,2 % in 2022 tegenover 39,5 % op EU-niveau, zelfs na een daling), waarmee beide percentages “beter dan gemiddeld” waren. Het percentage voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding nam nog verder af en was met 8,1 % in 2024 “gemiddeld”. Tegelijkertijd beschikte ongeveer een kwart van de Oostenrijkse jongeren niet over een minimaal niveau aan vaardigheden op het gebied van wiskunde, lezen en natuurwetenschappen. Dit cijfer is sinds 2012 continu gestegen (PISA 2022). Tegelijkertijd had 42,2 % van de werklozen ten hoogste lager secundair onderwijs genoten³²², wat hen bijzonder kwetsbaar maakte. In deze context kan het verbeteren van de basisvaardigheden van mensen helpen de werkgelegenheidsresultaten te bevorderen.

Oostenrijk presteert relatief goed op het gebied van sociale bescherming en inclusie. Het percentage mensen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd (Arope) is in 2024 gedaald tot 16,9 %, en is “beter dan gemiddeld”. Voor kinderen nam dit percentage sterk af in vergelijking met 2023, en wel tot 20,9 %, waarmee het als “gemiddeld” wordt aangemerkt.

Bron: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], [[une_rt_a](#)], [[une_ltu_a](#)], [[lfsi_neet_a](#)], EU LFS.

³²² AMS, [Von Arbeitslosigkeit betroffene Personen 2024](#), 2025.

De bovenmatige uitgaven voor huisvesting zijn met 0,3 procentpunt toegenomen tot 6,3 % en waren ook “gemiddeld”. Tot slot schetsen de relatief sterke effecten van sociale overdrachten (met uitzondering van pensioenen) op de armoedevermindering en het lage niveau van zelfgerapporteerde onvervulde behoeften aan medische zorg, nog steeds een situatie die “beter dan gemiddeld” is.

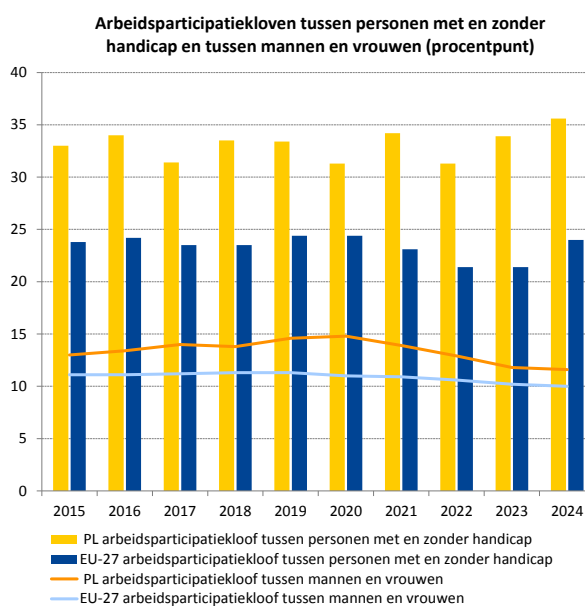
In het licht van de bevindingen uit de bovenstaande eerste analyse, en met name van één indicator die als “kritiek” wordt aangemerkt, **lijkt Oostenrijk niet te worden geconfronteerd met potentiële risico’s voor opwaartse sociale convergentie en behoeft het dus geen verdere analyse in een tweede fase** (zie kader 3.1.1).

Polen

De arbeidsmarkt is over het geheel genomen nog steeds robuust, maar vrouwen en personen met een handicap staan nog altijd voor aanzienlijke uitdagingen. In een context van een robuuste economische groei in 2024 (3,0 %) nam de arbeidsparticipatie verder toe tot 78,4 % (tegenover 75,8 % op EU-niveau) en behoorde het werkloosheidspercentage van 2,9 % tot de laagste in de EU, waarmee het land een van de “beste presteerders” in de EU was. De arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen is ietwat kleiner geworden maar was met 11,6 procentpunt, oftewel boven het EU-gemiddelde van 10,0 procentpunt, nog steeds een situatie om “in de gaten te houden”. Dit heeft te maken met het feit dat vrouwen vaak meer zorgtaken op zich nemen voor kinderen en voor ouderen die langdurige zorg nodig hebben, alsook met hun lagere pensioenleeftijd. Hoewel het percentage kinderen jonger dan drie jaar in formele kinderopvang in 2024 tot 15,1 % is gestegen, bleef dit percentage alsnog ruim onder het EU-gemiddelde van 39,2 % en gaat het om een situatie om “in de gaten te houden”. Dit lage percentage kan van invloed zijn op de leervooruitzichten van kinderen en op de arbeidsmarktparticipatie van vrouwen. Met een stijging van 1,7 procentpunt tot 35,6 procentpunt in 2024 behoorde de arbeidsparticipatiekloof tussen personen met en zonder handicap tot de grootste in de EU (tegenover een EU-gemiddelde van 24,0 procentpunt), wat duidde op een “kritieke situatie”.

De niveaus van digitale vaardigheden en deelname van volwassenen aan leeractiviteiten zijn bijzonder laag, en de basisvaardigheden onder jongeren zijn afgenomen. Het percentage volwassenen dat (gedurende de laatste twaalf maanden) deelnam aan leeractiviteiten lag met 20,3 % in 2022 ver onder het EU-gemiddelde van 39,5 %, wat neerkomt op een “kritieke situatie”. Dit was voornamelijk het gevolg van een lage deelname aan niet-formeel onderwijs. Bovendien bleef het percentage volwassenen met ten minste digitale basisvaardigheden (44,3 %) aanzienlijk onder het EU-gemiddelde in 2023 (55,6 %), en is ook dit een “kritieke situatie”. Uit de PISA-enquête van 2022 bleek dat het aandeel 15-jarige leerlingen dat niet voldoet aan de minimumniveaus voor basisvaardigheden was gestegen tot 23 % voor wiskunde, 22,2 % voor lezen en 18,6 % voor natuurwetenschappen, oftewel nog altijd onder het EU-gemiddelde. De stijging van het aandeel ondermaats presterende leerlingen sinds 2018 behoort echter tot de hoogste in de EU. Tegelijkertijd is Polen nog altijd een “beste presteerder” wat betreft het percentage voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding (met 4,1 % in 2024 tegenover 9,4 % op EU-niveau). Het percentage studenten in tertiair onderwijs dat deelneemt aan STEM-programma's ligt nog altijd onder het EU-gemiddelde (21,2 % tegenover 26,9 % op EU-niveau).

De sociale situatie in Polen is relatief stabiel. In 2024 bleven het percentage personen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd (16,0 % voor de totale bevolking en

Opmerking: gegevens met lage betrouwbaarheid voor de arbeidsparticipatiekloof tussen personen met en zonder handicap in 2023 en een onderbreking in de reeks voor de arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen in 2019 voor PL.

Bron: Eurostat [[tepsr_sp200](#)], EU-SILC and [[tesem060](#)], EU LFS.

16,1 % voor kinderen) en de inkomensongelijkheid (inkomenskwieltverhouding van 3,85) “beter dan gemiddeld” (vergeleken met respectievelijk 21,0 %, 24,2 % en 4,66 op EU-niveau).

In het licht van de bevindingen uit de bovenstaande eerste analyse, en met name van vijf indicatoren die als “kritiek” of “in de gaten te houden” worden aangemerkt, **lijkt Polen niet te worden geconfronteerd met potentiële risico’s voor opwaartse sociale convergentie en behoeft het dus geen verdere analyse in een tweede fase** (zie kader 3.1.1).

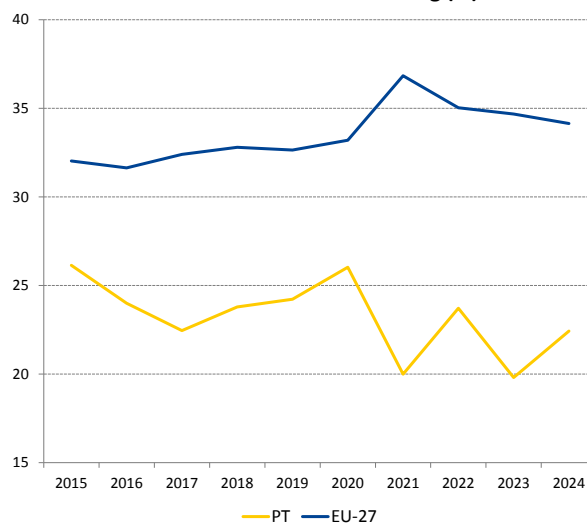
Portugal

Ondanks een aantal verbeteringen is de doeltreffendheid van het stelsel van sociale bescherming voor het verminderen van het armoederisico en het terugdringen van de inkomensongelijkheid nog altijd laag en hebben zich uitdagingen op het gebied van huisvesting aangediend. In 2024 nam het effect van sociale overdrachten (met uitzondering van pensioenen) op de armoedevermindering met 2,6 procentpunt toe tot 22,4 %, oftewel nog altijd ruim onder het EU-gemiddelde van 34,2 % en onder de niveaus van vóór de pandemie, waarmee het als een “kritieke situatie” werd aangemerkt. De ongelijkheid, gemeten aan de hand van de inkomenskwintielverhouding, is gedaald van 5,60 in 2023 tot 5,20 (boven het EU-gemiddelde van 4,66) en is nu “zwak, maar gaat vooruit”, terwijl het percentage mensen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd (Arope) met 19,7 % (tegenover 21 % op EU-niveau) “gemiddeld” bleef. Ondanks algehele verbeteringen in de ultraperifere gebieden, bleef het risico op armoede in de Azoren bijzonder hoog (28,4 %). Het aandeel huishoudens met bovenmatige uitgaven voor huisvesting lag met 6,9 % nog altijd onder het EU-gemiddelde van 8,2 %, maar maakte alsnog een van de hoogste stijgingen in de EU door (+2,0 procentpunt), en is nu een situatie om “in de gaten te houden”. Dit is het gevolg van de aanhoudende stijgingen van de huizen- en huurprijzen in de afgelopen jaren.

De arbeidsmarkt is over het geheel genomen veerkrachtig, maar de toegenomen jeugdwerkloosheid en het nog altijd hoge percentage langdurige werkloosheid zijn punten van aandacht. Na een positieve trend vanaf 2021 nam de arbeidsparticipatie in 2024 met 0,5 procentpunt toe tot 78,5 % en bleef dit in een context van een robuuste economische groei “gemiddeld”. Hetzelfde gold voor het werkloosheidspercentage dat met 6,5 % (tegenover 5,9 % op EU-niveau) onveranderd bleef. Hoewel het percentage langdurige werkloosheid licht is blijven afnemen (tot 2,4 % in 2024), bleef dit percentage boven het EU-gemiddelde (1,9 %), en is het daarmee een situatie om “in de gaten te houden”. Het land presteerde “beter dan gemiddeld” wat betreft het percentage jongeren dat geen werk heeft en geen onderwijs of opleiding volgt (NEET’s), maar tegelijkertijd nam het percentage jeugdwerkloosheid (15-24 jaar) gedurende de afgelopen twee jaar toe tot 21,6 % in 2024 tegenover 14,9 % op EU-niveau. Tot slot lag de arbeidsparticipatiekloof tussen personen met en zonder handicap (21,3 procentpunt) onder het EU-gemiddelde (24 %), maar deed zich hier een van de grootste stijgingen in de EU voor en is de situatie nu “goed, maar moet worden gemonitord”.

Hoewel Portugal over het geheel genomen gemiddeld presteert op het gebied van vaardigheden, moeten bepaalde aspecten nauwlettend worden gemonitord. Het percentage voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding is in 2024 met 1,5 procentpunt gedaald van 6,6 %, en is nu “beter dan gemiddeld”. Er was echter nog altijd sprake van regionale verschillen, uiteenlopend van 19,8 % in de Azoren tot 5,2 % in het noorden.

Effect van sociale overdrachten op de armoedevermindering (%)

Opmerking: onderbreking in de tijdreeks (PT) in 2022.

Bron: Eurostat [[tespm050](#)], EU-SILC.

Daarnaast was er sprake van een hoog aantal personen dat ondermaats presteert op het gebied van basisvaardigheden (29,7 % voor wiskunde, PISA 2022). Het land presteert “gemiddeld” wat betreft het percentage volwassenen met ten minste digitale basisvaardigheden en het percentage volwassenen dat deelneemt aan leeractiviteiten (gedurende de laatste twaalf maanden). Dit laatste percentage is echter gedaald van 38,0 % in 2016 tot 33,4 % in 2022, ondanks de behoefte aan bij- en omscholing, mede als gevolg van de discrepanties tussen gevraagde en aangeboden vaardigheden, de digitale en de groene transitie en de vergrijzing.

In het licht van de bevindingen uit de bovenstaande eerste analyse, en met name van drie indicatoren die als “kritiek” of “in de gaten te houden” worden aangemerkt, **lijkt Portugal niet te worden geconfronteerd met potentiële risico’s voor opwaartse sociale convergentie en heeft het dus geen verdere analyse in een tweede fase** (zie kader 3.1.1).

Roemenië

De situatie op de arbeidsmarkt wordt steeds beter, maar bepaalde groepen zijn nog altijd ondervertegenwoordigd.

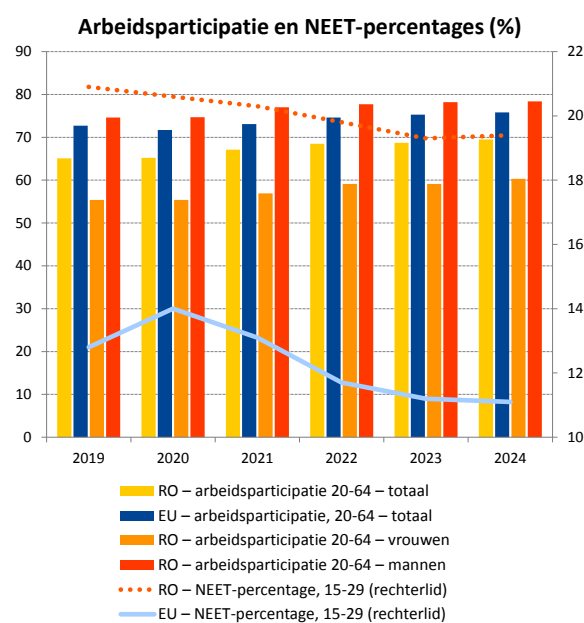
Tegen een achtergrond van zwakke economische groei in 2024 bleef de arbeidsparticipatie (met 0,8 procentpunt) toenemen tot 69,5 % en lag het nog steeds onder het EU-gemiddelde (75,8 %), waarmee het om een “kritieke situatie” ging. Er was sprake van grote regionale verschillen (uiteenlopend van 81,1 % in București-Ilfov tot 62,6 % in Sud-Est). De arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen werd kleiner, maar was alsnog een van de grootste in de EU (18,1 procentpunt tegenover

10,0 procentpunt). Het percentage jongeren dat geen werk heeft en geen onderwijs of opleiding volgt (NEET's) lag nog steeds

bijzonder hoog (19,4 % tegenover 11,1 % op EU-niveau). De arbeidsparticipatiekloof tussen personen met en zonder handicap nam in 2024 aanzienlijk toe met 15,6 procentpunt tot 44,8 procentpunt (tegenover 24,0 procentpunt op EU-niveau). Voor al deze indicatoren duiden de gegevens op een “kritieke situatie”. Anderzijds lagen het totale werkloosheidspercentage en de langetermijncomponent ervan op of lager dan het EU-gemiddelde en deden zich in dit kader in 2024 verbeteringen voor.

Aanhoudende uitdagingen op het gebied van onderwijs en de ontwikkeling van vaardigheden vormen een bedreiging voor het concurrentievermogen en de convergentie. In 2024 nam het percentage kinderen jonger dan drie jaar in formele kinderopvang verder af tot 11,4 % (tegenover 12,3 % in 2023 en 39,2 % op EU-niveau). Het aandeel voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding bedroeg in 2024 16,8 % (tegenover 9,4 % op EU-niveau). Beide percentages behoren tot de laagste in de EU, wat duidt op een “kritieke situatie”. Het niveau van basisvaardigheden is bijzonder laag (48,6 % voor wiskunde, PISA 2022). Dit heeft gevolgen voor de sociale en werkgelegenheidsvooruitzichten van jongeren, met name jongeren die in plattensgebieden wonen en kansarme jongeren, en kan tevens een belemmering voor innovatie en concurrentievermogen vormen. Daarnaast bedroeg het percentage mensen met ten minste digitale basisvaardigheden in 2023 27,7 % tegenover 55,6 % op EU-niveau, en was dit een “kritieke situatie”, ook in het licht van het verwezenlijken van de digitale transitie. Tegen een achtergrond van aanzienlijke tekorten aan vaardigheden en een verwachte demografische achteruitgang, was de deelname van volwassenen aan leeractiviteiten (met 19,1 % in 2022 tegenover 39,5 % op EU-niveau) “zwak, maar gaat vooruit”.

Ondanks aanzienlijke vooruitgang blijven de armoederisico's hoog, met name voor kwetsbare groepen en in plattensgebieden. Het percentage mensen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd (Arope) is aanzienlijk afgenomen, van 46,0 % in 2016 tot 32,0 % in 2023 en 27,9 % in 2024 (tegenover 21,0 % op EU-niveau). Ook het Aropepercentage voor kinderen is in 2024 scherp gedaald (tot 33,8 % tegenover 39,0 % in 2023 en 24,2 % op EU-niveau). Beide percentages werden twee jaar op rij aangemerkt als “zwak, maar gaat vooruit”, hoewel ze nog altijd tot de hoogste in de EU behoorden. Hoewel melding

Bron: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)],[[lfsi_neet_a](#)], EU LFS.

werd gemaakt van een van de grootste verbeteringen, bleef het stelsel van sociale bescherming nog altijd weinig doeltreffend nu de sociale overdrachten (met uitzondering van pensioenen) de armoede met slechts 18,8 % (tegenover 34,4 % op EU-niveau) wisten terug te dringen, in een situatie die als “zwak, maar gaat vooruit” werd aangemerkt. Zowel de inkomensongelijkheid (4,62 tegenover 4,66 op EU-niveau) als de zelfgerapporteerde onvervulde behoefte aan medische zorg (2,2 %, een daling ten opzichte van 5,2 % in 2023 en 2,5 % op EU-niveau) lieten in 2024 aanzienlijke verbeteringen zien. Mensen in plattelandsgebieden en kwetsbare groepen, waaronder Roma, ondervinden desalniettemin nog altijd meer problemen dan anderen bij de toegang tot essentiële en sociale diensten.

In het licht van de bevindingen uit de bovenstaande eerste analyse, en met name van zeven indicatoren die als “kritiek” worden aangemerkt, **wordt Roemenië geïdentificeerd als een land met potentiële risico's voor opwaartse sociale convergentie die in een tweede fase nader moeten worden geanalyseerd** (zie kader 3.1.1).

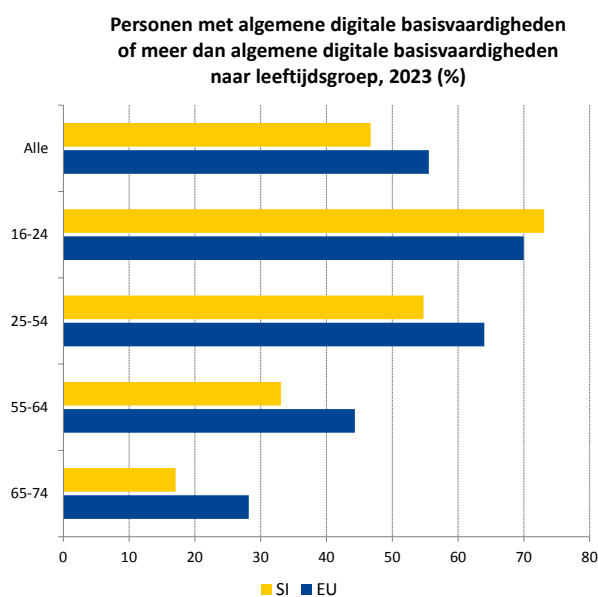
Slovenië

Slovenië had te kampen met uitdagingen met betrekking tot de beperkte deelname van volwassenen aan leeractiviteiten en de lage niveaus van digitale vaardigheden. In 2022 nam slechts 26,5 % van alle volwassenen deel aan leeractiviteiten. Dit was aanzienlijk lager dan het EU-gemiddelde van 39,5 % en vertegenwoordigde een daling met 13,8 procentpunt ten opzichte van 2016, waardoor de situatie om “in de gaten te houden” was. Bovendien beschikte in 2023 slechts 46,7 % van de volwassenen over ten minste digitale basisvaardigheden, wat aanzienlijk lager is dan het EU-gemiddelde (55,6 %) en een daling met 3,0 procentpunt betekent ten opzichte van 2021. Ook deze situatie is om “in de gaten te houden”.

Daarnaast beschikt één op de vier studenten in Slovenië niet over een minimaal niveau aan vaardigheden op het gebied van wiskunde en lezen (PISA 2022) en was er sprake van een neerwaartse trend. Positief is dat het aandeel voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding nog steeds lager ligt dan het EU-gemiddelde (9,4 %) en in 2024 met 0,4 procentpunt is afgenomen tot 5,0 %. Daarnaast is het percentage jongeren dat geen werk heeft en geen onderwijs of opleiding volgt (NEET's) in 2024 met 0,2 procentpunt verder gedaald tot 7,6 %, een situatie die ook “beter dan gemiddeld” is.

Tegen een achtergrond van bescheiden economische groei bleef de arbeidsmarkt over het geheel genomen goed presteren, hoewel er nog altijd sprake is van bepaalde uitdagingen. In 2024 nam de arbeidsparticipatie licht toe met 0,8 procentpunt tot 78,3 %, boven het EU-gemiddelde van 75,8 %. Het werkloosheidspercentage en de langetermijncomponent ervan waren in 2024 met respectievelijk 3,7 % en 1,1 % beide “beter dan gemiddeld”. De arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen was met 6,0 procentpunt “gemiddeld”, hoewel de deelname van kinderen jonger dan drie jaar aan formele kinderopvang in 2024 57,8 % bedroeg, ruim boven het EU-gemiddelde (39,2 %). Structurele factoren, zoals de snelle vergrijzing van de bevolking en de discrepantie tussen gevraagde en aangeboden vaardigheden, dreigen de bestaande tekorten aan arbeidskrachten echter te verergeren en het concurrentievermogen te belemmeren.

Over het geheel genomen waren de sociale resultaten in Slovenië goed. Net als in voorgaande jaren behoorde het percentage mensen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd voor de totale bevolking en voor kinderen in 2024 met respectievelijk 14,4 % en 11,8 % tot de laagste in de EU (waarbij Slovenië met betrekking tot beide indicatoren als “beste presteerder” werd aangemerkt). Sommige kwetsbare groepen, waaronder vrouwen ouder dan 65 jaar, laagopgeleiden, werklozen, eenoudergezinnen en mensen die buiten de EU zijn geboren, kampten echter met veel hogere risico's op armoede. Het effect van sociale overdrachten (met uitzondering van pensioenen) op de armoedevermindering was met 37,7 %

Bron: Eurostat [[isoc_sk_dskl_i21](#)], ESS ICT Survey.

“gemiddeld”, maar minder doeltreffend voor ouderen (65+)³²³. De inkomensongelijkheid, gemeten aan de hand van de inkomenskwietsverhouding, was in 2024 met 3,42 nog steeds een van de laagste in de EU (ook op dit punt was het land “beste presteerder”).

In het licht van de bevindingen uit de bovenstaande eerste analyse, en met name van twee indicatoren die als “in de gaten te houden” worden aangemerkt, **lijkt Slovenië niet te worden geconfronteerd met potentiële risico’s voor opwaartse sociale convergentie en behoeft het dus geen verdere analyse in een tweede fase** (zie kader 3.1.1).

³²³ Zie Institute of Macroeconomic Analysis and Development Slovenia, [Quality of Life in Slovenia — Development Report](#), 2025.

Slowakije

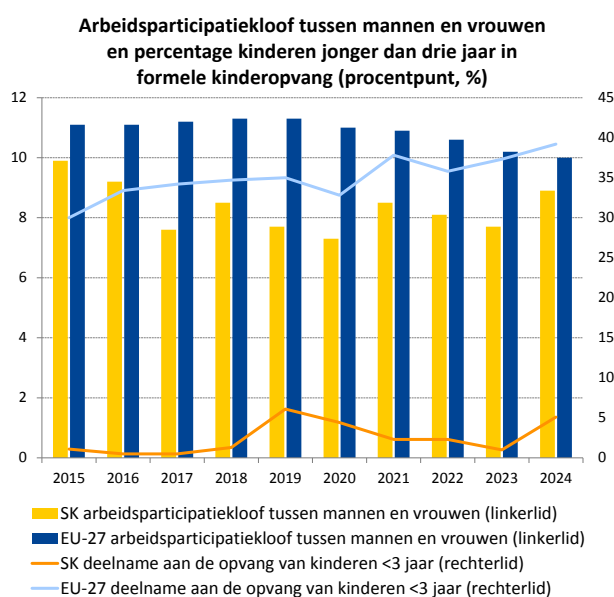
Slowakije heeft te kampen met diverse uitdagingen in verband met de ontwikkeling van vaardigheden.

Het deelnamepercentage van kinderen jonger dan drie jaar in formele kinderopvang is van 1,0 % in 2023 gestegen tot 5,1 % in 2024, maar lag nog steeds ruim onder het EU-gemiddelde (39,2 % in 2024) en bevond zich in een “kritieke situatie”. Daarnaast bleef het deelnamepercentage tot de laagste in de EU behoren, ook voor kinderen ouder dan drie jaar (80,8 % tegenover 94,6 % in 2023), waaronder Romakinderen. Het aandeel voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding was relatief laag (7,5 % tegenover 9,4 % op EU-niveau in 2024), maar was alsnog onderhevig aan een van de grootste stijgingen (+1,1 procent), waarmee de situatie om “in de gaten te houden” was.

Dit aandeel neemt sinds 2021 gestaag toe en kwam in 2024 uit op 9,8 %. Uit de PISA-enquête van 2022 blijkt dat een derde van de 15-jarigen niet over basisvaardigheden op het gebied van wiskunde en lezen beschikte. Tot slot bedroeg het percentage volwassenen met ten minste digitale basisvaardigheden in 2023 51,3 % na een daling ten opzichte van 55,2 % in 2021, een situatie die extra risico's voor de digitale transitie vormt en om “in de gaten te houden” is. Positief is dat het percentage volwassenen dat gedurende de laatste twaalf maanden deelnam aan leeractiviteiten “beter dan gemiddeld” was.

Over het geheel genomen presteert de arbeidsmarkt goed, maar is er sprake van een aantal uitdagingen. In 2024 bereikte de arbeidsparticipatie tegen een achtergrond van robuuste economische groei een recordhoogte van 78,1 % en bereikte het werkloosheidspercentage een laagterecord van 5,3 % (tegenover respectievelijk 75,8 % en 5,9 % op EU-niveau). De langdurige werkloosheid bevindt zich echter nog steeds in een “kritieke situatie” aangezien dit cijfer met 3,5 % in 2024 tegenover 3,8 % in 2023 weliswaar licht is verbeterd, maar nog steeds tot de hoogste in de EU behoort. Ook de regionale verschillen bleven groot. Het percentage jongeren dat geen werk heeft en geen onderwijs of opleiding volgt (NEET's), vertoonde een verdere verbetering en daalde van 11,2 % in 2023 tot 10,7 % in 2024 (“gemiddeld”). Tegelijkertijd lag het percentage jeugdwerkloosheid met 19,2 % nog steeds boven het EU-gemiddelde van 14,9 %. Zowel de arbeidsparticipatiekloof tussen personen met en zonder handicap als de arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen zijn sinds 2023 toegenomen (tot respectievelijk 23,8 procentpunt en 8,9 procentpunt tegenover 24,0 procentpunt en 10,0 procentpunt op EU-niveau), waarbij het laatste percentage nu om “in de gaten te houden” is. Het bruto besteedbare inkomen van huishoudens (BBIH) per hoofd van de bevolking (2008=100) bedroeg in 2024 133,6 en was daarmee “gemiddeld”.

Over het geheel genomen zijn de risico's op armoede in Slowakije laag, maar zijn er nog steeds uitdagingen voor sommige regio's en bevolkingsgroepen. Wat betreft de inkomensongelijkheid, gemeten aan de hand van de inkomenskwintielverhouding, was Slowakije een “beste presteerder”, terwijl het risico op armoede of sociale uitsluiting (Arope)

Bron: Eurostat [[tesem060](#)], EU LFS and [[tepsr_sp210](#)], EU-SILC.

met 18,3 % in 2024 (tegenover 21,0 % op EU-niveau) “gemiddeld” was. Het oostelijk deel van het land had echter met hogere risico’s op armoede te kampen. Het Arope-percentage voor kinderen is in 2024 met 2,7 procentpunt gedaald tot 22,6 % en was daarmee “beter dan gemiddeld”. Daarnaast nam ook het effect van sociale overdrachten (met uitzondering van pensioenen) op de armoedevermindering in 2024 licht toe tot 36,7 % (“gemiddeld”). Het land heeft een van de grootste Romapopulaties in de EU, met duizenden mensen die in geïsoleerde gebieden wonen en geen toegang hebben tot essentiële diensten. Het aandeel huishoudens met bovenmatige uitgaven voor huisvestingskosten is in 2024 gestegen tot 6,4 % (“gemiddeld”), terwijl de onvervulde behoeften aan medische zorg als “beter dan gemiddeld” werden aangemerkt.

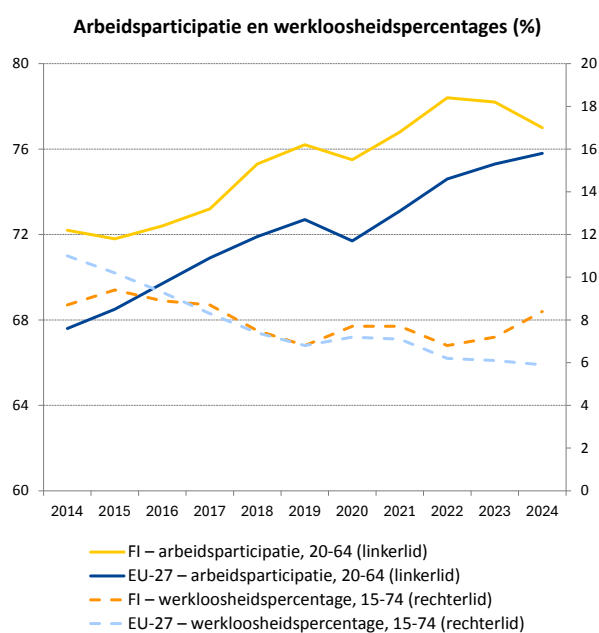
In het licht van de bevindingen uit de bovenstaande eerste analyse, en met name van vijf indicatoren die als “kritiek” of “in de gaten te houden” worden aangemerkt, **lijkt Slowakije niet te worden geconfronteerd met potentiële risico’s voor opwaartse sociale convergentie en heeft het dus geen verdere analyse in een tweede fase** (zie kader 3.1.1).

Finland

De arbeidsmarkt van Finland heeft te kampen met uitdagingen als gevolg van een afnemende arbeidsparticipatie en van werkloosheid. Tegen een achtergrond van beperkte groei bleef de arbeidsparticipatie in 2024 afnemen tot 77,0 % (-1,2 procentpunt ten opzichte van 2023, tegenover een EU-gemiddelde van 75,8 %). Gezien de relatief grote daling tegenover een verbetering op EU-niveau blijft de situatie om “in de gaten te houden”. Hoewel de arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen in 2024 is toegenomen tot 0,7 procentpunt (tegenover 0,2 procentpunt in 2023), wordt deze situatie nu als “goed, maar moet worden gemonitord” aangemerkt aangezien het percentage alsnog ruim onder het EU-gemiddelde van 10,0 procentpunt ligt. Het werkloosheidspercentage is voor het tweede jaar op rij gestegen (+1,2 procentpunt in 2024) tot 8,4 % (tegenover 5,9 % op EU-niveau), wat duidt op een “kritieke situatie”. De jeugdwerkloosheid is tot 18,8 % gestegen, ruim boven het EU-gemiddelde van 14,9 %. Ook de langdurige werkloosheid is in 2024 gestegen, en wel tot 1,8 % (tegenover 1,9 % op EU-niveau), en is nu om “in de gaten te houden”. Hetzelfde geldt voor het bruto beschikbaar inkomen van huishoudens (BBIH) per hoofd van de bevolking (2008=100) dat in 2024 108,7 bedroeg, onder het EU-gemiddelde van 114,3, dit na een relatief kleine verbetering (tegenover 107,9 in 2023).

Over het geheel genomen heeft het land een doeltreffend stelsel van sociale bescherming dat voldoende dekking biedt, maar heeft het te kampen met toenemende uitdagingen. Meer in het bijzonder is het aandeel van de bevolking dat onvervulde behoeften aan medische zorg aangeeft in 2024 (met 0,6 procentpunt) verder toegenomen tot een niveau (8,5 %) dat tot de hoogste in de EU behoort (gemiddeld 2,5 %), en vormt het daarmee een “kritieke situatie”. Hoewel de wachtlijsten in de eerstelijnszorg afnamen, bleef de onvervulde behoefte aan niet-spoedeisende specialistische zorg, waaronder geestelijke gezondheidszorg, aanzienlijk. De personeelstekorten namen licht af, maar vormen alsnog een knelpunt, met name op het gebied van specialistische zorg. Het percentage mensen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd (Arope) is in 2024 met 1 procentpunt gestegen tot 16,8 %, en nog meer waar het kinderen betreft (+3,5 procentpunt tot 17,3 %). Beide percentages liggen echter alsnog onder het EU-gemiddelde van respectievelijk 21,0 % en 24,2 %, en worden als “goed, maar moet worden gemonitord” aangemerkt (tegenover “beste presteerder” vorig jaar). Anderzijds is Finland, ondanks een lichte daling, met 46,4 % in 2024 (tegenover 34,2 % op EU-niveau) nog altijd een “beste presteerder” wat betreft het effect van sociale overdrachten (met uitzondering van pensioenen) op de armoedevermindering.

Over het geheel genomen presteert Finland nog altijd goed op het gebied van vaardigheden. In 2023 beschikte 82,0 % van de volwassen bevolking over ten minste digitale basisvaardigheden, waarmee het land een “beste presteerder” was. Tegelijkertijd was de deelname van volwassenen aan leeractiviteiten gedurende de laatste twaalf maanden met 51,8 % in 2022 “beter dan gemiddeld”. Het aantal afgestudeerden in het tertiair onderwijs is

Bron: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], [[une_rt_a](#)], EU LFS.

echter onder het EU-gemiddelde gestagneerd (39,1 % tegenover 44,1 % in 2024). Na een stijging gedurende twee jaar op rij, bleef het percentage voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding in 2024 op 9,6 % staan en is dit nu “gemiddeld”. Tegelijkertijd wordt in de resultaten van de PISA-enquête van 2022 bevestigd dat het aandeel leerlingen dat ondermaats presteert op het gebied van basisvaardigheden, de afgelopen tien jaar gestaag is gestegen en een punt van aandacht is. In 2022 bedroeg het aandeel studenten dat ondermaats presteerde op het gebied van lezen 21,4 % tegenover 26,2 % op EU-niveau, op het gebied van wiskunde 24,9 % tegenover 29,5 % op EU-niveau, en op het gebied van natuurwetenschappen 18,0 % tegenover 24,2 % op EU-niveau.

In het licht van de bevindingen uit de bovenstaande eerste analyse, en met name van vijf indicatoren die als “kritiek” of “in de gaten te houden” worden aangemerkt, waaronder één indicator die in de loop der tijd is verslechterd, **wordt Finland geïdentificeerd als een land met potentiële risico’s voor opwaartse sociale convergentie die in een tweede fase nader moeten worden geanalyseerd** (zie kader 3.1.1).

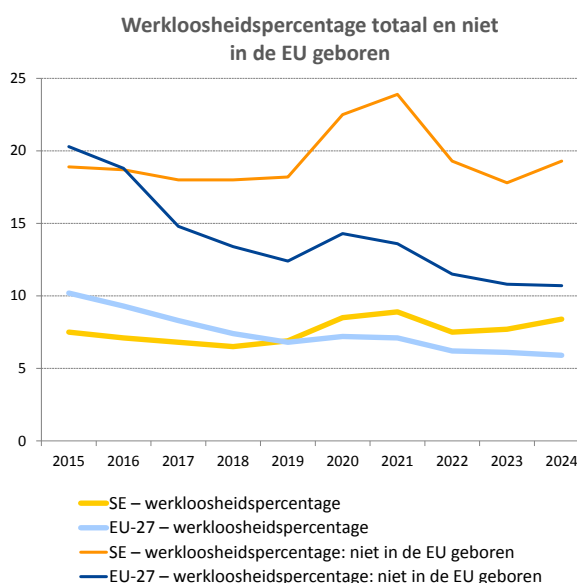
Zweden

Zweden had in 2024 te kampen met slechtere resultaten op het gebied van arbeidsparticipatie en werkloosheid.

Hoewel het land nog steeds een van de hoogste arbeidsparticipatiepercentages in de EU kent (81,9 % in 2024 tegenover 75,8 % gemiddeld), nam dit percentage in 2024 met 0,7 procentpunt af na een lange periode van zwakke economische groei, waar in het grootste deel van de EU juist een stijging plaatsvond. Deze situatie is “goed, maar moet worden gemonitord”. Tegelijkertijd nam het werkloosheidspercentage in 2024 (met 0,7 procentpunt) toe tot 8,4 % en behoort dit na een tweede verslechtering op rij nu tot de hoogste in de EU (tegenover 5,9 % gemiddeld), waarmee het zich in een “kritieke situatie” bevindt. Hoewel het werkloosheidspercentage voor mensen die in Zweden zijn geboren 5,7 % bedroeg, was dit 19,3 % voor mensen die buiten de EU zijn geboren. Daarnaast bedroeg het percentage voor laagopgeleiden (ISCED 0-2) 26,1 % tegenover 4,8 % voor hoogopgeleiden (ISCED 5-8). Het land bleef met 6,3 %, ondanks een stijging, bovendien een “beste presteerder” wat betreft het percentage jongeren dat geen werk heeft en geen onderwijs of opleiding volgt (NEET’s). De arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen was in 2024 “beter dan gemiddeld” (met 4,0 procentpunt tegenover 10 procentpunt op EU-niveau), onder meer dankzij het hoge percentage kinderen jonger dan drie jaar in formele kinderopvang (57,7 % tegenover 39,2 % op EU-niveau), waarmee het land een “beste presteerder” was. Tot slot nam het bruto besteedbare inkomen van huishoudens (BBIH) per hoofd van de bevolking (2008=100) licht toe van 120,2 in 2023 tot 120,6 in 2024, en is daarmee “gemiddeld”.

Over het geheel genomen is de sociale situatie in Zweden goed, maar is er nog altijd sprake van bepaalde uitdagingen. De inkomensongelijkheid, gemeten aan de hand van de inkomenskwintielverhouding, is licht gedaald (tot 4,34 in 2024) en is nu “gemiddeld”. Het risico op armoede of sociale uitsluiting (Arope) is gedaald van 18,4 % in 2023 tot 17,5 % in 2024, en is nu “beter dan gemiddeld”. Dit algemene percentage verhult echter grote verschillen. Mensen die buiten de EU zijn geboren lopen een veel hoger risico op armoede dan mensen die in Zweden zijn geboren (35,5 % tegenover 12,1 %) en laagopgeleiden lopen een hoger risico dan hoogopgeleiden (26,7 % tegenover 11,1 %). Het Arope-percentage voor kinderen is afgenomen van 21,6 % in 2023 tot 20,9 % in 2024 (“gemiddeld”). Tegelijkertijd hebben de sociale overdrachten (met uitzondering van pensioenen) de risico’s op armoede in 2024 met 40,6 % doen afnemen, dit na een stijging ten opzichte van 36,9 % in 2023, en is deze situatie nu “beter dan gemiddeld”. De bovenmatige uitgaven voor huisvesting bleven in 2024 hoog met 10,6 % (tegenover 8,2 % op EU-niveau), en worden als “in de gaten te houden” aangemerkt.

Zweden presteert goed op het gebied van vaardigheden, maar er is nog altijd sprake van ongelijkheden in het onderwijs- en opleidingsstelsel. Wat betreft de deelname van volwassenen aan leeractiviteiten is het land met 66,5 % in 2022 “beste presteerder” en presteert het “beter dan gemiddeld” wat betreft het aandeel volwassenen met ten minste

Opmerking: onderbreking in de tijdreeksen in 2018 en 2021 (SE en EU).

Bron: Eurostat [[lfsa_urgacob](#)], EU LFS

digitale basisvaardigheden. Het aandeel voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding bleef in 2024 afnemen (tot 7,2 %) en wordt nu als “gemiddeld” aangemerkt. Niettemin is dit aandeel ruim twee keer zo hoog (12,6 %) onder personen die buiten de EU zijn geboren in vergelijking met personen die in Zweden zijn geboren (5,9 %). Daarnaast is het aandeel slecht presterende leerlingen tussen 2015 en 2022 aanzienlijk toegenomen (met 8,4 procentpunt tot 27,2 %, PISA 2022).

In het licht van de bevindingen uit de bovenstaande eerste analyse, en met name van twee indicatoren die als “kritiek” of “in de gaten te houden” worden aangemerkt, **lijkt Zweden niet te worden geconfronteerd met potentiële risico’s voor opwaartse sociale convergentie en behoeft het dus geen verdere analyse in een tweede fase** (zie kader 3.1.1).